

17338

21
ΔΙΑ ΤΗΝ Β' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

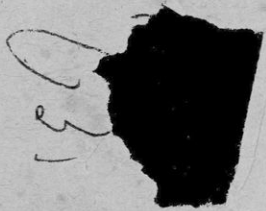
ΜΕΤΑ 85 ΣΧΕΔΙΩΝ ΚΑΙ ΧΑΡΤΩΝ ΚΑΙ 38 ΕΙΚΟΝΩΝ

Η ΜΟΝΗ ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ

1460

Τιμάται μετὰ τοῦ βιβλίου. καὶ φόρου δρ. 26.10
Βιβλίωσημον καὶ Φόρος Ἄν. Δαν. δρ. 12.20
Ἀριθμὸς ἐγκριτικῆς ἀποφάσεως 21714
Ἀριθμὸς ἀδείας κυκλοφορίας 44141, 19-10-1928

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΡΙΤΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΑΙ: ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ ΚΑΙ ΣΙΑ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",
50-ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ-50
1928

... γμένον και συντεταγμένον με τρόπον ὁ ὁποῖος
... αἰσθητὰ πολὺ ἐπαγωγὸν και ἐνδιαφέρον ἀνάγνωσμα...»
«Τὸ Β' μέρος τοῦ βιβλίου, τὸ εἰδικόν, τὸ κεφάλαιον δη-
λονότι, ἡ Γῆ ὡς κατοικία τοῦ ἀνθρώπου περιέχει ἄριστον
ὕλικόν καλῶς διηρθρωμένον και κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις
συγχρονισμένου βιβλίου γεωγραφίας...»

«Ὁ συγγραφεὺς δὲν διεξῆλθε τὰ θέματα του με τὴν συ-
νήθη διὰ τὴν συγγραφὴν τῶν Γεωγραφιῶν συνεσφιγμένην
μορφήν, καθ' ἣν παρατάσσονται ξηρὰ ὀνόματα πόλεων, ὄρεων,
ποταμῶν, λιμνῶν και θαλασσῶν, καθιστῶντα τὸ μάθημα τῆς
Γεωγραφίας ἀνιαρὸν και δύσκολον, ἀλλὰ με ἀνεπτυγμένην
μορφήν, ἡ ὁποία δὲν κουράζει τὸν μαθητὴν και καθιστᾷ τὴν
μελέτην τοῦ βιβλίου ἐπαγωγὸν και εὐχάριστον.»

«Γενικῶς τὸ βιβλίον εἶναι συγχρονισμένον και μεθο-
δικόν.»

«... Πολλὰ πλεονεκτήματα συγκεντροῖ ἡ Γεωγραφία τῆς
Β' τάξεως ὑπὸ Γ. Μέγα. Εἶνε μεθοδικὴ και εἰς γλώσσῃν
ἀπλῆν και ρέουσάν.»

— 117 —

3
Γ. Α. ΜΕΓΑ

Δ. Φ. ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

ΔΙΑ ΤΗΝ Β' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΜΕΤΑ 85 ΣΧΕΔΙΩΝ ΚΑΙ ΧΑΡΤΩΝ ΚΑΙ 38 ΕΙΚΟΝΩΝ

Η ΜΟΝΗ ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΡΙΤΗ

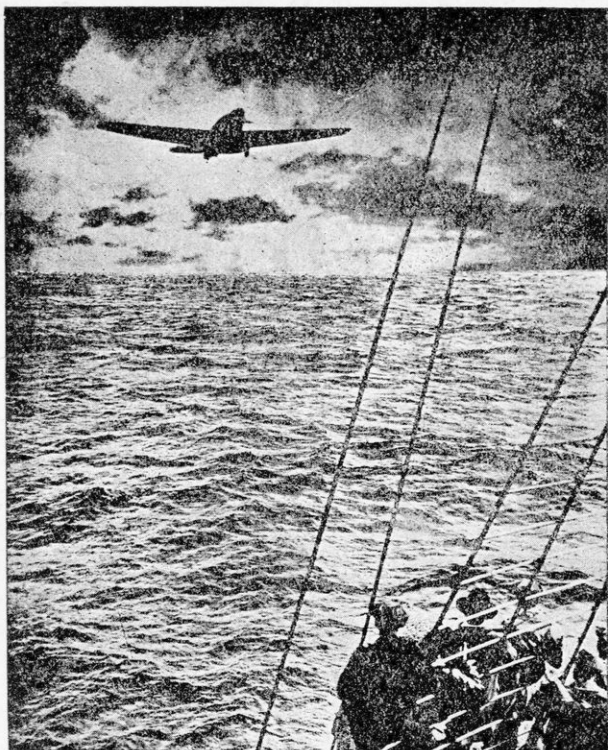
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΪΤΑΙ: ΓΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ ΚΑΙ ΣΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",

50-ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ-50

1928

Ἡ Βρέμη, γερμανικὸν ἀεροπλάνον, ταξιδεύουσα ἐξ Εὐρώπης εἰς Ἀμερικήν.

Τὰ γνήσια ἀντίτυπα φέρουσι τὴν ὑπογραφήν τοῦ συγγραφέως καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ βιβλιοπωλείου τῆς «Ἐστίας».

Τύποις ΣΕΡΓΙΑΔΟΥ — Γεωργίου Σταύρου, 10.

Α'. Η ΓΗ ΩΣ ΟΥΡΑΝΙΟΝ ΣΩΜΑ

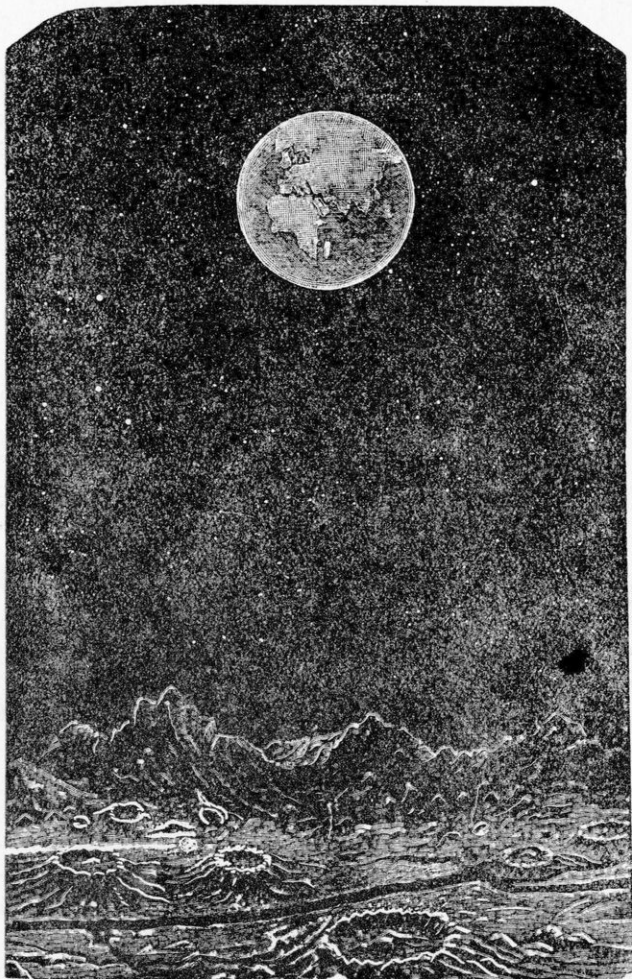
1. Ἡ Γῆ ὡς ἄστρον εἰς τὸν οὐρανόν.

1. Ἡ Γῆ, ἐπὶ τῆς ὁποίας ζῶμεν, φαίνεται εἰς ἡμᾶς ὡς ἐπίπεδον καὶ ἀπέραντον σῶμα Ἐπὶ ὅπως γνωρίζομεν, ἡ Γῆ εἶναι **σφαιροειδῆς** σὰν πορτοκάλι καὶ ἠμπορεῖ κάλλιστα νὰ μετρηθῆ, ἀφοῦ οἱ περιγηταὶ εἰς τὰς ἡμέρας μας μὲ τὰ ἀτμόπλοια καὶ τὰ ἀεροπλάνα κάμνουν «τὸν γῦρον τῆς Γῆς» εἰς 26 μόνον ἡμερονύκτια. Εἶναι ὁμως καὶ πάλιν ἡ Γῆ σχετικῶς μὲ ἡμᾶς **πολὺ μεγάλη**· διότι, ἂν τὴν σφαιραν τοῦ σχολείου μας ἠμποροῦμεν μὲ μίαν κλωστήν ἐνὸς μέτρου νὰ τὴν τυλίξωμεν, διὰ νὰ τυλίξωμεν τὴν Γῆν χρειάζομεθα σχοινίον 40000 χιλιομέτρων, ἧτοι 40000000 μέτρων. Πόσον λοιπὸν μεγαλυτέρα ἀπὸ τὴν σφαιραν τοῦ σχολείου μας εἶναι ἡ Γῆ, τὴν ὁποίαν αὕτη παριστάνει ! Ἔρχεται τώρα ἡ ἐρώτησις : **Ἔχει ἡ Γῆ κανὲν ὑποστήριγμα**, ὅπως ἡ σφαῖρα τοῦ σχολείου μας, ἡ ὁποία διὰ τοῦ ποδὸς στηρίζεται ἐπὶ τῆς τραπέζης ; Τί εἶναι ὑποκάτω καὶ περὶ ὅλης τῆς Γῆς ;

Ἔστι βλέπομεν ἐπάνω, τὸ ἴδιον εἶναι καὶ ὑποκάτω καὶ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τῆς Γῆς, ἧτοι ὁ ἴδιος οὐρανὸς εἶναι ὀλόγυρα εἰς τὴν Γῆν. Ἡ Γῆ ἄρα δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἔχη κανὲν ὑλικὸν ὑποστήριγμα, ἀλλ' ἐυρίσκεται μεμονωμένη καὶ ἐλευθέρα ἐντὸς τοῦ ἀπείρου διαστήματος, ὅπως τὸ ἀερόστατον ἢ ἡ σαπουνόφουσα εἰς τὸν ἀέρα. **Ἡ Γῆ εἶναι μετέωρος ἐν τῷ οὐρανῷ· εἶναι οὐράνιον σῶμα.**

2. Ἡ Γῆ δὲν εἶναι μόνη εἰς τὸν οὐρανόν· ὑπάρχει καὶ ὁ **Ἡλιος**, λαμπρὸς καὶ ἀκτινοβόλος, καὶ ἡ **Σελήνη**, ἀργυροειδῆς

ἢ χρυσίζουσα μὲ τὸ γλυκὺ τῆς φῶς· ὑπάρχει καὶ ἄπειρον πλῆ-

Εἰκ. 1. Πῶς θὰ ἐφαίνετο ἡ Γῆ ἀπὸ τὴν Σελήνην, ἂν αὐτὴ κατοικεῖτο.

θος ἄλλων λαμπρῶν σωμάτων, τὰ ὁποῖα σπινθηρίζουν τὴν νύκτα ὡς ἀδάμαντες. Τὰ ἀναρίθμητα λαμπρὰ σώματα, ὅσα βλέ-

πομεν εἰς τὸν οὐρανόν, καλοῦμεν **ἀστέρας**, ὅλους δὲ μαζί **ΣΥΜΠΙΑΝ** ἢ **ΚΟΣΜΟΝ**.

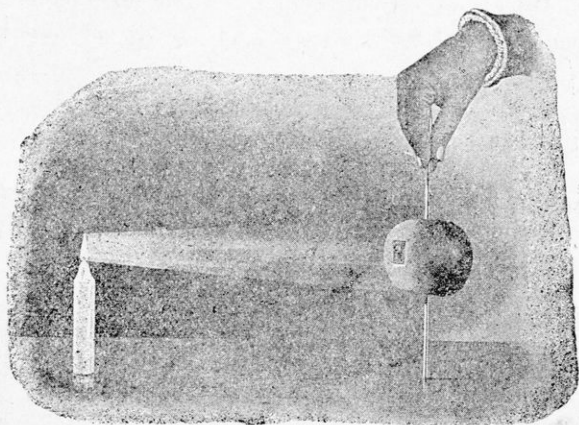
Ἡ Σελήνη καὶ μερικοὶ ἀστέρες δὲν ἔχουν ἰδικόν των φῶς· λαμβάνουν τὸ φῶς ἀπὸ τὸν Ἥλιον, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ πηγὴ τοῦ φωτός. Αὐτὸς φωτίζει καὶ τὴν Γῆν μας, καθ' ὃν τρόπον καὶ τὴν Σελήνην. Ἐν λοιπὸν ὑπῆρχον κάτοικοι ἐπὶ τῆς Σελήνης, θὰ ἔβλεπον κατὰ τὴν νύκτα των τὴν Γῆν ἐν τῷ οὐρανῷ ὡς δίσκον λαμπρότερον καὶ μεγαλύτερον ἢ ὅσον ἡμεῖς βλέπομεν τὴν Σελήνην (Εἰκ. 1). Καὶ ἡ Γῆ ἄρα ἀποτελεῖ μέρος τοῦ Κόσμου, καὶ μάλιστα ἐλάχιστον ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἄπειρον πλῆθος τῶν οὐρανίων σωμάτων· **καὶ ἡ Γῆ εἶναι ὡς ἄστρον εἰς τὸν οὐρανόν.**

2. Κινήσεις τῆς Γῆς.

Ἡ Γῆ φαίνεται εἰς ἡμᾶς ὡς ἐντελῶς ἀκίνητον σῶμα, ὅλοι δὲ νομίζομεν ὅτι ὁ Ἥλιος καὶ τὰ ἄστρα κινουῦνται περὶ τὴν Γῆν ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμάς. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἀληθές! Καθὼς, ὅταν ταξιδεύομεν μὲ τὸν σιδηρόδρομον, οἱ φράκται, οἱ τηλεγραφικοὶ στῦλοι, τὰ δένδρα, οἱ ἄγροὶ μᾶς φαίνονται ὅτι φεύγουν κατ' ἀντίθετον πρὸς ἡμᾶς διεύθυνσιν, οὕτω καὶ ὁ οὐράνιος θόλος μὲ τὰ ἄστρα του μᾶς φαίνεται ὅτι κινεῖται περὶ ἡμᾶς, ἐνῶ πραγματικῶς ἡμεῖς κινούμεθα μετὰ τῆς Γῆς. Καθὼς δὲ ἡ κίνησις τῆς ἀμαξοστοιχίας εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὴν φαινομένην κίνησιν τῶν ἀντικειμένων, οὕτω καὶ ἡ πραγματικὴ κίνησις τῆς Γῆς εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὴν φαινομένην κίνησιν τοῦ οὐρανίου θόλου. **Ἡ Γῆ ἄρα κινεῖται ἐκ Δ πρὸς Α.**

α) **Ἡμερησία κίνησις.**— Ὅποια εἶναι ἡ κίνησις τῆς Γῆς, μαθηθάνομεν ἀπὸ τὸ ἐξῆς πείραμα. Λαμβάνομεν ἐν πορτοκάλλιον καὶ διαπερῶμεν αὐτὸ διὰ μεγάλης βελόνης οὕτως, ὥστε νὰ διέρχεται διὰ τοῦ κέντρου τοῦ πορτοκαλλίου. Προσκολλῶμεν περὶ τὸ μέσον τῆς κυρτῆς ἐπιφανείας του ἐν γραμματόσημον καὶ κρατοῦμεν τὸ πορτοκάλλιον ἐπὶ τῆς τραπέζης ἐνώπιον ἐνὸς κηρίου, ὅπως φαίνεται εἰς τὴν εἰκόνα 2. Ὑποθέτομεν ὅτι τὸ πορτοκάλλιον εἶναι ἡ Γῆ, τὸ δὲ γραμματόσημον ἡ Ἑλλάς μας· τὸ κηρίον θὰ παριστάνῃ τὸν Ἥλιον. Ἐν τῷ ὄρα στρέψομεν τὴν βελόνην οὕτως, ὥστε τὸ πορτοκάλλιον νὰ περιστραφῇ βραδέως, θὰ παρατηρήσω-

μεν ὅτι τὸ γραμματόσημον θὰ διέλθῃ πρὸ τοῦ φωτός καὶ κατό-
πιν θὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν σκιάν, ἥτοι θὰ ἔχῃ διαδοχικῶς φῶς καὶ
σκότος. Οὕτω συμβαίνει καὶ εἰς τὴν πραγματικότητα. Ἡ Γῆ
στρέφεται ἐκ Δ πρὸς Α. Ἐνεκα τῆς περιστροφῆς αὐτῆς ὁ
τόπος τῆς διαμονῆς μας τὴν πρωΐαν φθάνει ἐκ δυσμῶν εἰς τὸ
χεῖλος τῆς ἐπιφανείας τῆς φωτιζομένης ὑπὸ τοῦ Ἡλίου, τὸν
ὁποῖον τότε βλέπομεν ν' «ἀνατέλλῃ» ἐξ ἀνατολῶν. Ὅσον ὁ τόπος
μας πλησιάζει πρὸς τὸ μέσον τῆς φωτιζομένης ἐπιφανείας, τὸσον
ὁ Ἡλιος μᾶς φαίνεται ὅτι ἀναβαίνει ἀντιθέτως εἰς τὸν οὐρανὸν

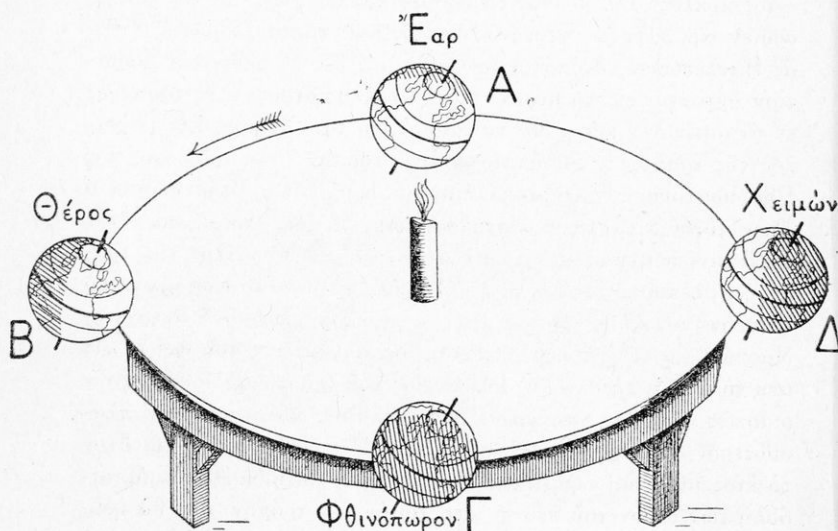
Εἰκ. 2.

καὶ τὴν μεσημβρίαν ἴσταται δι' ἡμᾶς εἰς τὸ ὑψηλότατον σημεῖον.
Τὴν ἑσπέραν ἐξερχόμεθα πάλιν ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τὴν φωτιζο-
μένην ὑπὸ τοῦ Ἡλίου, ὁ ὁποῖος τώρα «δύει» πρὸς δυσμᾶς.
Τὴν νύκτα ἀκτὺς φωτὸς δὲν δύναται νὰ φθάσῃ εἰς ἡμᾶς, ἕως οὗ
τὴν ἐπομένην πρωΐαν ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ φῶς τοῦ Ἡλίου.
**Ὅθεν ἡ κίνησις τῆς Γῆς εἶναι περιστροφικὴ καὶ γίνε-
ται ἐκ Δ πρὸς Α εἰς 24 ὥρας (ἡμερησία κίνησις)· εἶναι δὲ
αὕτη αἰτία, ἵνα αἱ ἡμέραι διαδέχωνται τὰς νύκτας.** Ἡ
νοητὴ γραμμὴ, περὶ τὴν ὁποῖαν ἡ Γῆ περιστρέφεται, λέγεται
ἄξων τῆς Γῆς, τὰ δὲ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς ἄκρα τοῦ
ἄξονος λέγονται **πόλοι τῆς Γῆς**.

β) **Ἐτησία κίνησις.** — Ἡ Γῆ δὲν στρέφεται πάντοτε ἐπὶ τῆς ἰδίας θέσεως, ἀλλ' ὡς κυλιόμενος τροχὸς μετακινεῖται εἰς τὸ ἄπειρον περιφερομένη περὶ τὸν Ἥλιον. Ἡ κίνησις αὕτη λέγεται **περιφορὰ** τῆς Γῆς, γίνεται δὲ εἰς 365 ἡμέρας καὶ 6 σχεδὸν ὥρας, ἧτοι εἰς ἓν ἔτος. Ἡ καμπύλη γραμμὴ, τὴν ὁποίαν ἡ Γῆ κατὰ τὴν περιφορὴν τῆς διατρέχει, ἧτοι ἡ **τροχιὰ** αὐτῆς δὲν εἶναι τέλειος κύκλος, ἀλλ' ὀλίγον πεπιεσμένος (ἔλλειψις). Διὰ τὴν ἐννοήσωμεν τὴν κίνησιν ταύτην τῆς Γῆς καὶ τὰποτελέσματα αὐτῆς, ἅς ἐκτελέσωμεν τὸ ἀκόλουθον πείραμα. Εἰς ἓν σκοτεινὸν δωμάτιον θέτομεν εἰς τὸ μέσον μιᾶς μεγάλης στρογγυλῆς τραπέζης ἓν ἀναμμένον κηρίον, διὰ τὴν παριστάνῃ τὸν Ἥλιον. Εἰς τὸ χεῖλος τῆς τραπέζης, τὸ ὁποῖον εἶναι τρόπον τινὰ ἡ τροχιὰ τῆς Γῆς, κρατοῦμεν τὸ πορτοκάλιον οὕτως, ὥστε ἡ βελόνη, ἧτοι ὁ ἄξων αὐτοῦ νὰ ἴσταιται κατακορῦφος ἐπὶ τῆς τραπέζης. Ἄν τώρα κινήσωμεν τὸ πορτοκάλιον γύρω εἰς τὸ χεῖλος τῆς τραπέζης, βλέπομεν ὅτι ἡ γραμμὴ, ἡ ὁποία χωρίζει τὸ φωτεινὸν ἀπὸ τὸ σκοτεινὸν ἡμισφαίριον, ἧτοι ὁ κύκλος φωτισμοῦ διέρχεται διαρκῶς διὰ τῶν πόλων. Ἐπειδὴ δὲ αἱ ἀκτῖνες τοῦ φωτὸς εἰς μὲν τὸ μέσον τῆς κυρτῆς ἐπιφανείας τοῦ πορτοκαλλίου πίπτουν διαρκῶς καθέτως, περαιτέρω δὲ πρὸς τοὺς πόλους ὀλονὲν πλαγιώτερον, ἔπρεπε καὶ κάθε τόπος τῆς Γῆς νὰ διατηρῇ καθ' ὅλον τὸ ἔτος μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἀμετάβλητον θερμοκρασίαν. Μεταβολὴ τῶν ὥρῶν τοῦ ἔτους κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ συμβαίῃ. Ἡμεῖς ὅμως γνωρίζομεν ὅτι αἱ ὥραι τοῦ ἔτους μεταβάλλονται. Ἄρα ὁ ἄξων τῆς Γῆς δὲν δύναται νὰ εἶναι κατακορῦφος. Πρέπει νὰ εἶναι κεκλιμένος πρὸς τὸ ἐπίπεδον τῆς τροχιᾶς τῆς Γῆς, καὶ τὴν κλίσιν ταύτην ἔχει πράγματι ὁ ἄξων τῆς Ὑδρογείου σφαιρας τοῦ σχολείου μας. Ἄς ἐπαναλάβωμεν λοιπὸν τὸ πείραμά μας μὲ αὐτὴν (Εἰκ. 3).

Ἐν πρώτοις κρατοῦμεν τὴν σφαῖραν οὕτως, ὥστε ὁ κύκλος φωτισμοῦ νὰ διέρχεται διὰ τῶν πόλων (Α): αἱ ἀκτῖνες τοῦ Ἥλιου πίπτουν κατακορῦφος ἐπὶ τῶν σημείων τῆς περιφερείας ἑνὸς κύκλου, τοῦ ὁποίου πάντα τὰ σημεῖα ἀπέχουν ἐξ ἴσου ἀπὸ τοὺς δύο πόλους, ἧτοι ἐπὶ τοῦ **Ἰσημερινοῦ**, αἱ δὲ ἐπιφάνειαι αἱ ὁποῖαι φωτίζονται εἰς τὸ βόρειον καὶ τὸ νότιον ἡμισφαίριον εἶναι ἴσαι μὲ τὰς εὐρισκομένας ἐν τῇ σκιᾷ ὅθεν ὅλοι οἱ τόποι τῆς Γῆς

ἔχουν τότε 12 ὥρας ἡμέραν καὶ 12 ὥρας νύκτα (21 Μαρτίου **ἔαρινή ἰσημερία**). Ἄν κινήσωμεν τὴν σφαίραν κατὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ βέλους περὶ τὴν τράπεζαν, παρατηροῦμεν ὅτι ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὁ βόρειος πόλος κλίνει πρὸς τὸ κηρίον, ἐνῶ ὁ νότιος πόλος ἀπομακρύνεται ἀπ' αὐτοῦ. Οὕτως ἐπὶ τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου ἡ φωτιζομένη ἐπιφάνεια γίνεται ὁλονὲν μεγαλυτέρα,

Εἰκ. 3.

ἄρα καὶ αἱ ἡμέραι μεγαλύτεραι ἀπὸ τὰς νύκτας. Ὄταν ἐκτελέσωμεν κατὰ ἓν τέταρτον τὴν περὶ τὸ κηρίον περιφορὰν (Β· 21 Ἰουνίου, **ἀρχὴ τοῦ θέρους**), αἱ ἡλιακαὶ ἀκτῖνες πίπτουν καθέτως ἐπὶ τῶν σημείων τῆς περιφερείας ἑνὸς κύκλου, ὁ ὁποῖος εἶναι παράλληλος πρὸς τὸν Ἰσημερινὸν καὶ κεῖται $23 \frac{1}{2}$ μοίρας * βορείως αὐτοῦ (**βόρειος τροπικὸς κύκλος**). Εἰς τὴν χώραν μας ἡ ἡμέρα τότε διαρκεῖ περίπου 15 ὥρας καὶ ἡ νύκτα 9. Διὰ τοὺς

* Κάθε περιφέρεια κύκλου διαιρεῖται εἰς 360 ἴσα μέρη, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται **μοῖραι**: ὅθεν ἡ μοῖρα εἶναι γωνία ἔχουσα τόξον ἴσον μετὰ τὸ $\frac{1}{360}$ τῆς περιφερείας καὶ σημειοῦται οὕτω : 1°.

κατοίκους τοῦ παραλλήλου κύκλου, ὁ ὁποῖος κεῖται $66\frac{1}{2}^{\circ}$ βορείως τοῦ Ἰσημερινοῦ, ὁ ἥλιος τὴν ἡμέραν ταύτην δὲν δύει καθόλου, ὥστε ἡ ἡμέρα διαρκεῖ ἐκεῖ 24 ὥρας (**βόρειος πολικὸς κύκλος**). Εἰς τὸν βόρειον πόλον ἐπικρατεῖ ἤδη ἀπὸ $\frac{1}{4}$ τοῦ ἔτους συνεχῆς ἡμέρα (Παράβαλε τοῦναντίον τὰς χώρας εἰς τὸν νότιον πόλον). — Ἐξακολουθοῦμεν νὰ κινῶμεν τὴν σφαιραν περὶ τὴν τράπεζαν. Ποίαν θέσιν λαμβάνουν οἱ πόλοι πρὸς τὸ κηρίον; Ποίαν ἐπίδρασιν ἔχει τοῦτο ἐπὶ τοῦ μήκους τῶν ἡμερῶν; Τί παρατηρεῖτε μετὰ ἡμίσειαν περιφορὰν περὶ τὸ κηρίον; (Γ' 23 Σεπτεμβρίου, **φθινοπωρινὴ ἰσημερία**). — Κατὰ τὴν περαιτέρω περιοδείαν τῆς Γῆς ὁ βόρειος πόλος, ὁ ὁποῖος μέχρι τοῦδε εἶχε συνεχῶς ἡμέραν ἀπομακρύνεται ὄλονεν περισσότερον ἀπὸ τὸ φῶς καὶ εὐρίσκεται ἤδη ἐν τῇ σκιᾷ (Ἐπὶ πόσον ἄρα χρόνον ὁ ἥλιος φαίνεται συνεχῶς εἰς τὸν βόρειον πόλον;). Ὁ νότιος πόλος τοῦναντίον εἰσέρχεται εἰς τὸν κύκλον φωτισμοῦ καὶ στρέφεται ὄλονεν περισσότερον πρὸς τὸν ἥλιον. Ὅταν συντελέσωμεν $\frac{3}{4}$ τῆς περὶ τὸ κηρίον περιφορᾶς (Δ' 21 Δεκεμβρίου, **ἀρχὴ τοῦ χειμῶνος** ἐπὶ τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου), αἱ ἀκτῖνες πίπτουν καθέτως ἐπὶ τῆς περιφερείας τοῦ παραλλήλου κύκλου, ὅστις κεῖται $23\frac{1}{2}^{\circ}$ νοτίως τοῦ Ἰσημερινοῦ (**νότιος τροπικὸς κύκλος**). Παρ' ἡμῖν ἡ ἡμέρα διαρκεῖ τότε 9 ὥρας καὶ ἡ νύκτα 15. Ἐπὶ τοῦ **νοτίου πολικοῦ κύκλου** κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ὁ ἥλιος δὲν δύει, ἐνῶ ἐπὶ τοῦ βορείου δὲν ἀνατέλλει. Εἰς τὸν νότιον πόλον ἡ ἡμέρα διαρκεῖ ἤδη ἀπὸ $\frac{1}{4}$ τοῦ ἔτους. — Ἐκτοτε ὁ νότιος πόλος ἀπομακρύνεται πάλιν βαθμηδὸν ἀπὸ τὸν ἥλιον (τί συμβαίνει εἰς τὸν βόρειον πόλον;). Μετὰ μίαν πλήρη περιφορὰν περὶ τὸ κηρίον (Α' 21 Μαρτίου) ὁ κύκλος φωτισμοῦ διέρχεται πάλιν διὰ τῶν δύο πόλων. — Ὅμοίως συμβαίνει εἰς τὴν πραγματικότητα. **Ἐπειδὴ ἡ Γῆ ἐν διαστήματι ἐνὸς ἔτους ἐκτελεῖ μίαν πλήρη περιφορὰν περὶ τὸν ἥλιον καὶ ἐπειδὴ ὁ ἄξων τῆς Γῆς εἶναι κεκλιμένος πρὸς τὸ ἐπίπεδον τῆς τροχιᾶς αὐτῆς, διὰ τοῦτο ἔχομεν μεταβολὴν τῶν ὡρῶν τοῦ ἔτους καὶ ἀνισότητά ἡμερῶν.**

γ) **Ζῶναι.** Τὰ μέρη τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς, εἰς τὰ ὁποῖα αὕτη διαιρεῖται διὰ τῶν δύο πολικῶν καὶ τῶν δύο τροπικῶν κύκλων αὐτῆς, καλεῦνται **ζῶναι** τῆς Γῆς. Αἱ χῶραι, αἱ κείμεναι μεταξὺ τῶν δύο τροπικῶν κύκλων δέχονται δύο φορὰς τὸ ἔτος τὰς

ἀκτῖνας τοῦ Ἡλίου κατακορύφως καὶ καθ' ὄλον τὸ ἔτος αἱ φωτειναὶ ἀκτῖνες πίπτουν ἐκεῖ εἰς διεύθυνσιν, ἣ ὁποία πλησιάζει τὴν κατακόρυφον. Ἐπειδὴ οὕτως ἡ ζώνη αὕτη τῆς Γῆς θερμαίνεται πολὺ ἰσχυρῶς ὑπὸ τοῦ Ἡλίου, ὀνομάζεται **θερμὴ** ἢ **διακεκαυμένη ζώνη** (τροπικαὶ χῶραι). — Αἱ

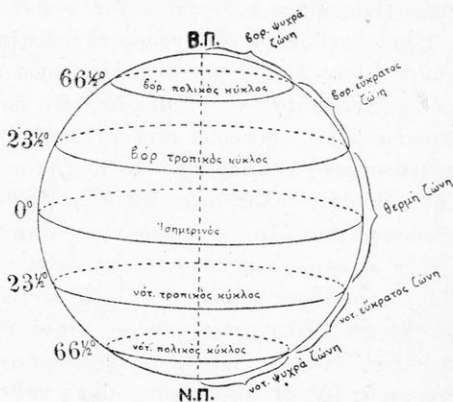
χῶραι. αἱ κείμεναι μεταξὺ τῶν τροπικῶν καὶ τῶν πολικῶν κύκλων δέχονται τὰς ἀκτῖνας τοῦ Ἡλίου ὑπὸ γωνίαν, ἥτις διαρκῶς μεταβάλλεται (θέρος καὶ χειμῶν). Ὅθεν θερμαίνονται ὀλιγώτερον ἀπὸ τὰς τροπικὰς χώρας καὶ διακρίνονται ὡς **βορεία** καὶ

νοτία εὐκρατος ζώνη. — Τὰ μέρη τῆς γήινης ἐπιφανείας, τὰ ὁποῖα κεῖνται πέραν τῶν πολικῶν κύκλων, δέχονται ὀλίγην μόνον θερμότητα παρὰ τοῦ Ἡλίου ἀποτελοῦν τὴν **βορείαν** καὶ **νοτίαν κατεψυγμένην ζώνην**

δ) **Μέτρησις τοῦ χρόνου**. Ἡ Γῆ διὰ τὴν ἐκτελέσῃ μίαν περιφορὰν τῆς περὶ τὸν Ἡλιον χρειάζεται 365 ἡμέρας καὶ 6 σχεδὸν ὥρας. Τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα ὀνομάζομεν **ἔτος**. Ἄλλ' εἰς τὸν καθημερινὸν βίον ὑπολογίζομεν τὸ ἔτος εἰς 365 μόνον ἡμέρας. Οὕτω τὸ σμικρύνομεν κατὰ $\frac{1}{4}$ τῆς ἡμέρας. Ἐπειδὴ δὲ τοῦτο εἰς 4 ἔτη ἀποτελεῖ μίαν ὀλόκληρον ἡμέραν, ἐμβάλλομεν εἰς ἕκαστον τέταρτον ἔτος μίαν ἡμέραν (29 Φεβρουαρίου) καὶ διακρίνομεν τὸ ἔτος τοῦτο ὡς **δίσεκτον**.

3. Ἡ Γῆ ἐν τῷ πλανητικῷ συστήματι.

Ἄν παρατηρήσωμεν μετὰ προσοχῆς τὸν οὐρανόν, βλέπομεν ἕνα ἀστέρα λαμπρότατον, ὃ ὁποῖος ἄλλοτε ἀναφαίνεται πρῶτος

Εἰκ. 4. Αἱ ζῶναι τῆς Γῆς.

τὴν ἑσπέραν (Ἔσπερος), ἄλλοτε δὲ ἐξαφανίζεται τελευταῖος τὴν πρωΐαν (Αὐγερινός)· ὁ ἀστὴρ οὗτος ὀνομάζεται ὑπὸ τῶν ἀστρονόμων **Ἀφροδίτη**. Τὸ φῶς αὐτῆς δὲν σπινθηρίζει, ὅπως τῶν πλείστων ἄλλων ἀστέρων, ἀλλ' εἶναι σταθερόν· οὐδ' ἔχει αὕτη πάντοτε τὴν ἰδίαν θέσιν πρὸς τοὺς ἄλλους ἀστέρας, ἀλλὰ φαίνεται ὡς «πλανομένη» εἰς τὸν οὐρανὸν ἐκ Δ πρὸς Α· διὰ τοῦτο ἐπονομάζεται **πλανήτης**. Πλανῆται ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι ἐν τῷ οὐρανῷ. Εἷς ἐξ αὐτῶν εἶναι καὶ ἡ Γῆ μας. Ὅπως δὲ αὕτη, οὕτω καὶ ἡ Ἀφροδίτη καὶ οἱ ἄλλοι πλανῆται περιφέρονται ἐπὶ ἑλλειψοειδοῦς τροχιᾶς ἐκ Δ πρὸς Α περὶ τὸν Ἥλιον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον λαμβάνουν φῶς καὶ θερμότητα. Εἶναι ἑτερόφωτα σώματα, ὡς ἡ

Εἰκ 5. Διάγραμμα τοῦ πλανητικοῦ συστήματος. Τὸ κεντρικὸν ἄστρον εἶναι ὁ Ἥλιος· τὰ ἄλλα εἶναι οἱ πλανῆται.

Γῆ, καὶ ἀποτελοῦν **σύστημα** περὶ τὸν Ἥλιον, τὸ ὁποῖον λέγεται **πλανητικὸν ἢ ἡλιακὸν σύστημα**. Ἡ Γῆ εἶναι τὸ τρίτον μέλος τοῦ συστήματος. Μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ ἡλίου εὐρίσκονται ὁ Ἐρμῆς καὶ ἡ Ἀφροδίτη, πέραν δ' αὐτῆς, κατὰ σειρὰν ἀποστάσεως, ὁ Ἄρης, ὁ Ζεὺς, ὁ Κρόνος, ὁ Οὐρανὸς καὶ ὁ Ποσειδῶν. (Εἰκ. 5).

Τινὲς ἐκ τῶν πλανητῶν συνοδεύονται εἰς τὸν δρόμον των ἀπὸ μικρότερα σώματα, τὰ ὁποῖα λαμβάνουν ὁμοίως τὸ φῶς των ἐκ τοῦ ἡλίου. Ταῦτα ὀνομάζονται **δορυφόροι**. Δορυφόρος τῆς Γῆς, εἶναι ἡ **Σελήνη**, ἡ ὁποία εἶναι 49 φορές μικρότερα ἀπὸ τὴν Γῆν, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶναι πλησιεστέρα πρὸς αὐτὴν ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους ἀστέρας, διὰ τοῦτο φαίνεται μεγαλυτέρα.

Β. Η ΓΗ ΩΣ ΦΥΣΙΚΟΝ ΣΩΜΑ

ΜΕΤΑΒΟΛΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑΝ ΤΗΣ ΓΗΣ

Ἐν ἀναβῶμεν εἰς ὑψηλὸν λόφον, θὰ ἔχωμεν ἀπὸ αὐτὸν ἄποψιν τοῦ τόπου, ὃ ὁποῖος τὸν περιβάλλει. Θὰ ἴδωμεν ὅτι τὸ ἔδαφος δὲν εἶναι παντοῦ ἐπίπεδον, ἀλλὰ διακόπτεται ἀπὸ αὐλάκια καὶ κοιλάδας, διὰ τῶν ὁποίων ῥέουσι ὀνάκια καὶ ποταμοί. Θὰ ἴδωμεν καὶ τὰ πλάγια τῶν βουνῶν ὅτι δὲν εἶναι ὁμαλά, ἀλλὰ διασχίζονται ἀπὸ χαράδρας, διὰ τῶν ὁποίων καταβαίνουν χεῖμαρροι. Αὐτοὶ μὲ τὰ νερὰ τῶν ἀνασκάπτουν τὸ ἔδαφος, ἐκρῖζόντων βράχους καὶ δένδρα καὶ τὰ παρασύρουν μακρὰν, καὶ ἠμποροῦν νὰ μεταβάλλουν τὴν ὄψιν τοῦ τόπου.

Ἄλλὰ καὶ μεγαλύτεραι μεταβολαὶ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς Γῆς μᾶς εἶναι γνωσταὶ ἀπὸ τὴν χωρογραφίαν τῆς πατρίδος μας. Οὕτω τὸ στενὸν τῶν Θερμοπυλῶν, ἐνῶ ἐπὶ Λεωνίδα εἶχε πλάτος 50 μόνον βημάτων, σήμερον ἔχει ἔκτασιν 3500 μέτρων. Αἱ εὐφοροὶ πεδιάδες τῆς Θεσσαλίας πρὸ χιλιάδων ἐτῶν ἦσαν πυθμὴν λίμνης, τῆς ὁποίας τὰ νερὰ ἐξεχύθησαν διὰ τῆς κοιλάδος τῶν Τεμπῶν εἰς τὴν θάλασσαν. Πολὺ παλαιότερον ἀκόμη, ἐκεῖ ὅπου σήμερον κινοῦνται τὰ νερὰ τοῦ Αἰγαίου, ὑπῆρχε χώρα ὄρεινή, ἣ ὁποία ἦγωνε τὴν Ἑλλάδα μὲ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, καὶ ἐκ τῆς ὁποίας μόνον αἱ κορυφαὶ τῶν βουνῶν ἀπέμειναν καὶ ἐξέχουν ἐπάνω ἀπὸ τὰ νερὰ ὡς νῆσοι τοῦ Αἰγαίου.

Θὰ μάθωμεν τώρα ποῖαι δυνάμεις, καὶ σήμερον ἐνεργοῦσαι, ἐπιφέρουν μεταβολὰς εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς Γῆς.

1. Μεταβολαὶ ἀπὸ τὴν ἐνέργειαν τῶν ὑδάτων καὶ τῶν ἀνέμων.

1. Εἰς ἡμέραν βροχερὰν ἠμποροῦμεν νὰ παρατηρήσωμεν πῶς τὰ νερὰ μαζεύονται, καὶ ἀκολουθοῦντα τὴν κλίσιν τοῦ ἐδάφους

σχηματίζουν μικρόν θυάκιον, τὸ ὁποῖον ῥέει μὲ ὄλονέν μεγαλυτέραν ταχύτητα, παρασύρον ἄμμους καὶ χώματα καὶ χαλίγια. Εἰς τὰ βουνά, ὅπου αἱ βροχαὶ εἶναι δυνατώτεραι καὶ ἡ κλίσις τοῦ ἐδάφους μεγαλυτέρα, τὰ θυάκια εἶναι ταχύτερα καὶ ὀρητικώτερα, ὥστε ὄχι μόνον ἄμμους καὶ λίθους συμπαράσυσρον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ἔδαφος διὰ τοῦ ὁποίου καταβαίνουν ἀπαύστως ἀποτρόγουν, διανοίγοντα εἰς αὐτὸ

μεγάλην αὐλάκα, τὴν ὁποίαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον εὐρύνουν (εἰκ. 6). Οὕτω αἱ κλιτύες ἐκεῖναι, αἱ ὁποῖαι πρότερον ἦσαν ὀμαλαὶ καὶ ἐπίπεδοι, παρουσιάζουν τώρα ἄλλοῦ μὲν στενάς, ἄλλοῦ δὲ εὐρείας χαράδρας καὶ φάραγγας. Ὡστε οἱ θυάκες καὶ οἱ ποταμοὶ εἶναι αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν τὸ ἔδαφος εἶναι τόνον ἀνώμαλον.

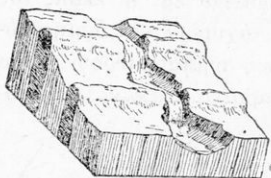

Τόση δὲ εἶναι ἡ δύναμις τοῦ νεροῦ ποῦ τρέχει, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ σκληροὶ βράχοι δὲν ἠμποροῦν ν' ἀνισταθοῦν εἰς τὴν ὀρμὴν του. Ἐν σειρᾷ λόφων ἢ βουνῶν ἀποφράττει τὸν ὄον τοῦ ποταμοῦ πρὸς ὅλας τὰς διευθύνσεις, τὰ νερά του πρῶτον θὰ μαζευθοῦν καὶ θὰ σχηματίσουν στενὴν ἢ εὐρείαν λίμνην· ἔπειτα, ἀφοῦ ἀνυψωθοῦν ἕως

Εἰκ. 6. Διαγράμματα δεικνύοντα πῶς ἕνας ποταμὸς διευρύνει τὴν κοίτην του.

τὸ χαμηλότερον σημεῖον τῆς κορυφογραμμῆς θ' ἀρχίσουν ἀπὸ ἐκεῖ νὰ χύνωνται ὡς «καταρράκτης» (εἰκ. 7) ἀποτρόγουντα δὲ τοὺς βράχους θὰ διανοίξουν κατ' ἀρχὰς μὲν στενὴν αὐλάκα. ἔπειτα δὲ εὐρείαν καὶ βαθεῖαν χαράδραν. Οὕτω ἡ λίμνη θὰ κενωθῇ καὶ ὁ ποταμὸς θὰ εὐρῆ μεταξὺ τῶν βουνῶν διέξοδον πρὸς τὴν θάλασσαν. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ Πηγεῖος διήνοιξε τὴν κοιλάδα τῶν Τεμπῶν, ὁ Ἄξιός καὶ ὁ Δούναβις τὰς σιδηρᾶς των Πύλας.

2. *Τί γίνονται ὅμως αἱ ὕλαι, τὰς ὁποίας οἱ ῥύακες καὶ οἱ ποταμοὶ συμπαρασύρουν ἀπὸ τὸ ἔδαφος;* — Ὅταν συμβαί-

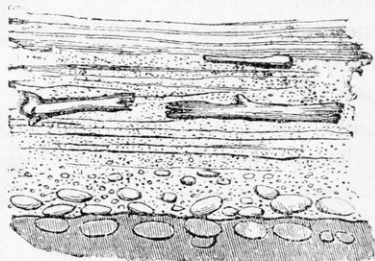

Εἰκ. 7. Λιάγραμμα καταρρακτιῶν.

νον συνεχεῖς ῥαγάδαὶ βροχαί, τὰ νερὰ ὑψώνονται πολὺ εἰς τὴν κοίτην τοῦ ποταμοῦ, ἐκχειλίζουν ἀπὸ τὰς ὄχθας καὶ πλημμυροῦν τοὺς χαμηλοὺς τόπους· τότε αἱ ὕλαι, τὰς ὁποίας ὁ ποταμὸς μεταφέρει, κατακάθηνται καὶ σκεπάζουν τὸ ἔδαφος

μετὰ παχὺ στρώμα λάσπης, τὸ ὁποῖον γονιμοποιεῖ τοὺς ἀγροὺς καὶ τὰ λιβάδια.

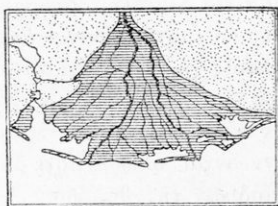
Διὰ τοῦτο πεδιάδες, διὰ τῶν ὁποίων ῥέουν μεγάλοι ποταμοί, ὡς ὁ Ἐβρος, ὁ Ἀξιός, ὁ Πηνειός, εἶναι εὐφορώταται. Τὸ πλεῖστον ὅμως τῶν ὑλῶν τούτων ἐκφορτώνεται εἰς τὴν θάλασσαν. Ὅταν ὁ ποταμὸς φθάνῃ εἰς τὰς ἐκβολάς, ἐπειδὴ συνήθως ἐκεῖ ἡ κλίσις τοῦ ἐδάφους εἶναι μικροτέρα, τὰ νερὰ του κινουῦνται ἡσυχώτερον καὶ βραδύτερον· ἐπειδὴ δὲ εἶναι ἐλαφρότερα ἀπὸ τὰ ἀλμυρὰ νερὰ τῆς θαλάσσης, προχωροῦν ὀλίγον ἐπάνω εἰς αὐτὰ καὶ τότε ἀποθέτουν ὀλίγον κατ'ὀλίγον τὸ φορτίον των. Αἱ βαρύτεραι ὕλαι, ὀγκώδεις λίθοι καὶ κοραλάι, κατακρημνίζονται εἰς τὸν πυθμένα πρώται, ἔπειτα τὰ χαλίκια καὶ τελευταία ἡ λεπτὴ ἄμμος καὶ ὁ πηλός. Οὕτω σχηματίζονται ἐπὶ τοῦ πυθμένου στρώματα ἐπάλληλα λίθων καὶ γαιῶν,

Εἰκ. 8. Στρώματα ὑλῶν εἰς τὰς ἐκβολὰς ποταμοῦ.

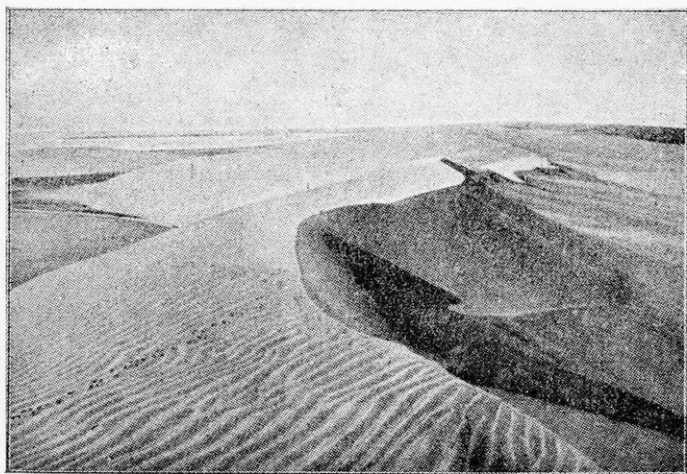
μεταξὺ δὲ αὐτῶν ἐγκλείονται καὶ κορμοὶ καὶ κλάδοι φυτῶν καὶ λείψανα ζώων (εἰκ. 8). Ἄν ἡ τοιαύτη **πρόσχωσις** ἐξακολουθῇ ἀπαύστως ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας, τέλος στρώμα γῆς θ' ἀναφανῇ ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῶν ὑδάτων καί, ἀφοῦ ἐπεκταθῇ θ' ἀναγκάσῃ τὸν ποταμὸν νὰ διχάσῃ ἐκεῖ τὸ ρεῦμά του καὶ νὰ χύνεται μετὰ δύο ἢ πολλὰ στόμα. Οὕτω πολλοὶ ποταμοὶ ἐσχημά-

τισαν πρὸς τὰς ἐκβολὰς των προέκτασιν «νέας γῆς» ὁμοίαν μὲ τὸ σχῆμα κεφαλαίου Δ, ὡς ὁ Ἐβρος, ὁ Δούναβις, ὁ Νεῖλος κλπ. (εἰκ. 9). Ἄλλοι μὲ συχνὰς προσχώσεις ἐπέξετειναν τὴν παραλίαν ὡς ὁ Σπερχεῖδς τὰς Θερμοπύλας. Ἄλλοι μὲ τὰς προσχώσεις των προσέλαβον καὶ συνήνωσαν νήσους, αἱ ὁποῖαι εὐρίσκοντο πλησίον τῶν ἐκβολῶν των, ὡς ὁ Ἀχελῷος τὰς Ἐχινούσας νήσους.

Εἰκ. 9. Τὸ Δέλτα τοῦ Νεῖλου

3. Ὅπου ὅμως ὁ ποταμὸς κατέρχεται πολὺ ὀρμητικὸς μέχρι τῶν ἐκβολῶν, ἐκεῖ ὅλαι αἱ ὕλαι μεταφέρονται βαθύτερα εἰς τὴν θάλασσαν καὶ κορημνίζονται

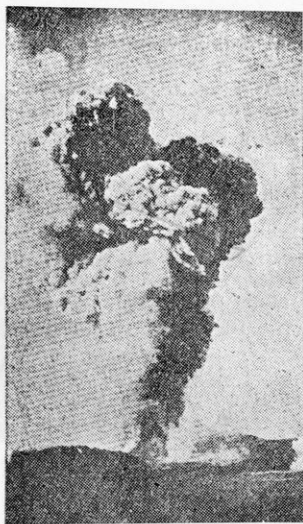
Εἰκ. 10. Θῖνες.

ἐπισωφεύονται εἰς τὸν πυθμένα Ἄλλ' ἢ λεπτὴ ἄμμος δὲν εὐρίσκει ἐκεῖ ἡσυχίαν· τὰ κύματα τὴν παρασύρουν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καὶ τέλος τὴν τινάσσουν ἔξω εἰς τὴν παραλίαν. Ἀφοῦ δὲ ἐκεῖ ξηρανθῆ, ὁ ἄνεμος τὴν μετακινεῖ πρὸς τὴν ξηρὰν καὶ σχηματίζει λοφώδεις σωρούς ἄμμου, οἱ ὁποῖοι λέγονται **θῖνες**. (Εἰκ. 10). Ἡ

καταστροφή όμως, τὴν ὁποίαν τὰ κύματα τῆς θαλάσσης προξενοῦν εἰς τὴν παραλίαν, εἶναι πολὺ μεγαλυτέρα. Ὅταν ἡ παραλία εἶναι χαμηλή, τὰ κύματα εἰσορμοῦν καὶ σχηματίζουν κόλπους καὶ μόνον βράχοι ἀπόκρημνοι ἀπομένουν ὡς λείψανον τῆς παλαιᾶς ξηρᾶς. Ἄλλὰ καὶ αὐτοὶ δὲν ἠμποροῦν νὰ ἀντέχουν αἰωνίως εἰς τὴν προσβολὴν καὶ τὸν σφοδρὸν τυναγμὸν τῶν ἀφριζόντων κυμάτων· μετὰ τὸν καιρὸν καὶ αὐτοὶ ἀποτριβόνται καὶ διασπῶνται· ὁποσδήποτε ὅμως ἀναχαιτίζουν τὴν καταστροφικὴν διείδυσιν τῆς θαλάσσης.

2. Μεταβολαὶ ἀπὸ τὴν ἐνέργειαν τῶν ἠφαιστειῶν καὶ σεισμῶν.

Εἰς τὴν νῆσον Θήραν ὑπάρχει **ἠφαιστειον**, τὸ ὁποῖον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐνεργεῖ.

Εἰκ. 11. Τὸ ἠφαιστειον τῆς Θήρας ἐν ἐκρήξει.

Τὸ 1925 τὸ ἠφαιστειον ἐπανελάβε τὴν ἐνέργειάν του. Ἐξάφνα ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ κόλπου ἠκούσθη φοβερὸς κρότος ὡς μακρινὴ βροντή, ἡ νῆσος ὅλη ἐσεισθη καὶ σιῆλαι νεροῦ ἀνεπήδησαν εἰς τὸ μέσον τοῦ κόλπου· καπνὸς καὶ ἀέρια πνιγηρὰ ἤρχισαν τότε ν' ἀναφυσῶνται καὶ στάκτη καὶ πέτρες καυτὲς ν' ἀνατινάσσωνται καὶ νὰ πίπτουν μακρὰν ὡσάν βροχή. Μετ' ὀλίγον ἀπὸ τὸ βάθος τοῦ πυθμῆνος ἀνέβλυσε θεῦμα ἀπὸ λειωμένα ὑλικά (λάβα), τὸ ὁποῖον ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἔφθασεν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν. Οὕτως ἐσχηματίσθη μικρὰ νῆσος, ἡ ὁποία ὠνομάσθη **Δάφνη** (ὑψους 72 μέτρων), ὅλη

δὲ ἐφλέγετο, καὶ τὴν νύκτα ἐξέπεμπεν ἀκτινοβολίαν. Ὅταν κατόπιν ἡ ἐνέργεια τοῦ ἠφαιστείου ἐσταμάτησεν, ἡ νῆσος ἀπέμεινε

μαύρη και σκοτεινή κοντά εις τὰ ἄλλα νησάκια τοῦ κόλπου, τὴν παλαιὰν καὶ νέαν Καϋμένην, αἱ ὁποῖαι καθ' ὅμοιον τρόπον, εἰς παλαιότερους χρόνους, εἶχαν ἀναφανῆ. Ὑπῆρξαν ὅμως χρόνοι κατὰ τοὺς ὁποίους ἡ νῆσος Θήρα ἦτο στρογγύλη, ἀλλ' ἀπὸ τὴν ἐνέργειαν τοῦ ἠφαιστείου μέγα μέρος αὐτῆς, τὸ δυτικόν, κατεκρημνίσθη εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐξηφανίσθη. Νέα λοιπὸν γῆ ἤμπορεῖ ν' ἀναφαίνεται καὶ παλαιὰ ν' ἀφανίζεται ἀπὸ τὴν ἐνέργειαν τῶν ἠφαιστείων.

Εἰς ἄλλας χώρας τῆς Γῆς τὰ ἠφαιστεία εἶναι συνήθως βουνὰ ἢ λόφοι, οἱ ὁποῖοι ἔχουν κωνοειδῆ κορυφήν, μὲ ὀπὴν ὡς χωνίον (κρατῆρα). Ὅταν ἡ ἔκρηξις ἐνταθῆ, ὁ κρατῆρ διαρρηγνύεται καὶ «πύρινος ρυᾶξ» (λάβα) ἐκρέει καὶ κυλίεται εἰς τὰ πλάγια τοῦ βουνοῦ. Ὅ,τι συναντήσῃ ἡ λάβα εἰς τὸν δρόμον τῆς τὸ κατακαίει, ὅ,τι δὲν προφθάσῃ αὐτῇ, τὸ καταθάπτουν αἱ βροχαὶ τῆς στάκτης.

Τὰς ἐκρήξεις τῶν ἠφαιστείων πάντοτε συνοδεύουν καὶ συγκλονήσεις τοῦ ἐδάφους, ἧτοι **σεισμοί**. Οὕτω τὸ 1925 ἐκτὸς τῆς Θήρας καὶ ἡ Κρήτη καὶ ἡ Ρόδος ἐσεισθήσαν καὶ πολλαὶ οἰκίαι κατέρρευσαν εἰς τὸ Ἡράκλειον, ἐνῶ εἰς τὴν Ρόδον καὶ ὀλόκληρα χωρία κατεστράφησαν. Ἀπὸ ἄλλας δὲ αἰτίας πρὸ ὀλίγων μηνῶν ὀλόκληρος ἡ περιοχὴ τῆς Κορίνθου ἐσεισθή· ἡ παραλία εἰς ἀρκετὴν ἔκτασιν ἐβυθίσθη, βράχοι δὲ ὀγκώδεις εἰς τὰ Γεράνια ὄρη ἀπεσπάρσθησαν καὶ ἐκυλίσθησαν εἰς τὴν φάραγγα· ἡ πόλις ὅλη κατεστράφη καὶ πολλοὶ ἄνθρωποι εὗρον τὸν θάνατον ὑπὸ τὰ ἐρείπια. Ὅμοίαν δὲ καταστροφὴν ἔπαθε ὀλίγον πρότερον ἡ Φιλιππούπολις τῆς Βουλγαρίας.

Ἐννοοῦμεν τώρα πόσον τρομεροὺς σεισμοὺς εἶδον πρὸ πολλῶν χιλιάδων ἐτῶν αἱ Ἑλληνικαὶ χῶραι, ὅτε Αἰγαῖον πέλαγος δὲν ὑπῆρχεν ἀκόμη.

3. Σύστασις τοῦ ἐδάφους.

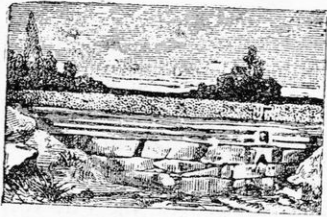
Ὑδατογενῆ πετρώματα. Ἄν ἐπισκεφθῶμεν κανὲν λατομεῖον, θὰ ἴδωμεν μίαν τομὴν, ὁποία φαίνεται εἰς τὴν εἰκόνα 12. Ὑποκάτω (Α) ὑπάρχουν **ἀσβεστόλιθοι**, πέτραι μὲ τὰς ὁποίας κτίζονται συνήθως αἱ οἰκίαι μας· ἄνωτέρω (Β) ὑπάρχει **ἀργίλος**, ἡ ὁποία χρησιμεύει εἰς κατασκευὴν πηλίνων ἀγγείων καὶ κεράμων· τέλος εἰς τὴν κορυφήν (Γ) ὑπάρχει ἄμμος ἀνακατευμένη μὲ μικρὰ

Γ. Α. Μέγα — Γεωγραφία ἔκδοσις γ'.

2

χαλίγια. Οἱ ὄγκοι τῶν βράχων, τὰ στρώματα τῆς ἀοργίλου καὶ τῆς ἄμμου μὲ τὰ χαλίγια λέγονται **πετρώματα**. Τὰ δύο ἀνώτερα εἶναι χαλαρὰ καὶ ἀποτελοῦν τὸ ἔδαφος, εἰς τὸ ὁποῖον βλαστάνουν τὰ φυτὰ (φυτικὸν ἔδαφος)· τὸ κατώτερον εἶναι στερεὸν καὶ συμπαγές· βράχος.

“Ὅπως βλέπομεν, τὰ πετρώματα ταῦτα εἶναι διατεταγμένα κανονικῶς τὸ ἓν ἐπὶ τοῦ ἄλλου, ὡς νὰ ἐστρώθησαν ἀπὸ χειρὸς ἀνθρώπου. Ἀλλὰ ποῖος τὰ ἐστρώσε μὲ τόσην τάξιν καὶ ἐπιμέλειαν;

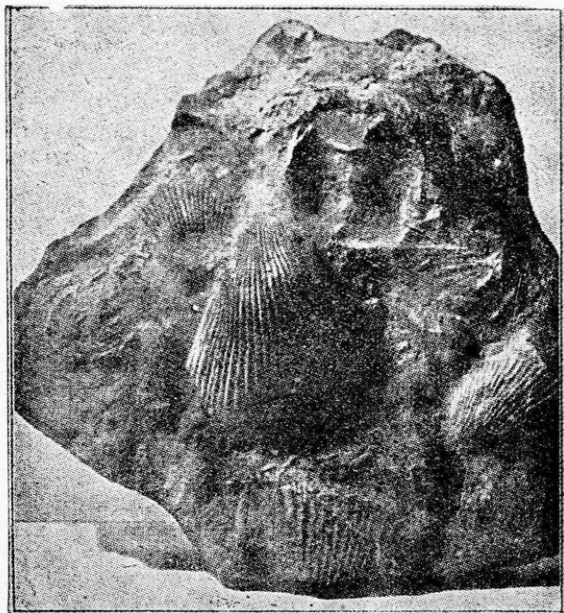

Εἰκ. 12. Τομὴ Λατομείου.
(Α) Πέτρωμα ἀσβεστολιθικόν. (Β)
πέτρωμα ἀοργιλῶδες. (Γ) πέτρωμα
ἀμμῶδες.

“Ἄν ἐξετάσωμεν μὲ προσοχὴν τὰ τοιχώματα τοῦ λατομείου, δυνατόν νὰ εὕρωμεν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ κογχύλια, ζυῦφια ὀστρακόδερμα, μεταβεβλημένα εἰς λίθον. Ἐξήτασαν μὲ τὸ μικροσκοπίον τεμάχια ἀσβεστολίθων καὶ εἶδον, ὅτι ὅλος ὁ ἀσβεστόλιθος ἀποτελεῖται ἀπὸ θραύσματα τοιούτων κογχυλίων,

μεταξὺ τῶν ὁποίων πολλὰ εἶναι ἀκέραια (εἰκ. 13). Ταῦτα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁμοιάζουν μὲ τὰ κογχύλια, τὰ ὁποῖα καὶ σήμερον ζοῦν εἰς τὰ ὕδατα λιμνῶν καὶ θαλασσῶν. Ἐκ τούτου συμπεραίνομεν, ὅτι ἐκεῖ ὅπου σήμερον εἶναι ὁ λόφος μὲ τὸ λατομεῖον, κάποτε ὑπῆρχε θάλασσα, εἰς τὴν ὁποίαν ἔζων καὶ ἐτρέφοντο τὰ εἶδη ταῦτα τῶν ὀστρέων· ἀφοῦ δὲ ταῦτα ἀπέθανον, ἀφθονα συντρίμματα ἢ ἀκέραια λείψανα αὐτῶν κατεκρημνίσθησαν εἰς τὸν πυθμένα καὶ ἀπετέλεσαν πικνὸν στρώμα ἀπὸ ἀσβεστόδη ὕλην. Μετὰ ταῦτα λάσπη καὶ ἄμμος ἐπεκάθισαν ἐπάνω εἰς αὐτά, τὰ ἐπίεσαν μὲ τὸ βάρος των καὶ συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ συμπτυχθοῦν εἰς στερεὰν μάζαν καὶ νὰ ἀποτελέσουν τὸν ἀσβεστόλιθον μὲ τὰ «ἀπολιθωμένα» ἀκέραια κογχύλια. Ἐπειτα ἤλθε στιγμή, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ θάλασσα ἐξηφανίσθη ἀπὸ ἐκεῖ, ἡ λάσπη καὶ ἡ ἄμμος ἐξηρανίσθησαν καὶ οὕτω ἀπὸ τὰ τρία ἐκεῖνα πετρώματα ἀπετελέσθη τὸ ἔδαφος τοῦ λόφου. Τὸ πρῶγμα δὲν ἤμπορεῖ ἄλλως νὰ ἐξηγηθῇ· ἄλλως τε καὶ σήμερον ἀκόμη ἀπὸ ἐπισῶρευσιν κοραλλίων, τὰ ὁποῖα κατὰ ἑκατομμύρια ζοῦν εἰς τὸν Εἰρηνικὸν Ὀκεανόν, σχηματίζονται

ἐπὶ τοῦ πυθμένου αὐτοῦ βράχοι ἀσβεστολιθικοί. Οὗτοι εἰς πολλὰ μέρη τοῦ Ὠκεανοῦ φθάνουν ἕως τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ καὶ σχηματίζουν νήσους «κοραλλιογενεῖς». *Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ ἀσβεστόλιθος ἐσχηματίσθη ἐντὸς τῶν ὑδάτων ἀπὸ τῆν συσώρευσιν*

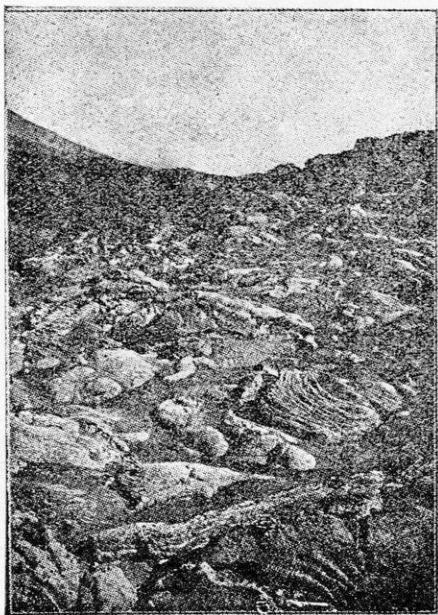
Εἰκ. 13. Ἀσβεστόλιθος ἐκ κορχυλίων τῆς θαλάσσης.

καὶ σύμπηξιν ζωικῶν λειψάνων, διὰ τοῦτο λέγεται πέτρωμα ὕδατογενές.

Εἰς ἄλλα λατομεῖα ἀντὶ ἀσβεστολίθων ὑπάρχουν ἀμμόλιθοι ἢ σχιστόλιθοι ἢ κροκαλοπαγεῖς λίθοι. Καὶ οὗτοι ἐσχηματίσθησαν εἰς πυθμένας ἐλῶν, λιμνῶν καὶ θαλασσῶν, ἀλλ' ἀπὸ τὴν ἄμμον, τὴν ἄργιλον, τὰ χαλίκια καὶ τὰς κορζάλας, τὰ ὅποια τὸ ῥεῦμα ὀνύκων καὶ ποταμῶν μετέφερε καὶ συνεσώρευσεν εἰς αὐτούς. Ἄλλου συνέβη τόποι χαμηλοὶ μὲ πυκνὰ δάση νὰ βυθισθοῦν καὶ νὰ σκεπασθοῦν ἀπὸ νερὰ καὶ ἀπὸ στρώματα γύψου

ἢ ἀργίλου. Τὰ δάση ταῦτα, ἕνεκα τῆς πίεσεως τῶν ἄνωθεν αὐτῶν στρωμάτων, τῆς ἐλλείψεως ἀέρος καὶ ἕνεκα τῆς ἐσωτερικῆς θερμοτήτος τῆς Γῆς ἀπελιθώθησαν, ἤτοι μετεβλήθησαν εἰς λίθον μαῦρον καὶ σιλιπνόν, τοὺς **γαιάνθρακας**. Ἄλλου εὐρίσκομεν στρώματα ἢ φλέβας ἀπὸ **γύψου** καὶ **άλαι**: ταῦτα ἐσχηματίσθησαν ἀπὸ τὰ ὕδατα πηγῶν, εἰς τὰ ὁποῖα ἦσαν διαλελυμένα ὄρυκτὰ οὐσία.

Ὅλα τὰ πετρώματα ταῦτα, ἐπειδὴ ἐσχηματίσθησαν, ὡς καὶ ὁ ἀσβεστόλιθος, ἐντὸς τῶν ὑδάτων, λέγονται ὕδατογενῆ. Ὅλα ἔχουν **κανονικὴν διάστρωσιν** καὶ ἐγκλείουν πλεῖστα **ἀπολιθώματα**, ἤτοι λείψανα ἀπολιθωμένα ζώων καὶ φυτῶν.

Εἰκ. 14. Πύργος ὄρας ἐκ τοῦ Βεζουβλου.

Πυριγενῆ πετρώματα. Παντοῦ ὑποκάτω ἀπὸ τὰ ὕδατογενῆ πετρώματα, εἰς πολλὰ δὲ μέρη καὶ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ὑπάρχουν ἄλλα σκληρότατα πετρώματα, τὰ ὁποῖα λέγονται **γρανῖται**. Αὐτοὶ δὲν ἔχουν κανονικὴν διάστρωσιν, ὅπως τὰ ὕδατογενῆ, ἀλλ' ἀποτελοῦν ὄγκους ἀκανονίστους· παρουσιάζουν δὲ μικροὺς ἢ μεγάλους κρυστάλλους καὶ δὲν περιέχουν ἐντὸς ἀπολιθώματα ζώων καὶ φυτῶν. Κατὰ ταῦτα ὁμοιάζουν μὲ τὸ πέτρωμα, τὸ ὁποῖον σκεπάζει τὰ πλάγια τῶν ἠφαιστειῶν, ἤτοι μὲ τὴν λάβαν. Αὕτη ἐξέρχεται μὲν ὀρεσὴ καὶ διάπυρος ἀπὸ τὸν κρατῆρα τοῦ ἠφαιστείου, ἀλλ' ἀφοῦ ψυχθῆ, μαυρίζει, σκληρύνεται καὶ ἀπομένει ὡς λίθος σκωριώδης μὲ κρυσ-

στάλλους καθ' ὅλην τὴν μάζαν του (Εἰκ. 14). Ὅπως ἡ λάβα, οὕτω καὶ ὁ γρανίτης ἐσχηματίσθη ἀπὸ διάπτωρα καὶ λειωμένα ὑλικά τῆς Γῆς· διὰ τοῦτο ὀνομάζονται *πυριγενῆ πετρώματα*. Ἐν γένει δὲ *πετρώματα* λέγονται ὅλα τὰ ὑλικά, ἐκ τῶν ὁποίων ἀποτελεῖται ἡ στερεὰ γῆ.

Ἔρχεται τώρα ἡ ἐρώτησις : Τί ὑπάρχει κάτω καὶ ἀπὸ τὸν γρανίτην εἰς μεγάλα βάθη τῆς Γῆς :

4. Ἐσωτερικὴ θερμοτῆς καὶ φλοιὸς τῆς Γῆς.

Ἄν καταβῶμεν εἰς βαθὺ μεταλλεῖον καὶ θέσωμεν τὸ θερμομέτρον εἰς διάφορα σημεῖα αὐτοῦ, θὰ παρατηρήσωμεν ὅτι εἰς βάθος 27—30 μέτρων θὰ ἔχωμεν πάντοτε σταθερὰν θερμοκρασίαν, ἴσην μὲ τὴν μέσην θερμοκρασίαν τοῦ τόπου, ἀπὸ τὸν ὁποῖον κατέβημεν (17^ο ἐν Ἀθήναις). Ἄλλ' ὅταν καταβῶμεν

33 μέτρα βαθύτερον,	θὰ ἔχωμεν θερμοκρασίαν	18 ^ο
66 » » » »		19 ^ο
99 » » » »		20 ^ο

Τοῦτο δεικνύει ὅτι ἀνὰ 33 μέτρα βαθύτερον ἢ θερμοκρασία τῆς Γῆς αὐξάνεται κατὰ ἓνα βαθμόν. Ἐπειδὴ δὲ αὕτη εἶναι ὅλως ἀνεξάρτητος ἀπὸ τὸν ἥλιον ὀνομάσθη *ἐσωτερικὴ θερμοτῆς τῆς Γῆς*.

Ἄν λοιπὸν ὑποθέσωμεν, ὅτι ἡ ἐσωτερικὴ θερμοτῆς τῆς Γῆς αὐξάνεται κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν μέχρι τοῦ κέντρου αὐτῆς, ἀνάγκη νὰ παραδεχθῶμεν α) ὅτι εἰς βάθος 3300 μέτρων ἡ θερμοκρασία εἶναι 100^ο, ὅσην ἔχει τὸ νερὸ ὅταν βράζη καὶ β) ὅτι εἰς βάθος 66000 μέτρων ἡ θερμοκρασία εἶναι 2000^ο, θερμοτῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ὄχι μόνον ὁ σίδηρος καὶ τὰ ἄλλα γνωστὰ μέταλλα, ἀλλὰ καὶ πλεῖστα τῶν πετρωμάτων θὰ εἶναι λειωμένα (ἐν τετηκνία καταστάσει). Οὕτω μανθάνομεν ἀπὸ ποῖον βάθος πρέπει νὰ προέρχονται τὰ νερὰ τῶν θερμῶν πηγῶν εἰς τὰς θερμοπόδας, τὴν Αἰδηψὸν καὶ ἀλλαχοῦ, τὰ ὁποῖα ἔχουν θερμοκρασίαν 40^ο - 70, καὶ τί εἶναι ἡ λάβα, ἡ ὁποία ἐκρέει ἀπὸ τὸν κρατῆρα τῶν ἠφαιστείων. Σύμφωνα λοιπὸν μὲ τὴν ἀνωτέρω ὑπόθεσιν, τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Γῆς εἶναι ὅλον λειωμένον ἀπὸ τεραστίαν θερμοτῆτα, τὸ δὲ ἐξωτερικὸν τῆς Γῆς, τὸ ὁποῖον εἶναι στερεόν, δὲν ἔχει πάχος μεγαλύτερον τῶν 66 ἢ 100 τὸ πολὺ χιλιο-

μέτρων. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Γῆ, ὡς γνωρίζομεν, εἶναι σφαῖρα, τῆς ὁποίας ἡ ἀκτίς ἔχει μῆκος 6366 χιλιομέτρων, ἐννοοῦμεν πόσον λεπτόν εἶναι τὸ ἐξωτερικὸν τοῦτο ἐν σχέσει μὲ τὸν διάπυρον πυρῆνα (πυρόσφαιραν), εἰς τὸν ὁποῖον ὡς φλοιὸς ἐπικάθηται, ἀποτελοῦν $\frac{1}{100}$ τῆς γήινης ἀκτίνος. Ἐπὶ σφαίρας δηλ. ἐχούσης ἀκτίνα ἑνὸς μέτρου, ὁ φλοιὸς τῆς Γῆς, ἤτοι ἡ λιθόσφαιρα, θὰ παρασταθῇ μόνον δι' ἑνὸς ἑκατοστοῦ τοῦ μέτρου! Εἶναι δηλ. πολὺ λεπτότερος ἀπὸ τὸν φλοιὸν ἑνὸς πορτοκαλλίου ἐν σχέσει μὲ τὸ πορτοκάλιον.

Ἄλλ' ὅσον λεπτὸς καὶ ἂν εἶναι ὁ φλοιὸς τῆς Γῆς, εἶναι ὁμως ἀρκετὰ στερεός, ὥστε νὰ συγκρατῆται ἐπάνω εἰς τὴν πυρόσφαιραν καὶ ἀρκετὰ χονδρός, ὥστε νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἐσωτερικὴν θερμότητα ἀπὸ τοῦ νὰ κατακαύσῃ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῆς. Ὑπῆρξεν ὁμως καιρός, κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ φλοιὸς τῆς Γῆς δὲν ὑπῆρχε, ἀλλ' ὅλη ἡ Γῆ ἦτο μία σφαῖρα ἀπὸ λειωμένα ὑλικά, καὶ ἔλαμπεν εἰς τὸν οὐρανὸν ὡς μικρὸς Ἥλιος. Ἄλλ' ἔπειτα, ἐνῶ ἐστρέφετο ὀλόγυρά της εἰς τὸ κατάψυχρον χάος τοῦ οὐρανοῦ, ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐψύχθη ἔξωθεν, ἀπεσβέσθη καί, ὅπως εἰς τὴν λάβαν τοῦ ἡφαιστείου, οὕτω καὶ εἰς τὴν γήινην σφαῖραν ἐσχηματίσθη ἔξωθεν εἰς ἐπίπαγος, εἰς λεπτότατος γρανιτικὸς φλοιός. Ἡ γῆ οὕτω μετεβλήθη εἰς σκιερὸν σῶμα.

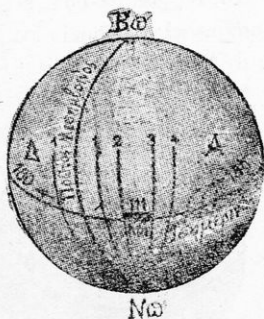
Γ'. ΠΩΣ ΠΑΡΙΣΤΑΝΕΤΑΙ ΠΛΑΣΤΙΚΩΣ Ἡ Γῆ ΚΑΙ Ἡ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ Αὐτῆς

1. Ἡ Ὑδρογείος Σφαῖρα.

Τὴν καλυτέραν ἀπεικόνισιν τῆς Γῆς ἀποτελεῖ ἡ Ὑδρογείος σφαῖρα. Ἄλλ' ἀπέναντι τοῦ μεγέθους τῆς γήινης ἀκτίνος τὰ ὕψιστα ὄρη τῆς Γῆς καὶ τὰ μέγιστα βάθη τῆς θαλάσσης εἶναι τόσον ἐλάχιστα, ὥστε ἐπὶ τῆς μικρᾶς σφαίρας ἐντελῶς ἐξαφανίζονται. Διὰ τοῦτο ἡ ἐπιφάνεια τῆς σφαίρας παριστάνεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τελείως ὁμαλή. Ἐπ' αὐτῆς σημειώνονται ἡ ξηρὰ καὶ ἡ θάλασσα καὶ πολλοὶ κύκλοι, οἱ ὁποῖοι διασταυρῶνται ὡς νὰ ἀποτελοῦν δίκτυον περὶ τὴν Γῆν. Ἀλλὰ τί χρησιμεύουν οἱ κύκλοι οὗτοι ;

Διὰ τὰ ὁρίσωμεν ἀκριβῶς τὴν θέσιν σημείου τινὸς ἐπὶ μιᾷ ἐπιφανείᾳ, λαμβάνομεν τὰς ἀποστάσεις αὐτοῦ ἀπὸ ὠρισμένων σημείων ἢ γραμμῶν αὐτῆς. Τὸ ἴδιον κάμνομεν, διὰ τὰ ὁρίσωμεν τὴν θέσιν τόπου τινὸς ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς. Ὡς τοιαῦτα δὲ σημεία λαμβάνομεν τὸν βόρειον καὶ τὸν νότιον πόλον καὶ ὡς γραμμὴν τὸν Ἴσημερινόν.

Τὸν Ἴσημερινόν, ὅπως καὶ κάθε κύκλον, δυνάμεθα νὰ διαιρέσωμεν εἰς 360 ἴσα μέρη, ἢτοι **μοίρας**. Ἀπὸ τὰ σημεία διαιρέσεως αὐτοῦ φανταζόμεθα ὅτι διέρχονται ἡμικύκλια, περατούμενα εἰς τοὺς δύο πόλους. Ἐπειδὴ οἱ τόποι, οἱ ὅποιοι κείνται ἐπὶ τοῦ ἰδίου ἡμικυκλίου, ἔχουν συγχρόνως μεσημβριάν, τὰ 360 ταῦτα ἡμικύκλια (ὡς καὶ πᾶν ἄλλο τοιοῦτον ἡμικύκλιον) ὀνομάζονται **Μεσημβρινοί**. Εἰς ἕξ αὐτῶν, πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῶν ἄλλων, λαμβάνεται ὡς **πρῶτος**, καὶ ὡς τοιοῦτον οἱ περισσότεροι παραδέχονται τὸν διερχόμενον διὰ τοῦ Ἀστεροσκοπείου τοῦ Γκρήνουιτς ἐν Ἀγγλίᾳ. Ἡ ἀπόστασις μεσημβρινοῦ τινος ἀπὸ τοῦ πρώτου τούτου, ἀνατολικῶς ἢ δυτικῶς αὐτοῦ, καλεῖται **μῆκος γεωγραφικόν** (ἀνατολικόν ἢ δυτικόν), καὶ μετρεῖται εἰς μοίρας ἐπὶ τοῦ Ἴσημερινοῦ. Ὅθεν διακρίνομεν 180° ἀνατολικοῦ μήκους καὶ 180° δυτικοῦ μήκους (Εἰκ. 15).

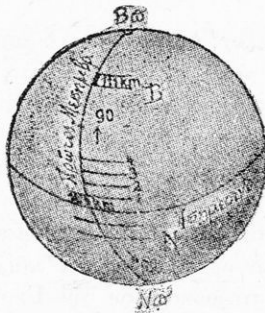

Εἰκ. 15. Μεσημβρινοί.

Τὸν πρῶτον μεσημβρινόν διαιροῦμεν εἰς 90 μοίρας βορείως καὶ 90 μοίρας νοτίως τοῦ Ἴσημερινοῦ. Διὰ τῶν σημείων διαιρέσεως σύρομεν κύκλους, οἱ ὅποιοι βαίνουν παραλλήλως πρὸς τὸν Ἴσημερινόν καὶ ὀνομάζονται **παραλλήλοι κύκλοι**. Ἡ ἀπόστασις παραλλήλου τινὸς κύκλου ἀπὸ τοῦ Ἴσημερινοῦ καλεῖται **γεωγραφικόν πλάτος**, καὶ με-

τρεῖται εἰς μοίρας ἐπὶ τοῦ πρώτου μεσημβρινοῦ. Ὅθεν διακρίνομεν 90° βορείου πλάτους καὶ 90° νοτίου πλάτους. Ἐπειδὴ δὲ ἡ περιφέρεια τῆς Γῆς εἶναι 40000 χλμ. ἡ ἀπόστασις δύο γειτονικῶν παραλλήλων ἀπ' ἀλλήλων ἀνέρχεται εἰς 111 χλμ. περίπου (Εἰκ. 16).

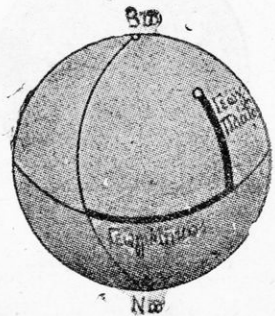
Μεσημβρινοί και παράλληλοι ἀποτελοῦν οὕτω δίκτυον, τὸ ὁποῖον περιβάλλει τὴν Γῆν. Μὲ τὴν βοήθειαν αὐτῶν δυνάμεθα νὰ ὀρίσωμεν ἀκριβῶς τὴν θέσιν ἑνὸς τόπου. Πρὸς μεγαλυτέραν ἀκριβείαν διαιρεῖται ἕκαστη μοῖρα εἰς 60 ἴσα μέρη, τὰ ὁποῖα λέγονται πρῶτα λεπτά ('), καὶ ἕκαστον πρῶτον λεπτὸν ὑποδιαιρεῖται

Εἰκ. 16. Παράλληλοι.

ἐπίσης εἰς 60 δευτέρα λεπτά ('').
 Ἄν π. χ. θέλωμεν νὰ ὀρίσωμεν τὴν θέσιν τῶν Ἀθηνῶν, ἀκολουθοῦμεν τὸν μεσημβρινὸν αὐτῶν καὶ ἐπὶ τοῦ ἰσημερινοῦ εὐρίσκομεν τὴν ἀπόστασιν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ πρώτου μεσημβρινοῦ, ἥτοι τὸ γεωγραφικὸν μῆκος. Κατόπιν, ἀκολουθοῦντες τὸν παράλληλον, ὁ ὁποῖος διέρχεται διὰ τῶν Ἀθηνῶν, εὐρίσκομεν ἐπὶ τοῦ πρώτου μεσημβρινοῦ τὴν ἀπόστασιν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Ἰσημερινοῦ, ἥτοι τὸ γεωγραφικὸν πλάτος. Οὕτως εὐρίσκομεν ὅτι αἱ Ἀθῆναι ἔχουν Α.Μ. 24° καὶ Β.Π. 38° (Εἰκ. 17). Πλοῖον κινδυνεῦον εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὀκεανόν, διὰ τοῦ ἀσυρμάτου πληροφοροεῖ ὅτι εὐρίσκεται εἰς Βόρειον Πλάτος 50° καὶ Δυτ. Μῆκος 10° (ἀπὸ Γρήνουιτς)· εἰς ποίαν θέσιν τοῦ Ὀκεανοῦ εὐρίσκεται; Δεῖξτε ἐπὶ τοῦ χάρτου.

Σύγκρισις διαφόρων τόπων τῆς Γῆς. α) **Κατὰ μῆκος.** Ἄν παραβάσωμεν τὸν μεσημβρινὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως πρὸς τὸν μεσημβρινὸν τῆς Θεσσαλονίκης εὐρίσκομεν διαφορὰν 7°. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ Γῆ τὴν περιστροφὴν περὶ τὸν ἄξονά της κάμνει εἰς 24 ὥρας, ἔπεται ὅτι 1° διατρέχει εἰς 4' ἄρα ἡ Θεσσαλονίκη, ἡ ὁποῖα κεῖται δυτικῶς τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔχει ἀνατολήν, μεσημβρίαν καὶ δύσιν 28' ἀργότερα ἀπὸ

Εἰκ. 17. Γεωγραφικὸν μῆκος καὶ πλάτος Ἀθηνῶν.

τὴν Κωνσταντινούπολιν. Οἱ Παρίσιοι κεῖνται 20° δυτικῶς τῆς Θεσσαλονίκης, ἡ Νέα Ὑόρκη τῆς Ἀμερικῆς 90° δυτικῶς αὐτῆς· πόσας ὥρας ἀργότερα ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκην ἔχουν αὐταὶ τὴν δύσιν;

β) **Κατὰ πλάτος.** Ἡ Θεσσαλονίκη, ἡ Μαδρίτη, ἡ Νέα Ὑόρκη, τὸ Πεκῖνον κεῖνται ἐπὶ τοῦ ἰδίου παραλλήλου κύκλου· ἔχουν διὰ τοῦτο τὴν ἰδίαν ἐποχὴν τοῦ ἔτους μὲ ἡμᾶς. Ἄν ζητήσωμεν τὸν ἴδιον παράλληλον κύκλον ἐπὶ τοῦ νοτίου ἡμισφαιρίου (41°), αἱ πόλεις, ὅσαι κεῖνται ἐπ' αὐτοῦ, ἔχουν μὲν τὴν ἰδίαν ἐποχὴν τοῦ ἔτους μεταξύ των, ἀλλὰ κατ' ἀντίθετον πρὸς ἡμᾶς τάξιν. Ὅταν δηλ. ἡμεῖς ἔχωμεν μεγίστην ἡμέραν θέρους, ἐκεῖνοι ἔχουν ἐλαχίστην ἡμέραν χειμῶνος.

2. Ὁ Χάρτης.

α) **Κλίμαξ.** Τὰ τετράδιά μας καὶ ὁ πίναξ τοῦ σχολείου δὲν ἀροκοῦν συνήθως νὰ περιλάβουν τὸ μῆκος καὶ τὸ πλάτος τῶν ἀντικειμένων, τὰ ὅποια θέλομεν ν' ἀπεικονίσωμεν. Διὰ τοῦτο σμικρύνομεν τὰς διαστάσεις αὐτῶν κατὰ τινὰ ἀναλογίαν, ἥτοι τὰ παριστάνομεν ὑπὸ κλίμακα σμικρύνσεως. Τὸ ἴδιον κάμνομεν καὶ προκειμένου νὰ σχεδιάσωμεν ἕνα τόπον. Γνωρίζοντες δὲ τὴν κλίμακα, ὑπὸ τὴν ὁποίαν εἶναι σχεδιασμένος εἷς χάρτης, γνωρίζομεν πόσας φορὰς μικρότεροι ἀπὸ τὸ πραγματικόν των μέγεθος παρεστάθησαν ἐπ' αὐτοῦ οἱ διάφοροι τόποι καὶ εὐρίσκομεν τὸ ἀκριβές μέτρον αὐτῶν. Ἄν π. χ. ἡ κλίμαξ τοῦ χάρτου μας εἶναι 1 : 500000, τοῦτο φανερῶνει ὅτι μῆκη 500 χιλιομέτρων παρεστάθησαν εἷς τὸν χάρτην ὡς ἓν μέτρον. Ἄν λοιπὸν εἷς τὸν χάρτην τοῦτον ἡ ἀπόστασις Ἀθηνῶν—Μαραθῶνος εἶναι 0,07 μ., πόση εἶναι αὕτη εἷς τὴν πραγματικότητα;—Εἷς ὅλους σχεδὸν τοὺς χάρτας ἡ κλίμαξ εἶναι σημειωμένη εἷς ἓν ἄκρον αὐτῶν. Λαμβάνοντες λοιπὸν ἐκεῖ μὲ τὸν διαβήτην ἓν ὄρισμένον μῆκος, ἡμποροῦμεν νὰ μετροῦμεν εὐκόλως ἐπὶ τοῦ χάρτου τὰς ἀποστάσεις.

β) **Πῶς προσανατολιζόμεθα ἐπὶ τοῦ χάρτου.** Ὅταν παρατηρῶμεν ἕνα χάρτην, πρέπει νὰ φανταζώμεθα ὅτι εὐρισκόμεθα ἐπάνω ἀπὸ τὴν Γῆν, μέσα εἷς ἓν ἀεροπλάνον, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ βλέπομεν κάτω εἷς τὴν Γῆν. Καὶ ἡ μὲν ἐπάνω πλευρὰ τοῦ χάρτου εἶναι ἡ βορραία, ἡ δὲ δεξιὰ ἡ ἀνατολική. Ἄλλ' ἀφοῦ τώρα γνω-

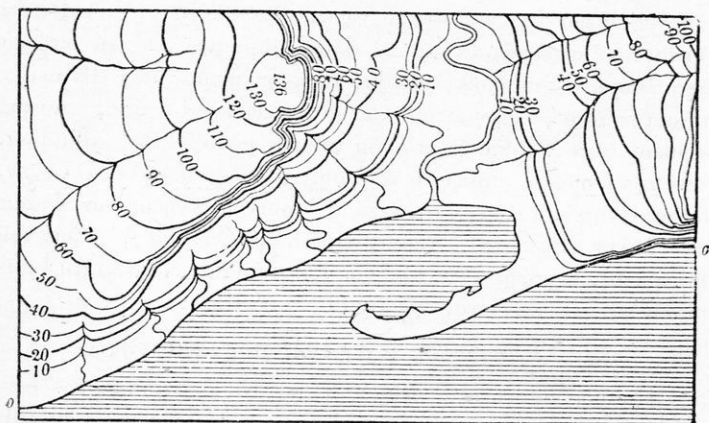
ρίζομεν τί σημαίνουν οἱ μεσημβρινοὶ καὶ οἱ παράλληλοι κύκλοι, ἢμποροῦμεν μὲ αὐτοὺς νὰ εὐρίσκωμεν ἐπὶ τοῦ χάρτου ἀκριβῶς τὰς διευθύνσεις.

γ) **Σημεῖα τοῦ χάρτου.** Οἱ χάρται, τοὺς ὁποίους μεταχειρίζομεθα, διὰ νὰ μανθάνωμεν γεωγραφίαν, λέγονται **γεωγραφικοί.** Οὗτοι ἀπεικονίζουν μεγάλα σχετικῶς μέρη τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς ἢ ὁλόκληρον τὴν Γῆν καὶ διὰ τοῦτο μόνον κύρια αὐτῆς σημεῖα δεικνύουν. Εἰς αὐτοὺς ἢ μορφή τοῦ ἐδάφους (ὄρη ὄροπέδια, κοιλάδες καὶ πεδιάδες) ἀπεικονίζεται μὲ ὠρισμένα χρώματα καὶ σημεῖα. Οὕτω μέρη τοῦ ἐδάφους, τῶν ὁποίων τὸ ὕψος ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης δὲν ὑπερβαίνει τὰ 200 μ. παριστάνονται μὲ πράσινον χροῶμα καὶ διακρίνονται ὡς βαθύπεδα. Τόποι ὑψοῦμενοι ἀπὸ 200 μέχρι 500 μέτρων (χώρα λοφώδης καὶ βουνώδης) χρωματίζονται κιτρινωποί. Τόποι ὑπερβαίνοντες τὰ 500 μ. δεικνύονται μὲ φαιδὸν χροῶμα (ὄρεινὴ χώρα). Ἐάν τὰ ὄρη φθάνουν εἰς μεγάλα ὕψη, τότε τὰ μέρη αὐτῶν τὰ ἀνώτερα τῶν 1500 μέτρων παριστάνονται συνήθως μὲ μελανόφαιον ἢ ξουθρόφαιον χροῶμα, αἱ δὲ χιονοσκεπεῖς κορυφαὶ μὲ λευκόν. Ἐάν τὰ ὄρη φθάνουν εἰς μίαν εἰκόνα, τὸ ὕψος τῶν διαφόρων ἀντικειμένων καὶ ἢ στρογγυλότης τῶν διακρίνονται πρὸ πάντων μὲ τὴν **σκιάν**, τὴν ὁποίαν ταῦτα ὄντι, ὅταν φωτίζονται ἀπὸ τὴν μίαν πλευράν, οὕτω καὶ εἰς τοὺς χάρτας μας τὰ ὄρη καὶ αἱ ὄροσειραὶ δηλοῦνται καὶ διὰ **σκιάσεως**: μικραὶ δηλ. πεπυκνωμένοι γραμμαὶ σύρονται ἢ μία πλησίον τῆς ἄλλης, δεικνύουσαι τὴν διεύθυνσιν τῶν κλιτύων. Ὅσον ἀποτομωτέρα εἶναι ἡ κατωφέρεια τοῦ ὄρους, τόσοσιν πυκνότεραι καὶ βραχύτεραι εἶναι αἱ μικραὶ γραμμαί, τόσοσιν σκοτεινότερα φαίνεται ἡ θέσις αὐτῆς ἐπὶ τοῦ χάρτου. Τοῦναντίον τὰ ὀμαλά πλάγια φαίνονται φωτεινότερα.

Μὲ ποῖον χροῶμα παριστάνονται αἱ θάλασσα καὶ αἱ λίμναι; Πῶς δηλοῦνται οἱ ποταμοὶ καὶ πῶς διακρίνονται οὗτοι ἀπὸ τὰς γραμμάς τῆς συγκοινωνίας (ὁδοὺς ἀμαξιτὰς καὶ σιδηροδρομικάς, διώρυγας); Εἰς τὸ ἄκρον τῶν χαρτῶν ὑπάρχει καὶ ἐξηγήσις τῶν σημειῶν, διὰ τῶν ὁποίων σημειῶνται οἱ διάφοροι συνοικισμοί.

Ἐπάρχουν καὶ χάρται τόπων ἢ τμημάτων μᾶς χώρας πολὺ ἀπικριβωμένοι καὶ λεπτομερεῖς, οἱ ὁποῖοι συνετάχθησαν ὑπὸ μεγάλην κλίμακα ὑπὸ τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας· οὗτοι λέγον-

ται **τοπογραφικοί χάρται**. Εἰς αὐτοὺς δηλοῦνται ἀκριβῶς καὶ λεπτομερῶς ἡ μορφή τοῦ ἐδάφους καὶ τὰ ἐπ' αὐτοῦ, ἤτοι τὰ δάση, οἱ ἀγροί, οἱ κῆποι κλπ. Μὲ συνθηματικά δὲ σημεῖα, ἐκτὸς τῶν χωρίων καὶ πόλεων, δηλοῦνται καὶ αἱ μοναί, αἱ ἐκκλησίαι, αἱ ἐπαύλεις, αἱ πηγαί, τὰ φρέατα κλπ. Εἰς αὐτοὺς ὅμως ἡ παρὰ-

Εἰκ. 18. Τοπεῖον καὶ ἀναπαράστασις αὐτοῦ διὰ καμπύλων γραμμῶν.

στασις τῶν ὑψομάτων τοῦ ἐδάφους γίνεται μὲ **οριζοντίας καμπύλας γραμμάς**, διὰ τῶν ὁποίων συνδέονται μεταξύ των ὅλα τὰ σημεῖα, ὅσα εὑρίσκονται εἰς τὸ αὐτὸ ὕψος κατὰ διαστήματα 10 ἢ 50 ἢ 100 μέτρων· δηλοῦται δὲ δι' ἀριθμοῦ καὶ τὸ ὕψος τῆς κορυφῆς. Πῶς τοῦτο γίνεται μανθάνομεν μὲ τὸ ἐξῆς πείραμα. Κατασκευάζομεν μὲ πηλὸν πρόπλασμα ὄρους μὲ μίαν πλευρὰν ἀπότομον καὶ μίαν βαθμιαίαν· τοῦτο τοποθετοῦμεν στερεῶς εἰς μίαν μεγάλην ὑαλίνην λεκάνην, τῆς ὁποίας τὰ τοιχώματα

ἔχουν ἔξωθεν σημειωμένας τὰς ὑποδιαίρέσεις τοῦ μέτρου. Χύνομεν ἐντὸς λεκάνης ὕδωρ τόσον, ὅσον ἀρκεῖ διὰ νὰ σκεπάσῃ τὸν πυθμένα αὐτῆς· τὸ ἐπίπεδον τοῦ ὕδατος τέμνει τὴν βᾶσιν τοῦ προπλάσματος, καὶ τὴν περιφερικὴν γραμμὴν, τὴν ὁποίαν σχηματίζει, ἰχνογραφοῦμεν εἰς ἓν φύλλον χάρτου. Χύνομεν ἔπειτα καὶ ἄλλο ὕδωρ βάρθους 1 ἑκατοστοῦ, καὶ ἐντὸς τῆς πρώτης ἐξωτερικῆς γραμμῆς χαράσσομεν τὴν δευτέραν. Ἐξακολουθοῦμεν οὕτω νὰ χύνωμεν ὕδωρ 1 ἑκατοστοῦ, ἕως οὗ τὸ πρόπλασμα καλυφθῆ, καὶ νὰ ἰχνογραφοῦμεν τὸ σχῆμα τοῦ προπλάσματος, ἐκεῖ ὅπου τέμνεται ἀπὸ τὸ νερό. Οὕτω θὰ ἔχωμεν σύστημα καμπύλων γραμμῶν, αἱ ὁποῖοι κλείονται περὶ ἓν κοινὸν σημεῖον, τὴν κορυφὴν, καὶ λέγονται *ισοῦψεῖς*, διότι ὅλα τὰ σημεῖα ἐκάστης ἐξ αὐτῶν ἔχουν τὸ αὐτὸ ὕψος. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ὕψος τῶν ὀριζοντίων στρωμάτων, εἰς τὰ ὁποῖα αἱ καμπύλαι τέμνουν τὸ πρόπλασμα, εἶναι ἴσον (ἰσοδιαστάσις), δυνάμεθα, ὅταν βλέπωμεν τοιοῦτον χάρτην ὑψώματος, νὰ καθορίζωμεν τὸ ὕψος παντὸς σημείου αὐτοῦ. Ὅπου ἡ πλευρὰ τοῦ ὑψώματος κλίνει βαθμιαίως, ἐκεῖ αἱ ἰσοῦψεῖς καμπύλαι ἀπέχουν περισσότερον ἀπ' ἀλλήλων, ὅπου αὕτη εἶναι ἀπότομος, ἐκεῖ αἱ ἰσοῦψεῖς πλησιάζουν ἢ μία τὴν ἄλλην (Εἰκ. 18). Ἀκόμη σαφεστέρα γίνεται ἡ κλίσις τοῦ ὑψώματος, ἂν τὰ μεταξὺ τῶν γραμμῶν τούτων διαστήματα σκιασθοῦν μὲ πεπυκνωμένας γραμμάς.

3. Ὁ ἔκτυπος ἢ ἀνάγλυφος Χάρτης.

Ἡμποροῦμεν καὶ μὲ ἄμμον ἢ πηλὸν ν' ἀναπαραστήσωμεν μέρος τι τῆς Γῆς, ἀπεικονίζοντες αὐτὸ καὶ εἰς τὰς τρεῖς διαστάσεις. Τὴν ἀνάγλυφον αὐτὴν εἰκόνα ὀνομάζομεν *ἀνάγλυφον* (ἢ ἔκτυπον, ἢ πλαστικὸν) *χάρτην*. Δι' αὐτοῦ τὰ ὑψώματα τοῦ ἐδάφους καὶ αἱ διάφοροι μορφαὶ τῶν, ὁ ῥοῦς τῶν ποταμῶν καὶ αἱ πτώσεις τῶν ὑδάτων παριστάνονται κατὰ τὸν καλύτερον τρόπον.

Ἀσκήσεις.—Κάμετε ἐπὶ φύλλου χάρτου σχεδιογράφημα τῆς σχολικῆς αἰθούσης ὑπὸ κλίμακα 1 : 25, σχεδιογράφημα τῆς αὐλῆς ὑπὸ κλίμακα 1 : 100. — Ὑπὸ ποίαν κλίμακα εἶναι κατεσκευασμένος ὁ χάρτης σας τῆς Ἑλλάδος; — Πόσον μῆκος ἔχει ἐπ' αὐτοῦ ἀπόστασις 50 χιλιομέτρων; — Δείξατε ἐπὶ τοῦ σχεδίου τῆς πόλεως τὴν ὁδὸν ἀπὸ τῆς κατοικίας σας πρὸς τὸ σχολεῖον. — Ἐξηγήσατε τὰ χρώματα καὶ τὰ σημεῖα τοῦ χάρτου. — Ἀκολουθήσατε τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν Ἀθηνῶν - Θεσσαλονίκης.

Εκ. 19. Χάρτης ανάγλυφος της Ευρώπης.

Δ'. Η ΓΗ ΩΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

α) Η ΕΥΡΩΠΗ

ΝΟΤΙΑ ΕΥΡΩΠΗ

1. Ἡ χερσόνησος τοῦ Αἴμου.

Ὅρισατε τὴν θέσιν τῆς χερσονήσου τοῦ Αἴμου ἐν τῇ Εὐρώπῃ. — Ποῖα θάλασσα περιβρέχουν τὴν χερσονήσον ἐκ Δ, ἐκ Ν καὶ Α ; Ὄνομάσατε τοὺς μεγαλυτέρους κόλπους καὶ τὰς νήσους. — Δείξατε τοὺς μεγαλυτέρους ποταμοὺς καὶ τὰς λίμνας τῆς χερσονήσου. — Εὑρετε τὰς Διναρικές Ἀλπεις, τὸν Σκάρδον, τὴν Πίνδον, τὸν Παρνασσόν, τὸν Ταῦγετον, τὸν Αἴμον, τὸν Ῥίλον, τὴν Ῥοδόπην. — Ποῖον τὸ ὑψηλότατον ὄρος τῆς χερσονήσου ; — Ποῖον τὸ νοτιώτατον ἀκρωτήριο αὐτῆς ; — Ὄνομάσατε τὰ κράτη, εἰς τὰ ὁποῖα διαιρεῖται ἡ χερσονήσος.

1. **Θέσις.** Ἡ χερσονήσος τοῦ Αἴμου διὰ τῆς βορείας πλευρᾶς (Σαῦος—Δούναβις) προσφύεται εἰς τὸν κορμὸν τῆς Εὐρώπης. Εἰς τὰ ΝΑ προσεγγίζει μέχρις 1 χιλιομέτρου (Βόσπορος) πρὸς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Ὅθεν ἀποτελεῖ γέφυραν μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἀσίας, Δύσεως καὶ Ἀνατολῆς. Ἐπειδὴ δὲ διὰ τῆς νοτιωτάτης αὐτῆς ἄκρας πλησιάζει πρὸς τὴν Ἀφρικὴν, ἡ χερσονήσος ἀποτελεῖ σύνδεσμον μεταξὺ τριῶν ἡπείρων. Πρὸς τοῦτοις διὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ Κωνσταντινουπόλεως διέρχεται ἡ σπουδαία θαλασσία ὁδὸς πρὸς τὸν Εὐξείνιον Πόντον. Ὅθεν ἡ χερσονήσος κατέχει σπουδαίαν θέσιν διὰ τὴν συγκοινωνίαν.

2. **Θαλάσσιος διαμελισμός.** Τὸ βόρειον μέρος τῆς χερσονήσου εἶναι εὐρὺ, τὸ νότιον τούναντίον εἶναι στενὸν καὶ διαμελίζεται πλουσίως ὑπὸ τῆς θαλάσσης. Δύο κόλποι, ὁ εἷς ἀπέναντι τοῦ ἄλλου, εἰσχωροῦντες βαθέως εἰς τὴν ξηρὰν, ἀποχωρίζουν πρὸς νότον, μίαν μεγάλην χερσονήσον, ἡ ὁποία μετὰ τὴν τομὴν τοῦ Ἴσθμοῦ ἔγινε πράγματι νῆσος, τὴν **Πελοπόννησον**. Κατὰ μῆκος τῆς δυτικῆς παραλίας κεῖνται αἱ **Ἴόνιοι** νῆσοι. Πρὸς ἀνατολὰς αἱ **νῆσοι τοῦ Αἰγαίου** ἀποτελοῦν τρόπον τινὰ γέφυραν μεταξὺ

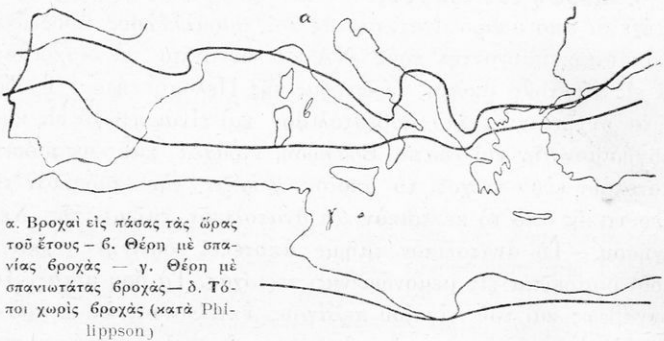
Ευρώπης καὶ Ἀσίας: εἶναι τὰ λείψανα τῆς χώρας, ἡ ὁποία κάποτε ἦν ὡνε τὰς δύο ἡπείρους. Σεισμοί, φαίνεται, ἰσχυροὶ συνεκλόνησαν αὐτὴν καὶ τὴν ἐκρήμνισαν εἰς τὰ βάρθη. Τὰ κύματα τῆς θαλάσσης κατέλαβον τὴν θέσιν τῆς· αἱ κορυφαὶ ὅμως τῶν ὄρεων ἐξέχουν ἀκόμη ὡς νῆσοι. Ὀνομάσατε τὰς μεγαλυτέρας· αἱ μικρότεραι ἀποτελοῦν «συστήματα νήσων» (Κυκλάδες, Σποράδες). Ἡ μεγάλη νῆσος Κρήτη φράσσει ἐκ νότου τὸ Αἰγαῖον πέλαγος. Ποῦ ἄλλοῦ ἢ παραλία τῆς χερσονήσου εἶναι ὀδοντωτὴ μὲ πλῆθος νήσων πρὸ αὐτῆς;

3. Μορφὴ τοῦ ἐδάφους. Τὸ δυτικὸν τμήμα τῆς χερσονήσου κατέχεται ἀπὸ μακροτάτας, στενὰς καὶ παραλλήλους ὄροσειράς, αἱ ὁποῖαι διευθύνονται πρὸς ΝΑ καὶ δύνανται νὰ διακριθοῦν καὶ εἰς τὰ τρία ἀκόμη ἀκρωτήρια τῆς Πελοποννήσου. Τὰ ὄρη ταῦτα συνίστανται ἀπὸ ἀσβεστόλιθον καὶ εἶναι πτωχὰ εἰς καλλιεργήσιμον γῆν καὶ ὕδατα. Βραχώδη, τραχέα καὶ δυσπρόσιτα ἀποτελοῦν εὐρὸ τεῖχος, τὸ ὁποῖον χωρίζει τὴν παραλίαν τῆς Ἀδριατικῆς ἀπὸ τὸ κεντρικὸν καὶ ἀνατολικὸν τμήμα τῆς Χερσονήσου.—Τὸ ἀνατολικὸν τμήμα ἀποτελεῖ ὄρεινὴν χώραν, ἡ ὁποία διαιρεῖται εἰς μεμονωμένας περιοχάς. Τὰ ὄρη μεταξὺ τοῦ Δουνάβεως καὶ τοῦ Αἰγαίου πελάγους ἐκτείνονται ἐκ Δ πρὸς Α καὶ μὲ τὰς πολλὰς τῶν διακλαδώσεις ἀποτελοῦν τρόπον τινὰ κικλιδώματα, ἐντὸς τῶν ὁποίων περικλείονται μικρὰ καὶ μεγάλα λεκανοπέδια. Μόνον ὁ **Αἶμος** (Μπαλκάν=ὄρος δασῶδες) εἶναι μακρὰ καὶ συνεχῆς ὄροσειρά, ἡ ὁποία πρὸς βορρᾶν μὲν κατέχεται βαθμιαίως πρὸς τὸ βαθύπεδον τοῦ Δουνάβεως, πρὸς νότον δὲ καταπίπτει ἀποτόμως πρὸς τὸ βαθύπεδον τοῦ Ἐβρου. Διὰ πολλῶν διόδων, ἰδίᾳ τῆς Σίπκας, ἐπιτρέπει τὴν διάβασιν ἐκ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην πλευράν. Ἐξ αὐτοῦ καὶ ὅλη ἡ χερσονήσος ὀνομάζεται **Βαλκανικὴ**. Νοτίως τῆς κοιλάδος τοῦ Ἐβρου ὑψοῦται ἡ ὄγκωδης ὄροσειρὰ τῆς **Ῥοδόπης**, ἡ ὁποία διατέμενεται ἀπὸ ἀγρίας χαράδρας.

Τὰ βαθύπεδα τῆς χερσονήσου εἶναι μικρᾶς μόνον ἐκτάσεως. Πολλὰ ἄλλοτε δὲν εἶχον ἔξοδον πρὸς τὴν θάλασσαν καί, ὡς ἡ Θεσσαλία, ἐπληροῦντο ὑπὸ λίμνης. Ὁ πηλὸς τῆς λίμνης ἀποτελεῖ τώρα εὐφορον ἀρόσιμον γῆν. Διὰ τοῦτο εἰς αὐτὰ ὑπάρχουν

καὶ οἱ μεγαλύτεροι συνοικισμοί.— Αἱ μακροὶ **κοιλιάδες** τοῦ **Ἑβρου** καὶ τοῦ **Ἄξιου** ἀποτελοῦν ὁδοὺς, διὰ τῶν ὁποίων εἰσδύει τις ἀπὸ τὴν παραλίαν τοῦ Αἰγαίου εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας καὶ περαιτέρω διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ **Μοράβα** εἰς τὰς χώρας τοῦ Δουναβέως. Διὰ τοῦτο δι' ἀμφοτέρων τῶν κοιλάδων τούτων διέρχονται σιδηρόδρομοι.

4. Κλίμα καὶ προϊόντα τοῦ ἐδάφους. Ὁ εὐρὸς κορμὸς τῆς Βαλκανικῆς ἔχει **ἠπειρωτικὸν** κλίμα μὲ βροχὰς καθ' ὅλας τὰς ἐποχὰς τοῦ ἔτους, θερμὰ θέρη καὶ ψυχροὺς χειμῶνας. Ὁ παγερός ΒΑ ἄνεμος (σλαβ. Μπόρα) συρίζει ἐπάνω ἀπὸ τὴν χώραν

Εἰκ. 20. Χάρτης βροχῶν τῶν χωρῶν τῆς Μεσογείου.

καὶ φέρει πολλὰ χιόνια. Μὲ τοιοῦτον κλίμα εὐδοκιοῦν, ἰδίᾳ εἰς τὰ βαθύπεδα, ὁ σῖτος, ὁ ἀραβόσιτος, ἡ κριθὴ καὶ ἡ βρίζα. Τὸ ὀλίγον χόρτον, τὸ ὁποῖον φέεται ἐπὶ τῶν βουνῶν, μόνον διὰ πρόβατα καὶ αἰγας ἀποτελεῖ ἀρκετὴν τροφήν. Ὅπου ὑπάρχουν δάση δρυῶν, ὡς εἰς τὰ ὄρη τῆς ΒΔ πλευρᾶς, ἐκεῖ τρέφονται ἀγέλαι χοίρων.— Εἰς τὰ νότια τῆς χερσονήσου καὶ ἐπὶ τῶν νήσων οἱ χειμῶνες εἶναι ἠπιοὶ καὶ ὑγροί, ἀλλὰ τὰ θέρη θερμὰ καὶ ξηρὰ (**Μεσογειακὸν κλίμα**). Ἐκεῖ εὐδοκιμεῖ ἡ ἐλαία, ἡ ἄμπελος, ἡ συκῆ, ἡ ἀμυγδαλῆ, ἡ πορτοκαλλέα. Ὅπου τὸ ἔδαφος ἀρδεύεται τεχνητῶς καλλιεργεῖται καὶ καπνὸς καὶ βάμβαξ.

5. Κάτοικοι. Ἀπὸ τοὺς χρόνους τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ὅλη ἡ χερσόνησος τοῦ Αἴμου ἦτο ἐλληνική· ἀλλ' ἔνεκα τῆς θέσεως

αὐτῆς ὑπέστη, ἰδίᾳ ἐπὶ τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, συχνὰς ἐπιδρομὰς παρὰ βαρβάρων λαῶν. Οὗτοι ἐληλάτουν τὴν χώραν καὶ ἤχμαλώτιζον τοὺς κατοίκους. Ἐκ τούτου ὁ πόλεμος δὲν ἔπαυε ποτὲ εἰς τὰ βόρεια σύνορα τοῦ κράτους. Ἀπὸ τοὺς πολέμους καὶ τὰς ἐπιδρομὰς ὁ ἑλληνικὸς πληθυσμὸς βορείως τοῦ Αἴμου καὶ τοῦ Σκάρδου ἠρραιώθη πολὺ. Τότε ξένοι λαοί, οἱ ὁποῖοι περιεπλανῶντο ζητοῦντες τόπον διὰ νὰ κατοικήσουν, ἐπέ-
 ρασαν τὸν Δούναβιν καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὰ βόρεια τῆς χερ-
 σονήσου, **Σέρβοι** καὶ **Κροᾶται** εἰς τὰ δυτικά, **Βούλγαροι** εἰς τὰ

Εἰκ. 21. Μεσογειακὴ βλάστησις.

ἀνατολικά. Οὕτως οἱ **Ἕλληνες** περιορίσθησαν εἰς τὰ νότια τῆς χερσονήσου. Οἱ **Ἀλβανοί**, οἱ ὁποῖοι ἀπ' ἀρχαιότατων χρόνων κατώκουν εἰς τὰ δυτικά αὐτῆς, παρέμειναν εἰς αὐτὰ. Ἀργότερα οἱ **Τοῦρκοι**, ἐλθόντες ἐξ ἀνατολῶν, ἐκυρίευσαν τὴν Κωνσταντινουπόλιν καὶ υπέταξαν ὅλους τοὺς χριστιανικοὺς λαοὺς τῆς χερσονήσου. Πρῶτοι οἱ Ἕλληνες ἀπετίναξαν τὸν τουρκικὸν ζυγόν, κατόπιν δὲ καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι λαοὶ ἠλευθερώθησαν. Σήμερον ἐν τῇ Εὐρώπῃ οἱ Τοῦρκοι κατέχουν μόνον τὴν ἀνατολικὴν Θράκην μετὰ τὴν Κων/πόλιν καὶ Ἀνδριανούπολιν.—Ὁ πληθυσμὸς τῆς χερσονήσου ἀνέρχεται εἰς 25 ἑκατ. Πλέον τῶν $\frac{3}{4}$ ἀναγνωρίζουν τὴν **ἑλληνικὴν ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν**. Εἰς τὰ ΒΔ τῆς χερσονήσου ἐπικρατεῖ

Γ. Α. Μέγα — Γεωγραφία ἔκδοσις γ'.

ἢ **Ῥωμαιοκαθολικῆ** Ἐκκλησία. Εἰς τὴν **Μωαμεθανικὴν** θρησκείαν ἀνήκουν ἐκτὸς τῶν Τούρκων οἱ περισσότεροὶ Ἀλβανοί.

6. **Τὰ κράτη τῆς Βαλκανικῆς.** α') **Ἡ Ἑλληνικὴ Δημοκρατία** (130.000 τ. χιλιόμε. $6\frac{1}{2}$ ἑκατ. κατ. 50 ἀνὰ 1 τ. χιλ.

Ῥορίσατε τὰ πολιτικά ὄρια τῆς Ἑλλάδος.—Ῥονομάσατε τὰς ἑλληνικάς χώρας καὶ νήσους, αἱ ὁποῖαι περιλαμβάνονται ἐντὸς τῶν ὀρίων τούτων.—Ποῖαι ἐκ τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν καὶ νήσων μένουσι ἐκτὸς τῶν ὀρίων τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας;—Ῥονομάσατε τὰ ὄρη, τὰς πεδιάδας, τοὺς ποταμοὺς καὶ τὰς λίμνας τῆς Ἑλλάδος.—Ῥονομάσατε τοὺς νομοὺς τῆς Ἑλλάδος καὶ τὰς πρωτεύουσας αὐτῶν.—Δείξατε εἰς τὸν χάρτην τὰς σιδηροδρομικάς γραμμάς τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ Ἑλλὰς εἶναι χώρα κατ' ἐξοχὴν ὄρεινή· ἀλλὰ μεταξὺ τῶν πολυαριθμῶν ὄροσειρῶν ὑπάρχουσι πολυπληθεῖς κοιλάδες καὶ ὀλίγαι πεδιάδες. Ὅσα ἐξ αὐτῶν περιβάλλονται πανταχόθεν ὑπὸ ὄρέων ἔχουσι κλίμα ἠπειρωτικόν, ἀλλ' ὅσα εἶναι ἀνοικταὶ πρὸς τοὺς θαλασσίους ἀνέμους ἔχουσι, ὡς καὶ αἱ νῆσοι καὶ τὰ παράλια, μεσογειακὸν κλίμα. Τὸ θέρος ἐπικρατοῦν βόρειοι ἄνεμοι. Οὗτοι ἔρχονται ἐκ τῆς ξηρᾶς καὶ ἐκ ψυχροτέρων χωρῶν καὶ προκαλοῦν μεγάλην ξηρασίαν. Αὕτη ἰδιάζει εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς ἑλληνικάς χώρας. Ὁ χειμὼν εἶναι ἡ ἐποχὴ τῶν βροχῶν.

Ἀνάλογος μὲ τὴν ποικιλίαν τοῦ κλίματος εἶναι καὶ ἡ βλάστησις τῶν φυτῶν. Ἐπικρατοῦν τὰ ἀειθαλῆ. Ἡ ἐλαία μὲ τὰ γυροπράσινα φύλλωμά της καλύπτει τοὺς χαμηλοὺς τόπους. Τὸ ὄριον τῆς εὐδοκίμησης αὐτῆς δεικνύει συγχρόνως τὸ ὄριον τῆς μεσογειακῆς βλαστῆσεως (Εἰκ. 21). Εὐδοκίμοῦν προσέτι ἡ ἀμυγδαλῆ, ἡ συκῆ, ἡ μορέα, ἡ ῥοδακινέα, ἡ λεμονέα, καὶ ἡ πορτοκαλλέα. Οἰκονομικῶς σπουδαία εἶναι ἡ καλλιέργεια τῆς σταφιδαμπέλου εἰς τὰ βόρεια καὶ δυτικὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου καὶ τοῦ καπνοῦ εἰς τὴν Ἀνατ. Μακεδονίαν, τὴν Θράκην, τὴν Αἰτωλίαν κ. ἄ. Ἡ Ἑλλὰς ἀπέβη ἡ πρώτη καπνοπαραγωγὸς χώρα τῆς Εὐρώπης. Παράγει καὶ οἴνους ἐν ἀφθονίᾳ, ἀλλ' ἡ παραγωγή τοῦ σίτου καὶ ἀραβοσίτου δὲν ἐπαρκοῦν διὰ τὴν διατροφήν τῶν κατοίκων. Εἰς τὰ βουνὰ τῆς Στερεᾶς καὶ τῆς Ἡπείρου τρέφονται πολλὰ ποίμνια, εἰς δὲ τὰς πεδιάδας τοῦ Ἀξιῦ καὶ τοῦ Στρυμόνος πολλὰ ἀγέλαι βοῶν. Τὰ βουνὰ τῆς Δυτ. Μακεδονίας εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον δασώδη καὶ πλήρη πηγῶν. Μὲ τὴν δύναμιν τῶν ὑδά-

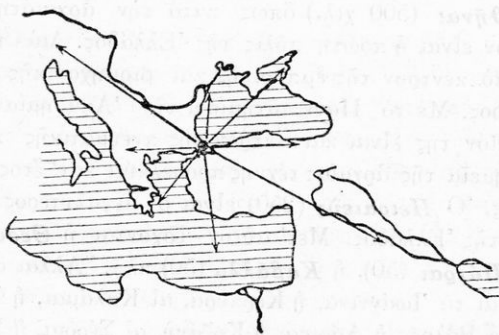
των κινούνται αἱ μηχαναὶ πολλῶν ἐργοστασίων εἰς τὴν Βέροιαν, τὴν Νάουσαν καὶ τὴν Ἑδεεσαν.—Αἱ ἀκταὶ τῆς Ἑλλάδος εἶναι πολὺκόλποι μὲ λαμπροὺς φυσικοὺς λιμένας. Ἐκ τούτου πολλοὶ ἐκ τῶν κατοίκων τρέπονται πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ διακρίνονται ὡς ναυτικοὶ καὶ ἔμποροι. Ἄλλοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν σπογγαλιείαν. Καὶ ὄρυκτὰ (σμύρις, λευκόλιθος, μόλυβδος, λιγνίται) ἐξάγονται ἀπὸ τὸ ἔδαφος καὶ στέλλονται εἰς ξένας χώρας. Τόσας πηγὰς πλοῦτου ἔχει ἡ ὡραία πατρίς μας, ὥστε ὅσοι ἐργάζονται μὲ ἐπιμέλειαν εἰς αὐτήν, κερδίζουν [ὅσα χρειάζονται διὰ νὰ ζήσουν ἀνέτως.

Αἱ **Ἀθῆναι** (500 χιλ.) ὅπως κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, οὕτω καὶ σήμερον εἶναι ἡ πρώτη πόλις τῆς Ἑλλάδος. Διὰ τὴν θέσιν τῆς εἶναι τὸ κέντρον τῆς ἐμπορικῆς καὶ βιομηχανικῆς κινήσεως τῆς Ἑλλάδος. Μὲ τὸ Πανεπιστήμιον, τὴν Ἀκαδημίαν καὶ τὸ Πολυτεχνεῖόν τῆς εἶναι καὶ κέντρον τῆς πνευματικῆς κινήσεως. Μὲ τὰ μνημεῖα τῆς ἀρχαίας τέχνης προσελκύει κατ' ἔτος πολλοὺς περιηγητὰς. Ὁ **Πειραιεὺς** (250) εἶναι ὁ μεγαλύτερος εἰς κίνησιν λιμὴν τῆς Ἑλλάδος. Μετ' αὐτὸν ἔρχονται ἡ **Θεσσαλονίκη** (280), αἱ **Πάτραι** (50), ἡ **Καβάλλα** (50) κλπ. Ἄλλαι σπουδαῖαι πόλεις εἶναι τὰ Ἰωάννινα, ἡ Κέρκυρα, αἱ Καλάμαι, ἡ Τρίπολις, ἡ Λαμία, ὁ Βόλος, ἡ Λάρισα, ἡ Κοζάνη, αἱ Σέρραι, ἡ Μυτιλήνη, τὰ Χανιά, τὸ Ἡράκλειον.—Ὅρισατε τὴν θέσιν τῶν πόλεων τούτων.—Ποῖαι πόλεις καὶ ποῖοι τόποι ἄς εἶναι γνωστοὶ ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν καὶ νέαν ἑλληνικὴν ἱστορίαν;

β) **Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία** περιλαμβάνει σήμερον τὴν ἀνατολικὴν Θράκην, ἡ ὁποία διὰ τῆς συνθήκης τῶν Σεβρῶν (1920) εἶχε περιέλθει μέχρι τῆς Τσατάλτζας εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐπὶ δύο ἔτη παρέμεινε ὑπὸ τὴν ἑλληνικὴν διοίκησιν. Ἡ **Κωνσταντινούπολις** (900 χιλ. κατ.) διὰ τὴν ἔξοχον θέσιν καὶ τὸν λαμπρὸν λιμένα ἔχει μεγάλην σπουδαιότητα διὰ τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς συγκοινωνίας (Εἰκ. 22). Ἀπὸ τὸν Κεράτιον κόλπον ἡ πόλις παρέχει μεγαλοπρεπῆ ἄποψιν. Ἐπάνω ἀπὸ τοὺς σωροὺς τῶν οἰκιῶν ἐξέχουν οἱ θόλοι τῶν τζαμιῶν καὶ οἱ αἰχμηροὶ μιναρέδες, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὁ χόντζας προΐ, μεσημέρι, βράδῃ καλεῖ τοὺς πιστοὺς τοῦ Μωάμεθ εἰς προσευχὴν. Μεταξὺ αὐτῶν διακρίνεται ὁ τροῦλος τῆς Ἁγίας Σοφίας, ἡ ὁποία περικλείει τὰς ἱερωτέρας

παραδόσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους. Σήμερον ἡ Κων/πολις εἶναι ἡ μεγαλυτέρα πόλις τῆς Τουρκίας, ἔχει ὅμως μέγαν πληθυσμὸν Ἑλλήνων, οἱ ὅποιοι κατοικοῦν προπάντων εἰς τὰς ὠραίας ἐξοχὰς τοῦ Βοσπόρου καὶ τοῦ Πέραν. Ὅλος ὁ ἄλλος ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τῆς ἀνατολ. Θράκης ἐξηναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν πατρίδα του. Ἐκ τούτου ἡ Ἀδριανούπολις, αἱ Σαράντα Ἐκκλησίαι, ἡ Ῥαιδεστός, ἡ Καλλίπολις ἠρημώθησαν. >

γ) **Τὸ Βασίλειον τῆς Βουλγαρίας** εἰς ἕκτασιν καὶ πληθυσμὸν εἶναι μικρότερον ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα (5 ἑκ. κατ.). Ἐκτὸς τῆς κυρίως Βουλγαρίας περιλαμβάνει τὴν βόρειον Θράκην ἢ Ἀνατ.

Εἰκ. 22.

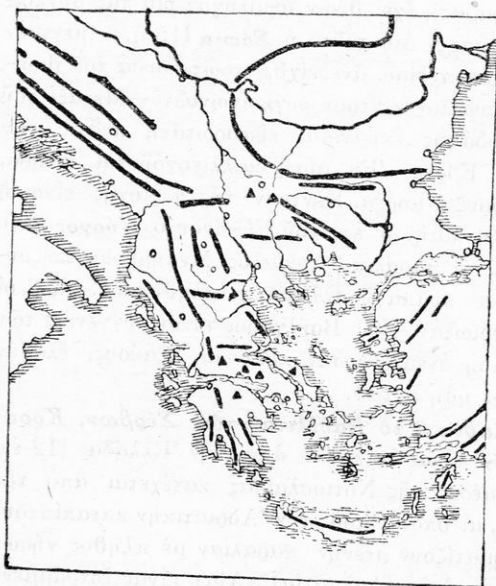
Ῥωμυλίαν καὶ τὴν ΒΔ. Μακεδονίαν. > Ἡ κυρίως Βουλγαρία ἐκτείνεται μεταξὺ τοῦ Δουνάβεως καὶ τοῦ Αἴμου. Διὰ τῶν ποταμῶν, οἱ ὅποιοι κατέρχονται πρὸς τὸν Δούναβιν, ἡ χώρα κατατέμνεται εἰς ἐλαφρῶς κυμαινομένην λοφώδη χώραν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ πέραν τοῦ Δουνάβεως ἀπλώνεται εὐρυτάτη πεδιάς, ἡ κυρίως Βουλγαρία εἶναι ἐκτεθειμένη εἰς τοὺς ΒΑ ἀνέμους, οἱ ὅποιοι καθιστοῦν τὸν χειμῶνα βαρύτερον. Τὸ θέρος ὅμως εἶναι θερμὸν μὲ συχνὰς βροχὰς καὶ εὐνοεῖ τὴν γεωργίαν. Σιτηρά, καπνός, οἶνοι καὶ κουκούλια εἶναι τὰ κύρια προϊόντα, τὰ ὅποια ἐξάγονται διὰ τῆς Βάρνας (50. Θέσις!). >

Πρὸς Ν. ἡ ὄροσειρὰ τοῦ Αἴμου καταπίπτει ἀποτόμως εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Τόντζου, τὴν ὁποίαν οὕτω προστατεύει ἀπὸ τὸν ψυχρὸν βορρῶν. Ἐκ τούτου εἰς τὴν κοιλάδα αὐτὴν εὐδοκιμοῦν

τὰ ἐσπεριδοειδῆ καὶ αἱ τριανταφυλλεαί, ἐκ τῶν ὁποίων παράγεται τὸ πολύτιμον ῥοδέλαιον. Πρὸς τὰ ΝΔ ὁ Αἴμος κατέρχεται εἰς ὑψηλὸν ὄροπέδιον, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὁποίου ὑψοῦται τὸ Σκόμιον ὄρος. Τὸ ὄροπέδιον τοῦτο κατέχει τὸ κέντρον τῆς Βαλκανικῆς, ἐπειδὴ δὲ εἰς αὐτὸ διασταυροῦνται ποτάμια κοιλάδες, ἄγουσαι ἐκ τοῦ Αἰγαίου πρὸς τὸν Δούναβιν (Στρυμῶν - Ἰσκερος, Ἐβρος, Νίσης, Μοράβας), ἔχει θέσιν ἀξιόλογον διὰ τὰς συγκοινωνίας τῆς ΝΑ Εὐρώπης. Διὰ τοῦτο ἡ Σόφια (15), κειμένη ἐν εὐφύρῳ λεκάνῃ τοῦ ὄροπέδιου, ἀνεδείχθη πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου καὶ ἀπέβη σπουδαῖον κέντρον συγκοινωνιῶν.—Μεταξὺ τοῦ Αἴμου καὶ τῆς Ῥοδόπης ἐκτείνεται εὐφορωτάτη πεδιάς, τὴν ὁποίαν διαρρέει ὁ Ἐβρος. Ἐν αὐτῇ καλλιεργοῦνται σιτηρά, καπνός, βάμβαξ, ὄρυζα, μορέα. Κέντρον τῆς περιοχῆς εἶναι ἡ Φιλιππούπολις (60), λιμὴν δ' ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου ὁ Πύργος (40). Αἱ πόλεις αὗται καὶ τὰ παράλια (Ἀγκιάλος, Μεσημβρία, Σωζούπολις) εἶχον ἄλλοτε συμπαγῆ ἑλληνικὸν πληθυσμὸν, ἀλλ' οἱ Βούλγαροι τοὺς ἐξεδίωξαν.—Οἱ Βούλγαροι εἶναι συγγενεῖς τῶν Τούρκων, ἀλλ' ἐπειδὴ ἀνemieίχθησαν πολὺ μὲ Σλαύους, ἔλαβον τὴν γλῶσσαν καὶ τὰ ἥθη αὐτῶν.

δ) Ἡ Νοτιοσλαβία ἢ τὸ Βασίλειον τῶν Σέρβων, Κροατῶν καὶ Σλοβένων εἶναι διπλασία ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα (12 ἐκ. κατ.). Τὸ δυτικὸν μέρος τῆς Νοτιοσλαβίας κατέχεται ἀπὸ τὰς Δυναρικὰς Ἄλπεις, αἱ ὁποῖαι πρὸς τὴν Ἀδριατικὴν καταπίπτουν ἀποτόμῳ καὶ σχηματίζουν στενὴν παραλίαν μὲ πλῆθος νήσων καὶ χερσονήσων πρὸ αὐτῆς (Δαλματία). Αὕτη εἶναι ἐστραμμένη πρὸς τοὺς θαλασσίους ΝΔ ἀνέμους· ὅθεν ἔχει συχνοτάτας βροχὰς καὶ ἐπειδὴ προστατεύεται διὰ τῆς ὑψηλῆς ὄροσειρᾶς ἀπὸ τὸν ψυχρὸν βορρᾶν ἔχει θερμὸν χειμῶνα καὶ δροσερὸν θέρος. Εὐδοκιμοῦν ἡ ἐλαία, ἡ ἄμπελος, ἡ συκῆ, ἡ μορέα. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ χώρα εἶναι πολὺ στενὴ, οἱ κάτοικοι τρέπονται εἰς τὴν ναυτιλίαν καὶ ἀλιείαν.—Πρὸς ἀνατολὰς αἱ Δυναρικαὶ Ἄλπεις ἐπεκτείνονται καὶ πληροῦν τὴν Βοσνίαν, τὴν Ἑρζεγοβίνην καὶ τὴν παλαιὰν Σερβίαν. Τὸ κλίμα εἰς αὐτὰς εἶναι ἠπειρωτικόν. Εἰς τὰς εὐφύρους κοιλάδας εὐδοκιμοῦν ὁ σῖτος καὶ ὁ ἀραβόσιτος. Δένδρον τῶν κήπων εἶναι ἡ δαμασκηνέα, τῶν δὲ δασῶν ἡ δρυς, ἡ ὄξυα καὶ ἡ καστανέα. Εἰς τὰ ἐκτεταμένα δάση τῆς Βοσνίας καὶ Ἑρζεγοβί-

νης τρέφονται αγέλαι χοίρων. Από τὰ ὄρη τῆς Βοσνίας καὶ Σερβίας ἐξάγονται μέταλλα, ἰδίᾳ χαλκός, καὶ γαιάνθρακες. — Βορείως τοῦ Δουνάβεως καὶ τοῦ Σαύου ἡ Σλαβονία καὶ μέρος τῆς Κροατίας εἶναι χώραι πεδιναί, τὰς ὁποίας οἱ ποταμοί, πλημμυροῦντες τὴν ἀνοιξιν, κατακλύζουν· ἐκ τούτου ἔχουν ἔδαφος εὐφορώτατον καὶ παράγουν σίτον καὶ ἀραβόσιτον ἐν ἀφθονίᾳ. Ἡ ΒΑ. Κροα-

Εἰκ. 23. Ἡ χερσόνησος τοῦ Αἴμου.

τία εἶναι κατ' ἐξοχήν ὄρεινὴ· εἰς αὐτὴν ἀνεπτυγμένη εἶναι ἡ κτηνοτροφία, εἰς δὲ τὰς πόλεις αὐτῆς ἀκμάζει ἡ βιομηχανία μεταξωτῶν. — Πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου εἶναι τὸ **Βελιγράδιον** (τὸ Belgrad = λευκὴ πόλις), τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὴν πύλιν τῆς χερσονήσου διὰ τὴν εὐρωπαϊκὴν συγκοινωνίαν. Παρὰ τὴν **Νίσαν** (25, Ναϊσσός) ἐνοῦνται αἱ δύο κύριαι σιδη-

ροδρομικαὶ γραμμαὶ τῆς Βαλκανικῆς. Ἀξιόλογοι πόλεις ἐν τῇ βορείᾳ Μακεδονίᾳ εἶναι τὰ **Σκόπια** (50) καὶ τὸ **Μοναστήριον** (60), ἐν τῇ Κροατίᾳ τὸ **Ἄγραμ** ἢ **Ζαγρέμπ** (100), ἐν τῇ Σλαβονίᾳ ἡ **Μαρία Θηρεσιούπολις**, (100), ἐν τῇ Βοσνίᾳ τὸ **Σεράγεβον** (60) καὶ ἐν τῇ Ἑρζεγοβίνῃ ἡ **Μουστάρη** (20) μετὰ τὸ $\frac{1}{3}$ τῶν κατοίκων Μωαμεθανούς. — Οἱ νοτιοσλαβικοὶ λαοὶ ἠνώθησαν μετὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον· ἀλλ' ἔχουν σπουδαίας διαφορὰς γλωσσικὰς καὶ θρησκευτικὰς.

ε) Ἡ Ἄλβανικὴ Δημοκρατία (875 χιλ. κατ.) περιλαμβάνει

καὶ μέρος τῆς βορείας Ἠπείρου. Τὰ ὄρη τῆς Ἀλβανίας εἶναι συνέχεια τῶν Διναρικῶν Ἄλπεων καὶ διευθυνόμενα ἀπὸ Β πρὸς Ν ἀποχωρίζουν αὐτὴν ἀπὸ τῆς λοιπῆς χερσονήσου· πρὸς τὴν θάλασσαν ὁμως κατέρχονται ὁμαλῶς καὶ σχηματίζουν παραλίους πεδιάδας. Αὐταὶ διαρρέονται ὑπὸ μεγάλων σχετικῶς ποταμῶν, οἱ ὅποιοι τὸν χειμῶνα πλημμυροῦν, καὶ ἐκ τούτου μεγάλα ἐκτάσεις αὐτῶν κατέχονται ὑπὸ ἐλῶν καὶ εἶναι ἀκατοίμητοι. Διὰ τοῦτο αἱ μεγαλύτεραι πολίχναι κείνται εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ὡς τὸ **Ἐλβασάν** καὶ τὰ **Τύραννα** (10) ἢ πρωτεύουσα τοῦ κράτους. Μεγαλύτερα πόλεις εἶναι ἡ **Σκόδρα** (35), λιμένες δὲ τὸ **Δυρράχιον** (5) καὶ ἡ **Αὐλών**. Ποῖαι ἡπειρωτικαὶ πόλεις κατέχονται ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν; Οἱ Ἀλβανοὶ εἶναι ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Ἰλλυριῶν. Ζοῦν κατὰ φυλὰς βίον ποιμενικόν καὶ ἀγαποῦν πολὺ τὰ ὄπλα. Οἱ περισσότεροι ἐξ αὐτῶν εἶναι κατὰ τὴν θρησκείαν Μωαμεθανοί.

Ἀσκησις. Κάμετε μεγέθυνσιν τοῦ ἀνωτέρου χάρτου καὶ ἐγγράψατε εἰς αὐτὸν τὰ ὀνόματα τῶν σημειουμένων ὄρεων καὶ ποταμῶν, τῶν κρατῶν καὶ πόλεων. — Χαράξατε τὴν σιδηροδρομ. γραμμὴν Ἀθηνῶν-Βελιγραδίου, Βελιγραδίου-Κωνσταντινουπόλεως.

2. Ἡ χερσόνησος τῶν Ἀπεννίνων.

Ὅρισατε τὴν θέσιν τῆς χερσονήσου τῶν Ἀπεννίνων ἐν τῇ Εὐρώπῃ καὶ τῇ Μεσογείῳ θαλάσῃ. — Ὀνομάσατε τὰς θαλάσσας, αἱ ὅποια περιβρέχουν τὴν χερσόνησον καὶ τὴν ὄροσειράν, ἡ ὁποία ὀρίζει αὐτὴν ἀπὸ βορρᾶ. — Μετρήσατε τὸ μῆκος τῶν Ἀπεννίνων καὶ συγκρίνατέ το μετὸ μῆκος τῶν δυτικῶν ὄροσειρῶν τῆς Βαλκανικῆς. — Ποῖαι αἱ ὑψηλότεραι κορυφαὶ τῶν Ἄλπεων καὶ τῶν Ἀπεννίνων καὶ ποῖον τὸ ὕψος αὐτῶν; Ὀνομάσατε τὰς ἰταλικὰς νήσους καὶ συγκρίνατε τὴν Σικελίαν μετὴν Πελοπόννησον. — Ποῖον τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῆς Σικελίας; — Ποῖα ἐμπορεύματα γνωρίζετε, τὰ ὁποῖα προέρχονται ἐξ Ἰταλίας; — Ποῖοι ἰταλικοὶ τόποι σᾶς εἶναι ἤδη γνωστοὶ ἐκ τῆς Ἱστορίας;

Δυτικοὶ γείτονές μας εἶναι οἱ **Ἴταλοι**. Ἄλλ' ἐν ᾧ μετὸς βορείους γείτονάς μας ἔχομεν κοινὰ σύνορα, ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν μᾶς χωρίζει θάλασσα, τὸ Ἰόνιον πέλαγος. Τὸ πλοῖον χρειάζεται μίαν νύκτα διὰ νὰ πλεύσῃ ἀπὸ τὴν Κέρκυραν εἰς τὸν πλησιέστερον ἰταλικὸν λιμένα. (Ποῖον;)

Ἡ Ἰταλικὴ χερσόνησος ἐν σχήματι ὑποδήματος ἐκτείνεται ἀρκετὰ εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν. Μετὴν νήσον Σικελίαν, ἡ

ὅποια εἶναι προέκτασις αὐτῆς, σχηματίζει γέφυραν, συνδέουσαν τὴν Εὐρώπην μὲ τὴν Ἀφρικήν. Ὅριον μεταξὺ τῆς χερσονήσου καὶ τῆς κεντρικῆς Εὐρώπης ἀποτελοῦν αἱ ὑψηλαὶ καὶ μακρὰὶ ὄροσειρὰὶ τῶν Ἑ**Αλπεων**, αἱ ὅποια ἐκτείνονται τοξοειδῶς ἀπὸ ἑνὸς σημείου τῆς παραλίας μέχρι ἄλλου σημείου αὐτῆς. Ἐκ τοῦ δυτικοῦ ἄκρου τῶν Ἑ**Αλπεων**, εἰσχωρεῖ εἰς τὴν χερσόνησον ἡ μακρὰ ὄροσειρὰ τῶν Ἑ**Απεννίνων**, ἡ ὅποια χωρίζει αὐτὴν εἰς ἀνατολικὸν καὶ δυτικὸν μέρος. Οὕτω τὴν ὅλην χώραν δυνάμεθα νὰ διαιρέσωμεν εἰς τρία τμήματα : τὸ **βόρειον βαθύπεδον**, τὴν **ιδίως χερσόνησον** καὶ τὰς **νήσους**. Ἡ Ἰταλία εἰς ἕκτασιν εἶναι $2\frac{1}{2}$ σχεδὸν φορὰς μεγαλυτέρα ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' εἰς πληθυσμὸν εἶναι πενταπλασία (39 ἑκατ. κατοίκων).

1. **Τὸ βόρειον βαθύπεδον τῆς Ἰταλίας** ὀρίζεται βορείως καὶ δυτικῶς ἀπὸ τὰς Ἑ**Αλπεις**, νοτίως δὲ ἀπὸ τὰ Ἑ**Απέννινα** πρὸς Ἀ ὅμως ἀνοίγεται πρὸς τὴν Ἀδριατικὴν θάλασσαν. Ὅθεν ὁμοιάζει μὲ εὐρεῖαν σκάφην, ἡ ὅποια εἶναι ἐλαφρῶς κεκλιμένη πρὸς Ἀ καὶ διὰ τοῦτο ὁ ῥοῦς τῶν ποταμῶν τοῦ βαθυπέδου (Πιάδος, Ἀδίγης) εἶναι βραδύς. Ἐπειδὴ δὲ ἀπὸ τὰ περίξ βουνὰ οἱ χεῖμαρροι καὶ τὰ ποτάμια μεταφέρουν μεγάλας ποσότητας ἄμμου καὶ ἀργίλου, μεγάλη εἶναι καὶ ἡ ἐναπόθεσις ἰλύος εἰς τὰς ἐκβολὰς τῶν ποταμῶν. Ἐκ τούτου ἡ παραλία ἐπεκτείνεται κατὰ 70 μέτρα ἑτησίως. Ἡ πόλις Ἀδρία, ἡ ὅποια ἐπὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων ἦτο παράλιος καὶ ἔδωκε τὸ ὄνομά της εἰς τὸ πέλαγος, σήμερον, ἕνεκα τοῦ ποταμοῦ, εὐρίσκεται 23 χλμ. μακρὰν τῆς θαλάσσης. Καὶ ὅλον δὲ τὸ βαθύπεδον, εἰς τὴν θέσιν τοῦ ὁποίου πρὸ χιλιάδων ἐτῶν ὑπῆρχε βαθεῖα κόλπωσις τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης, ἐσχηματίσθη ἐκ τοιούτων προσχώσεων τῶν ποταμῶν. Ὅθεν τὸ ἔδαφός του εἶναι γονιμώτατον.

Ἀπὸ τοὺς ψυχροὺς ἀνέμους τοῦ βορρᾶ τὸ βαθύπεδον προστατεύεται ὡς δι' ὑψηλοτάτου τείχους, ἐπειδὴ αἱ Ἑ**Αλπεις** ἐκ τῆς πλευρᾶς ταύτης ἀνυψοῦνται ἀποτόμως. Εἰς τοὺς πρόποδάς των σχηματίζονται λίμναι μεγάλαι, αἱ ὅποια διὰ τὰς φυσικὰς καλὸνὰς καὶ τὸ γλυκὺ κλίμα προσελκύουν πολλοὺς ξένους (Ματζόρε, Γκάρδα). Ἀλλὰ καὶ τὰ Ἑ**Απέννινα** ἀπὸ νότου ἐμποδίζουν τοὺς θερμοὺς ἀνέμους τῆς Μεσογείου θαλάσσης νὰ εἰσδύσουν εἰς τὴν πεδιάδα. Μόνον οἱ ἀνατολικοὶ ἀνεμοὶ ἔχουν ἐλευθέραν

τὴν εἴσοδον, ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος ἀπὸ τοῦ ὁποῖον περνοῦν, εἶναι μικρὸν, ἡ ξηρότης των δὲν μετριάζεται. Ἐνεκα τούτου τὸ βαθύπεδον ἔχει κλίμα ἠπειρωτικὸν (μέση θερμοκρασία Ἰανουαρίου 2°, Ἰουλίου 25°).

Τὴν ἀνοιξιν καὶ τὸ φθινόπωρον πίπτουν πολλαὶ βροχαί, τὸ θέρος ὅμως εἶναι ξηρὸν καὶ θερμὸν. Τότε ἀρχίζει ἡ ἄρδευσις τοῦ

ἔδαφους μὲ τὰς διώρυγας, αἱ ὁποῖαι διακλαδοῦνται ἀπὸ τοὺς ποταμούς. Ἡ θερμοτότης τοῦ θέρους καὶ τὸ τεχνητὸν πότισμα συντελοῦν εἰς πλουσίαν βλάστησιν τοῦ ἔδαφους, ὥστε ὅλος ὁ τόπος ὁμοιάζει μὲ μεγάλον κῆπον. (Πίναξ 1). Καλλιεργοῦνται ἰδίως ἀραβόσιτος, σῖτος καὶ λαχανικά, εἰς μέρη δὲ βαλτώδη εὐδοκιμεῖ καὶ τὸ ῥύζι, καὶ παράγεται τό-

Εἰκ. 24

σον πολὺ, ὥστε γίνεται ἐξαγωγή αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν πατρίδα μας. Πτελέαι, λεῦκα καὶ μορέαι περιβάλλον ὡς ἐν παισίῳ τοὺς ἀγρούς καὶ ὑψηλὰ εἰς τοὺς κλάδους τῶν δένδρων ἀναρριχῶνται κληματαριές. Οὕτως εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν ἀγρὸν συχνὰ τὸ ἔδαφος παρέχει εἰς τοὺς κατοίκους συγχρόνως σιτηρά, τροφήν διὰ τοὺς μεταξοσκώληκας, ξύλα διὰ τὴν ἐστίαν καὶ σταφύλια. Ὑπάρχουν τόποι ὅπου οἱ ἀγροὶ καλλιεργοῦνται δύο φορές τὸ ἔτος, τὰ δὲ λειβάδια, ὅταν ποτίζονται τακτικά, θερίζονται καὶ ὀκτὼ φορές τὸ ἔτος. Ἐκ τούτου καὶ ἡ κτηνοτροφία βοῶν εἶναι ἀνεπτυγμένη.

Ἔνεκα τῆς μεγάλης του εὐφορίας τὸ βορειοἰταλικὸν βαθύ-
 πεδον δύναται νὰ συντηρήσῃ μεγάλον πληθυσμόν· διὰ τοῦτο εἶναι
 πυπνὰ κατοικημένον καὶ ἔχει πολλὰς μεγάλας πόλεις, αἱ σπου-
 δαιότεραι τῶν ὁποίων εἶναι τὸ **Τουρίνον** (500), τὸ **Μιλᾶνον**
 (850), ἡ **Βερώνα** (100) ἡ **Πάδουα** (100), ἡ **Βολωνία** (220). Ὁ
 πληθυσμὸς τῶν πόλεων τούτων ἀσχολεῖται εἰς τὴν **βιομηχανίαν**,
 ἐπειδὴ δὲ τὸ ἔδαφος τῆς χερσονήσου δὲν παρέχει γαιάνθρακας,
 πρὸς κίνησιν τῶν μηχανῶν τῶν ἐργοστασίων χρησιμοποιεῖται
 κυρίως δύναμις ἀπὸ τὴν πτώσιν τῶν ὑδάτων τῶν ποταμῶν (λευ-
 κὸς ἄνθραξ). Εἰς τὸ Μιλᾶνον ἀκμάζει ἰδίᾳ ἡ μεταξουργία. Ἐπειδὴ
 καὶ αὐτὸ καὶ τὸ Τουρίνον καὶ ἡ Βερώνα κεῖνται ἐπὶ τῶν μεγάλων
 ὁδῶν, αἱ ὁποῖα διὰ τῶν στενῶν κοιλάδων τῶν Ἄλπεων συν-
 δέουσι τὴν Ἰταλίαν μὲ τὴν λοιπὴν Εὐρώπην, αἱ πόλεις αὗται
 εἶναι καὶ σπουδαῖα **κέντρα ἐμπορίου**. Μὲ τὸν πλοῦτον, τὸν
 ὁποῖον συνεκόμισαν ἀπὸ τὴν γεωργίαν, τὴν βιομηχανίαν καὶ τὸ
 ἐμπόριον, αἱ πόλεις αὗται ἤδη εἰς παλαιοὺς χρόνους ἔφθασαν εἰς
 μεγάλην εὐημερίαν καὶ ἠδυνήθησαν νὰ θεραπεύσουν καὶ τὰς **τέ-
 χνας καὶ ἐπιστήμας**. Τὸ Τουρίνον, ἡ Βολωνία καὶ ἡ Πάδουα
 ἔχουν καὶ σήμερον ἀκόμη περίβλεπτα Πανεπιστήμια, τὸ δὲ Μι-
 λᾶνον φημίζεται διὰ τὸν περικαλλῆ μητροπολιτικόν του ναόν, ὁ
 ὁποῖος εἶναι ὅλος κτισμένος μὲ λευκὸν μάρμαρον (Πίναξ 1).

Ἄξιον ἐμπορικῶν τῆς βορείου Ἰταλίας εἶναι ἡ Βενετία καὶ
 ἡ Γένοβα. Ἡ **Βενετία** (200) εἶναι κτισμένη εἰς τὴν περιοχὴν
 τῶν λιμνοθαλασσῶν ἐπὶ πολλῶν νησιδίων. Ἐντὶ ὁδῶν ἔχει διώ-
 ρυγας, εἰς τὰς ὁποίας κινουῦνται πολυπληθεῖς γόνδολοι, ἤτοι
 στενά καὶ μακρὰ πλοίαρια, τὰ ὁποῖα μεταφέρουν τοὺς κατοί-
 κους. Εἰς παλαιότερους χρόνους ἡ Βενετία εἶχε τόσα ἐμπορικὰ
 καὶ πολεμικὰ πλοῖα, ὥστε διωργάνωσε ἰσχυρὸν ναυτικὸν κράτος
 καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἦτο τὸ κέντρον τοῦ παγκοσμίου ἐμπορίου. Τὰ
 μεγαλοπρεπῆ παλάτια τῶν ἀρχόντων τῆς πολιτείας (δογῶν) καὶ
 αἱ ἐκκλησίαι, ἰδίᾳ ἡ τοῦ Ἁγίου Μάρκου, μαρτυροῦν περὶ τοῦ
 παλαιοῦ πλοῦτου καὶ τῆς δόξης τῆς πόλεως. Ἀφ' ὅτου ὁμως ἤρ-
 χισαν νὰ κατασκευάζωνται μεγάλα πλοῖα, ἐπειδὴ ὁ λιμὴν εἶναι
 ἀβαθής, τὰ πλοῖα μὲ δυσκολίαν προσεγγίζουν· ἐκ τούτου τὸ ἐμ-
 πόριον τῆς Ἀδριατικῆς κατὰ τοὺς χρόνους μας συνεκεντρώθη
 εἰς τὴν **Τεργέστην** (250). Αὕτη πρὸ τοῦ παγκοσμίου πολέμου

ἀνήκεν εἰς τὴν Αὐστρίαν, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶχε πληθυσμὸν ἰταλικόν, διὰ τῆς συνθήκης τῆς εἰρήνης (1918) περιήλθεν εἰς τὴν Ἰταλίαν.

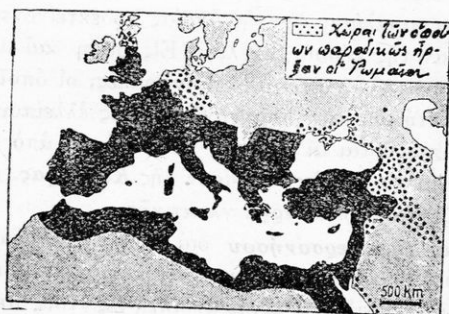
2. **Ἡ Ἰδίως χερσονήσος** καθ' ὅλον αὐτῆς τὸ μῆκος διασχίζεται ἀπὸ τὴν ὄροσειρὰν τῶν Ἀπεννίνων. Ταῦτα περιβάλλουν τοξοειδῶς τὸν κόλπον τῆς Γενούης καὶ κατόπιν προχωροῦν πρὸς τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν· ἐνῶ δὲ πρὸς αὐτὴν καταπίπτουν ἀποτόμως (Γκρὰν Σάσσο 2900 μ.), πρὸς τὴν δυτικὴν καταπίπτουν εἰς λοφώδη χώραν, ἣ ὁποία διαρρέεται ἀπὸ τὸν **Ἄρνον** καὶ τὸν **Τίβεριν**. Τοῦναντίον εἰς τὸ νότιον μέρος τὰ Ἀπέννινα ἀποκλίνουν πρὸς τὴν δυτικὴν παραλίαν, ἐκ τῆς ὁποίας προεκτείνονται εἰς τὴν βορείαν πλευρὰν τῆς νήσου Σικελίας. Εἰς δάση καὶ μεταλλεύματα τὰ Ἀπέννινα εἶναι πτωχά. Γαιάνθρακες, οἱ ὁποῖοι θὰ ἤμποροῦσαν ν' ἀναπτύξουν τὴν βιομηχανίαν, ὅπως ἔλλειπουν, καὶ διὰ τοῦτο χρησιμοποιοῦνται αἱ πτώσεις τῶν ὑδάτων ἀπὸ τὰ βουνά. Περίφημον εἶναι τὸ λευκὸν μάρμαρον τῆς **Καρράρας**, μὲ τὸ ὁποῖον κατασκευάζονται ὡραῖα ἔργα γλυπτικῆς.

α) **Ἡ ΝΔ πλευρὰ τῆς χερσονήσου** διὰ τῶν Ἀπεννίνων προστατεύεται ἀπὸ τοὺς βορείους καὶ τοὺς ἀνατολικούς ἀνέμους, οἱ ὁποῖοι εἶναι τραχεῖς. Ἐπειδὴ δὲ εἶναι ἀνοικτὴ εἰς τοὺς θερμοὺς ΝΔ ἀνέμους, ἔχει τὸν χειμῶνα ἥπιον καὶ βροχερόν, τὸ δὲ θέρος θερμὸν καὶ ξηρὸν (**Μεσογειακὸν κλίμα**)· διὰ τοῦτο ἡ γῆ μόνον ὅπου τεχνῆτῶς ποτίζεται, ἀμείβει τοὺς κόπους τοῦ γεωργοῦ. Ἰδίᾳ ἀνεπτυγμένη εἶναι ἡ **δενδροκομία**· εὐδοκιμοῦν δὲ πρὸ πάντων ἡ ἐλαία, ἡ ἄμπελος, ἡ καστανέα, ἡ συκῆ, ἡ ἀμυγδαλῆ καὶ ἡ πορτοκαλλέα, ὡς φυτὰ δὲ στολισμοῦ τὰ φοινικοειδῆ (Εἰκ. 21).

Ἐξαιρετικῶς γλυκὺς εἶναι ὁ χειμῶν εἰς τὴν στενὴν παραλίαν τοῦ κόλπου τῆς Γενούης, ἣ ὁποία λέγεται **Ῥιβιέρα** (τ. ἔ. ἀρογιαλιά) καὶ προσελκύει πλῆθος ξένων πρὸς ἀναψυχὴν. Εἰς τὸ μέσον αὐτῆς ἡ **Γένουα** (300), μὲ τὸν ἐξαιρετικὸν λιμένα της καὶ τὰ πολλὰ πλοῖα, ἄλλοτε ἦτο ἀντίζηλος τῆς Βενετίας εἰς τὴν κυριαρχίαν τῆς θαλάσσης. Ἐπειδὴ δὲ εὐρίσκεται εἰς τὸ τέρμα τῶν μεγάλων ὁδῶν, αἱ ὁποῖαι διέρχονται τὰς Ἄλπεις εἶναι καὶ σήμερον ὁ ἐμπορικώτερος λιμὴν τῆς Ἰταλίας. — Παρὰ τὸν Ἄρνον ποταμὸν ἡ **Φλωρεντία** (250) εἶναι περιώνυμος διὰ τοὺς ὡραίους ναοὺς, τὰ ἀνάκτορα καὶ τὰ μουσεῖά της, περιβάλλεται δὲ ἀπὸ

μυροβόλους κήπους. Εἰς αὐτὴν ἀκμάζει ἡ γλυπτική, ἡ μεταξουργία καὶ ἡ κατασκευὴ ψαθίνων πέλων. — Εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἄρουν, ὅπως καὶ τοῦ Τιβέρεως, ἡ χώρα εἶναι ἐλώδης καὶ μαστίζεται ἀπὸ τοὺς πυρετούς. Διὰ τοῦτο ἡ **Πίζα**, ἡ ὁποία ἄλλοτε ἤκμαζε κατὰ θάλασσαν, ἔχασε τὸν λιμένα της, τὸ δὲ ἐμπόριόν της μετετέθη κατωτέρω εἰς τὸ **Λιβόρνον** (115).

Ἐπὶ ἐπτὰ λόφων, παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Τιβέρεως, κεῖται ἡ **Ῥώμη** (700), ἡ αἰωνία πόλις. Κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους

Εἰκ. 25. Τὸ κράτος τῆς ἀρχαίας Ῥώμης.

ὑπῆρξε κοιτίς καὶ πρωτεύουσα τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Κράτους καὶ ἐπὶ αἰῶνας παρέμεινε ἡ πρώτη πόλις τοῦ κόσμου. Μεταξὺ τῶν πολλῶν ἐρείπιων της ἐξέχουν τὰ λείψανα τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀγορᾶς καὶ τοῦ Κολοσσαίου θεάτρου, τὸ ποῖον ἠδύνατο νὰ περιλάβῃ 87 χιλιάδας θεατῶν. Ἐκ τῶν νεωτέρων κτιρίων της ἐξέχει ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Πέτρου καὶ τὸ Βατικανόν, ὅπου διαμένει ὁ Πάπας, ὁ ἀρχηγὸς τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας. — Κατωτέρω, εἰς τὸν ὁμώνυμον κόλπον, κεῖται ἡ ὠραία **Νεάπολις** (780). Αἱ θαυμασταὶ ἐξοχαί της, ὁ γαλανὸς οὐρανὸς καὶ τὸ γλυκὺ κλίμα κάμνουν τὴν πόλιν αὐτὴν νὰ διακρίνεται ἀπὸ τὰς ἄλλας ἰταλικὰς πόλεις· ἐπειδὴ δὲ καὶ τὸ ἔδαφος γύρω εἰς αὐτὴν εἶναι εὐφορον, ἀποτελεῖ παράδεισον τῆς Εὐρώπης. (Πίναξ 2). Πλησίον αὐτῆς ὑψώνεται ὁ **Βεζούβιος**, τὸ γνωστότερον ἐξ ὄλων τῶν ἠφαιστειῶν. Οἱ πρόποδες αὐτοῦ εἶναι κατὰφυτοι ἀπὸ τ' ἀμπέλια. Ἄλλ' ἀνωτέρω τὰ πλάγια τοῦ βουνοῦ εἶναι σκεπασμένα μὲ μαῦρες πέτρες ἀπὸ τὴν λάβαν, ἡ ὁποία κατὰ διαφόρους καιροὺς ἐξεχύθη ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ἠφαιστείου. Πολλοὶ περιηγηταὶ ἀναβαίνουν ἕως τὴν κορυφὴν του, διότι δὲν εἶναι πολὺ ὑψηλὴ (1200 μ.). Ἐκεῖ βλέπουν μίαν τεραστίαν λεκάνην μὲ κά-

θετα τοιχώματα (ζωατήρ). Εἰς τὸ μέσον αὐτῆς ὑπάρχει ἐν ἄνοιγμα ἀπὸ τὸ ὁποῖον διαρκῶς βγαίνουν ἀτμοί. Ἀπὸ τὰ θειώδη ὀξέα, τὰ ὁποῖα ἀναδίδονται, ἡ ἀναπνοὴ γίνεται δύσκολος. Ἀπὸ ἔκρηξιν τοῦ Βεζουβίου 79 μ. Χ. κατεχώσθησαν τρεῖς πόλεις εἰς τὰς ὑπωρείας αὐτοῦ. Ἀπὸ τὴν ἀνασκαφὴν μᾶς ἐξ αὐτῶν, τῆς **Πομπηίας**, ἀπεκαλύφθη εἰς ἡμᾶς ἀληθῆς νεκρόπολις. Ἐν ᾧ ὅμως τόσῃν καταστροφῇ φέρει τὸ ἠφαιστειον, κάμνει καὶ ἐν καλόν. Τὰ ἠφαιστειογενῆ δηλ. πετρώματα ἀποσαθρούμενα μὲ τὸν καιρὸν κάμνουν τὴν γῆν γονιμωτάτην. Διὰ τοῦτο εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Βεζουβίου ὁ τόπος ὁμοιάζει μὲ ὠραῖον κῆπον.

β) **Ἡ ἀνατολικὴ παραλία** τῆς χερσονήσου εἶναι στενὴ καὶ πτωχὴ εἰς βροχάς, ἀλλ' ὄχι ἄγονος. Ἀρκεταὶ ἐκτάσεις καλύπτονται μὲ ἐλαιῶνας, ἀμπέλια καὶ κήπους ὀπωροφόρων δένδρων. Τὸ **Βάρι** (130) εἶναι ἡ μεγαλυτέρα πόλις τῆς παραλίας ταύτης. Τὸ **Βρινδήσιον** (30) εἶναι ὁ ἀκραῖος σταθμὸς τοῦ σιδηροδρόμου, ὅστις συνδέει τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην μὲ τὴν θαλασσίαν ὁδὸν πρὸς τὴν Ἑλλάδα, τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Ἀσίαν.

3. **Αἱ νῆσοι.** Ἡ **Σικελία** ἔχει σχῆμα τριγώνου (ἀρχ. Τρινακρία) χωρίζεται δ' ἀπὸ τῆς χερσονήσου διὰ τοῦ στενοῦ πορθμοῦ τῆς Μεσσηνίας καὶ εἶναι καθ' ὅλοκληρίαν ὄρεινῆ. Παρὰ τὴν ἀνατολικὴν ἀκτὴν ἡ **Αἴτνα**, ὑψηλοτέρα κατὰ 300 μ. ἀπὸ τὸν ἰδικόν μας Ὀλυμπον, εἶναι ἠφαιστειον ἐνεργόν, ὅπως καὶ ἡ νῆσος **Στρόμπολι** βορείως τῆς Σικελίας. Διὰ τὴν εὐφορίαν τῆς ἡ νῆσος τὸ πάλαϊ προσεῖλκυσε πολλοὺς ἀποίκους Ἑλληνας, ὅπως καὶ ἡ κάτω Ἰταλία, εἰς τὴν ὁποῖαν ὑπάρχουν ἀκόμη χωρικοὶ ὀμιλοῦντες τὴν Ἑλληνικὴν διάλεκτον. Μὲ τεχνητὴν ἄρδευσιν ἡ καλλιέργεια εὐδοκιμεῖ· παράγονται δὲ πρὸ πάντων σιτηρά, ἀραβόσιτος, οἶνοι, μῆλα, ἐλαῖαι καὶ βαμβάκι. Τὰ βουνὰ κρύπτουν πλουσιώτατα κοιτάσματα θεοῦ. Αἱ μεγαλύτεραι πόλεις, **Παλέρμον** (400) **Μεσσήνη** (180), **Κατάνη** (220) καὶ **Συρακοῦσαι** (50) κείνται εἰς τὴν παραλίαν. Ἡ Μεσσήνη τὸ 1908 εἶχε καταστραφῆ ἀπὸ φοβερόν σεισμόν. Νοτίως τῆς Σικελίας ἡ νῆσος **Μελίτη** ἢ **Μάλτα** κατέχεται ὑπὸ τῶν Ἀγγλων διὰ τὴν σπουδαίαν θέσιν τῆς.

Ἡ **Σαρδηνία** εἶναι νῆσος ὄρεινῆ, πλουσία εἰς μέταλλα· διὰ τοῦτο οἱ κάτοικοί τῆς εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν κτηνοτροφίαν καὶ τὴν μεταλλουργίαν. Εἰς τὴν παραλίαν

καταγίνονται εἰς τὴν ἀλιείαν σαρδελῶν κλπ. Σπουδαιότερα πόλεις εἶναι τὸ **Κάλλαρι** (60). Ἡ **Κορσική**, ἴση μὲ τὴν Κρήτην κατὰ τὴν ἔκτασιν, εἶναι ὁμοίως ὄρεινή, κατέχεται δὲ ὑπὸ τῶν Γάλλων. Ἡ **Ἐλβα** ἔχει πλούσια ὄρυχεῖα σιδήρου.

4. Οἱ **κάτοικοι** τῆς Ἰταλίας δὲν ἔχουν ὅλοι τὴν ἰδίαν ἀνάπτυξιν. Εἰς τὴν βόρειον Ἰταλίαν ὁ λαὸς εἶναι ἀνεπτυγμένος, ἐργατικὸς καὶ φιλότεχνος. Τοῦναντίον εἰς τὴν νότιον Ἰταλίαν ὑπάρχουν πολλοὶ ἀγράμματοι καὶ νωθροὶ μεταξὺ τοῦ λαοῦ. Οἱ Ἴταλοι ἀναγνωρίζουν τὸν Πάπαν ὡς ἀρχηγὸν τῆς Ἐκκλησίας, ἔχουν δὲ βασιλέα κληρονομικόν, ὁ

Εἰκ. 26. Ἡ χερσόνησος τῶν Ἀπεννίνων.

ὁποῖος κυβερνᾷ σύμφωνα μὲ τὸ σύνταγμα (βασιλεία συνταγματική). Ἡ Ἰταλία κέκτηται ἀποικίας ἐν τῇ Ἀφρικῇ, κατέχει δὲ διὰ τῆς βίας τὴν **Ρόδον** καὶ τὰς ἄλλας **Δωδεκανήσους**.

5. **Τὸ ἐμπόριον τῆς Ἰταλίας μὲ τὰς ἄλλας χώρας.** Ἡ Ἰταλία εἰς ἄλλας χώρας ἐξάγει μέταξιν, ὀπωρικά, τυρία, καπέλλα, κρασιά καὶ λάδι, εἰσάγει δὲ κυρίως σιτηρά, βάμβακα καὶ γαϊάνθρακας.

Μὲ τὴν Ἑλλάδα ἢ Ἰταλία εὐρίσκεται εἰς στενὰς ἐμπορικὰς σχέσεις. Ἐξ αὐτῆς προμηθεύμεθα ὑφάσματα, ῥύζι, θειάφι, χημικὰ προϊόντα, χαρτί, καπέλλα κλπ. εἰσάγομεν δ' εἰς αὐτὴν κα-

πνόν, κουκούλια, δέρματα ἀκατέργαστα καὶ ὄρνιθτά.

6. **Ἄσκησις.** Περιέγραψε τὴν διαδρομὴν τῶν Ἀπεννίνων. — Ὀνόμασε τὰ ἠφαίστεια, τοὺς ποταμούς, τὰς λίμνας, τὰς νήσους καὶ τὰς πόλεις, αἱ ὅποια σημειοῦνται ἐπὶ τοῦ σχεδίου. — Ἀκολούθησε ἐπὶ τοῦ χάρτου τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν ἀπὸ Βρινδησίου εἰς Μιλᾶνον καὶ μέτρησε τὸ μῆκος τῆς μὲ τὴν κλίμακα. — Ἰχνογράφησε τὸ σχέδιον τῆς Χερσονήσου καὶ τῶν νήσων καὶ ἐπίγραψε τὰ ὀνόματα.

2. Ἡ Πυρηναικὴ χερσόνησος.

Ἡ Πυρηναικὴ χερσόνησος ἐκτείνεται μεταξὺ τῆς Μεσογείου Θαλάσσης καὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ, ἀποτελοῦσα τὸ ΝΔ ἄκρον τῆς Εὐρώπης. — Ποῖος πορθμὸς χωρίζει τὴν χερσόνησον ἀπὸ τὴν Ἀφρικὴν; Ποῖα ὄρη τὴν χωρίζουν ἀπὸ τὴν λοιπὴν

Ευρώπην; Ποῖαι αἱ ὑψηλότεραι κορυφαὶ τῶν Πυρρηναίων καὶ τῆς Σιέρρας Νεβάδας καὶ ποῖον τὸ ὕψος αὐτῶν; Ὀνομάσατε τοὺς ποταμοὺς τῆς χερσονήσου.

Ἡ Πυρρηναϊκὴ χερσονήσος ἔχει περίπου σχῆμα τετραγώνου καὶ εἶναι σχεδὸν διπλασία εἰς ἕκτασιν ἀπὸ τὴν Ἰταλικὴν χερσόνησον· ἀλλ' ἔχει μόνον τὰ $\frac{2}{3}$ τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῆς (27 ἑκατ. κατ.)· διότι εἶναι πολὺ ὄρεινῆ. Τὸ μεγαλύτερον μέρος αὐτῆς, τὸ κεντρικόν, κατέχεται ἀπὸ ὑψηλὸν **ὄροπέδιον**, τὸ ὁποῖον ἐξ ὄλων τῶν πλευρῶν περιστοιχίζεται ἀπὸ βουνὰ καὶ εἰς τὸ μέσον διασχίζεται ὑπὸ μακροῦς ὄροσειρᾶς (Καστίλια ὄρη). Πρὸς τὰ ΒΑ καὶ Ν τὸ ὄροπέδιον κατέχεται εἰς **βαθύπεδα**, τῶν ὁποίων τὸ μὲν περικλείεται ἀπὸ τὰ Πυρρηναῖα (βαθύπεδον τοῦ Ἐβρου), τὸ δὲ ἀπὸ τὰ Ἀνδαλουσία (βαθύπεδον τοῦ Γουαδαλκιβίω). Πρὸς τὴν Μεσόγειον, ὡς καὶ πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὀκεανόν, ἐκτείνονται **πεδιναὶ παραλιακαὶ ζῶναι**. Τὰ τμήματα ταῦτα διαφέρουν πολὺ μεταξὺ

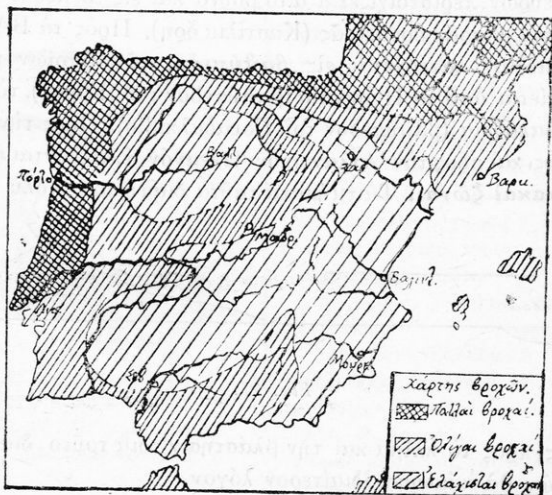
Εἰκ. 27.

των ὡς πρὸς τὸ κλίμα καὶ τὴν βλάστησιν· διὰ τοῦτο διὰ καθέν ἕξ αὐτῶν θὰ κάμωμεν ἰδιαιτέρον λόγον.

Τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς Χερσονήσου ($\frac{5}{6}$) καταλαμβάνει τὸ **Βασίλειον τῆς Ἰσπανίας**, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκουν καὶ αἱ ἀνατολικῶς αὐτῆς νῆσοι (σχεδὸν τετραπλάσιον εἰς ἕκτασιν καὶ πληθυσμὸν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα). Τὸ δυτικὸν μέρος κατέχει ἡ μικρὰ **Δημοκρατία τῆς Πορτογαλλίας** (μικροτέρα εἰς ἕκτασιν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' ἴση εἰς πληθυσμόν).

1. **Τὰ Πυρρηναῖα** ἐκτείνονται ἐξ Α πρὸς Δ εἰς τόσον μῆκος, ὅση εἶναι ἡ ἀπόστασις ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου μέχρι τοῦ Ταινάρου, καὶ πρὸς Β μὲν καταπίπτουν ἀποτόμως, πρὸς Ν ὅμως παρεκτείνονται εἰς ἀποκρήμινους διακλαδώσεις. Ἡ βορρεια πλευρὰ τῶν Πυρρηναίων, ἡ ὁποία ἀνήκει εἰς τὴν Γαλλίαν, εἶναι πλουσία εἰς δάση, διότι ἔχει πολλὰς βροχὰς, τοῦναντίον ἢ νοτία πλευρὰ, ἡ

ὅποια ἀνήκει εἰς τὴν Ἰσπανίαν, εἶναι γυμνὴ ἀπὸ δάσους. Τὰ νέφη δηλαδή, τὰ ὅποια ὁ ἄνεμος μετακινεῖ ἀπὸ τὴν θάλασσαν πρὸς τὴν ξηρὰν, φθάνοντα ἀπὸ τὰς βορείας πεδιάδας εἰς τὰ ὑψηλὰ ταῦτα ὄρη, συναντοῦν ψυχρότερα στρώματα ἀέρος καὶ τότε οἱ ὕδαταιμοὶ τῶν συμπυκνοῦνται καὶ πίπτουν τὸ μὲν θέρος ὡς βροχὴ, τὸν δὲ χειμῶνα ὡς χιόνι. (Διὰ τοῦτο καὶ γενικῶς εἰς τὰ βουνὰ πίπτουν περισσότεραι βροχαὶ καὶ εἰς αὐτὰ ἔχουν τὰς πηγὰς τῶν οἱ ποταμοί.) Ὅθεν ὅταν τὰ νέφη φθάνουν εἰς τὴν νοτίαν πλευράν, εἶναι

Εἰκ. 28.

πλέον κατάξηρα. Διὰ τοῦτο καὶ τὰ χωρία εἶναι ἀραιότατα ἐπ' αὐτῆς. Καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῶν τὰ Πυρηναῖα εἶναι ἀδιάβατα μόνον εἰς τὰ ἄκρα τῶν κατὰ μῆκος τῆς παραλίας ὑπάρχουν ὁδοί, αἱ ὅποια συνδέουν τὴν Ἰσπανίαν μὲ τὴν Γαλλίαν.

2. **Τὸ ὄροπέδιον** διὰ τῆς μακρᾶς σειρᾶς τῶν Καστιλιῶν ὄρεων διαφεύεται εἰς Παλαιὰν καὶ Νέαν Καστιλίαν. Εἶναι τὸσον ἐκτεταμένον καὶ περιφραγμένον ὑπὸ ὄρεων τὸ ὄροπέδιον τοῦτο, ὥστε διατελεῖ μακρὰν ἀπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν θαλασσίων ἀνέμων καὶ ἔχει κλίμα ἠπειρωτικόν. Ἐν ᾧ ἡ δυτικὴ παραλία κατακλύζεται ἀπὸ βροχᾶς, τὸ ὄροπέδιον τοῦναντίον πάσχει ἀπὸ λειψυ-

δρίαν και οί ποταμοί, οί όποιοι έχουν διανοίξη εις τό ἔδαφος στενάς και βαθείας χαράδρας είναι πτωχοί εις νερά και δέν μποροῦν νά χρησιμεύσουν ὡς πλωταί ὁδοί δια τήν συγκοινωνίαν. Τόση είναι ἡ ξηρασία και ὁ καύσων τοῦ ὄροπεδίου κατά τοὺς θερινούς μήνας, ὥστε μία ἰσπανική παροιμία λέγει «τρεις μήνες χειμώνας και ἑννεά μήνες κόλασις!» Ἐκ τούτου τό πλεῖστον τῆς χώρας είναι ἄδενδρος στέπη, εις τήν ὁποίαν μόνον ποίμνια (Μερικά πρόβατα) εὐρίσκουν ὀλίγην τροφήν. Ἄλλ' ὅπου τό ἔδαφος μέ τεχνητόν πότισμα ἐπιδέχεται καλλιέργειαν, ἐκεῖ εὐδοκιμοῦν πολὺ τό σιτάρι, τό κριθάρι, τὰ ὄσπρια και τό λινάρι. Εἰς τὰς βαθείας κοιλάδας τῶν ποταμῶν εὐρίσκονται ἐλαιῶνες, εις δὲ τὰ ἄκρα τοῦ ὄροπεδίου τὰ βουνά σκεπάζονται μέ μεγάλα δάση φελλοδρυῶν, ἀπό τὸν φλοιὸν τῶν ὁποίων ἐξάγεται ὁ φελλός, τὸν ὁποῖον γνωρίζομεν. Πηγὴ πλούτου δια τήν χώραν εἶναι τὰ μέταλλα, τὰ ὁποῖα κρύπτουν τὰ βουνά της. Τὰ κανταβρίγια ὄρη πρὸς Β. εἶναι πλουσιώτατα εις σιδηροῦχα ὄρυκτά και γαιάνθρακας, ἡ δὲ Σιέρρα Μορένα πρὸς Ν. εις χαλκὸν και ὑδράργυρον. Ἄλλ' ἡ ἐκμετάλλευσίς των εἶναι περιορισμένη δια τήν ἔλλειψιν κεφαλαίων και συγκοινωνιῶν. Εἰς τό κέντρον τῆς Παλαιᾶς Καστιλίας εις ὕψος 800 μ. κείται τό **Βαλαδόλιδον** (70). Εἰς τήν Νέαν Καστιλίαν, εις ὕψος 650 μ. κείται ἡ **Μαδρίτη** (750), ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἰσπανίας, μία ἐκ τῶν ὠραιότατων πόλεων τῆς Εὐρώπης. Δια τήν κεντρικὴν της θέσιν, εἶναι τό ἐμπορικὸν κέντρον τῆς χερσονήσου. Εἶναι δὲ και κέντρον πνευματικῆς κινήσεως μέ τὰς σχολὰς και τοὺς πολλοὺς καλλιτεχνικοὺς θησαυροὺς της.

3. **Τὸ βαθύπεδον τοῦ Ἐβρου** ἐπίσης περιβάλλεται ἀπό ὑψηλά βουνά. Δια τοῦτο ἔχει κλίμα ἡπειρωτικὸν και εὐρεῖα ἐκτάσεις εἶναι ἄδενδροι και γυμναὶ ἀπό κάθε φυτικὴν βλάστησιν. Ἄλλ' ὅπου διώρυγες διακλαδοῦνται ἀπό τὸν Ἐβρον και τοὺς παραποτάμους του, ἐκεῖ μέ τεχνητόν πότισμα ἡ γῆ ἀποδίδει καρποὺς (γεωργία). Πρωτεύουσα τῆς περιφερείας εἶναι ἡ **Σαργόσα** (150) ἐπὶ τῆς σπουδαίας ὁδοῦ, ἡ ὁποία ἐκ τῆς Γαλλίας ἄγει πρὸς τό ὄροπέδιον.

4. **Τὸ βαθύπεδον τοῦ Γουαδαλκιβιρ** (Ἀνδαλουσία), περιλείεται μεταξὺ τῆς Σιέρρας Μορένας και τῶν Ἀνδαλουσιῶν

Γ. Α. Μέγα — Γεωγραφία ἔκδοσις γ'.

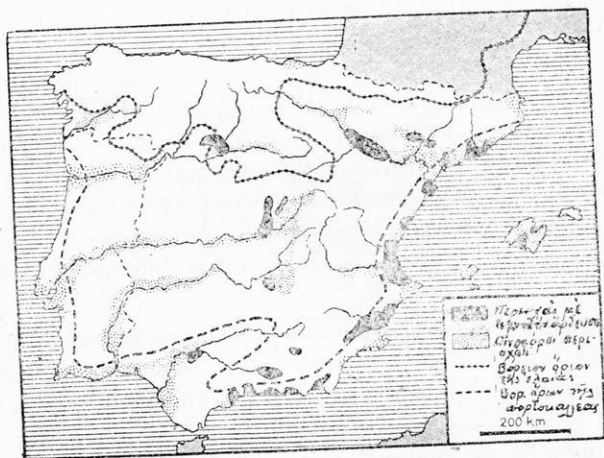
4

ὁρέωγ, ἀλλ' εἶναι ἀνοικτὸν πρὸς τὸν Ὀκεανόν. Εἶναι ὅμως ἡ χώρα τόσον θερμῆ, ὥστε ὁμοιάζει περισσότερον μὲ τὴν Ἀφρικὴν, πρὸς τὴν ὁποίαν πλησιάζει. Ἐκ τούτου δύο μόνον ἐποχὰι διακρίνονται εἰς αὐτήν· ἡ ἐποχὴ τῶν βροχῶν ἀπὸ Ὀκτωβρίου - Ἰανουαρίου καὶ ἡ ἐποχὴ τῆς ξηρασίας ἀπὸ Ἰανουαρίου - Ὀκτωβρίου· συμβαίνει μάλιστα καὶ καθ' ὅλον τὸ ἔτος νὰ μὴ βρέξη καθόλου (**Ἀφρικανικὸν κλίμα**). Ἔχει ὅμως τόσον εὐφορον ἔδαφος, ὥστε ὅπου τοῦτο ἀρδεύεται μὲ τὰ νερὰ τοῦ ποταμοῦ (Οὐὲντ - ἔλ - Κεμπιρ = μεγάλος ποταμός), προσλαμβάνει ὄψιν παραδείσου, εἰς τὸν ὁποῖον θάλλουν ἀναμειξ τὰ φυτὰ τῆς Εὐρώπης μὲ τὰ φυτὰ τῆς Ἀφρικῆς· ἀμπέλια καὶ ὀπωροφόρα δένδρα, φυτεῖται ἀπὸ ζαχαροκάλαμον καὶ βάμβακα, φράκται ἀπὸ ἀθάνατα καὶ φραγκοσκυιές, ὑψηλοὶ φοίνικες δίδουν ὄψιν μοναδικὴν εἰς τὴν χώραν. Ὅπου ὅμως λείπει ἡ ἀρδευσις, ἐκτείνονται πάλιν στέππαι, αἱ ὁποῖαι μόνον διὰ τὴν βοσκὴν τῶν ζῴων εἶναι χρήσιμοι (πρόβατα, ἵπποι, ὄνοι, ἡμίονοι). Εἰς τὰ λιβάδια τῶν πέριξ βουνῶν τρέφονται καὶ ταῦροι διὰ τὰς ταυρομαχίας, εἰς τὰς ὁποίας ὁ Ἰσπανὸς εὐρίσκει εὐχαρίστησιν. Παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ ἡ χώρα εἶναι βαλτώδης. Ἄλλ' εἶναι τόσον εὐρεῖα καὶ βαθεῖα ἡ κοίτη αὐτοῦ, ὥστε τὰ πλοῖα φθάνουν μέχρι τῆς **Σεβίλλης** (200). Ἐκ τούτου ἡ πόλις εἶναι σπουδαιότατον κέντρον ἔμπορίου. Μεγαλοπρεπῆ οἰκοδομήματα ἐν αὐτῇ ἐνθυμίζουσιν τοὺς χρόνους κατὰ τοὺς ὁποίους ἡ Χερσόνησος εὐρίσκετο ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Ἀράβων (Μαύρων). Κέντρον ἀραβικοῦ πολιτισμοῦ ἦτο βορειότερον καὶ ἡ **Καρδούη**, ἡ ὁποία καὶ σήμερον ἀκμάζει μὲ τὰ πλησίον αὐτῆς μεταλλεῖα σιδήρου καὶ γαιάνθρακος.

5. Τὰ **Ἀνδαλούσια ὄρη**, ἀρχίζουσιν ἀπὸ τὸ στενὸν τοῦ Γιβραλτάρ, ἀλλὰ τὸ μεγαλοπρεπέστερον τμημὰ των εἶναι ἡ **Σιέρρα Νεβάδα** (τ. ἔ. ὄρος χιονοσκεπές), ἡ ὁποία καταλίπτει ἀποτόμως πρὸς τὴν Μεσόγειον καὶ ἔχει κορυφὰς ὑψηλοτέρας ἀπὸ τὸν Ὀλυμπον (Μουλασὲν 3480 μ.). Τὰ Ἀνδαλούσια εἶναι πλούσια εἰς μεταλλεύματα ἀργύρου καὶ μόλυβδου. Μεταξὺ παραφυάδων τῶν βουνῶν ὑπάρχουσιν μικρὰ ὄροπέδια· ἐκ τούτων τὸ τῆς Γρανάδας καλλιεργεῖται μὲ ἐξαιρετικὴν ἐπιμέλειαν. Εἰς τὰ περιβόλια, τὰ ὁποῖα ποτίζονται καλῶς, εὐδοκιμοῦν πολὺ τὰ ἐσπεριδοειδῆ, τὰ ἀμπέλια καὶ τὰ δημητριακά. Ἡ πόλις **Γρανάδα** (80) ἐπὶ αἰῶνας

ἦτο ἡ πρωτεύουσα τῶν Μαύρων. Τὰ λείψανα τῆς Ἀλάμπρας, μεγαλοπρεπεποῦς ἀνακτόρου, διατηρούμενα μέχρι σήμερον, προκαλοῦν τὸν θαυμασμόν.

6. *Τὰ πρὸς τὴν Μεσόγειον παράλια* ἔχουν γλυκύν, ὑγρὸν χειμῶνα καὶ θερμόν, ξηρὸν θέρος (Μεσογειακὸν κλίμα) ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ ἔδαφος κατὰ τὸ θέρος ἀρδεύεται τεχνητῶς, εἶναι πολὺ εὐφορον. Ἐξαιρετικῶς εὐφορος εἶναι ἡ στενὴ παράλια εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Ἀνδαλουσίων ὄρεων, ὅπου καλλιεργεῖται ζαχαρο-

Εἰκ. 29. Χάρτης καλλιεργείας τῆς Ἰβερν. χερσονήσου.

κάλαμον, ῥύζι καὶ βαμβάκι· περὶ τὴν **Μαλάγαν** (150) παρασκευάζεται ἐκλεκτὸς οἶνος.—Δύο περιοχαὶ βορειότερον, ἡ τῆς **Μουρκίας** (150) καὶ τῆς **Βαλεντίας** (250) ἀποτελοῦν πραγματικὰς δάσεις διὰ τὴν χερσόνησον. Εἰς τοὺς κήπους τῆς Μουρκίας αἱ φοινικεαὶ ὠριμάζον τοὺς καρπούς των. (Πίναξ 2). Εἰς τὰ περὶχωρα τῆς Βαλεντίας ἡ γονιμότης τῶν κήπων εἶναι παρομιώδης· τὸ στέλεχος τοῦ ἀραβοσίτου φθάνει εἰς ὕψος 6—7 μέτρων καὶ τὸ χόρτον ἠμπορεῖ νὰ θερισθῇ καὶ 10 φορὰς τὸ ἔτος. Παράγεται δὲ καὶ μέταξα, διὰ τῆς ὁποίας ἀνεπτύχθη ἡ μεταξουργία. Καὶ εἰς τὸ βόρειον μέρος τῆς παράλιας, τὴν λεγομένην Καταλονίαν, εὐδοκимоῦν πολὺ ἡ ἐλαία, ἡ ἄμπελος καὶ ἡ λεπτοκαρούα. Ἐπειδὴ

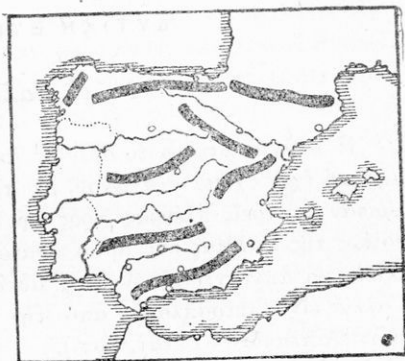
δὲ εἰς τὰ γειτόνικα ὄρη ἐξάγονται γαιάνθρακες, ἀνεπτύχθη ἡ βιομηχανία τῶν βαμβακερῶν ἰδίᾳ ὑφασμάτων καὶ ἐκ τούτου ἡ **Βαρκελώνη** (700) κατέστη σπουδαιότατον κέντρον βιομηχανίας καὶ ἐμπορίου. Ἐπὶ μικρᾶς βραχέως χερσονήσου τὸ **Γιβραλτάρ** (30), εἶναι ἡ «κλεῖς τῆς Μεσογείου», καὶ ἀπὸ 200 ἐτῶν εὗρισκεται εἰς χεῖρας τῶν Ἀγγλων.

7. **Τὰ πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν παράλια.** α') Τὰ **βόρεια παράλια** τῆς χερσονήσου ἀποτελοῦν στενὴν λωρίδα κατὰ μῆκος τῶν Κανταβριγίων ὄρεων, τὰ ὁποῖα ἐκτείνονται ὡς συνέχεια τῶν Πυρρηναίων. Εἶναι ἐκτεθειμένα εἰς τοὺς θαλασσίους ἀνέμους καὶ ἔχουν γλυκὴν χειμῶμα, δροσερὸν θέρος καὶ καθ' ὅλον τὸ ἔτος ἀφθόνης βροχάς. Διὰ τοῦτο τὰ ὀπωροφόρα δένδρα καὶ τὰ δημητριακὰ εὐδοκιμοῦν πολὺ, τὰ δὲ λιβάδια εἰς τὰ πλάγια τῶν βουνῶν εἶναι καταλλήλота διὰ τὴν κτηνοτροφίαν. Κρασί ἀπὸ μῆλα εἶναι τὸ ἐγχώριον ποτόν. Ἐπειδὴ δὲ τὰ βουνὰ εἶναι πλουσιώτατα εἰς σιδηροῦχα ὄρυκτὰ καὶ γαιάνθρακας, ὑπάρχουν πολλὰ μεταλλεῖα καὶ μεγάλη ἐξαγωγή ὄρυκτῶν γίνεται ἀπὸ τὸν λιμένα τοῦ Βιμπάο (100).

β') **Τὰ δυτικὰ παράλια** (Πορτογαλλία) εὗρισκονται ὁμοίως ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ θαλασσίου κλίματος καὶ ἔχουν πλουσιώτατας βροχάς. Εἰς τὸ βόρειον μέρος, τὸ ὁποῖον εἶναι λοφῶδες καὶ πυκνὰ κατφυκμημένον, παράγεται πολὺς καὶ ἐκλεκτὸς οἶνος· ἀπὸ τὸν λιμένα δὲ τῆς ἐξαγωγῆς Πόρτο (200), καὶ ὁ οἶνος ἔλαβε τὸ ὄνομα καὶ ἡ χώρα ὠνομάσθη Πορτογαλλία. Παρὰ τὸ στόμιον τοῦ Τάγου, τὸ ὁποῖον ὡς θάλασσα ἀνοίγεται καὶ σχηματίζει ἐξαιρετικὸν λιμένα, κεῖται ἐν ὠραιότητι τοποθεσία ἡ **Λισσαβὼν**, (500) ἡ πρωτεύουσα τῆς Πορτογαλλίας. Ἀπὸ αὐτὴν ἔχουν τὴν ἀρχὴν τῶν αἰ συντομώταται ἀτμοπλοικαὶ γραμμαὶ πρὸς τὴν κεντρικὴν καὶ νότιον Ἀμερικὴν, ὡς καὶ τὴν δυτικὴν Ἀφρικὴν. Ἡ πόλις τὸ 1755 κατεστράφη σχεδὸν ἕξ ὀλοκλήρου ἀπὸ φοβερὸν σεισμόν. Ὁ πληθυσμὸς τῶν παραλίων ἀσχολεῖται πολὺ εἰς τὴν ἀλιεῖαν (σαρδέλλαι).

8. **Οἱ κάτοικοι** τῆς χερσονήσου, Ἴσπανοὶ καὶ Πορτογάλλοι, εἶναι, ὅπως καὶ οἱ Ἴταλοὶ καὶ οἱ Γάλλοι, Λατινικῆς ἢ Ῥωμανικῆς καταγωγῆς. Ἐπειδὴ γλῶσσαν καὶ πολιτισμὸν ἐκληρονόμησαν ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Ῥωμαίους, οἱ ὁποῖοι εἰς τὰς χώρας ταύτας ἐπὶ μακρὸν ἐκυρίαρχησαν

(Εικ. 25). Ἀνήκουν δὲ ὅλοι εἰς τὴν Δυτικὴν ἢ Καθολικὴν Ἐκκλησίαν, καὶ εἶναι φανατικοὶ καθολικοὶ, ὅπως δεικνύει τὸ πλῆθος τῶν μοναστηρίων καὶ τῶν ἐκκλησιῶν. Ἐπὶ πέντε αἰῶνας ἦσαν ὑποδουλωμένοι εἰς τοὺς Ἀραβας, οἱ ὁποῖοι διεπεραιώθησαν εἰς τὴν χερσόνησον ἐκ τῆς ἀπέναντι Ἀφρικῆς. Οὗτοι ἀνέπτυξαν εἰς τὴν χώραν τὰς τέχνας καὶ τὰ γράμματα. Ἄλλ' οἱ Ἴσπανοὶ ἐπολέμησαν πολὺ ἐναντίον των καὶ τέλος τοὺς ἐξέβαλον καὶ ἀπὸ τὴν Γρανάδαν, τὸ τελευταῖον καταφύγιόν των. Ἀφ' οὗ δὲ ἠλευθερώθησαν, Πορτογάλοι καὶ Ἴσπανοὶ ἐτράπησαν εἰς τολμηρὰς θαλασσοπορίας (Βάσκος δὲ Γάμα, Κολόμβος), ἀνεκάλυψαν «Νέον Κόσμον» πέραν τοῦ Ὠκεανοῦ καὶ συνήθρισαν μεγάλα πλούτη καὶ ἐπὶ μακρὸν ἦσαν οἱ κύριοι τοῦ παγκοσμίου ἐμπορίου. Ἐκυβέρνων ὁμως κακῶς τὰς ἀποικίας των καὶ τέλος τὰς ἔχασαν. Ἄλλ' ἡ γλῶσσα των παρέμεινε καὶ λαλεῖται ἀκόμη, ἢ μὲν πορτογαλικὴ εἰς τὴν Βραζιλίαν τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς, ἢ δὲ ἰσπανικὴ εἰς τὴν λοιπὴν Νότιον Ἀμερικὴν καὶ τὸ Μεξικὸν (εὑρατε τὰς χώρας ταύτας εἰς τὸν χάρτην).

Εικ. 30. Ἡ Πυρηναϊκὴ χερσόνησος.

Ὁ λαὸς ὁμως ἀπὸ τὸν εὐκόλον τοῦτον πλουτισμὸν ἔγινεν ὀκνηρὸς καὶ περιέπεσεν εἰς πτωχείαν καὶ παρακμὴν. Ἡ Πορτογαλία διατηρεῖ ἀκόμη ἀρκετὰς ἀποικίας εἰς τὴν Ἀφρικὴν κ. ἄ.— Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ λαοῦ εἰς ἀμφοτέρας τὰς χώρας εἶναι μικρά, δύο τοῦλάχιστον αἰῶνας ὀπίσω ἀπὸ τὴν ἄλλην Εὐρώπην. Ἐν ᾧ εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς ἰσπανικὰς πόλεις σχολεῖα, σφαγεῖα, ὑδραγωγεῖα λείπουν, ὅλαι ὁμως ἔχουν τὰ ἐξῆς δύο: δημόσιον κηπὸν διὰ τὸν περίπατον καὶ ἀμφιθέατρον διὰ τὰς ταυρομαχίας, ὅπου ὁ λαὸς συνωθεῖται διὰ ν' ἀπολαύσῃ τὸ ἄγριον θέαμα.

9. *Παραγωγή καὶ ἐμπόριον.* Ὁ μέγας πλοῦτος τῆς Ἰσπανίας εἶναι τὰ μέταλλα. Εἰς τὴν ἐξαγωγήν ὑδραργύρου ἢ Ἰσπανία κατέχει τὴν πρώτην θέσιν, εἰς τὴν ἐξαγωγήν δὲ χαλκοῦ καὶ μολύβδου ἔρχεται πρώτη μετὰ τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας. Ἀξιόλογος ἐπίσης εἶναι καὶ ἡ ἐξαγωγή σιδηροῦχων ὀρυκτῶν. Εἰς τὴν παραγωγήν ἐλαίου ἢ Ἰσπανία εἶναι ἡ πρώτη χώρα τῆς Εὐρώπης, εἰς οἴνους δὲ εἶναι δευτέρα μετὰ τὴν Γαλιάν. Ὁ περισσότερος φελλός, τοῦ ὁποῖου γίνεται χρῆσις εἰς τὸν κόσμον, προέρχεται ἀπὸ τὰ δάση τῶν φελλοδρυῶν τῆς Πυρηναϊκῆς χερσονήσου. Ἡμεῖς ἀπὸ τὴν Ἰσπανίαν λαμβάνομεν ῥύζι, παστὰ ψάρια,

μεταξωτά, δέρματα, φελλόν, εισάγομεν δὲ εἰς αὐτὴν χαρούπια καὶ κουκούλια.

10. *Ἀσκησις.* Ὀνόμασε τὰ ὄρη, τοὺς ποταμοὺς, τὰ κράτη, τὰς πόλεις αἱ ὁποῖαι σημειοῦνται ἐπὶ τοῦ χάρτου. — Κάμε μεγέθυνσιν τοῦ χάρτου καὶ ἐπίγραψε τὰ ὀνόματα.

ΔΥΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

1. Ἡ Γαλλία.

Ἡ Γαλλία κατέχει τὸ δυτικὸν ἄκρον τοῦ κορμοῦ τῆς Εὐρώπης καὶ ἔχει σχῆμα ἑξαγώνου, μὲ τρεῖς πλευρὰς πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ τρεῖς πλευρὰς πρὸς τὴν ξηράν. — Ποία χώρα εἶναι νοτίως τῆς Γαλλίας καὶ ποῖα ἀνατολικῶς αὐτῆς; Ποία χώρα ἐκτείνεται ἀπέναντι τῆς βορείας αὐτῆς πλευρᾶς; Εἰς ἑκτασιν ἡ Γαλλία εἶναι τετραπλασία ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' εἰς πληθυνσιμὸν ἑξαπλασία (40 ἑκατ. κατ.).

Ἀπὸ τὰς γειτονικὰς τῆς χώρας ἡ Γαλλία χωρίζεται δι' ὄρεων, τὰ ὁποῖα εἶναι ἐν μέρει ἀδιάβατα, ἢ διὰ θαλάσσης (ὀνόμασε τὰ ὄρη καὶ τὴν θάλασσαν). Μόνον εἰς τὰ ΒΑ ἔχει σύνορα ἀνοικτὰ πρὸς τὸ Βέλγιον καὶ τὴν Γερμανίαν. — Ποῖος ποταμὸς ἀποτελεῖ ἀπὸ τινων ἑτῶν τὸ ὄριον μεταξὺ Γαλλίας καὶ Γερμανίας; Ἐν ᾧ περιβρέχεται ἀπὸ δύο θαλάσσας, αἱ ἄκται τῆς δὲν διαμελίζονται πολὺ καὶ μόνον δύο χερσόνησοι σχηματίζονται, ἡ τῆς *Βρετάνης* καὶ ἡ *Νορμανδικῆς*. — Ποία νῆσος ἀνήκει εἰς τὴν Γαλλίαν;

Ὡς ὁ χάρτης δεικνύει, ἰδίως ὀρεινὸν εἶναι τὸ ἀνατολικὸν καὶ τὸ κεντρικὸν μέρος τῆς χώρας· αἱ δύο χερσόνησοι μὲ τὴν περὶ αὐτὰς χώραν πληροῦνται ἀπὸ χαμηλὰ βουνά. Ὅλη ἡ ἄλλη χώρα, ἥτοι τὸ ἤμισυ τῆς Γαλλίας, κατέχεται ἀπὸ βαθύπεδα, διὰ τῶν ὁποίων ῥέουν μεγάλοι ποταμοί, ὁ Σηκουάνας, ὁ Λεῖγρη καὶ ὁ Γαρούνας. Οὗτοι εἶναι πλωτοὶ καὶ διὰ διωρύγων συνδέονται μὲ τὸν Ῥοδανόν, τὸν κύριον ποταμὸν τῆς νοτίου Γαλλίας. Διώρυγες ἐπίσης φέρουν καὶ πρὸς τὸν Ῥήνον. Οὕτω μὲ τοὺς ποταμοὺς καὶ τὰς διώρυγας ὄχι μόνον ἡ χώρα ἀρδεύεται καλῶς

ἀλλ' ἀποτελεῖται καὶ πλήρες δίκτυον συγκοινωνιῶν, τὸ ὁποῖον μαζὶ μὲ τoὺς πυκνοὺς σιδηροδρόμους συνετέλεσεν, ὥστε ἡ Γαλλία ν' ἀποβῆ ἔμπορικωτάτη χώρα. Ὅθεν διακρίνομεν τὰς Γαλλικὰς Ἀλπεις, τὰ Κεντρικὰ ὄρη, τὴν κλιμακωτὴν χώραν τῆς Λωρραίνης, τὴν ὄρεινὴν χώραν τῆς Βρεττανίας καὶ Νορμανδίας καὶ τὰ βαθύπεδα τοῦ Σηκουάνα, τοῦ Λείγρος, τοῦ Γαρούνα καὶ τοῦ Ῥοδανοῦ.

1. **Αἱ Γαλλικαὶ Ἀλπεις** κατέχουν τὴν ΝΔ πτέρυγα τῶν Ἀλπεων, τῆς ὁποίας μόνον ἡ ἀπότομος ἀνατολικὴ πλευρὰ ἀνήκει εἰς τὴν Ἰταλίαν. Εἰς τὸ βόρειον αὐτῶν ἄκρον ὑψοῦται τὸ **Δευκὸν ὄρος** (Mont Blanc 4800 μ.), ὁ βασιλεὺς τῶν ὄρεων τῆς Εὐρώπης, μὲ τὰς αἰωνίας χιόνας καὶ τοὺς πάγους. Εἰς τὴν νοτιὰν πλευρὰν τοῦ βουνοῦ, εἰς ὕψος 2160 μ., εἶναι ἡ διόδος τοῦ Μικροῦ Ἁγίου Βερνάρδου, διὰ τῆς ὁποίας κάποτε ὁ Ἀννίβας, ὁ στρατηγὸς τῶν Καρχηδονίων, διέβη μὲ τὸν στρατόν του βαδίζων κατὰ τῆς Ῥώμης. Νοτιώτερον, παρὰ τὸ ὄρος Σενίς, διὰ σήραγγος 12 χιλιομέτρων διέρχεται ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ, ἡ ὁποία ἐνώνει τὴν Γαλλίαν μὲ τὴν Ἰταλίαν. Ἡ ὄχρὰ **Γρενόβλη** δεσπόζει τῶν διόδων τούτων. Οἱ κάτοικοι τῶν Γαλλικῶν Ἀλπεων ζοῦν κυρίως μὲ τὴν βοσκὴν αἰγῶν.

2. **Τὰ Κεντρικὰ ὄρη** τῆς Γαλλίας ἀποτελοῦνται ἀπὸ μεμονωμένας ὄροσυστάδας καὶ ὄροσειρᾶς μετρίου ὕψους. Εἰς τὰς κοιλάδας τῶν βορείων συστάδων (Ἐβερν) ἀναβλύζουν πολλαὶ ἱαματικαὶ πηγαὶ (Vichy), ἀποτέλεσμα καὶ αὐταὶ ἠφαιστειακῆς ἐνεργείας, διὰ τῆς ὁποίας καὶ πλῆθος κρατήρων, πρὸ πολλοῦ ἐσβεσμένων παρήχθη ἐπὶ τοῦ ὄροπεδίου. Κατωκημένα εἶναι τὰ ὄμαλα πλάγια τῶν βουνῶν, εἰς τὰ ὁποῖα βόσκουν ποιμνία. Συχνὰ ἐδῶ τὰ κάστανα ἀντικαθιστοῦν τὸ ψωμί. Αἱ κοιλάδες τούναντιον εἶναι εὐφοροὶ καὶ καλλιεργοῦνται καλῶς (ἀμπέλια, ὄπωροφόρα, σιτηρά). Αἱ ἀνατολικαὶ ὄροσειραὶ (Σεβένναι) ἐγκλείουν εἰς τοὺς κόλπους τῶν πλούσια στρώματα γαιανθράκων καὶ σιδηροῦχων ὄρυκτῶν. Ἐκεῖ ὁ **Ἅγιος Στέφανος** (Saint-Étienne, 150) ἀπέβη σπουδαιότατος τόπος κατασκευῆς ὄπλων, μηχανῶν καὶ σιδηρῶν ἐργαλείων, καθὼς καὶ τὸ **Κρεζῶ**, ὅπου κατασκευάζονται τὰ κανόνια τοῦ Γαλλικοῦ, συνήθως δὲ καὶ τοῦ ἰδιοῦ μας στρατοῦ.

3. Εἰς τὰ ΒΑ τὰ Κεντρικὰ ὄρη τῆς Γαλλίας μεταπίπτουν εἰς τὴν *κλιμακωτὴν χώραν τῆς Δορραίνης*, εἰς τὴν ὁποίαν ἔχουν τὰς πηγὰς τῶν διάφοροι ποταμοὶ (ὀνομάσατέ τους). Αὕτη συνέχεται πρὸς Β μὲν πρὸς τὰς Ἀρδέννας, πρὸς Α δὲ πρὸς τὰ δασώδη *Βόσγια*. Ἐπειδὴ ὁμως μεταξὺ αὐτῶν ἡ χώρα ἀπομένει ἀνοικτὴ πρὸς τὴν Γερμανίαν, ἡ Δορραίνη ὑπῆρξεν ἀπὸ αἰῶνων θέατρον σφοδρῶν ἀγώνων μεταξὺ Γάλλων καὶ Γερμανῶν. Μὲ τὴν συνθήκην τῆς εἰρήνης (1918) ὀλόκληρος ἡ Δορραίνη μετὰ τῆς γειτονικῆς Ἀλσατίας περιῆλθεν εἰς τὴν Γαλλίαν. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς κατὰ τὸ πλεῖστον εἶναι εὐφορον καὶ κατάλληλον διὰ τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν (ἵπποι). Ἄλλ' ἔπειδὴ ἔχει πλούσια γαιανθρακωρυχεῖα, ἔχει πολλὰ ἐργοστάσια καὶ χιλιάδες ἀνθρώπων ἐργάζονται εἰς αὐτὰ. — Εὗρατε εἰς τὸν χάρτην τὴν *Νανσύ* (125), τὸ *Μέτς* (80) καὶ τὸ *Βερδέν*.

4. Ἀνατολικῶς τῶν Βοσγίων ἐκτείνεται ἡ Ἀλσατία, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν *δυτικὴν πλευρὰν τοῦ βαθυπέδου τοῦ ἄνω Ρήνου*. Τοῦτο ἀπὸ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν προστατεύεται δι' ὑψηλῆς ὄροσειρᾶς ἀπὸ τοὺς τραχεῖς ἀνατολικοὺς ἀνέμους· ἐκ τούτου ἔχει κλίμα ἐξαιρετικῶς γλυκὺ καὶ ἐπειδὴ καὶ τὸ ἔδαφος του εἶναι γόνιμον (διατί;) ὁμοιάζει μὲ ὠραῖον κῆπον. Εἰς τὸ νότιον ἄκρον μεταξὺ Βοσγίων καὶ Ἰούρα ὑπάρχει στενόν, ἡ λεγομένη *Βουργουνδία πύλη*, διὰ τῆς ὁποίας διέρχεται διώρυξ ἐνώνουσα τὸν Ῥῆνον μὲ τὸν παραπόταμον τοῦ Ῥοδανοῦ Σῶν. Ἐπὶ τῆς διώρυγος κεῖνται ἡ *Μυλούξη* (100 βαμβακουργεῖα) καὶ τὸ *Στρασβοῦργον* (200, πανεπιστήμιον) διὰ τοῦ ὁποίου διέρχεται ἡ κυριωτέρα σιδηροδρομικὴ γραμμὴ, ἡ συνδέουσα τὴν Γαλλίαν μὲ τὴν Γερμανίαν. Μὲ τὸ βαθύπεδον τοῦ Ῥήνου ὁμοιάζει:

5. *Τὸ βαθύπεδον Σῶν-Ῥοδανοῦ*, τὸ ὁποῖον κυρίως εἶναι στενὴ καὶ μακρὰ κοιλάς μεταξὺ τῶν Κεντρικῶν ὄρέων καὶ τοῦ Ἰούρα καὶ τῶν δυτικῶν Ἀλπεων. (Εὔρατε τὰς πηγὰς τοῦ Σῶν καὶ τοῦ Ῥοδανοῦ καὶ περιγράψατε τὸν ῥοῦν αὐτῶν).

α') *Ἡ πεδιάς τοῦ Σῶν* (Βουργουνδία) εἶναι πλουσία οἰνοφόρος χώρα· διὰ τοῦτο πυκνότητα εἶναι εἰς αὐτὴν τὰ χωρία καὶ αἱ πόλεις. Ἡ *Μπεξανσὸν* (60) κεῖται ἐπὶ τῆς διώρυγος τοῦ Σῶν-Ῥήνου, ἡ *Ντιζὸν* (75) ἐπὶ τῆς διώρυγος τοῦ Σῶν-Σηκουάνα.

β') *Ἡ κοιλάς τοῦ Ῥοδανοῦ* εἰς εὐρείαν ἔκτασιν εἶναι ἀμ-

μώδης. Ἐπειδὴ δὲ ἔχει θαλάσσιον κλίμα, εὐδοκιμοῦν εἰς αὐτήν, ὅπως καὶ εἰς τὰς ἀνύδρους χώρας τῆς Μεσογείου ἢ ἐλαία, ἢ ἄμπελος καὶ ἰδία ἢ μορέα. Διὰ τοῦτο ἡ βομβυκοτροφία καὶ ἡ μεταξουργία ἀνέκαθεν ἐκεῖ ἀκμάζουν· ἐπειδὴ δὲ καὶ τὰ γαιανθρακωρυχεῖα τοῦ Ἁγίου Στεφάνου δὲν εἶναι μακρὰν, ἡ **Δυνὼν** (500) ἀπέβη ἡ πρώτη πόλις τοῦ κόσμου εἰς τὴν βιομηχανίαν καὶ τὸ ἐμπόριον μεταξωτῶν καὶ βελούδων.

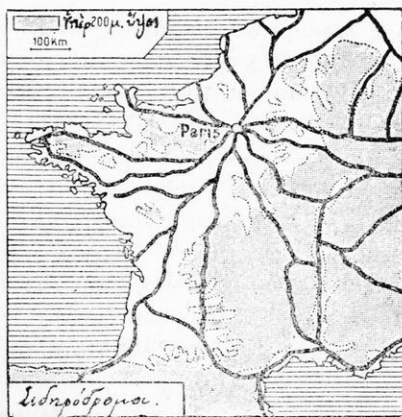
γ) **Τὰ παράλια ἐπὶ τῆς Μεσογείου θαλάσσης εἶναι εὐφορώτατα**, εὐδοκιμοῦν δ' εἰς αὐτὰ ἰδία ἢ ἐλαία, ἢ ἄμπελος καὶ τὰ ἐσπεριδοειδῆ, ὡς καὶ τὰ ἄνθη διὰ τὴν μυροποιίαν. Εἰς ἀσφαλῆ καὶ βαθὺν ὄρμον τοῦ κόλπου τοῦ Λέοντος κεῖται ἡ **Μασσαλία** (600), κτισθεῖσα τὸν παλαιὸν καιρὸν ὑπὸ Ἑλλήνων ἀποίκων. Σήμερον εἶναι ἡ δευτέρα πόλις τῆς Γαλλίας καὶ ὁ πρῶτος εἰς κίνησιν ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς Μεσογείου (σάπωνες, ζάχαρις κλπ.). Πλησίον αὐτῆς ἡ **Τουλὼν** (100) εἶναι ὁ πολεμικὸς ναύσταθμος τῆς Γαλλίας. Ἀνατολικῶς αὐτῆς ἡ Γαλλικὴ **Ῥιβιέρα** ἐκτείνεται εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Ἄλπεων καὶ διὰ τὸ γλυκύ της κλίμα βρίθκει ἀπὸ ἄνθη, πορτοκαλλέας καὶ φοίνικας. Ἡ **Νίκαια** (150), ἡ πόλις τῶν ἀνθέων (Ἰανουάρ. 8°, Ἰουλ. 24°), αἱ **Κάνναι** καὶ ἡ μικρά, ἀλλὰ μαγευτικὴ ἡγεμονία τοῦ **Μονακό** προσελκύουν χειμῶνα καὶ ἄνοιξιν χιλιάδας ξένων.

δ) **Τὸ βαθύπεδον τοῦ Σηκούανα** ὁμοιάζει μὲ μεγάλην λεκάνην, ἡ ὁποία περιστοιχίζεται ἀπὸ μέτρια ὑψώματα. Τὸ ΝΑ αὐτοῦ τιμῆμα εἶναι λοφῶδες καὶ ἔχει ὀλίγας βροχὰς καὶ λεπτὴν γῆν (**Καμπανία**). Ἄλλ' ὅπου αὕτη εἶναι ἀναμειγμένη μὲ ἄμμιον καὶ ἄργιλον, ἐκεῖ καρποφορεῖ πολὺ. Εἰς τὰ προσήλια πλάγια πολλῶν λόφων καὶ παρὰ τὰς ὑψηλὰς ὄχθας τοῦ Μάρνη, παραποτάμου τοῦ Σηκούανα, οἱ κάτοικοι καλλιεργοῦν μὲ μεγάλην ἐπιμέλειαν τὴν ἄμπελον καὶ παράγουν ἐκλεκτὸν οἶνον (σαμπάνια). Ἡ **Ρένς** (100) μὲ τὸν περικαλλῆ ναόν, καὶ ὅλη ἡ περιφέρεια ὑπέφερε τὰ πάνδεινα κατὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον.

Εἰς τὰ ΒΑ ἡ χώρα πλησιάζει πρὸς τὴν θάλασσαν (**Πικαρδία**)· ἐκ τούτου ἔχει θαλάσσιον κλίμα καὶ περισσοτέρας βροχὰς· ἐπειδὴ δὲ καὶ τὸ ἔδαφος εἶνε πεδινὸν καὶ γόνιμον, ἡ γεωργία εἶναι ἀνεπτυγμένη, ἰδία ἢ καλλιέργεια τῶν τεύτλων διὰ ζάχαριν· ἢ δενδροκομία [καὶ ἡ κτηνοτροφία (βόες, πουλερικὰ)]. Εἰς τοὺς

πρόποδας τῶν Ἀρδεννῶν, ὅπου ὑπάρχουν πλούσια γαιανθρακωρυχεῖα, ἀκμαίξει ἡ βιομηχανία. Ἡ **Δίλλη** (200) μετὰ τὴν περιχώρᾳ τῆς εἶναι κέντρον ὑφαντουργίας καὶ μηχανουργίας, ὑπέφερε δὲ καὶ αὐτὴ πολὺ ἀπὸ τὴν φρίκην τοῦ πολέμου.

Αἱ **ἀκταὶ** τῆς βορείου Γαλλίας εἶναι ἀπότομοι, ἐπειδὴ ὑφίστανται τὴν προσβολὴν τῶν κυμάτων τῆς Μάγλης· ὑπάρχουν

Εἰκ. 31. Οἱ Παριεῖοι ὡς κέντρον τῶν συγκοινωνιῶν.

ὅμως εἰς αὐτὰς καὶ ἀξιόλογοι λιμένες, ὡς τὸ **Καλαϊ** (70) ἐκ τοῦ ὁποίου εἰς $\frac{3}{4}$ τῆς ὥρας γίνεται ἡ συγκοινωνία μετὰ τὴν ἀπέναντι ἀκτὴν τῆς Ἀγγλίας, καὶ ἡ **Χάβρη** (150) εἰς τὴν ὁποίαν ἔχουν τὴν βάσιν μεγάλα ἀτμοπλοῖκα καὶ ἐταιρεῖα. Μικρότερα ἀτμόπλοια φθάνουν μέχρι τῆς **Ρουέν** (150)· διὰ τοῦτο ἡ πόλις αὕτη ἠμπορεῖ νὰ ὀνομασθῇ ἐπί-

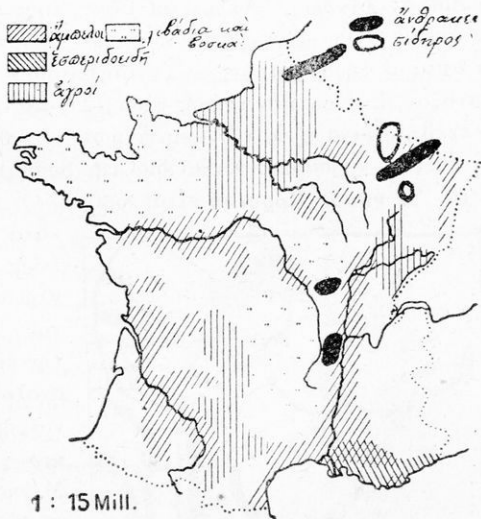
νειον τῶν Παριεῖων, τῆς πρωτεύουσῆς τῆς Γαλλίας.

Οἱ **Παριεῖοι** (4,5 ἑκατ.) κείνται εἰς τὸ κέντρον τοῦ βαθυπέδου, ὅπου συναντῶνται αἱ φυσικαὶ καὶ τεχνηταὶ ὁδοὶ τῶν συγκοινωνιῶν. Ἐκ τούτου συγκεντρῶνουν ὡς εἰς ἀποθήκην τὰ προϊόντα ὀλοκλήρου σχεδὸν τῆς Γαλλικῆς βιομηχανίας καὶ τὰ ἐξαποστέλλουν εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Ἐκτὸς τούτου ἔχουν ἐργαστήρια, εἰς τὰ ὁποῖα κατασκευάζονται διάφορα κομψοτεχνήματα καὶ εἶδη δι' ἐνδυμασίαν καὶ κατοικίαν. Εἶναι ἡ πόλις τῆς μόδας. Μετὰ τὰς ἀνωτάτας σχολὰς, τὰς βιβλιοθήκας καὶ τὰ μουσεῖα (Λοῦβρον, τὰ θέατρα καὶ τὰς ὡραίας οἰκοδομὰς εἶναι ἡ ὡραία πόλις τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν. Ἀπὸ τὸν πύργον τοῦ Ἀϊφελ, ὕψους 300 μ., παρέχει ἀποψιν θαυμασίαν· 27 γέφυρα ζευγνύουν τὸν Σηκουάνα καὶ συνδέουν μετὰξὺ τῶν τὰ διάφορα τμήματα

τῆς πόλεως. (Πίναξ 3.) ΝΔ τῶν Παρισίων ἐν μέσῳ κήπων καὶ δενδροστοιχιῶν εἶναι αἱ **Βερσαλλίαι** (60), εἰς παλαιὸν ἀνάκτορον τῶν ὁποίων κατὰ τὸ τέλος τοῦ παγκοσμίου πολέμου (1919) ὑπεγράφη ἡ συνθήκη τῆς εἰρήνης. Εἰς τὸ ἀνάκτορον ἄλλου προαστείου, τῶν Σεβρῶν, ὑπεγράφη ἡ συνθήκη, διὰ τῆς ὁποίας ἀνεγνωρίσθησαν τὰ δικαιώματα τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης καὶ τῆς Δυτικῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

7. Ἡ χώρα τῆς **Νορμανδίας** καὶ τῆς **Βρετανίας** εἶναι ὀρεινὴ· κατάλληλος μᾶλλον διὰ τὴν κτηνοτροφίαν παρὰ διὰ τὴν γεωργίαν. Ἰδίᾳ εἰς

τὴν Νορμανδίαν τρέφονται πολυπληθεῖς ἀγέλαι ἵππων καὶ βοῶν. Αἱ ἀκταὶ εἶναι ἀποκορημονοὶ καὶ πλήρεις σκοπέλων, ἀλλ' οἱ κάτοικοι τῆς Βρετανίας εἶναι οἱ ἐπιδεξιότεροι ἄλιεῖς τῆς Γαλλίας καὶ διὰ τὰ ψαρεύουσιν, ταξιδεύουσιν καὶ εἰς μακρινὰς θαλάσσας. Ὑπάρχουν ὁμως καὶ καλοὶ λιμένες· ἡ **Βρέστη** (65) εἰς

Εἰκ. 32. Οἰκονομικὸς χάρτης τῆς Γαλλίας.

τὴν Βρετανίην, τὸ **Χερβοῦργον** εἰς τὴν Νορμανδίαν εἶναι πολεμικοὶ λιμένες τῆς Γαλλίας.

8. Τὸ **βαθύπεδον τοῦ Δείηρος** παρουσιάζει εἰς τὰ παράλια μετρίαν μόνον εὐφορίαν καὶ ἔχει ἀραιὸν πληθυσμόν. Ἄλλ' εἰς τὸ ἐσωτερικὸν εἶναι τόσον εὐφορον καὶ λαμπρὰ καλλιεργημένον, ὥστε ἀποκαλεῖται «κῆπος τῆς Γαλλίας». Ἡ ἐξαγωγή τῶν προϊόντων του (οἴνων, σιτηρῶν, ζαχάρων) γίνεται ἐκ τῆς **Νάντης** (170), ἡ ὁποία κεῖται εἰς τὸ χροανοειδῶς διευθυνόμενον στόμιον τοῦ Δείηρος.

9. *Τὸ βαθύπεδον τοῦ Γαρούνα*, ἐκτεινόμενον δυτικῶς τῶν Κεντρικῶν ὄρεων μέχρι τοῦ Ὠκεανοῦ καὶ τῶν Πυρηναίων, διακρίνεται διὰ τοὺς γλυκεῖς χειμῶνας καὶ τὰ θερινὰ θέρη. Πλούσιαι βροχαὶ κατὰ τὸ θέρος βοηθοῦν τὴν ἀνάπτυξιν τῶν φυτῶν. Ἐσπεριδοειδῆ, καστανέαι καὶ καρφαὶ εἶναι τὰ ἐπικρατοῦντα δένδρα. Σίτος, ἀραβόσιτος, καπνὸς καὶ ἐκλεκτοὶ οἶνοι εἶναι τὰ κύρια προϊόντα, τὰ ὁποῖα ἐξάγονται διὰ τοῦ λιμένος τοῦ *Μπορντώ* (250) ἢ διὰ τῆς διώρουγος τῆς Μεσημβρίας, ἣτις συνέδεσε τὸν Γαρούναν μὲ τὸν Ῥοδανόν. Κατὰ μῆκος τῆς παραλίας ἐκτείνονται ἀπέραντα λιβάδια, αἱ *λάνδεις*. Ἄλλοτε οἱ θῖνες, τοὺς ὁποίους οἱ θαλάσσιοι ἄνεμοι ἀνύψωσαν εἰς τὴν παραλίαν, μετακινούμενοι ἐσκέπαζον αὐτὰ μὲ ξηρὰν ἄμμον, καὶ ἐπειδὴ ὄπισθεν τῶν θινῶν τὰ νερὰ ἐλίμναζον, ἡ χώρα ἦτο πλήρης ἐλῶν, Σήμερον μὲ τὴν ἀναδάσωσιν ἐτέθη φραγμὸς εἰς τὴν μετακίνησιν τῶν θινῶν καὶ αἱ ἐκτάσεις ἐκεῖναι χρησιμοποιοῦνται διὰ τὴν βοσκὴν βοῶν καὶ ἵππων.

10. *Ἡ νῆσος Κορσικῆ* εἶναι ὄρεινή. Οἱ κάτοικοί της εἶναι

Εἰκ. 33. Ἡ Γαλλία.

κατὰ τὸ πλεῖστον ἰταλικῆς καταγωγῆς καὶ γλώσσης, γνωστοὶ διὰ τὴν γενναιότητα καὶ τὴν ἐμπάθειάν των. Ἀσχολοῦνται εἰς τὴν κτηνοτροφίαν. Εἰς τὸ *Αἰάκιον* (20) ἐγεννήθη ὁ Μέγας Ναπολέων.

11. Οἱ κάτοικοι τῆς Γαλλίας εἶναι ὅλοι σχεδὸν καθολικοὶ τὸ θρήσκευμα. Εἶναι κατ' ἐξοχὴν γεωργικὸς λαὸς, ἀλλ' εἶναι καὶ ἐπιδέξιοι καὶ εὐφρεῖς τεχνῖται. Ἡ θέσις τῆς χώρας ἢ ὁποῖα εἶναι ἐστρα-

μένη πρὸς δύο θαλάσσας, ἔκαμε τοὺς Γάλλους ν' ἀναλάβουν μακρὰς θαλασσοπλοίας καὶ νὰ ἰδρῦσουν εἰς διάφορα σημεῖα τῆς Γῆς, ἰδίᾳ εἰς τὴν Ἀφρικὴν, ἀποικίας. Λῦται παρέχουν εἰς τὴν Μητρόπολιν, σιτηρὰ, ἀποικιακά, καπνόν, βάμβακα, ἔρια, δέρματα καὶ ὄργανα. Τὸ πολίτευμα τῆς Γαλλίας εἶναι δημοκρατικόν.

12. Ἡ Γαλλία εἰσάγει ἐκ τῆς Ἑλλάδος οἴνους, σταφίδα, χαρούπια, καπνόν, δέρματα ἀκατέργαστα καὶ κουκούλια. Ἐξάγει δὲ εἰς αὐτὴν μεταξωτὰ ὑφάσματα, ῥύζι καὶ ὄσπρια, βακαλάν, δέρματα κατεργασμένα καὶ διάφορα εἶδη πολυτελείας.

13. *Ἄσκησις.* Περιγράψατε τὰ ὄρια τῆς Γαλλίας.— Ὀνομάσατε τὰ ὄρη, τοὺς ποταμούς, τὰς διώρυγας, τὰς φυσικὰς περιοχὰς μὲ τὰς πόλεις τῶν. Ἰχνογραφήσατε τὸ σχῆμα τῆς Γαλλίας καὶ σημειώσατε τὸν ὄρον τῶν ποταμῶν.— Μετρήσατε τὴν ἀπόστασιν Μασσαλίας—Χάβρης. ~~Z~~

2. Αἱ Βρεττανικαὶ νῆσοι.

Ἀπὸ τὴν παραλίαν τοῦ Καλαί, ὅταν ὁ ὀρίζων εἶναι καθαρός, δυνάμεθα διὰ μέσου τοῦ πορθμοῦ νὰ διακρίνωμεν τὴν ἀπει-

ναντι ἀκτὴν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας λευκὴν ὡς κιωλίαν. Πρὸ πολλῶν χιλιάδων ἔτων ἡ μεγάλη νῆσος ἦτο ἠνωμένη μὲ τὸν κορμὸν τῆς Εὐρώπης ἀποτελοῦσα χερσόνησον αὐτῆς· ἀλλὰ τὰ κύματα κατέστρεψαν τὸν σύνδεσμον καὶ ἀπεχώρισαν αὐτὴν ἀπὸ τὴν ἡπειρον. Πῶς ὀνομάζεται ἡ ἄλλη ἐπίσης μεγάλη νῆσος; Ποῖα θάλασσα περιβάλλουν τὰς Βρεττανικὰς νήσους; Ἐνα μεγάλο ρεῦμα τοῦ Ὀκεανοῦ, τὸ ὁποῖον ἐκ τῆς θερμῆς ζώνης κινεῖται πρὸς ΒΑ, περιλούει τὰς Βρεττανικὰς νήσους. Τοῦτο μειριάζει τὸ κλίμα αὐτῶν καὶ τὸ καθιστᾷ πολὺ ὑγρὸν. Διὰ τοῦτο ἡ θάλασσα εἰς τοὺς βρεττανικοὺς λιμένας οὐδέποτε παγώνει καὶ ὁ χειμὼν, ἰδίᾳ εἰς τὰ νότια, εἶναι πολὺ γλυκύς. Μυρτιές καὶ δάφνες ἠμποροῦν νὰ μέινουν καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα ἐκτεθειμέναι εἰς τὸ ὑπαιθρον. Τὸ θέρος ὅμως εἶναι τόσον ὑποθερρὸν καὶ βροχερόν, ὥστε πολλάκις καὶ ἐπὶ δύο ἑβδομάδας ὁ ἥλιος δὲν φαίνε-

Εἰκ. 34. Χάρτης βροχῶν τῶν Βρεττανικῶν νήσων.

Είλ. 35. Ἀνάγλυφος χάρτης τῶν Βρετανικῶν νήσων.

ται και ἡ ἄμπελος και πολλὰ ὀπωροφόρα δένδρα δὲν ἠμποροῦν νὰ ἀνθέξουν.

Ἐκ τῶν πολλῶν βροχῶν πολλοὶ και βαθεῖς εἶναι και οἱ ποταμοὶ τῆς Μεγάλῃς Βρεττανίας, και ἐπειδὴ συνδέονται μεταξὺ τῶν μὲ διώρυγας, ἡ συγκοινωνία δι' αὐτῶν διευκολύνεται πολὺ.

Αἱ Βρεττανικαὶ νῆσοι εἰς ἕκτασιν εἶναι 2½ φορὰς μεγαλῦτεραι ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ἄλλ' εἰς πληθυσμὸν ὀκταπλάσια (48 ἑκατ. κατ.). Τῆς Μεγ. Βρεττανίας τὸ μὲν νότιον μέρος ὀνομάζεται Ἀγγλία, τὸ δὲ βόρειον Σκωτία.

1 Ἀγγλία α) Ἡ ὄρεινὴ χώρα. Τὰ ΒΔ τῆς Ἀγγλίας κατέχονται ἀπὸ χαμηλὰ βουνά, τῶν ὁποίων ὀλίγα μόνον φθάνουν τὸ ὕψος τοῦ ἰδικοῦ μας Ὑμητοῦ. Εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον γυμνὰ ἀπὸ δάση, ἄλλ' εἰς τοὺς κόλπους τῶν ἐγγλείων μέγαν πλοῦτον ὀρυκτῶν (σιδήρου, κασιτέρου, χαλκοῦ

1 : 15 Mill.

Εἰκ. 36. Οἰκονομικὸς χάρτης τῶν Βρεττανικῶν νήσων.

και γαιανθράκων). Οἱ καλύτεροι γαιάνθρακες ἐξάγονται εἰς τὰ νότια τῆς ὄρεινῆς Οὐαλίας (Κάρδιφ, 200). Ἀλλὰ τὸ μεγαλύτερον γαιανθρακωρυχεῖον εἶναι ἐπὶ τῆς ἀνατολ. παραλίας παρὰ τὸ Νιούκασλ (250). Οἱ ἄφθονοι και ἄριστοι γαιάνθρακες ἀποτελοῦν τὴν βᾶσιν περετώδους βιομηχανικῆς κινήσεως ἐν Ἀγγλίᾳ. Τὸ Μάντσεστερ (1 ἑκατ.) εἶναι τὸ κέντρον περιφερείας, εἰς τὴν ὁποίαν αἱ καπνοδόχοι ἀποτελοῦν ἀπέραντον δάσος. Πυκνὰ νέφη καπνοῦ αἰωροῦνται ἐπάνω ἀπὸ τὰς μεγάλας πόλεις τῆς. (Πίναξ 4). Τὴν πρώτην ὕλην διὰ τὴν βαμβακουρογεία, τὴν ἐριουργεία και τὰ μεταξουργεία τῶν προμηθεύον κυρίως αἱ Βρεττανικαὶ ἀποικίαι. Ἀλλ' ὁ τόπος παρέχει ἄφθονα μεταλλεύματα σιδήρου και ἐκ τούτου ἡ μεταλ-

λουργική βιομηχανία ανεπτύχθη ἰδίᾳ εἰς τὸ Birmingham (πρόφρασε **Μπέριμινγκεμ**) (1, 2 ἑκατ.—πέννες, βελόνες, σωλῆνες σιδηροῦ, λέβητες κλπ.) καὶ εἰς τὸ **Σχέφφιλντ**, (500,—μαχαιροπήρουνα, ὀαπτομηχαναὶ κλπ.). Ἀνωτέρω τὸ **Λήδς** (500) διακρίνεται διὰ τὴν ἐριουργίαν του. Ἐξ λιμῆν διὰ τὴν ἐξαγωγήν τῶν προϊόντων ὅλης τῆς περιφερείας χρησιμεύει ἡ **Δίβερπουλ** (1,2 ἑκατ.) ὁ «λιμὴν τοῦ βάμβακος», ὁ δεύτερος μετὰ τὸ Λονδῖνον λιμὴν τῆς Ἀγγλίας, ὅστις διὰ διώρυγος συνδέεται μὲ τὸ Μάντσεστερ. Ἄλλος σπουδαῖος λιμὴν εἶναι νοτιώτερον τὸ **Μπρίστολ** (400), διὰ τὰς πρὸς τὴν Ἀμερικὴν ἰδίᾳ συγκοινωνίας.

β) **Τὸ βαθύπεδον** καταταλαμβάνει τὰ ΝΔ τῆς Ἀγγλίας. Αἱ συχναὶ βροχαὶ εὐνοοῦν τὴν γεωργίαν, ἀλλὰ πολὺ περισσότερον τὴν ἀνάπτυξιν τῆς χλόης εἰς τὰ λιβάδια. Διὰ τοῦτο ἡ **κτηνοτροφία** εἰς τὴν ἀγγλικὴν πεδιάδα εἶναι περισσότερον ἀνεπτυγμένη παρὰ ἡ γεωργία. Οἱ ἀγγλικοὶ ἵπποι, οἱ ὁποῖοι κατὰγονται ἀπὸ ἀραβικὸν αἷμα, εἶναι οἱ καλύτεροι τοῦ κόσμου. Ὅμοίως ἀρίστου εἶδους εἶναι οἱ χοῖροι, τὰ πρόβατα καὶ τὰ βόδια τῆς Ἀγγλίας. Ἄλλ' ὅπως ἡ εἰς σίτον παραγωγή δὲν ἐπαρκεῖ νὰ διαθρέψῃ τὸν πυκνὸν πληθυσμὸν (40 πόλεις μὲ πληθυσμὸν ἄνω τῶν 100 χιλιάδων ἐκάστη), οὕτω οὐδὲ ἡ κτηνοτροφία ἠμπορεῖ νὰ ἐπαρκεσῇ εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν Ἀγγλων, οἱ ὁποῖοι εἶναι πολὺ κρεοφάγοι. Διὰ τοῦτο καὶ σιτάρη καὶ κρέατα εἰσάγει ἡ Ἀγγλία ἔξωθεν.

Εἰς τὰ νότια καὶ ἀνατολικά παράλια οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ἀλιείαν, τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον. Ἰδίᾳ παρὰ τὰ στόμα τῶν ποταμῶν, ὅπου ὑπάρχουν ἐξαιρετοὶ φυσικοὶ λιμένες, ὁ πληθυσμὸς εἶναι πυκνόςτατος. Ἐπὶ τοῦ Ταμέσεως κεῖται τὸ **Λονδῖνον**, ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἀγγλίας, ἡ μεγαλυτέρα πόλις τοῦ κόσμου (7,5 ἑκατ.). Τὰ πλοῖα τῆς ἀνοικτῆς θαλάσσης ἀναβαίνοντα τὸν Τάμεσιν φθάνουν μέχρις αὐτοῦ. Διὰ τὴν ἀγκυροβολίαν των αἱ ὄχθαι τοῦ ποταμοῦ ἔχουν ἐκβαθυνθῆ. Οὕτω ἐμπορεύματα ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου, ἰδίᾳ ἀπὸ τὰς Ἰνδίας, τὴν Κίναν καὶ τὴν Αὐστραλίαν (εὔρατε τὰς χώρας αὐτὰς ἐπὶ τοῦ χάρτου) συγκεντρῶνονται εἰς τὸ Λονδῖνον ὡς εἰς «διαρκῆ ἐκθεσιν». Ἄν ἐξαίρεσωμεν τὰς μεγάλας οἰκοδομὰς τοῦ Σίτυ, ἦτοι τῆς παλαιᾶς πόλεως, αἱ οἰκίαι τοῦ Λονδίνου εἶναι μικραὶ, μονώροφοι

ἢ διωρόφοι, διότι ὁ Ἄγγλος ἀγαπᾷ νὰ κατοικῆ ἴσως μὲ τὴν οἰκογένειάν του εἰς μίαν κατοικίαν. Ἐκ τούτου τὸ Λονδῖνον καταλαμβάνει μεγάλην ἔκτασιν καί, ἐπειδὴ ἔχει καὶ πολλὰς πλατείας καὶ κήπους δημοσίους, εἶναι μία ἐκ τῶν ὑγιεινότερων μεγαλοπόλεων. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ ὁμίχλη εἶναι συνήθης εἰς τὸ Λονδῖνον, αὕτη μὲ τὸν καπνὸν τῶν ἐργοστασίων μαυρίζει τὰ οἰκοδομήματα καὶ συχνὰ κάμνει τοὺς δρόμους τόσο σκοτεινοὺς, ὥστε καὶ τὴν ἡμέραν ν' ἀνάπτωνται τὰ φῶτα. Μὲ τὰ μεγάλα μουσεῖα καὶ τὰς βιβλιοθήκας του τὸ Λονδῖνον ἔγινε συγχρόνως κέντρον πνευματικῆς κινήσεως. Πλησιέστατα πρὸς τὸ Λονδῖνον εἶναι τὸ Greenwich (πρόφ. Γκρήνιτς), τὸ ὁποῖον ἔχει περίφημον ἀστεροσκοπεῖον. Εἰς τὴν θεραπείαν τῶν ἐπιστημῶν εἶναι ἀφιερωμέναι δύο ὠραῖαι πόλεις, τὸ **Ἄξφορντ** καὶ τὸ **Καίμπριτζ** μὲ τὰ περίδοξα πανεπιστήμιά των. Εἰς τὴν νοτιάν πλευρὰν τῆς Ἀγγλίας ἀξιόλογοι λιμένες εἶναι τὸ **Ντόβερ**, ἔναντι τοῦ Καλλιᾶ, τὸ Southampton (πρόφ. Σωσαίμπτον, 150) καὶ τὸ **Πόρτσμουθ** (250), ὁ πρῶτος πολεμικὸς λιμὴν τῆς Ἀγγλίας. Πρὸ αὐτῶν κειμένη ἡ ἑξαισία νῆσος **Ουάιτ**, μὲ τὸ γλυκὺ τῆς κλίμα, χρησιμεύει ὡς τόπος ἀναψυχῆς.

2. **Σκωτία.** Αἱ χαμηλαὶ ὄροσειραὶ τῆς Ἀγγλίας, ἐπεκτεινόμεναι πρὸς βορρᾶν, πληροῦν ὅλην τὴν Σκωτίαν. Ἄλλ' ἐπειδὴ τὰ ὄρη τῆς ἀποχωρίζονται εἰς πολλὰ μεμονωμένα συστήματα, πολλὰ κοιλάδες καὶ ἐν βαθύπεδον σχηματίζονται μεταξὺ αὐτῶν. Καὶ ἡ θάλασσα δὲ εἰσχωροῦσα βαθέως εἰς τὴν ξηρὰν διαμελίζει τὰς ἀκτὰς μὲ βαθείας ἐντομάς, αἱ ὁποῖαι εὐνοοῦν τὴν ναυσιπλοΐαν. Τὰ βουνὰ τῆς Σκωτίας δὲν ὑπερβαίνουν τὸ ὕψος τῆς ἰδικῆς μας Πάρονηθος καὶ στεροῦνται τοῦ στολισμοῦ τῶν δασῶν. Καὶ τὰ ὄροπέδιά της εἶναι μᾶλλον ξηρὰ καὶ ἄγονα καὶ μόνον διὰ πρόβατα ἔχουν χόρτον ἀρκετόν. Ἄλλ' ἡ χώρα ἔχει ἄλλας καλλονάς· ἔχει ὠραίας λίμνας, εἰς τὰς ὄχθας τῶν ὁποίων φύονται ῥεῖκια, σπάρτα, πτέριδες καὶ πολύχρωμα ἄνθη δι' αὐτὸ πολλοὶ φυσιολόγοι τὴν ἐπισκέπτονται.

Τὰ πρὸς τὴν Βόρειον Θάλασσαν παράλια τῆς Σκωτίας εἶναι κατάλληλα διὰ τὴν καλλιέργειαν τῶν σιτηρῶν, ἀλλὰ τὸ σκωτικὸν βαθύπεδον, τὸ ὁποῖον ἐπίσης εἶναι εὐφορον, εἶναι κυρίως μεταλλευτικὴ καὶ βιομηχανικὴ περιοχὴ. Ἐκεῖ δηλ. ὅπως καὶ εἰς

τὴν Ἀγγλίαν, ὑπάρχουν μεγάλα κοιτάσματα γαιανθράκων καὶ μεταλλεῖα σιδήρου καὶ ἐκ τούτου ἀνεπτύχθησαν ἐκεῖ πόλεις μεγάλαι καὶ βιομηχανικαί. Ἡ **Γκλαίσκω** (1,1 ἑκατ.) ἔχει μεγάλα ναυπηγεῖα, βαμβακουργεῖα καὶ ἐριουργεῖα. Τὸ **Ἔδιμβουργον** (400), ἐν ὠραία τοποθεσίᾳ εἶναι ἐπίσης βιομηχανικὴ πόλις. Εἰς τὴν Dundee (πρόφ. Ντέντη, 175) καὶ τὴν **Ἀμπερντὴν** (160) ἀκμάζει ἡ βιομηχανία τοῦ λίνου καὶ τῆς κανάβεως.

3. **Ἰρλανδία.** Αὕτη μόνον παρὰ τὰς ἀκτὰς ἔχει μεμονωμένας τινὰς ὄροσυστάδας. Τὸ ἐσωτερικόν της κατέχεται ἀπὸ λεκανοειδῆς βαθύπεδον, τὸ ὁποῖον εἰς πολλὰ μέρη εἶναι τόσον ἐπίπεδον, ὥστε τὰ νερὰ τῶν ποταμῶν ἀκίνητοῦν ἢ σχηματίζουν λίμνας καὶ ἔλη. Ἀντιθέτως πρὸς τὴν Ἀγγλίαν ἡ Ἰρλανδία δὲν ἔχει ἄνθρακας καὶ μέταλλα. Οἱ ὕγροι καὶ θερμοὶ ἄνεμοι τοῦ Ὠκεανοῦ κáμνουν τὰ θέρη πολὺ βροχερά. Διὰ τοῦτο ἐν ᾧ ἡ γεωργία ὀλίγον εὐδοκίμει (λαχανικά, γεώμηλα, λινάρι) ἀναπτύσσεται πλουσία χλόη καὶ ἐκ τούτου ἡ Ἰρλανδία ἐπονομάζεται «πρασίνη νῆσος». Εἰς τὰ χλοερὰ λιβάδια της βόσκουν πολλὰ κτήνη. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὅλη σχεδὸν ἡ νῆσος εὐρίσκεται εἰς χεῖρας ὀλίγων Ἀγγλῶν γαιοκτημόνων, οἱ Ἰρλανδοὶ χωρικοί, ἐργαζόμενοι ὡς μισθωτοὶ ἢ ἐνοικιασταὶ εἰς τὰ κτήματα τῶν Ἀγγλῶν, ὑποφέρουν, ἰδίᾳ ὅταν συμβῇ ἀφορία. Διὰ νὰ ἀποφύγουν τὴν δυστυχίαν πολλοὶ Ἰρλανδοὶ μεταναστεύουν κατ' ἔτος εἰς Ἀμερικὴν. Μεγάλαι πόλεις ὑπάρχουν μόνον εἰς τὰς πρὸς τὴν Μεγάλην Βρετανίαν ἀκτὰς. Ἐκεῖ εἶναι τὸ **Δουβλίνον** (400), ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἰρλανδίας, καὶ τὸ **Μπέλφαστ** (400) μὲ βιομηχανίαν λινῶν καὶ βαμβακερῶν ὑφασμάτων.

4. Οἱ **κάτοικοι** τῆς Μεγάλης Βρετανίας κατὰ τὸ πλεῖστον εἶναι Γερμανικῆς καταγωγῆς καὶ διαμαρτυρόμενοι τὸ θρήσκευμα. Οἱ Ἰρλανδοὶ εἶναι Κελτικῆς καταγωγῆς καὶ καθολικοί. Μὲ ἐν ὅμως ὄνομα ὅλοι ὀνομάζονται Ἀγγλοὶ καὶ ἀποτελοῦν *ἐν ἡνωμένον βασίλειον*. Ὅπως οἱ ἰδιοὶ μας νησιῶται, οὕτω καὶ οἱ Ἀγγλοὶ, ἐνεκα τῆς θέσεως τῆς χώρας τῶν εἶναι κατ' ἐξοχὴν ναυτικὸς καὶ ἐμπορικὸς λαός. Εἶναι δὲ ψύχραιμοὶ καὶ θαρραλεοὶ ναυτικοὶ καὶ νοήμονες ἐμποροὶ. Τὸ ἐμπόριον τῆς Ἀγγλίας ἀνεπτύχθη κυρίως, ἀφ' ὅτου ἀνεκαλύφθησαν οἱ θησαυροὶ τοῦ ἐδάφους της, πρὸ πάντων ὁ ἄνθραξ καὶ ὁ σίδηρος, διὰ τῶν ὁποίων ἰδρύθη ἡ Ἀγγλικὴ βιομηχανία. Μὲ τὴν ἀνάπτυξιν δὲ τοῦ θαλασσίου ἐμπορίου ἐχώρησε καὶ ἡ ἀπόκτησις κτήσεων εἰς ξένας χώρας. Μὲ αὐτὰς ἡ Ἀγγλοὶ ἐπεξέτειναν τὸ κράτος τῶν εἰς τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ κό-

σμου, ἡ δὲ γλῶσσα των κατέστη γλῶσσα τοῦ παγκοσμίου ἐμπορίου. Αἱ Βρετανικαὶ κτήσεις ἀποτελοῦν ἕκτασιν τριπλασίαν ἀπὸ τὴν Εὐρώπην καὶ περιλαμβάνουν περίπου 450 ἑκατομμύρια κατοίκων. Πρὸς προστασίαν τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν ἀποικιῶν τῆς ἡ Ἀγγλία συντηρεῖ μεγαλοπρεπῆ πολεμικὸν στόλον, διὰ τοῦ ὁποίου εἶναι ἀληθινὴ θαλασσοκράτεια.

5. *Ἐμπορικαὶ σχέσεις μετὰ τὴν Ἑλλάδα.* Ἡ Ἀγγλία εὐρίσκειται εἰς στενάς σχέσεις μετὰ τὴν πατρίδα μας, ἀπὸ τὴν ὁποίαν προμηθεύεται σταφίδα, καπνόν, ὄρυζα καὶ μέταξον. Ἡ Ἑλλάς ἐκ τῆς Ἀγγλίας εἰσάγει νήματα καὶ ὑφάσματα, γαιάνθρακα καὶ μηχανάς, φάρμακα, ψάρια, κλπ.

6. *Ἄσκησις.* Σχεδίασε τὸν χάρτην τῶν Βρετανικῶν νήσων καὶ σημείωσε ἐπ' αὐτοῦ τὰ ὄρη, τοὺς ποταμούς καὶ τὰς σπουδαιότερας πόλεις.—Ἡ ἐπιφάνεια τῆς Ἀγγλίας μετὰ τῆς Οὐαλίας εἶναι 151000 τετραγωνικά χιλιόμετρα, ὁ δὲ πληθυσμὸς 38000000. *Πόσοι κάτοικοι ἀναλογοῦν εἰς 1 τ. χλμ;*

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

1. Τὸ Βέλγιον

ἽΟρίσατε τὴν θέσιν τοῦ Βελγίου ἐν τῇ κεντρικῇ Εὐρώπῃ.—ἽΟνομάσατε τὰς χώρας, αἱ ὁποῖαι τὰ ὀρίζουν ἀπὸ ΝΑ, ἀπ' Α, ἀπὸ Β.—ἽΟνομάσατε τὴν θάλασσαν, ἡ ὁποία βρέχει τὴν ΒΔ πλευράν του.—Ποῖοι ποταμοὶ τὸ διασχίζουν;—Ποῖα ὄρη κατέχουν τὸ ΝΑ ἄκρον τοῦ Βελγίου;

Τὸ Βέλγιον ἐκτεινόμενον ἐν σχήματι τριγώνου ἀπὸ τὰ ἽΑρδεννα ὄρη μέχρι τῆς Βορείου Θαλάσσης, κατέχει τὴν διάβασιν μεταξὺ Γαλλίας καὶ Γερμανίας ἀφ' ἑνός, καὶ Μεγάλῃς Βρετανίας καὶ Κεντρικῆς Εὐρώπης ἀφ' ἑτέρου. ώΩστε ἡ θέσις του εἶναι εὐνοϊκωτάτη διὰ τὸ ἐμπόριον. ώΕν ᾧ εἰς ἕκτασιν εἶναι Ἵσον μετὰ τὴν Μακεδονίαν, εἰς πληθυσμὸν εἶναι μεγαλύτερον ἀπὸ ὄλην ὄμοῦ τὴν ἽΕλλάδα (7 1/2 ἑκατ.) Ποῖας λοιπὸν πηγὰς πλοῦτου ἕχει τὸ Βέλγιον, διὰ νὰ εἶναι τόσον πυκνὰ κατοικημένον;

ώΩς ὁ χάρτης δεικνύει, τὸ ΝΑ μέρος τοῦ Βελγίου εἶναι ὄρεινόν, ὄλον δὲ τὸ ἄλλο μέρος πεδινόν.

1. *Τὸ ὄρεινὸν Βέλγιον* κατέχεται ἀπὸ σύστημα χαμηλῶν ὄρεων (ἽΑρδεννα). Τὸ κλίμα εἰς αὐτὰ τὸ μὲν θέρος εἶναι ὄροσερόν, τὸν δὲ χειμῶνα τραχύ. Αἱ πλατεῖαι ὄράχεις τῶν βουνῶν εἶναι γυμναί, αἱ κλιτύες ὄμως αὐτῶν σκεπάζονται μετὰ δάση ὄρυῶν

καὶ ὄξυων, εἰς τὰ ὁποῖα διαιτῶνται ἀκόμη λύκοι καὶ ἀγριόχοι-
ροι. Εἰς τὰς στενάς κοιλάδας τοῦ ποταμοῦ Μάας βόσκουν πολλὰ
ποίμνια. Τὸν μεγαλύτερον ὄμως πλοῦτον κλείουν τὰ βουνὰ εἰς
τοὺς κόλπους των, ἤτοι γαιάνθρακας, σίδηρον, μόλυβδον, ψευ-
δάργυρον καὶ χαλκόν. Εἰς τὴν ἀνόρουξιν καὶ τὴν ἐπεξεργασίαν
αὐτῶν ἀσχολοῦνται χιλιάδες ἐργατῶν.

Εἰς τὴν **Δυτίχην** (240) ἰδίᾳ ἀκμάζει ἡ βιομηχανία σιδηρι-
κῶν καὶ ὄπλων. Εἰς ἄλλους τόπους, ὅπου ὑπάρχουν πετρώματα
κρυσταλλικά (πυριτιόλιθοι) ὑπάρχουν ὑαλουργεῖα καὶ κεραμεῖα
(πορσελάνη). Παντοῦ τέλος καπνίζουσιν κατὰ ἑκατοντάδας αἱ κα-
πνοδόχοι τῶν ἐργοστασίων καὶ ἀντηχεῖ ὁ κρότος ἀναριθμητῶν
μηχανῶν.

2 **Τὸ Βελγικὸν βαθύπεδον** διαρρέεται ἀπὸ τὸν **Σκάλδιον**
ποταμὸν καὶ παρὰ τὴν παραλίαν εἶναι βαλτώδες. Θῖνες καὶ
ἰσχυρὰ προχώματα τῶν κατοίκων προστατεύουν τὴν χαμηλὴν
χώραν ἀπὸ τὴν εἰσβολὴν τῶν κυμάτων. Ἐπειδὴ τὸ ἔδαφος εἶναι
πηλῶδες καὶ τὸ κλίμα θαλάσσιον, μὲ ἡπίους καὶ βροχεροὺς χει-
μῶνας καὶ δροσερὰ καὶ ὀμιχλώδη θέρη, ἡ βλάστησις εἶναι πλου-
σία καὶ ὄλον τὸ βαθύπεδον ὁμοιάζει μὲ μῆλον κῆπον. (Πίναξ
4). Κύρια προϊόντα εἶναι δημητριακοὶ καρποί, γεώμηλα, τεῦτλα
διὰ ζάχαριν, λίνον καὶ κάρναβις, μὲ τὰ ὁποῖα ἀνεπτύχθησαν
διάφοροι βιομηχανία. Καὶ ἡ ἀνθοκομία δὲ καὶ ἡ κηπουρικὴ φέ-
ρουν εἰς τοὺς κατοίκους καλὰ εἰσοδήματα. Εἰς τὰ λιβάδια τῆς
παραλίας βόσκουν ἀγέλαι ἵππων, βοῶν καὶ χοίρων. Σχεδὸν εἰς
τὸ μέσον τῆς χώρας κεῖνται αἱ **Βρυξέλλαι** (750), μία ἐκ τῶν
ὄραισι τῶν μεγαλοπόλεων, ἓνα «μικρὸ Παρίσι». Περίφημοι
εἶναι αἱ δαντέλλαι, τὰ γάντια καὶ οἱ τάπητες τῶν Βρυξελλῶν.
Εἶναι δὲ καὶ κέντρον πνευματικῆς κινήσεως. Ἐπὶ τοῦ Σκάλδιος
κεῖται ἡ **Γάνδη** (200), μὲ μεγάλα κλωστήρια καὶ ὑφαντήρια.

Ἡ παραλία τοῦ Βελγίου ἔχει ὄραιαν ἀμμουδιάν, ἡ ὁποία τὸ
θέρος γεμίζει ἀπὸ λουομένους. Δι' αὐτὸν ὄμως τὸν λόγον δὲν
ἔχει καλὸν λιμένα. Βορειότερον ὄμως καὶ πλοῖα ἀνοικτῆς θαλάσ-
σης ἠμποροῦν νὰ εἰσπλεύσουν εἰς τὸ στόμιον τοῦ Σκάλδιος. Διὰ
τοῦτο ἡ **Ἀμβέρσα** (400), ἡ ὁποία κεῖται ἐπ' αὐτοῦ, ἀπέβη σπου-
δαιότατος ἐμπορικὸς λιμὴν, ὁ δεύτερος τῆς ἡπειρωτικῆς Εὐρώπης
μετὰ τὸ Ἀμβούργον τῆς Γερμανίας. Ἰδίᾳ δι' ἀποικιακὰ καὶ δη-

μητριακά είναι ή πρώτη αγορά του κόσμου, έχει δὲ καὶ ναυπηγεῖα, ἐργοστάσια ζαχαρώσεως, μεταξουργεῖα, βαμβακουργεῖα κλπ.

3. Κάτοικοι. Τὰ Βέλγιον διὰ τὴν εὐφορίαν τοῦ ἐδάφους καὶ τοὺς πλουσίους θησαυροὺς αὐτοῦ, διὰ τὴν εὐνοϊκὴν εἰς τὸ ἐμπόριον θέσιν καὶ τὴν φιλοπονίαν τῶν κατοίκων του εἶναι ἡ πυκνότερον κατοικημένη χώρα τῆς Εὐρώπης (250 κάτοικοι ἀνά 1 τετραγων. χλμ., 50 ἐν Ἑλλάδι). Ἐχει ὡσαύτως τὸ πυκνότερον σιδηροδρομικὸν δίκτυον τοῦ κόσμου. Ἄλλ' ὁ πληθυσμὸς του ἔχει μὲν ἐνότητα θρησκευήματος, διότι ὅλοι οἱ Βέλγοι εἶναι ὁπαδοὶ τῆς Παπικῆς Ἐκκλησίας, ὄχι ὅμως καὶ καταγωγῆς καὶ γλώσσης. Ἐνῶ οἱ νότιοι Βέλγοι ὁμιλοῦν Γαλλικὰ καὶ εἶναι συγγενεῖς τῶν Γάλλων (Βαλλόνοι), οἱ βόρειοι ὁμιλοῦν Γερμανικὰ καὶ συγγενεύουν μὲ τοὺς Γερμανοὺς (Φλαμανδοί).

4. Ἐμπόριον μὲ τὴν Ἑλλάδα. Τὸ Βέλγιον εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰσάγει γαιάνθρακα, σιδηρικά, ὑφάσματα, μηχανάς, χρώματα, καφέν, ζάχαριν, ὑαλικὰ, χαρτί, δέρματα, λαμβάνει δ' ἐξ Ἑλλάδος σταφίδα, καπνόν, οἶνους, μαλλιὰ κλπ.

2. Λουξεμβούργον.

Τὸ δουκάτον τοῦ Λουξεμβούργου κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν εἶναι ἴσον μὲ τὴν Ἀττικὴν καὶ ἔχει 250000 κατ. Καταλαμβάνει τὴν νοτιάν πλευρὰν τῶν Ἀρδέννων ὄρεων καὶ εἶναι πλούσιον εἰς μεταλλεύματα σιδήρου. Διὰ τοῦτο ἡ μεταλλουργία καὶ βιομηχανία εἶναι ἡ κυρία ἀσχολία τῶν κατοίκων, οἱ ὅποιοι εἶναι Γερμανοὶ καθολικοί.

3. Κάτω Χῶραι ἢ Ὀλλανδία.

Αἱ ἐκβολαὶ τοῦ Ῥήνου καὶ τοῦ Μώσα, σχηματίζουσαι τεράστιον δέλτα, ἀνήκουν εἰς τὸ βασίλειον τῆς Ὀλλανδίας. Διὰ τοῦ ῥοῦ τῶν ποταμῶν τούτων, ὡς καὶ τοῦ Σκάλδιος, ἡ Ὀλλανδία ἐπικοινωνεῖ μὲ τὰς γειτονικὰς τῆς χώρας, ἀπὸ τὰς ὁποίας μὲ κανὲν φυσικὸν ὄριον δὲν χωρίζεται. Εἶναι κατὰ τι μεγαλυτέρα τοῦ Βελγίου καὶ δὲν ἔχει μὲν τὴν πυκνότητα αὐτοῦ, ἀλλ' εἶναι καὶ πάλιν πυκνὰ κατοικημένη (7 ἐκ. κατ.)

1. Τὸ ὄνομα τῆς χώρας δεικνύει ὅτι αὕτη εἶναι χαμηλή. Ἡ θάλασσα δηλαδὴ κάποτε ἐσκέπαζε μέγα μέρος τῆς χώρας, ἀλλ' οἱ κάτοικοι ἀρχίζοντες ἀπὸ ἐν σημείον τῆς παραλίας κατεσκευάζον προχώματα, ἐντὸς τῶν ὁποίων περιέκλειαν μέρη ἀβαθῆ τῆς θαλάσσης. Τότε ἀπωχέτερον τὰ νερά καὶ ἡ ξηρά, τὴν ὁποίαν

κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀπέκτων ἀπὸ τὴν θάλασσαν, ἦτο ἐντὸς ὀλίγου ἐτοιμῆ νὰ δεχθῆ ἄροτρον καὶ νὰ σπαρῆ. Τὸ ἡμισυ τοῦ ἐδάφους τῆς Ὀλλανδίας εἰς τὰ δυτικὰ παραλία ἔχει ἀποκτηθῆ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ διὰ τοῦτο εἶναι χαμηλότερον ἀπὸ τὸ ἐπίπεδον τῆς θαλάσσης καὶ πολὺ ὑγρὸν. Μὲ ἀνεμομύλους οἱ Ὀλλανδοὶ διοχετεύουν τὰ νερὰ ἀπὸ τὰ κτήματα εἰς τὰς διώρυγας καὶ εἰς τοὺς ποταμούς. (Πίναξ 5). Τὰ μεγάλα πανιὰ τῶν ἀνεμομύλων εἰς τὰ καταπράσινα τοπεῖα πλήττουν τὸν ἀέρα ὡσὰν πτέρυγες γιγαντιαίων πουλιῶν. Ἄλλ' ἢ προσοχὴ τῶν κατοίκων ἡμέραν καὶ νύκτα εἶναι ἐστραμμένη εἰς τὰ ἰσχυρὰ προχώματα τὰ ὁποῖα προστατεύουν τὴν χώραν ἀπὸ τὸν καταποντισμόν. Διότι τὰ κύματα τῆς Βορείου Θαλάσσης ἐκ καιροῦ τρικυμίας ἀνορθοῦνται ὑπὲρ τὰ 4 μέτρα καὶ ἠμποροῦν νὰ προσεξήσουν ἀνυπολόγιστον βλάβην εἰς τὴν παραλίαν. Τώρα ἐργάζονται ν' ἀποξηρᾶν τὴν **Ζούτερ Ζέε**, τὸν μέγαν κόλπον, ὁ ὁποῖος διαίρει τὴν χώραν εἰς δύο πτέρυγας. Διώρυγες διασχίζουν αὐτὰς καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις, χρησιμεύουσαι καὶ εἰς τὴν ἄρδευσιν καὶ εἰς τὴν συγκοινωνίαν. Χιλιάδες φορηγίδων καὶ πλοιαρίων κινοῦνται εἰς αὐτάς. Ὅταν αἱ διώρυγες τὸν χειμῶνα παγώνουν, τότε ἄνθρωποι καὶ ἀμάξια τρέχουν ἐπάνω εἰς τοὺς πάγους. Οὕτω ἡ ζωὴ τῶν Ὀλλανδῶν περνᾷ ὅλη ἐπάνω εἰς τὰ νερά. Καὶ εἶναι τόση ἡ ὑγρασία τοῦ τόπου, ὥστε τὰ μέταλλα εὐκόλως ὀξειδοῦνται καὶ οἱ Ὀλλανδοὶ εἶναι ἠναγκασμένοι διαρκῶς νὰ τὰ καθαρίζουν. Διὰ τοῦτο ἔγινε παροιμιώδης ἡ πρὸς τὴν καθαριότητα προσήλωσις τῶν Ὀλλανδῶν.

α) **Δυτικῶς τῆς Ζούτερ Ζέε** ἡ χώρα εἶναι χαμηλὴ καὶ κεῖται κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὸ γόνιμον δέλτα τοῦ Ῥήνου ἐπειδὴ δὲ καὶ τὸ κλίμα εἶναι θαλάσσιον, ἡ βλάστησις εἰς τὰ λιβάδια εἶναι τόσον πλουσία, ὥστε αἱ Ὀλλανδικαὶ ἀγελάδες εἶναι μεγάλωμοι καὶ πολὺ γαλακτοφόροι. Ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου προμηθεύονται ἀγελάδας, βούτυρον καὶ τυριὰ ἀπὸ τὴν Ὀλλανδίαν. Ὅπου τὸ ἔδαφος ἐπιδέχεται καλλιέργειαν, ἐκεῖ ἐκτὸς τῶν σιτηρῶν εὐδοκιμοῦν φυτό χρήσιμα εἰς τὴν βιομηχανίαν : λίνον, κάνναβις, καπνός, τεῦτλα διὰ ζάχαριν. Πολὺ ἐπικερδὴς εἶναι ἐπίσης ἡ ἀνθοκομία καὶ ἡ κηπουρικὴ.

Ἡ θέσις τῆς Ὀλλανδίας παρὰ τὴν θάλασσαν ἔκαμε τοὺς κα-

τοίκους νὰ τραποῦν ἐνωρὶς εἰς τὴν ναυτιλίαν. Διὰ τοῦτο αἱ μεγαλύτεραι πόλεις αὐτῶν κεῖνται παρὰ τὴν θάλασσαν καὶ ἀκμάζουσι διὰ τοῦ θαλασσοῦ ἐμπορίου. Φυσικὸς λιμὴν διὰ τὴν ἐξαγωγὴν καὶ εἰσαγωγὴν ὄχι μόνον τῆς Ὀλλανδίας, ἀλλὰ καὶ ὅλης τῆς χώρας τοῦ Ῥήνου εἶναι τὸ **Ῥόττερταμ** (500), τὸ ὁποῖον ἔχει ναυπηγεῖα καὶ διαρκῆ ἀγορὰν σιτηρῶν, τεύου, βάμβακος, ζαχάρους καὶ πετρελαίου. Πρὸς αὐτὸ συναγωνίζεται τὸ **Ἄμστερνταμ** (650), τὸ ὁποῖον διὰ διώρυγος ἐπικοινωνεῖ μὲ τὴν θάλασσαν, ἐπειδὴ ἡ Ζούτερ Ζέε, ἐπὶ τῆς ὁποίας κεῖται, εἶναι ἀβαθής. Εἶναι καὶ τοῦτο ἀπὸ τὰς μεγαλυτέρας ἀγορὰς τῆς Γῆς εἰς τὸν καφεὶ καὶ τὸν καπνόν, ἔχει δὲ καὶ ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν (ναυπηγεῖα, ζαχαροποιεῖα, σιγαρέττα, ἀδάμαντας). Αἱ οἰκίαι του εἶναι κτισμέναι ἐπὶ πασσάλων, ἐμπεπηγμένων εἰς τὸ βαλτώδες ἔδαφος, καὶ ἀντὶ δρομῶν ἔχει διώρυγας. Εἶναι ἡ πόλις τῶν διωρύγων καὶ τῶν γεφυρῶν καὶ διὰ τοῦτο ὀνομάζεται «Ὀλλανδικὴ Βενετία». Ἐπὶ τῆς παραλίας κεῖται ἡ **Χάγη** (350) ἡ πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου, ὅπου ἐδρεύει καὶ τὸ διεθνὲς δικαστήριον, τὸ ὁποῖον ἐπιλύει διαφορὰς μεταξὺ διαφόρων κρατῶν. Ἔχει ὥραϊα θάλασσα λουτρὰ καὶ ἀπὸ τῆς ξηρᾶς περιστοιχίζεται ἀπὸ δάση. Ἡ **Ουτρέχτη** (150) καὶ τὸ **Δάϊδεν** (60) ἔχουσι παλαιὰ καὶ ὀνομαστὰ πανεπιστήμια. Οἱ κάτοικοι τῶν παραλιῶν ἀσχολοῦνται καὶ εἰς τὴν ἀλιεῖαν (ὀρέγγες, στρεΐδια).

β) **Ἀνατολικῶς τῆς Ζούτερ Ζέε** ἡ χώρα εἶναι πλήρης ἐλῶν. Ταῦτα οἱ κάτοικοι προσπαθοῦν ν' ἀποξηράνουν. Ἄρκεται ἑκτάσεις εἶναι ἀμμώδεις, ἀλλ' ἐπειδὴ εὐρίσκονται εἰς ἀρκετὸν ὕψος, οἱ ποταμοὶ δὲν ἀπέθεσαν εἰς αὐτὰς τὴν γόνιμον ἰλὴν των καὶ διὰ τοῦτο, ἀντιθέτως πρὸς τὴν πλουσίαν δυτικὴν χώραν, ἡ ἀνατολικὴ εἶναι ἄγονος καὶ ἀραιὰ κατφυκνημένη.

2. **Οἱ κάτοικοι** τῆς Ὀλλανδίας εἶναι Γερμανοὶ τὴν καταγωγὴν· τὰ $\frac{3}{5}$ αὐτῶν εἶναι διαμαρτυρούμενοι, τὰ δὲ $\frac{2}{5}$ καθολικοί.

Ὁ Ὀλλανδὸς τὸ ἔδαφός του ἀπέσπασεν ἀπὸ τὴν θάλασσαν μὲ μεγάλους ἀγῶνας καὶ εἶναι ἠναγκασμένος νὰ ὑπερασπίσῃ αὐτὸ ἀπαύστως ἀπὸ τὰς ἐφόδους τῆς θαλάσσης. Διὰ τοῦτο ἔγινεν ἐργατικὸς καὶ, διὰ νὰ δαμάσῃ τὴν θάλασσαν, θεληματικὸς, τολμηρὸς καὶ ἐπίμονος. Διὰ τοῦτο καὶ τὴν ἐλευθερίαν του πρὸ πολλῶν ἐτῶν διεξεδίχθη μὲ σκληροὺς ἀγῶνας κατὰ τῶν Ἰσπανῶν, οἱ ὁποῖοι κατεῖχον τὴν χώραν του. Παλαιῶν διηγεσῶν μὲ τὰ νερά, ἐξοικειώθη μὲ αὐτὰ, ἀφωσιώθη εἰς τὴν

θάλασσαν και διαπλέων τον άχανη πόντον άπέκτησεν άποικίας 60 φορές εις έκτασιν και 6 φορές εις πληθυσμόν μεγαλυτέρας από την πατρίδα του. Οί 'Ολλανδοί ήμισαν και εις την ζωγραφικην και τας άλλας τέχνας και επιστήμας.

Εικ. 37. Βέλγιον και 'Ολλανδία.

—Περίγραψε την μορφήν του έδάφους και τας πηγάς του πλούτου του Βελγίου και της 'Ολλανδίας.—Κάμε μεγέθυνσιν του άνωτέρω χάρτου.

3. Το έμπόριον. 'Η 'Ολλανδία ενεργεί ζωηρόν έμπόριον μέδδον τον κόσμον. 'Ο έμπορικός της στόλος είναι 2 1/2 φορές μεγαλυτέρος από τον ιδιόν μας. 'Απόήμας λαμβάνει σταφίδα και καπνόν, λευκόλιθον, σμύριν, οίνους, άποστέλλει δέ εις ήμας άποικιακά, φάρμακα, χαρτί, τυριά, βούτυρον και άγελάδας.

4. 'Ασκησις. 'Ονόμασε τας γειτονικάς χώρας, τους ποταμούς, τας πόλεις.

4. Γερμανία.

«'Η Γερμανία διά την θέσιν της έπονομάζεται «καρδιά της Εύρώπης».—Ποία χώρα είναι προς Δ. αυτής;—Ποία προς Ν και προς Α;—Ποία θάλασσαί βρέχον ατήν από Β;—'Από ποιάς χώρας την χωρίζουν αι θάλασσαί αύται;—Ποία όροσειρά όρθούται ως ισχυρόν προτείχισμα εις τά νότια όρια της Γερμανίας;—Ποϋ άλλου ή Γερμανία έχει φυσικά όρια;—Ποία κατά τον χάρτην ή μορφή του έδάφους της Γερμανίας;—Ποία είναι γενικώς ή κλίσις του έδάφους;—Ποιοι ποταμοί άποδεικνύουν την διεύθυνσιν ταύτην της έπιφανείας;—Ποιος ποταμός εις τά νότια όρων εκ Δ προς Α εκβάλλει εις την Μαύρην Θάλασσαν;

«'Η Γερμανία κατέχει κεντρικην θέσιν εν τή Εύρώπη. Τα άνοικτά της σύνορα εκ Δ και Α κάμνουν εύκολον την έπικοινωνίαν με τας γειτονικάς χώρας. 'Επειδή δέ και ή βορεία της πλευρά είναι άνοικτή προς την θάλασσαν, έπικοινωνεί έλευθέρως με τον άλλον κόσμον. 'Ωστε ή θέσις της χώρας διευκολύνει σπουδαίως την διεξαγωγήν του έμπορίου.»

«'Ως ό χάρτης δεικνύει, τό νότιον και νοτιοδυτικόν μέρος της Γερμανίας είναι όρεινόν ('Ανω Γερμανία), τό δέ βόρειον πεδινόν (Κάτω Γερμανία). Και ό όρυς δέ των μεγάλων ποταμών φανερώνει ότι τό έδαφος αυτής κλίνει βαθμιαίως από νότου προς βορράν, από των μεσογείων προς τά παράλια. Μόνον τό

ὕψηλὸν ὄροπέδιον τοῦ Νότου, τοῦ ὁποίου τὰ νερὰ συλλέγονται εἰς τὴν λεκάνην τοῦ Δουνάβεως, ἔχει ἄλλην κλίσιν, διότι **ζώνη ὑψηλῶν ὀρέων** (Γερμανικὸς Ἰούρας, Βαυαρικὸς καὶ Βοημικὸς δρυμὸς) τὸ ἀποχωρεῖ ἀπὸ τὴν λοιπὴν Γερμανίαν. Καὶ βορειότερον ἄλλη **ζώνη χαμηλῶν ἢ μετρίων ὀρέων**, ἀρχομένη ἀπὸ τὰ Ἔρδεννα τοῦ Βελγίου, διατέμνει ἐγκαρσίως τὴν Γερμανίαν, λαμβάνουσα διάφορα ὀνόματα (Ἄϊφελ, Θυρίγγια ὄρη, Ἔρτζια, Σούδητα). Μεταξὺ τῶν ὀρέων τῆς ζώνης ταύτης καὶ τῆς νοτιωτέρας ἐκτείνονται χαμηλότερά τινα ὄροπέδια με κλιμακωτὴν χώραν καὶ βαθύπεδα, τῶν ὁποίων τὰ νερὰ συλλέγονται εἰς τὸν ῥοῦν τοῦ Μάιν καὶ τοῦ Ρήνου καὶ δι' αὐτῶν χύνονται εἰς τὴν Βόρειον Θάλασσαν. Βορείως τῆς ζώνης τῶν κεντρικῶν ὀρέων ἀπλώνεται τὸ μέγα **βαθύπεδον** τῆς Κάτω Γερμανίας, τὸ ὁποῖον πρὸς Δ συνεχεται μετὸ βαθύπεδον τῆς Ὀλλανδίας, πρὸς Α δὲ μετὸν ἀχανῆ Πολωνικὴν καὶ Ῥωσικὴν πεδιάδα. Ὅθεν θὰ ἐξετάσωμεν τὸ **νότιον ὄροπέδιον** καὶ τὴν **ΝΔ ὄρεινὴν χώραν** τῆς Ἄνω Γερμανίας, τὴν **ὄρεινὴν χώραν** τῆς Μέσης Γερμανίας καὶ τὸ **βόρειον βαθύπεδον** τῆς Κάτω Γερμανίας.

Ἡ Γερμανία κατὰ τὴν ἔκτασιν εἶναι $3\frac{1}{2}$ φορὰς μεγαλύτερα ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, κατὰ πληθυσμὸν δὲ δεκαπλασία (63 ἑκατομμύρια).

1. **Αἱ Γερμανικαὶ Ἄλπεις καὶ τὸ νότιον ὄροπέδιον (Βαυαρία)**. Εἰς τὴν νοτίαν πλευρὰν τοῦ ὄροπεδίου ὑψοῦνται ὡς ἰσχυρὸν προτείχισμα αἱ Γερμανικαὶ Ἄλπεις. Αὐταὶ ἀποτελοῦν τμῆμα τῆς βορείας ζώνης τῶν Ἄλπεων. Ἡ ὑψηλότερα κορυφή των ἔχει τὸ ὕψος τοῦ ἰδικοῦ μας Ὀλύμπου (3000 μ.). Εἰς τὰς εὐθείας κοιλάδας των ὑπάρχουν λιβάδια καὶ ἀγροὶ καὶ ἀρχετοὶ συνοικισμοί. Ἡ κτηνοτροφία καὶ ἡ ὕλοτομία ἀποτελοῦν τὸ κύριον ἐπάγγελμα τῶν κατοίκων.

Τὸ ὄροπέδιον ἔχει μέσον ὕψος 500 μ., ἐπειδὴ δὲ πανταχόθεν περικλείεται ἀπὸ ὑψηλὰ βουνά, ἔχει κλίμα τραχύ, εἰς τὸ ὁποῖον ἡ γεωργία δὲν εὐνοεῖται. Μόλα ταῦτα μέγα μέρος αὐτοῦ καλύπτεται ἀπὸ ἀγρούς. Εἰς τὰ νότια αὐτοῦ ὑπάρχουν λιβάδια καὶ δάση πεύκων (ὕλοτομία). Σχεδὸν εἰς τὸ μέσον τοῦ ὄροπεδίου, ὅπου διασταυροῦνται σπουδαῖα ἐμπορικαὶ ὁδοὶ ἀπὸ Γερμανίας εἰς Ἰταλίαν καὶ Αὐστρίαν, κεῖται τὸ **Μόναχον** (675) ἢ

πρωτεύουσα τῆς Βαυαρίας. Τὰ ζυθοποιεῖα του εἶναι παγκοσμίου φήμης, σπουδαῖα δὲ τὰ μηχανουργεῖα καὶ τὰ ἐργοστάσια τῶν χειροκτιῶν του. Διακρίνεται δὲ καὶ διὰ τὴν θεραπείαν τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν καλῶν τεχνῶν. ΒΔ αὐτοῦ ἡ **Ἀυγούστα** (Γερμ. Ἔργου-μουργ (150) ἔχει σπουδαίαν βιομηχανίαν μαλλίνων καὶ βαμβακερῶν ὑφασμάτων.

2. **Ἡ ΝΔ ὄρεινὴ χώρα.** ΒΔ τοῦ νοτίου ὄροπέδιου ἡ χώρα μέχρι τῶν Βελγικῶν Ἀρδέννων εἶναι λοφώδης καὶ διατέμεται ἀπὸ μέτρια ὄρη, τῶν ὁποίων τὰ κυριώτερα εἶναι ὁ Μέλας Δρυμὸς καὶ τὰ Παραρρήνια ὄρη· διαρρέεται δὲ ὑπὸ τοῦ Ῥήνου, ὁ ὁποῖος πηγάζων ἐκ τῶν Ἑλβετικῶν Ἄλπεων σχηματίζει κατὰ τὸν ἄνω ῥοῦν του βαθύπεδον.

α') **Ἡ κλιμακωτὴ χώρα τῆς Σουαβίας καὶ Φραγκονίας** λαμβάνει κλίσιν πρὸς τὸν Νέκαρ καὶ τὸν Μάιν, παραποτάμους τοῦ Ῥήνου. Εἰς τὰ παραποτάμια μέρη τὸ ἔδαφος εἶναι εὐφορον καὶ τὸ κλίμα γλυκύ. Ὅθεν ἡ κυρία ἀσχολία τῶν κατοίκων εἶναι ἡ γεωργία. Ἡ χώρα τοῦ Νέκαρ ἰδίᾳ εἶναι ἐκ τῶν μᾶλλον οἰνοφόρων τόπων τῆς Γερμανίας. Ἔχει δὲ καὶ κοιτάσματα ἄλατος. Πρωτεύουσα τῆς περιφερείας εἶναι ἡ **Στουτγάρδη** (340), κέντρον σπουδαῖον τοῦ ἐμπορίου τῶν βιβλίων. Εἰς τὴν **κοιλιάδα τοῦ Μάιν** ἡ κυρία ἀσχολία τῶν κατοίκων εἶναι ἡ ἀνθοκομία καὶ ἡ κηπουρικὴ, εἰς μερικὰ δὲ μέρη καὶ ἡ ἀμπελουργία. Ἡ **Νυρεμβέργη** (375) ἀκμάζει μὲ τὴν βιομηχανίαν παιγνιδίων, μολυβιῶν καὶ μεταλλικῶν εἰδῶν· ἔχει δὲ ἀξιόλογον ἐθνολογικὸν μουσεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον διασφύζονται πολλὰ κειμήλια τῆς γερμανικῆς τέχνης. Εἰς τὴν ΝΔ ἄκραν τῆς χώρας ὑψοῦται:

β') ὁ **Μέλας Δρυμὸς**, ἐν ἀπὸ τὰ ὄραιότερα βουνὰ τῆς Γερμανίας, εἰς τὸ ὁποῖον ἔχει τὰς πηγὰς του ὁ Δούναβις. Εἶναι ὀλίγον ὑψηλότερος ἀπὸ τὴν ἰδικὴν μας Πάρνηθα. Αἱ βαθεῖαι κοιλάδες του μὲ τὰ ὄρητικὰ ὄνακια καὶ τὰς δασώδεις κλιτῦς εἶναι ἐξόχου φυσικῆς καλλονῆς καὶ προσελκύουν πολλοὺς φυσιολάττρας. Οἱ πολυάριθμοι κάτοικοι τοῦ ὄρους ἀσχολοῦνται ἰδίᾳ εἰς τὴν ὕλοτομίαν καὶ κτηνοτροφίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ὄρολογοποιίαν καὶ τὴν κατασκευὴν μουσικῶν ὄργάνων.

γ) **Τὸ βαθύπεδον τοῦ Ἄνω Ῥήνου** ἐκτείνεται μεταξὺ τοῦ Μέλανος Δρυμοῦ καὶ τῶν Βοσγίων ὄρεων καὶ εἶναι προφυ-

λαγμένον ἀπὸ τοὺς τραχεῖς ἀνέμους. Ἀμπέλια καὶ ὀπωροφόρα, καπνὸς καὶ σιτηρὰ καὶ τεῦτλα εἶναι τὰ κύρια προϊόντα τοῦ βαθυπέδου, τὸ ὅποιον θεωρεῖται ὡς κῆπος τῆς Γερμανίας. Ἡ ἀριστερὰ πλευρὰ τοῦ βαθυπέδου (Ἀλσατία), ὡς εἶδομεν, ἀνήκει εἰς τὴν Γαλλίαν. Εἰς τὴν δεξιὰν πλευρὰν τοῦ βαθυπέδου κεῖνται ἡ **Φρειβούργη** (90, πανεπιστήμιον), ἡ **Καρλσρούη** (150, πολυτεχνεῖον) καὶ ἡ **Χαϊδελβέργη** (75, τὸ ἀρχαιότατον γερμανικὸν πανεπιστήμιον) ἐν τερπνῇ τοποθεσίᾳ. Ἐπὶ τῆς συμβολῆς τοῦ Νέκαρ κεῖται ἡ **Μάνχαϊμ** (250), ἀπέναντι δ' αὐτῆς ὁ **λιμὴν τοῦ Δουδοβίκου** (γεωμ. Λούντβιχσχάβεν 100)· ἀπ' αὐτῶν ἀρχίζει ἡ ναυσιπλοία τοῦ Ῥήνου καὶ διὰ τοῦτο αἱ πόλεις αὗται εἶναι σπουδαῖαι διὰ τὸ ἐμπόριον τῆς νοτίου Γερμανίας καὶ τῆς γειτοκῆς Ἑλβετίας. Ἐπὶ τῆς συμβολῆς τοῦ Μάιν κεῖται ἡ **Μαΐντς** (100), ἐπὶ δὲ τοῦ Μάιν ἡ **Φραγκφούρη** (450) σπουδαιότατον κέντρον τῶν σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν.

3. **Ἡ ὄρεινὴ χώρα τῆς Μέσης Γερμανίας.** α') **Τὰ Παραρρήνια ὄρη καὶ ἡ κοιλάς τοῦ Κάτω Ῥήνου.** Βορείως τῆς Μαΐντς ὁ Ῥήνος διανοίγει στενὴν κοιλάδα μεταξὺ τῶν σχιστολιθικῶν ὄρεων τὰ ὅποια πρὸς Δ συνέχονται μὲ τὰ Βελγικὰ Ἄαρδεννα καί, ὅπως ἐκεῖνα, εἶναι πλουσιώτατα εἰς κοιτάσματα γαιανθράκων καὶ ἀποθέματα σιδήρου καὶ χαλκοῦ. Διὰ τοῦτο εἶναι πλήρη μεταλλείων, εἰς τὰ ὅποια ἑκατοντάδες χιλιάδων ἐργατῶν ἀπασχολοῦνται. Πλήθος βιομηχανικῶν πόλεων μὲ πληθυσμὸν ἄνω τῶν 2¹/₂ ἑκατομμυρίων κατοίκων πληροῦν τὴν κοιλάδα τοῦ Ῥούρ, παραποτάμου τοῦ Ῥήνου. Καθ' ὅλον τὸ μῆκος αὐτῆς αἱ καπνοδόχοι τῶν ἐργοστασίων ἀποτελοῦν πικρὸν δάσος. Χρῶματα καὶ χημικὰ εἶδη, υφάσματα καὶ σιδηρικὰ εἶναι τὰ προϊόντα τῆς βιομηχανίας τοῦ Ῥήνου. Τὸ **Σόλιγκεν** φημίζεται διὰ τὰ μαχαίρια του. Εἰς τὸ **Ἔσσεν** (470) εὐρίσκονται τὰ περίφημα χυτήρια τοῦ Κρούπ, εἰς τὰ ὅποια ἄλλοτε κατασκευάζοντο κανόνια, τώρα δὲ κατασκευάζονται ἀτμομηχαναί, σιδηραῖ γέφυραι καὶ γεωργικὰ ἐργαλεῖα. Ὡς λιμένες ἐξαγωγῆς τῆς περιφερείας ταύτης χησιμεύουν δύο μεγάλαι πόλεις τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ῥήνου, ἡ **Ντούσμπουργκ** (275) καὶ ἡ **Ντύσσελντορφ** (430) εἰς τὰς ὁποίας καὶ ἡ βιομηχανία εἶναι ἀκμαία. Βιομηχανικὴ ἐπίσης εἶναι καὶ ἡ **Κολωνία** (700) ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ

Ῥήγου γνωστή διὰ τὸ «ὔδωρ τῆς Κολωνίας» (κολώνια) καὶ τὸν περιφημον μητροπολιτικὸν ναόν. Νοτιώτερον ἢ **Βόννη** (100) δυτικῶς δ' αὐτῆς τὸ **Ἄαχεν** (150), πόλις τῆς ἐριουργίας.

β') Ἀνατολικῶς τῶν Παραρορηνίων ὀρέων ἐκτείνεται **λοφώδης χώρα**, μὲ μεμονωμένας ὄροσυστάδας. Ὁ δασικὸς πλοῦτος ἔκαμε τοὺς κατοίκους εἰς πολλὰ μέρη νὰ ἐπιτηδεύονται τὴν ξυλουργικὴν. Αἱ κοιλάδες καὶ τὰ χαμηλὰ μέρη, τὰ ὁποῖα διαρρέει ὁ Βέξερ μὲ τοὺς παραποτάμους του, ἔχουν κλίμα γλυκὺ καὶ εὐφροωτάτην ἀρόσιμον γῆν. Ὅθεν καλλιεργοῦνται καλῶς καὶ ἔχουν πυκνὸν πληθυσμόν. Εἰς τὸ **Κάσσελ** (170) ὑπάρχουν μεγάλα ἐργοστάσια, ὅπου κατασκευάζονται ἀτμομηχαναὶ καὶ σιδηροδρομικαὶ ἄμμιξαι. Βορειότερον, παρὰ τὸν Τευτοβούργιον δρυμόν, ἀκμάζει ἡ καλλιέργεια τοῦ λίνου καὶ ἡ κατασκευὴ λινῶν ὑφασμάτων καὶ ταπήτων. (Ἀνατολικώτερον τὸ **Ἀννόβερον** (400) εἶναι κέντρον σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν.

γ') Ὁ **Θυρίγγιος Δρυμὸς** εἶναι δασώδης, καὶ διὰ τὰς φυσικὰς καλλονὰς του ἐπονομάζεται «πάρκον τῆς Γερμανίας» καὶ προσελκεί τὸ θέρος πολλοὺς ἐπισκέπτας. Τὸ δάσος εἶναι πηγὴ ἀσχολίας διὰ τοὺς κατοίκους τοῦ βουνοῦ, ἐπειδὴ μὲ τὰ προιονίδια τῶν ξύλων κατασκευάζεται χάρτης. Διὰ τὰς πολλὰς βροχὰς καὶ τὸ γλυκὺ κλίμα τὸ ἔδαφος εἰς τὰς κοιλάδας καὶ τοὺς συνεχόμενους λόφους εἶναι πολὺ εὐφορον καὶ πυκνὰ κατοικημένον. Ἐν μέσῳ κήπων κεῖται ἡ **Ἐρφουρτ** (130) καὶ πλησίον αὐτῆς ἡ **Βαϊμάρη** (40) καὶ ἡ **Γένα** (50, πάνεπιστήμιον).

δ') Μεμονωμένον ὡς νῆσος ἐν μέσῳ πεδινοῦ περιβάλλοντος εἶναι βορειότερον τὸ **Χάρτσειον ὄρος**, τὸ ὁποῖον ἔχει μεταλλεῖα χαλκοῦ, μολύβδου καὶ ἀργύρου. Εἰς τὰς ὑπορείας του καλλιεργοῦνται σιτηρά, τεύτλα καὶ λαχανικὰ καὶ μεταξὺ πολλῶν πόλεων ἐκεῖ ἔξέχει ἡ **Βρουναβύκη** (150).

ε') ΝΑ τοῦ Θυριγγίου δρυμοῦ, εἰς τὰ μεθόρια τῆς Τσεχοσλοβακίας ἐκτείνεται ἡ μακρὰ σειρὰ τῶν Σαξονικῶν ὀρέων (Ἐρτζ), τὰ ὁποῖα πρὸς Ν μὲν καταπίπτουν ἀποτόμως, ἀλλὰ πρὸς Β μεταπίπτουν βαθμιαίως εἰς ὄρεινὴν χώραν. Εἰς αὐτὴν ὑπάρχουν σπουδαῖα βιομηχανικὰ πόλεις, ὡς ἡ **Χέμνιτς** (325) μὲ ὑφαντουργεῖα μετάξης καὶ βάμβακος καὶ ἡ **Δρέσδη** (600) μὲ ἐργοστά-

σια σοκολάτας καὶ σιγαρέττων, μία τῶν ὠραιότερων Γερμανικῶν πόλεων μὲ πλῆθος καλλιτεχνικῶν μνημείων.

ς') Τὰ **Σούδητα** ὄρη εἶναι προέκτασις τῶν Σαξονικῶν ὄρέων καὶ ἔχουν τὴν ὑψηλότεραν κορυφὴν ἐξ ὄλων τῶν ὄρέων τῆς κεντρικῆς Γερμανίας (1600 μ.). Αἱ κλιτύες τῶν καλύπτονται ἀπὸ μεγαλοπρεπῆ δάση. Εἰς τὰ ἀνθοβριθῆ λιβάδια τῶν βόσκουν ἀγέλαι βοῶν. Ἐπειδὴ δὲ τὸ θέρος πολλοὶ συγνάζουν ἐκεῖ πρὸς παραθερισμόν, ἡ κίνησις τῶν ξένων παρέχει εἰς τοὺς κατοικοῦς τῶν βουνῶν καλὴν ἐνασχόλησιν. <Τὸν χειμῶνα ὅμως τὸ χιόνι ἐνίοτε φθάνει ἕως τὴν στέγην τῶν οἰκιῶν, ὥστε ἐν παράθυρον ἐπ' αὐτῆς εἶναι ἀπαραίτητον διὰ τὴν ἔξοδον τῶν ἐνοίκων. Τότε μὲ χιονοπέδιλα ἢ ἔλκυστρα γλιστροῦν ὡσὰν βέλος πρὸς τὴν κοιλάδα, διὰ νὰ προμηθευθοῦν τροφίμα.>

Εἰς τὰς κοιλάδας καὶ τοὺς χαμηλοὺς προβούρους καλλιεργεῖται τὸ λίνον. Ἐπειδὴ δὲ καὶ γαιάνθρακες ἐξάγονται ἀπὸ πλούσια ἐκεῖ κοιτάσματα, μεγάλα κλωστήρια καὶ ὑφαντήρια εὐρίσκονται εἰς τὰς πέριξ πόλεις, ὅπου καὶ ἡ ὠρολογιοποιία εἶναι ἀνεπτυγμένη. Μεταξὺ αὐτῶν σπουδαιότερα πόλεις εἶναι τὸ **Γκέρολιτς** (100) μὲ ἀκμαίαν ἐριουργίαν.

4. **Τὸ βόρειον βαθύπεδον**, ἐκτεινόμενον κατὰ μῆκος τῆς παραλίας, καταλαμβάνει περίπου τὸ ἡμισυ τοῦ Γερμανικοῦ Κράτους, διὰ τοῦ Ἄλβιος δὲ ποταμοῦ διαιρεῖται εἰς δυτικὸν καὶ ἀτατολικὸν τμήμα.

α') **Τὸ δυτικὸν τμήμα**, συνέχεται μὲ τὸ βαθύπεδον τῆς Ὀλλανδίας, μὲ τὸ ὁποῖον ὁμοιάζει κατὰ τὸ κλίμα καὶ κατὰ τὴν σύστασιν τοῦ ἐδάφους. Ὅπως εἰς τὴν Ὀλλανδίαν, οὕτω καὶ ἐδῶ ἡ παραλία ὑφίσταται τὴν ἐπίδρασιν τῶν πλημμυρίδων τῆς Βορείας Θαλάσσης· ὅπως ἐκεῖ ἡ Νοτιὰ Θάλασσα (Züfter Zée), οὕτω καὶ ἐδῶ εἰς καιρὸν τρικυμώδους πλημμυρίδος ἐσηματίσθησαν κόλποι καὶ κατὰ τὰς ἐκβολὰς μεγάλων ποταμῶν (ὀνόμασέ τους) χωνοειδῆ στόμια. Κατὰ τὸ ἐξάωρον τῆς πλημμυρίδος, κατὰ τὸ ὁποῖον ἡ θάλασσα, κινουμένη πρὸς τὴν παραλίαν, εἰσχωρεῖ βαθέως εἰς τὰ στόμια τῶν ποταμῶν, καὶ μεγάλα πλοῖα τῆς θαλάσσης ἠμποροῦν νὰ εἰσπλεύσουν εἰς τοὺς ποταμούς. Οὗτοι ἀποτελοῦν τὰς φυσικὰς ὁδοὺς, αἱ ὁποῖαι συνδέουν τὴν μεσογαίαν μὲ τὴν θάλασσαν. Διὰ τοῦτο ἐπ' αὐτῶν ἰδρῦθησαν σπουδαῖαι ἔμπο-

ρικαὶ πόλεις, τὸ **Ἀμβούργον** (1 ἐκ. κατ.) καὶ ἡ **Βρέμη** (290). Ὁ λιμὴν τοῦ Ἀβούργου σχηματίζεται εἰς τὴν εὐρειαὴν κοίτην τοῦ Ἄλβιος, ἡ ὁποία ἔχει ἐκβαθυνθῆ, ὥστε νὰ δέχεται καὶ τὰ μέγιστα τῶν πλοίων. Αἱ προκυμαῖαι του ἐκτείνονται ὡς δάκτυλα τεταμένα πολλῶν χειρῶν. Παντοῦ ἐπικρατεῖ κίνησις καὶ ζωή. Πρὸ τοῦ παγκοσμίου πολέμου ἦτο μετὰ τὸ Λονδίνον ὁ μεγαλύτερος ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς Εὐρώπης. Ὅμοίως ἡ **Βρέμη** εἶναι ἡ δευτέρα ἐμπορικὴ πόλις τῆς Γερμανίας, εἰς τὴν ὁποίαν μεγάλα ἀτμοπλοῖκα καὶ ἐταιρεῖαι ἔχουν τὴν ἕδραν των. Εἰς τὰς ἀμμώδεις ἐκτάσεις τοῦ ἐσωτερικοῦ βόσκουν ἀγέλαι ἵππων καὶ βοῶν. Διὰ νὰ μὴ βυθίζωνται εἰς τὰ ἐλώδη ἐδάφη, δένονται κάτω ἀπὸ τὰ πόδια των σανίδες· καὶ οἱ ἄνθρωποι, ὅταν ὁ καιρὸς εἶναι ὑγρὸς, μόνον μὲ τὴν βοήθειαν μακρῶν κονταριῶν ἠμποροῦν νὰ βαδίζουσι εἰς τοὺς λασπώδεις δρόμους. Μὲ μεγάλας προσπαθείας ἀρχίζουσι τώρα οἱ κάτοικοι νὰ μεταβάλλουσι τὰ ἐλώδη πεδία εἰς ἀγρούς.

β') **Τὸ ἀνατολικὸν τμήμα τοῦ βαθυπέδου** βρέχεται ὑπὸ τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης. Αὕτη πανταχόθεν σχεδὸν περικλείεται ἀπὸ ξηρὰν καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐπιδρᾷ, ὅπως ἡ Βορειαὴ Θάλασσα εἰς τὸ κλίμα τοῦ βαθυπέδου, τὸ ὁποῖον ἐκ τούτου εἶναι **ἠπειρωτικὸν** (χειμῶνες ψυχροί, [θέρη θερμὰ καὶ ξηρά). Κατὰ μῆκος τῆς παραλίας ὑπάρχουσι θῖνες, εἰς δὲ τὸ ἐσωτερικὸν ἡ γῆ εἶναι ἀμμώδης ἢ ἀργιλώδης. Εἰς πολλὰ μέρη ἡ ἐπιφάνεια τοῦ ἐδάφους εἶναι τόσον ἐπίπεδος, ὥστε τὰ νερὰ λιμνάζουσι καὶ σχηματίζουσι ἔλη. Ἐνεκα λοιπὸν τοῦ κλίματος καὶ τῆς συστάσεως τοῦ ἐδάφους τὸ βαθυπέδον δὲν εἶναι παντοῦ κατάλληλον διὰ τὴν γεωργίαν, ἀλλ' ἡ φιλοπονία τῶν κατοίκων καὶ ἡ χρῆσις χημικῶν λιπασμάτων καὶ μηχανῶν μετέβαλε τὰ ἄφορα μέρη εἰς γόνιμον γῆν. Ἰδίᾳ καλλιεργοῦνται σίκαλις, βρίζα, γεώμηλα καὶ τεύτλα. Εἰς τὴν παραγωγὴν αὐτῶν ἡ Γερμανία εἶναι ἡ πρώτη χώρα τῆς γῆς. Ἡ μεγαλύτερα ποσότης ζαχάρους, ἡ ὁποία ἐξοδεύεται εἰς ὅλον τὸν κόσμον, γίνεται ἀπὸ τεύτλα. Ταῦτα κόπτονται εἰς κομμάτια καὶ ὀρίπτονται εἰς βραστὸ νερὸ, διὰ νὰ βγάλουσι τὸν γλυκὺν χυμὸν των. Αὐτὸς κατόπιν βράζεται καὶ ἀπὸ τὸ σιρόπι του λαμβάνεται ἡ ζάχαρις εἰς κρυσταλλικοὺς κώνους.

Καὶ τὸ ἀνατολικὸν βαθυπέδον διαρρέεται ἀπὸ μεγάλους ποταμούς, εἰς τὰ στόμα τῶν ὁποίων ὑπάρχουσι ἀξιόλογοι ἐμπο-

ρικοί λιμένες. Τοιούτοι είναι ἐπὶ μὲν τοῦ Ὀδέρου τὸ **Σιεττίν** (250), τὸ ὁποῖον ἔχει μεγάλα ναυπηγεῖα καὶ ἐπικοινωνεῖ μὲ τὴν πρωτεύουσαν καὶ τὴν βιομηχανικὴν Σιλεσίαν, ἐπὶ δὲ τοῦ Βιστούλα τὸ **Δάντσιχ** (200), τὸ ὁποῖον μετὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον ἀπετέλεσε ἐλευθέραν πολιτείαν καὶ χρησιμεύει ὡς ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς Πολωνίας. Οὕτω ἀπεχωρίσθη ἀπὸ τὴν λοιπὴν Γερμανίαν ἡ **Ἀνατολικὴ Πρωσσία**, τῆς ὁποίας σπουδαιότατος λιμὴν εἶναι ἡ **Καινιξβέργη** (275, πανεπιστήμιον). Ἀξιόλογοι ἐπίσης λιμένες ἐπὶ τῆς Βαλτικῆς εἶναι ἡ **Δυβέκκη** (120) καὶ τὸ **Κίελον** (200), κατὰ τὸ ὁποῖον διὰ μεγάλης διώρυγος ἡ Βαλτικὴ συνεδέθη μὲ τὴν Βορείαν Θάλασσαν.

Εἰς τὸ μέσον τῆς μεγάλης Γερμανικῆς πεδιάδος, ἐπὶ τοῦ Σπρέα ποταμοῦ, ὅπου διασταυρόνται αἱ ὁδοὶ τῶν συγκοινωνιῶν, κεῖται τὸ **Βερολίνον** (4 ἑκατ. κατ.) ἡ πρωτεύουσα τῆς Πρωσσίας καὶ ὀλοκλήρου τῆς Γερμανίας. Ἡ κεντρικὴ λεωφόρος «Ὑπὸ τὰς Φιλλύρας», ἔχει πλάτος 60 μέτρων καὶ διαιρεῖται κατὰ πλάτος εἰς πέντε δρόμους, τῶν ὁποίων ἕκαστος εἶναι διὰ χωριστὴν χρῆσιν. Δὲν εἶναι δὲ μόνον ὠραία ἡ πρωτεύουσα αὕτη, ἡ ὁποία ἀπαστρέφει ἀπὸ τὴν καθαριότητα, ἀλλ' ἀποτελεῖ καὶ κέντρον βιομηχανικῆς, ἐμπορικῆς καὶ πνευματικῆς κινήσεως (Πίναξ 5). Νοτιώτερον ἐπὶ τοῦ Ἄλβιος τὸ **Μαγδεμβούργον** (300) εἶναι κέντρον ζαχαροποιίας, ἐπὶ παραποτάμων δ' αὐτοῦ ἡ **Δειψία** (650) εἶναι ἡ πόλις τῶν βιβλίων καὶ τῶν γουναρικῶν, ἡ δὲ **Χάλλη** (200), πόλις τῆς βιομηχανίας. Ἐπὶ τοῦ Ὀδέρου ἐν τῇ Σιλεσίᾳ κεῖται τὸ **Μπρεσλάου** (550), σπουδαία ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανικὴ πόλις.

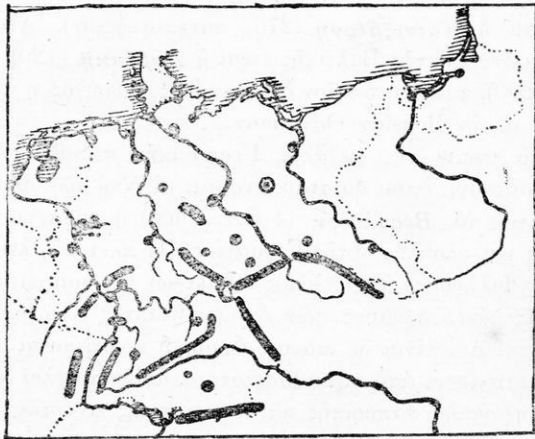
5. **Οἱ κάτωικοι** τῆς Γερμανίας εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον διαμαρτυρόμενοι. Οἱ Γερμανοὶ ἀγαποῦν πολὺ τὴν ἐργασίαν καὶ τὰ γράμματα. Ὁ λαὸς εἶναι μορφωμένος, τὰ δὲ πανεπιστήμια εἴκοσι τὸν ἀριθμὸν, εἶναι ὀνομαστά διὰ τὴν μάθησιν καὶ τοὺς σοφοὺς ἄνδρας. Εἰς τὰς ἀσχολίας τῶν οἱ Γερμανοὶ εἶναι πρακτικοὶ καὶ ἐπιδέξιοι. Διὰ τοῦτο ἀνύψωσαν τὴν οικονομικὴν εὐρωστίαν τῆς χώρας τῶν, τῆς ὁποίας ὁ πλοῦτος ἔτεινε νὰ φθάσῃ τὸν Ἀγγλικόν. Ἡ ἀκμὴ αὕτη ἀνεκόπη ἀπὸ τὸν παγκόσμιον πόλεμον (1914—1919), ὁ ὁποῖος καὶ εἰς αἷμα καὶ εἰς χρεῖμα καὶ εἰς ἐδάφη ἐστοίχισεν ἀκριβὰ εἰς τὴν Γερμανίαν.

6. **Πολιτικὴ κατάστασις.** Πρὸ τοῦ πολέμου τὸ Γερμανικὸν κράτος ἦτο αὐτοκρατορία καὶ περιελάμβανε πολλὰ χωριστὰ κράτη, τὰ ὁποῖα ἀνεγνώριζον ὡς κεφαλὴν τὸν βασιλεῖα τῆς Πρωσσίας, τοῦ μεγαλύτερου

ἐξ ὅλων τῶν κρατῶν. Σήμερον ὅλα αὐτὰ ἀποτελοῦν ἐλευθέρας πολιτείας, ἠνωμένας εἰς μίαν δημοκρατίαν.

7. *Αἱ ἐμπορικαὶ σχέσεις τῆς Γερμανίας μὲ τὴν Ἑλλάδα* εἶναι στεναί. Ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἡ Γερμανία λαμβάνει σταφίδα καὶ καπνόν, σιμύριδα καὶ λευκόλιθον, ἐξάγει δ' εἰς τὴν Ἑλλάδα μηχανάς, ὑφάσματα χημικὰ καὶ φαρμακευτικὰ εἶδη, χάρτην, ἡλεκτρικὰ, ὑαλικά, βιβλία κλπ.

8. *Ἄσκησις.* Περιγράψτε τὰ ὄρια. — Ὀνόμασε τὰ ὄρη, τοὺς ποτα-

Εἰκ. 38. Γερμανία.

μούς, τὰς φυσικὰς περιοχὰς μὲ τὰ προϊόντα τοῦ ἐδάφους καὶ τῆς βιομηχανίας των, τὰς πόλεις μὲ τὸν πληθυσμὸν των.

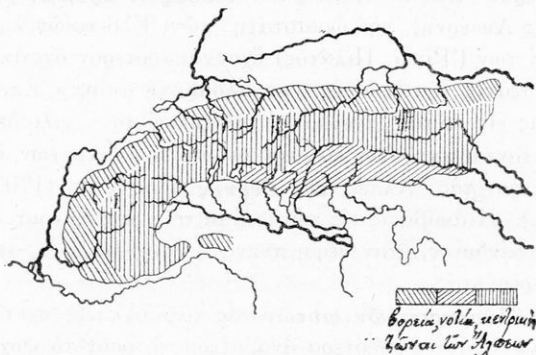
5. Ἑλβετία.

Ὅρισατε τὴν θέσιν τῆς Ἑλβετίας ἐν τῇ κεντρικῇ Εὐρώπῃ. — Ποῖα ὄρη κατέχουν τὸ Ν καὶ Α μέρος τῆς χώρας; — Ὅρισατε τὴν κυρίαν διεύθυνσιν τῶν Ἑλβετικῶν Ἄλπεων. — Ὀνομάσατε τὰς ὑψηλοτέρας κορυφὰς των, τοὺς ποταμούς οἱ ὅποιοι πηγάζουν ἐξ αὐτῶν, τὰς λίμνας τὰς ὁποίας κατὰ τὸν ῥοῦν των σχηματίζουσιν. — Ποῖα ὄροσειρὰ χωρίζει τὴν Ἑλβετίαν ἀπὸ τὴν Γαλλίαν; — Ὅρισατε τὰ σύνορα τῆς Ἑλβετίας πρὸς τὰς ἄλλας γειτονικὰς χώρας.

Ἡ Ἑλβετία εἶναι ἡ ὀρεινοτέρα χώρα τῆς Εὐρώπης καὶ τόσον ὑψηλή, ὥστε τὸ $\frac{1}{3}$ σχεδὸν τῆς ἐπιφανείας της εἶναι αἰωνίως χιονοσκεπές. Ἄλλ' ἐνῶ εἰς ἕκτασιν εἶναι ἴση μὲ τὴν Ἑλληνικὴν Μακεδονίαν καὶ Θράκην, εἰς πληθυσμὸν εἶναι διπλασία

ἀπὸ αὐτὰς (3,8 ἐκ.). Καὶ δὲν ἔχει μὲν ἔξοδον πρὸς τὴν θάλασσαν, ἀλλ' ἔχει θέσιν κεντρικὴν, κατέχουσα τὰς διαβάσεις μεταξὺ τεσσάρων μεγάλων κρατῶν.— Εἰς τὴν Ἑλβετίαν διακρίνομεν τρία μέρη: τὰς Ἄλπεις, τὸ ὄροπέδιον καὶ τὸν Ἰούραν.

1. Αἱ Ἑλβετικαὶ Ἄλπεις πρὸς Α μὲν συνέχονται μὲ τὰς Αὐστριακὰς καὶ Γερμανικὰς Ἄλπεις, πρὸς Δ δὲ μὲ τὰς Γαλλικὰς, αἱ ὁποῖαι κάμπτουσαι πρὸς Ν φθάνουν μέχρι τῆς Μεσογείου Θαλάσσης· ὥστε κατέχουν τὸ μέσον τοῦ μεγάλου τόξου τῶν Ἄλπεων. Αἱ Ἄλπεις διὰ μεγάλης κοιλάδος, ἡ ὁποία ἀπὸ

Εἰκ. 39. Αἱ Ἄλπεις.

τῆς λίμνης τῆς Κωνσταντίας ἄγει πρὸς τὴν λίμνην τοῦ Κόμο, διαιροῦνται εἰς δυτικὰς καὶ ἀνατολικὰς Ἄλπεις. Ἐν λοιπὸν ἠμποροῦσαμεν μὲ τὸ ἀεροπλάνον ν' ἀνυψωθῶμεν ἐπάνω ἀπὸ τὴν ὑψηλότεραν κορυφὴν τῶν Ἄλπεων, θὰ ἐβλέπαμεν ὅτι αἱ μὲν δυτικαὶ Ἄλπεις συνίστανται ἀπὸ δύο ὀγκῶδεις, σχεδὸν παραλλήλους ζώνας, αἱ δὲ ἀνατολικαὶ ἀπὸ τρεῖς. Ἐκ τῶν ζωνῶν τούτων, εἰς μὲν τὰς δυτικὰς Ἄλπεις ἢ νοτιὰ, εἰς δὲ τὰς ἀνατολικὰς ἢ μεσαία εἶναι ὑψηλότεραι· ἐπειδὴ δὲ συνίστανται ἀπὸ πολὺ σκληρὰ πετρώματα (γρανίτην), τὰ ὁποῖα δυσκόλως φθείρονται ἀπὸ τὴν πολυκαιρίαν, αἱ μεγαλοπρεπεῖς κορυφαὶ τῶν ἔχουν μᾶλλον ἀπεστρογγυλωμένα σχήματα· φθάνουν δὲ κατὰ μέσον ὄρον εἰς ἄνω τῶν 4.000 μ. καὶ εἶναι αἰωνίως χιονοσκεπεῖς. Αἱ ἄλλαι ζῶναι σύγκεινται κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ ἀσβεστόλιθου, ὃ ὁποῖος εὐκολώτερα φθείρεται ἀπὸ τὴν πολυκαιρίαν. Διὰ

τοῦτο αἱ ῥάχεις τῶν ἀβεστολιθικῶν ᾠαλεων διατέμνονται ἀπὸ ἀγρίας φάραγγας καὶ προβάλλουν αἰχμηροὺς ὀβελίσκους.

Εἰς τὸ κέντρον τῶν Ἑλβετικῶν ᾠαλεων εἶναι ὁ **Ἅγιος Γοττάρδος**, γρανιτικὸν ὄροπέδιον, κείμενον εἰς ὕψος 2.000 μ. Εἰς τὰς κλιτύς αὐτοῦ ἔχουν τὰς πηγὰς τῶν ὁ Ῥήνος καὶ ὁ Ῥοδανός. Κατ' αὐτὸ διὰ σήραγγος 15 χιλιομέτρων συνδέεται σιδηροδρομικῶς ἡ Ἑλβετία μὲ τὴν Ἰταλίαν, ὅπως καὶ δυτικώτερον διὰ τῆς σήραγγος τοῦ Σεμπλόν, μήκους 20 χιλιομέτρων. Ὀλίγον βορειότερον εἶναι αἱ ᾠαλεὶς τῶν **τεσσάρων ὄρυμῶν** μὲ τὴν λίμνην τῆς Λυκέρνης, τὴν ὠραιοτάτην τῶν Ἑλβετικῶν λιμνῶν. Αἱ κορυφαὶ τῶν (Ῥίγκι, Πιλάτος) ἔχουν μικρότερον σχετικῶς ὕψος, ἀλλ' ὁ θεατὴς ἐξ αὐτῶν ἔχει μεγαλοπρεπῆ ἄποψιν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀνάβασις εἰς αὐτὰς γίνεται μὲ σιδηροδρόμους, χιλιάδες ξένων ἐπισκέπτονται κατ' ἔτος τὸ μέρος τοῦτο τῶν ᾠαλεων, ὅπως καὶ δυτικώτερον τὰς ᾠαλεὶς **τῆς Βέρνης** (Παρθένος 4170 μ. Ῥόζα 4640 μ.). Ἡ ἀνάβασις εἰς αὐτὰς ἀπαιτεῖ τρεῖς ἡμέρας. Εἶναι δὲ πολὺ ἐπικίνδυνος, ὅταν νέφη πυκνὰ ἢ χιονοθύελλα καταλάβουν τοὺς περιγηγιάς.

Ἡ βλάστησις τῶν φυτῶν εἰς τὰς ᾠαλεὶς σχετίζεται μὲ τὸ κλίμα. Ὅσον ὑψηλότερα ἀναβαίνομεν, τόσον τὸ ψῦχος αἰξάνει καὶ ἡ βλάστησις ἐλαττοῦται. Ἰδιαιτέραν ἐπίδρασιν ἐπ' αὐτῆς ἔχει ἡ θέσις τῶν κλιτύων καὶ τῶν κοιλάδων εἰς τὴν νοτίαν ἢ τὴν βορειάν πλευρὰν τῶν ὄροσειρῶν. Ἐν ᾧ αἱ πρὸς Β ἀνοιγμέναι κοιλάδες εἶναι ἐκτεθειμέναι εἰς τοὺς δυτικούς καὶ βορείους ἀνέμους, αἱ πρὸς Ν εἶναι ἀνοικταὶ εἰς τοὺς θερμοὺς νοτίους ἀνέμους καὶ τὸν περισσότερον καιρὸν ἔχουν καθάριον οὐρανόν. Διὰ τοῦτο αἱ μὲν βόρεια πλευρὰι τῶν βουνῶν σκεπάζονται κατὰ τὸ πλεῖστον μὲ δάση, αἱ δὲ θερμότεραι κοιλάδες καὶ νότιαι κλιτύες κατέχονται ἀπὸ λιβάδια καὶ ἀγρούς. Εἰς τὰς νοτίας κοιλάδας τῆς Ἑλβετίας, ὅπως καὶ εἰς τὴν Ῥιβιέραν, ἀπαντῶνται καὶ φυτὰ τῶν χωρῶν μας, ἤτοι ἐλαία, συκῆ, ῥοδοδάφνη καὶ κυπάρισσος, καὶ ἐπειδὴ τὸ κλίμα καὶ τὸν χειμῶνα εἶναι γλυκὺ, πολλοὶ πάσχοντες καταφεύγουν ἐκεῖ πρὸς ἀνάρρωσιν (Λονγκάνο, Νταβός). Ἐκεῖ καὶ εἰς τὰ 1800 μ. ἠμπορεῖ νὰ γίνῃ καλλιέργεια. Ἀλλ' ἀπὸ 2000 μ. μόνον βελονόφυλλα δένδρα (πεύκη, ἐλάτη) ἠμποροῦν νὰ εὐδοκιμήσουν. Μεταξὺ τῶν δασῶν, εἰς τὰ ὕψη ἐκεῖνα, ἐκτείνον-

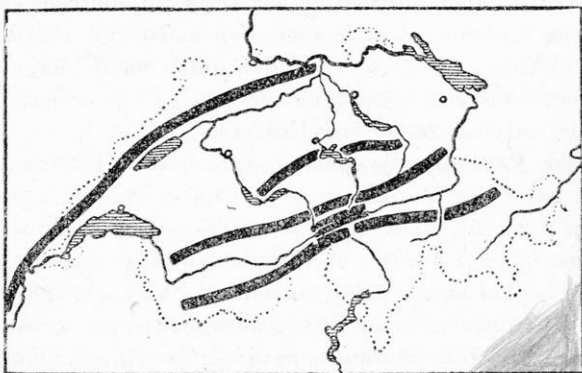
τα λιβάδια καταπράσινα, εις τὰ ὁποῖα αἱ ἀγελάδες καὶ αἶγες εὐρίσκουν ἀφθονον καὶ ἀρωματώδη τροφήν. Ἀπὸ τὰ 2600 — 2700 μ. ἀρχίζει τὸ βασιλείον τῆς αἰωνίας χιόνος καὶ τοῦ πάγου, ἡ ἀκένωτος πηγὴ τῶν Ἀλπείων ποταμῶν. Ἐκτὸς ἀπὸ φύκια καὶ λειχήνας, μόνον ὀλίγοι θάμνοι ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἀναφαίνονται. Δὲν λείπουν ὅμως καὶ οἱ κάτοικοι: δορκάδες, αἶγαγοι καὶ ἀετοὶ εἶναι αἱ ζῶσαι ὑπάρξεις, τὰς ὁποίας συναντᾷ ἐκεῖ ὁ τολμηρὸς Ἀλπινιστῆς. (Πίναξ 6).

Τὸ γάλα, συμπεπυκνωμένον εἰς κυτία, τὸ βούτυρον καὶ τὰ τυριά τῆς Ἑλβετίας εἶναι ἐξαιρετα καὶ πωλοῦνται εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Ἀλλὰ περισσότερον καὶ ἀπὸ αὐτά, πόρον ζωῆς εἰς τοὺς κατοίκους παρέχει ἡ κίνησις τῶν ξένων, διὰ τὴν ὁποίαν ἡ Ἑλβετία ἀποκαλεῖται ξενῶν «τῆς Εὐρώπης».

2. Τὸ **Ἑλβετικὸν ὄροπέδιον**, ἦτοι ἡ μέση Ἑλβετία, ἐκτείνεται μεταξὺ τῶν Ἀλπεων καὶ τοῦ Ἰούρα ἀπὸ τῆς λίμνης τῆς Γενεύης μέχρι τῆς λίμνης τῆς Κωνσταντίας. Εἶναι μᾶλλον λοφώδης χώρα, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ ποταμοὶ διήνοισαν βαθείας κοιλάδας καὶ ἐσχημάτισαν πλῆθος λιμνῶν. Ὁ Ἄαρ, πηγάζων ἐκ τοῦ Ἀγίου Γοττάρδου, εἶναι ὁ κύριος ποταμὸς τῆς χώρας καὶ προσλαμβάνων καὶ ἄλλα ποτάμια χύνεται εἰς τὸν Ρῆνον. Οὗτος μετὰ τὴν ἔξοδόν του ἀπὸ τὴν λίμνην τῆς Κωνσταντίας διανοίγει δρόμον διὰ μέσου τοῦ Ἰούρα καὶ κρημιζόμενος ἀπὸ ὕψους 24 μέτρων σχηματίζει μεγαλοπρεπῆ καταρράκτην. Τὸ ἕδαφος τοῦ ὄροπέδιου εἶναι εὐφορον, ἐπειδὴ δὲ καὶ τὸ κλίμα εἶναι γλυκὺ καὶ ὑγρὸν. ἡ καλλιέργεια ἀποδίδει καλὴν ἐσοδείαν. Ἰδίᾳ εἰς τὴν δυτικὴν Ἑλβετίαν, ἐπὶ τῶν προσηλιῶν λόφων εὐδοκιμοῦν τ' ἀμπέλια καὶ τὰ ὀπωροφόρα δένδρα. Ἀλλ' ἡ γεωργία μόνη δὲν ἐπαρκεῖ νὰ διαθρέψῃ τὸν πυκνὸν πληθυσμόν. Ἡ ἀφθονία τῶν ὑδάτων καὶ ἡ δύναμις τῆς πτώσεως αὐτῶν ἀνεπλήρωσαν εἰς τὴν Ἑλβετίαν τὴν ἔλλειψιν τῶν γαιανθράκων καὶ ἠνώνησαν τὴν ἀνάπτυξιν σπουδαίων βιομηχανιῶν. Ἐπειδὴ δὲ αἱ ἀκατέργαστοι ὕλαι εἰσάγονται ἔξωθεν, οἱ Ἑλβετοὶ λαμβάνουν πρὸς ἐπεξεργασίαν τοιαύτας ὕλας, αἱ ὁποῖαι παρὰ τὸ μικρὸν τῶν βάρους ἔχουν μεγάλην ἀξίαν, ἦτοι μέταξαν, βάμβακα, χουσόν, ἄργυρον, καὶ με αὐτὰς κατασκευάζουν δαντέλλας, κεντήματα, ὑφάσματα, ὠρολόγια.

Ἡ πρωτεύουσα **Βέρνη** (100, πανεπιστήμιον) ἔχει ἀκμαίαν ἐπι-

ουργίαν. Εἰς τὸ **Σαιντ Γκάλλεν** (70) κατασκευάζονται κεντήματα καὶ βαμβακερά, εἰς τὴν **Ζυρίχην** (200, πανεπιστ.) μεταξωτά, καὶ εἰς τὴν **Βασιλείαν** (Γερμ. Μπάζελ, 140, πανεπ.) κορδέλλες κλπ. Μὲ τὴν γεωργίαν, τὴν βιομηχανίαν, τὸ ἐμπόριον καὶ τὰ ξενοδοχεῖα οἱ κάτοικοι τῆς μέσης Ἑλβετίας ἀπέκτησαν εὐπορίαν, διὰ τῆς ὁποίας ἠδυνήθησαν νὰ θεραπεύσουν καὶ τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας. Ἡ παιδεία, ἰδίᾳ εἰς τὰς μεγαλυτέρας πόλεις ἴσταται εἰς ὑψηλὴν βαθμίδα.

Εἰκ. 40. Ἑλβετία (1 : 5 ἐκ.).

3. Ὁ Ἑλβετικὸς Ἰούρας εἶναι τὸ ΝΔ τμήμα ὄροσειρᾶς, ἣ ὁποία ἀπὸ τοῦ Ῥοδανοῦ ἐκτείνεται καὶ πέραν τοῦ Ῥήνου εἰς τὴν Γερμανίαν, ὡς Σουαβικὸς καὶ Φραγκονικὸς Ἰούρας. Εἶναι ὄρος ἀσβεστολιθικὸν καὶ ἔχει κλίμα τραχὺ διὰ τοῦτο εἰς τὰ ὑψώματά του, μόνον μικρὰ κτηνοτροφία ἐνεργεῖται. Μόλα ταῦτα τὸ βουνὸν εἶναι πυκνὰ κατωκημένον. Οἱ φίλεργοι κάτοικοί του ἐξασκοῦν τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ὥρολογιοποιοῦ καὶ τοῦ κατασκευαστοῦ μουσικῶν ὁργάνων. Ἀπὸ τὴν **Γενεύην** (150, πανεπιστήμιον) τὰ ὥρολόγια ἀποστέλλονται εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς χώρας τοῦ κόσμου. Ἡ **Λωζάνη** (70, πανεπιστ.) εἶναι σπουδαῖον κέντρον συγκοινωνιῶν.

4. Οἱ κάτοικοι τῆς ΒΑ Ἑλβετίας, ἀποτελοῦντες τὰ $\frac{2}{3}$ τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ, εἶναι Γερμανοί, τῆς δυτικῆς Ἑλβετίας Γάλλοι, καὶ τῆς νοτίου Ἰταλοί. Περίπου τὰ $\frac{3}{5}$ τῶν κατοίκων εἶναι διαμαρτυρούμενοι καὶ

τά $\frac{2}{5}$ καθολικοί. Ὅπως ὅλους τοὺς κατοίκους τῶν Ἄλπεων, οὕτω καὶ τοὺς Ἑλβετοὺς, ὁ διηγετικὸς ἀγὼν πρὸς τὰς δυνάμεις τῆς φύσεως κατέστησεν ὑπομονητικούς, φιλοπόνους καὶ ὀλιγαρκεῖς. Ἡ Ἑλβετία πολιτικῶς εἶναι διηρημένη εἰς 25 αὐτονόμους πολιτείας ἢ καντόνια, τὰ ὅποια ἀπαρτίζουν μίαν ὀμοσπονδίαν. Τὴν κυβέρνησιν διαχειρίζεται Συμβούλιον, τοῦ ὁποῖου προΐσταται εἰς πρόεδρος.

5. **Ἐμπόριον μὲ τὴν Ἑλλάδα.** Ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ἢ Ἑλβετία προμηθεύεται καπνὸν καὶ σπόγγους, ἡ δὲ Ἑλλάς ἐξ αὐτῆς λαμβάνει νήματα καὶ ὑφάσματα, γάλα εἰς κτυία, βούτυρον, ὄρολόγια, χαρτί, σοκολάταν καὶ ἀγελάδας.

6. **Ἄσκησις.** Ὀνομάσατε τὰς γειτονικὰς χώρας, τὰς ὄροσεικὰς, τοὺς ποταμούς, τὰς λίμνας, τὴν πρωτεύουσαν καὶ τὰς λοιπὰς πόλεις. —Κάμετε μεγέθυνσιν τοῦ χάρτου καὶ ἐπιγράψατε τὰ ὀνόματα.

6. Αὐστρία.

Ὅρισατε τὴν θέσιν τῆς Αὐστρίας ὡς πρὸς τὰς γειτονικὰς χώρας. — Ποῖον τμήμα τῶν Ἄλπεων κατέχει ὅλην ἰσχεδὸν τὴν χώραν; — Ποῖος ποταμὸς διασχίζει τὸ ΒΑ μέρος τῆς χώρας; — Ποία μεγάλη πόλις κείται ἐπ' αὐτοῦ;

1. Ἡ Αὐστρία πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἀπετέλει μετὰ τῆς Οὐγγαρίας μέγα κράτος, τὸ ὁποῖον ἐξετείνετο ἀπὸ τῆς λίμνης τῆς Κωνσταντίας μέχρι τῶν Καρπαθίων ὄρεων καὶ ἀπὸ τὰ Σούδητα ὄρη μέχρι τῆς Ἀδριατικῆς (εὔρατε τὰ ὄρια ταῦτα). Περιελάμβανεν ὅμως πολλοὺς λαοὺς, οἱ ὅποιοι διέφερον μεταξὺ τῶν κατὰ τὴν γλῶσσαν καὶ τὸ φρόνημα (Γερμανοὺς, Οὐγγροὺς, Τσέχους, Ῥουμάνους, Σέρβους Ἰταλοὺς). Οὗτοι μετὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον ἀπεχωρίσθησαν, καὶ σήμερον ἡ Αὐστρία περιλαμβάνει μόνον τοὺς Γερμανοὺς (6 $\frac{1}{2}$ ἑκατ.) Καὶ ἔχασε μὲν τὴν ἔξοδον πρὸς τὴν θάλασσαν, ἀλλ' ἔχει θέσιν κεντρικὴν καὶ διὰ τοῦ Δουβάβως ἐπικοινωνεῖ μὲ τὰς γειτονικὰς τῆς χώρας.

2. Ἡ Αὐστρία, κατέχουσα τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν Ἀνατολικῶν Ἄλπεων, ἔχει τὰ φυσικὰ γνωρίσματα τῆς Ἑλβετίας. Εἶναι ἀνοικτὴ εἰς τοὺς βορείους καὶ ἀνατολικούς ἀνέμους καὶ ἔχει σχετικῶς πολλὰς βροχὰς. Αἱ κλιτύες τῶν βουνῶν μέχρι 1800 μ. εἶναι κεκαλυμμένα με δάση. Ἰδίᾳ εἰς τὸ Τυρόλον, τὸ ὁποῖον συνέχεται μετὰ τὴν Ἑλβετίαν, ἡ κτηνοτροφία καὶ γαλακτοκομία ἀποτελεῖ τὴν κυρίαν ἐνασχόλησιν τῶν κατοίκων καὶ ἡ κίνησις δὲ τῶν ξένων παρέχει ἐπίσης εἰς αὐτοὺς πόρον ζωῆς.

Εἰς τὸ κέντρον τοῦ Τυρόλου, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ἰνν (ποῦ χύνεται οὗτος;) κείται ἡ **Ἰννσμπρουκ** (60) μὲ πανεπιστήμιον.

Εἰς τὸ ΒΑ ἄκρον αἱ Ἄλπεις εἶναι πλούσιαι εἰς θησαυροὺς τοῦ ἐδάφους. Ἀλατωρυχεῖα καὶ ἀλατοῦχοι πηγαὶ ὑπάρχουν παρὰ τὴν **Σάλτσμπουργκ** (40), σιδηρορυχεῖα δὲ παρὰ τὴν **Γκράτς** (160), εἰς τὴν ὁποίαν ἐκ τούτου ἀκμάζει ἡ σιδηροβιομηχανία.

3. Τὸ παραδουνάβιον μέρος τῆς Αὐστρίας ἀποτελεῖται ἀπὸ προβούρους τῶν Ἄλπεων, τῶν ὁποίων τὸ ἔδαφος εἶναι εὐφορον, ἀλλὰ καὶ πλούσιον εἰς γαιάνθρακας καὶ μεταλλεύματα σιδήρου. Ἐπειδὴ δὲ καὶ αἱ συγκοινωνίαι κατ' αὐτὸ διευκολύνονται διὰ τοῦ Δουνάβεως, ἀνεπτύχθησαν εἰς τὴν διασταύρωσιν σπουδαίων ἐμπορικῶν ὁδῶν δυτικῶς μὲν ἡ **Λίντς** (80) ἀνατολικῶς δὲ ἡ **Βιέννη** (2 ἑκατ.), ἡ ὡραία πρωτεύουσα τῆς Αὐστρίας. Αὕτη ἔχει καὶ ποικίλην καὶ σπουδαίαν βιομηχανίαν· ἰδίᾳ περίφημα εἶναι τὰ βιεννέζικα ἐπιπλα καὶ λοιπὰ εἶδη πολυτελείας. Μὲ τὸ πανεπιστήμιον καὶ τὰ μουσεῖά της εἶναι σπουδαῖον κέντρον πνευματικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς, ἰδίᾳ μουσικῆς κινήσεως.

7. Τσεχοσλοβακία.

Ὅρισατε τὴν θέσιν αὐτῆς ἐν τῇ κεντρικῇ Εὐρώπῃ.—Ποῖαι ὄροσειραὶ χωρίζουν αὐτὴν ἀπὸ τὴν Γερμανίαν; ποῖα ἀπὸ τὴν Πολωνίαν; μὲ ποίας χώρας συνορεύει πρὸς Ν;—Ποῖος ποταμὸς διαρρέει τὸ ΒΔ τμήμα τῆς Τσεχοσλοβακίας καὶ εἰς ποίαν θάλασσαν ἐκβάλλει οὗτος;—Ποῖος μεγάλος ποταμὸς ἀποτελεῖ σύνορον πρὸς τὴν Οὐγγαρίαν;

Ἡ Τσεχοσλοβακία εἶναι νεαρὰ δημοκρατία· ἀπετελέσθη ἀπὸ τὰς χώρας τῆς Αὐστροουγγρικῆς Μοναρχίας, τὰς ὁποίας κατοικοῦν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον Σλάβοι (Τσέχοι—Σλοβάκοι). Ἐν ᾧ δὲ εἰς ἔκτασιν εἶναι ἴση σχεδὸν μὲ τὴν Ἑλλάδα, ἔχει ὑπερδιπλάσιον πληθυσμὸν (14 ἑκατ.). Διὰ παραφράδων τῶν βουνῶν, ἐκτεινομένων πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας, διαιρεῖται αὕτη εἰς τρία μέρη· τὴν Βοημίαν, τὴν Μοραβίαν καὶ τὴν Σλοβακίαν.

1. Ἡ Βοημία ἀποτελεῖ λεκάνην, ἡ ὁποία ἔχει κλίσιν πρὸς Β. Ἐκ τούτου τὰ ὕδατα αὐτῆς λαμβάνουν τὴν διεύθυνσιν ταύτην καὶ συλλεγόμενα εἰς τὸν ῥοῦν τοῦ Ἄλβιος ἐκρέουν διὰ βαθείας καὶ ὡραίας κοιλάδος, τὴν ὁποίαν οὗτος διήνοιξε μεταξὺ Ἐρτζεῖων καὶ Σουδήτων ὀρέων. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι ἄλλοτε τὰ νερὰ ἐσχη-

μάτιζον ἐκεῖ λίμνην καὶ διὰ τοῦτο ἡ χώρα ἔχει καλόν, κατὰ τὸ πλείστον ἀργιλῶδες ἔδαφος. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τὸ κλίμα αὐτῆς εἶναι εὐνοϊκόν, ἡ Βοημία εἶναι ἐξαιρετικῶς εὐφορος. Κῆποι μὲ ὄπωροφόρα δένδρα, ἀγροὶ μὲ σιτηρὰ καὶ τεῦτλα καὶ βρωνίαν καὶ ἀμπέλια παρέχουν εἰς τοὺς φιλοπόνους κατοίκους πλουσίαν ἐσοδείαν, ἐκτὸς τούτου ἡ χώρα εἶναι πλουσία καὶ εἰς μεταλλεύματα. Εἰς τὰ πλούσια γαιανθροακωρυχεῖα καὶ τὰ μεταλλεῖα τοῦ σιδήρου ὀφείλει τὸ Πίλσεν (100) τὴν ἀνθηρὰν βιομηχανίαν (μηχανουργεῖα, ζυθοποιεῖα), ὁμοίως δὲ καὶ ἡ Πράγα (680, βαμβακουργεῖα), ἡ ὁποία διὰ τὴν κεντρικὴν θέσιν τῆς ἔχει καὶ σημασίαν ἐμπορικὴν. — Εἰς τοὺς νοτίους πρόποδας τοῦ Ἐρτζείου ὄρους ἀναβλύζουν πηγαὶ ἰαματικά, Κάρλσμπανγ. Ἐκεῖ ὑπάρχει καὶ ἐξαιρετος πορσελάνη, διὰ τῆς ὁποίας κατασκευάζουν ὠραῖα ἀγγεῖα

2. Ἡ Μοραβία εἶναι χώρα τοῦ Μάρς, ὁ ὁποῖος ἀπὸ βορρᾶ χύνεται εἰς τὸν Δούναβιν. Ἡ γεωργία καὶ ἡ κτηνοτροφία ἀπολοῦν τὴν σπουδαιότεραν ἀσχολίαν τῶν κατοίκων. Διὰ τὴν ἀφθονίαν τῶν γαιανθράκων ἀκμάζει καὶ ἐδῶ ἡ σιδηροβιομηχανία. Εἰς τὴν Μπρονν (225) ὑπάρχουν μεγάλα ἐριουργεῖα.

3. Ἡ Σλοβακία ἐκτείνεται ἐπὶ τῆς ΝΔ πλευρᾶς τῶν Καρπαθίων. Ταῦτα ἀποτελοῦν ΒΑ πρόεξτασιν τῶν Ἄλπεων, εἰς τινὰ δὲ σημεῖα (Τάτρα) φθάνουν τὸ ὕψος τῆς ἰδικῆς μας Πίνδου. Εἰς τὰ ἐκτεταμένα δάση τῶν ὑπάρχουν λύκοι καὶ ἀρκουδες. Μεμονωμένον τμῆμα τῶν Καρπαθίων εἶναι τὸ Οὐγγρικὸν Ἐρτζεῖον ὄρος, τὸ ὁποῖον εἶναι πλούσιον εἰς μεταλλεύματα χρυσοῦ, ἀργύρου, σιδήρου, μολύβδου, γαιανθράκων καὶ ἄλλας.

Ἡ μακρὰ ὁροσειρὰ τῶν Καρπαθίων ἐμποδίζει τοὺς ψυχροὺς ΒΑ ἀνέμους ὡς δι' ὑψηλοῦ τείχους. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τὸ ἔδαφος ἀρδεύεται καλὰ ὑπὸ τῶν ποταμῶν, ἡ γεωργία φέρει πλούσια εἰσοδήματα (σῖτον, ἀραβόσιτον, λαχανικά, οἴνους, ὄπωρικά)

4. Ἐκ τῆς Τσεχοσλοβακίας ἡ Ἑλλάς λαμβάνει ζάχαριν, ὑαλικά, σιδηρικά, χάρτην κτλ.

8. Οὐγγαρία.

Ὅρισατε τὴν θέσιν τῆς χώρας ἐν τῇ κεντρικῇ Εὐρώπῃ. — Μὲ ποίας χώρας ἔχει κοινὰ σύνορα; — Ποιοὶ ποταμοὶ τὴν διαρρέουν; — Διὰ ποίων στενῶν ὁ Δούναβις ἐξέρχεται ἀπὸ τὴν Οὐγγρικὴν πεδιάδα;

1. Τὸ Οὐγγρικὸν βαθύπεδον, ἐκτεινόμενον μεταξύ τῶν Ἀλπεων καὶ τῶν Καρπαθίων ὄρεων, διαρρέεται ὑπὸ μεγάλων ποταμῶν, οἱ ὅποιοι συχνὰ πλημμυροῦν καὶ ἀφήνουν παρὰ τὰς ὄχθας τῶν ἔλη. Καὶ ὄλη δὲ ἡ πεδιάς, προτοῦ τὰ νερὰ διανοίξουν μεταξύ τῶν Καρπαθίων καὶ τοῦ Αἴμου τὴν Σιδηρᾶν λεγομένην Πύλην, ἢ το πυθμὴν λίμνης. Ἐπειδὴ ὀλόγουρα περιστοιχίζεται ὑπὸ ὄρεων, ἡ Οὐγγρική πεδιάς ἔχει ἠπειρωτικὸν κλίμα καὶ εἶναι πτωχὴ εἰς βροχάς. Ἄλλ' ἔπειδὴ τὸ ἔδαφος εἰς εὐρείας ἐκτάσεις διατηρεῖ ἀρκετὴν ὑγρασίαν, τόποι ἐξαιρετικῆς εὐφορίας διαδέχονται τόπους, εἰς τοὺς ὁποίους τὰ χόρτα κατὰ τὸ θέρος ξηραίνονται. Αὐταὶ εἶναι αἱ ἄδενδροι στέππαι τῆς Οὐγγαρίας, εἰς τὰς ὁποίας βόσκουν ἀναρίθμητοι ἀγέλαι ἵππων, βοῶν, προβάτων καὶ χοίρων, ἀλλὰ καὶ γεωργία ἐνεργεῖται (ἀραβόσιτος, σῖτος, ὄσπρια, καπνός, τεῦτλα). Ὅπου ὅμως ἡ πεδιάς σκεπάζεται μὲ ἄμμον, τὴν ὁποίαν ὁ ἄνεμος μετακινεῖ, ἐκεῖ κάθε προσπάθεια τοῦ ἀγρότου ἀποβαίνει ματαία. Εἰς τὰ πλάγια τῶν μεθορίων, παρὰ τὴν **Τοκάϊαν** μὲ τὴν ζέστην τοῦ θερινοῦ ἡλίου εὐδοκιμεῖ ἡ ἀμπελος καὶ τὰ ὀπωροφόρα δένδρα.

2. Εἰς τὴν ἀχανῆ πεδιάδα οἱ Οὐγγροὶ ἀγρόται κατοικοῦν κατὰ μεγάλους συνοικισμούς, οἱ ὅποιοι ἀριθμοῦν χιλιάδας κατοίκων καὶ ἀπέχουν πολὺ ἀναμεταξύ των. Ξύλα καὶ πέτρες λείπουν ἀπὸ τὴν στέππην, δι' αὐτὸ τὰ σπίτια εἶναι πλινθόκτιστα μὲ καλαμίνην στέγην. Μὲ τοὺς χρωματισμοὺς καὶ τὸ καθαρὸν ἐξωτερικόν των τὰ οὐγγρικά σπίτια παρέρχουν καλὴν ἐντύπωσιν. Φράκτης καλάμιμος χωρίζει τὴν αὐλὴν ἀπὸ τὸν φαρδὺν δρόμον. Γύρω εἰς τὰ μεγάλα αὐτὰ χωριά πρῶτοι ἔρχονται οἱ κῆποι καὶ τὰ ἀμπέλια, κατόπιν εἰς εὐρύτατον κύκλον ἀπλώνονται οἱ ἀγροί, καὶ πέραν ἀπὸ αὐτοὺς τὰ λιβάδια. Κατὰ τὴν θερινὴν ἐποχὴν τοῦ ἔτους μέγα μέρος τοῦ πληθυσμοῦ μετακίεῖ εἰς θερινὰ παραπήγματα διὰ νὰ θερίσουν τὰ χωράφια καὶ νὰ τὰ ὀργώσουν. (Πίναξ 7).

Πρωτεύουσα τῆς Οὐγγαρίας εἶναι ἡ **Βουδαπέστη** (1, 2 ἑκατ.) εἰς τὴν ὁποίαν διασταυρῶνται σπουδαιόταται ὁδοὶ συγκοινωνίας καὶ ἀκμάζει τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ βιομηχανία. Κέντρον ἐμπορίου καὶ βιομηχανίας ἐρίου εἶναι ἐπὶ τοῦ Θάϊδος τὸ **Σεγκενδιν** (120).

3. Ἡ Οὐγγαρία πρὸ τοῦ 1919 περιελάμβανε καὶ ἄλλας χώρας ἀπὸ τοῦ Σαίου μέχρι τῶν Καρπαθίων μὲ 21 ἑκατ. κατοίκων. Τώρα περιορίσθη εἰς ἕκτασιν ἴσην μὲ τὰ $\frac{2}{3}$ τῆς Ἑλλάδος καὶ πληθυσμὸν 8 ἑκα-

τομυριών. Οί Ουγγροί είναι λαός 'Ασιατικός, ὁ ὁποῖος πρὸ 1000 ἐτῶν ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Εὐρώπην. Ἡ γλῶσσά των ὁμοιάζει με τὴν Τουρκικὴν ἄλλ' οἱ Ουγγροί εἶναι χριστιανοὶ καὶ πολιτισμένοι, ἂν καὶ ἐκτὸς τῆς γλώσσης διετήρησαν καὶ τὰ ἥθη των καὶ τὴν ὑπερηφάνειάν των ἀπέναντι τῶν γειτόνων των.

9. Ρουμανία.

Προσδιορίσατε τὸ σχῆμα καὶ τὰ ὅρια τῆς 'Ρουμανίας. — Περιγράψατε τὸν κάτω ῥοῦν καὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Δουνάβεως. — Εὑράτε ἐκ τῶν παραποτάμων τοῦ τὸν Προῦθον. — Ποία μακρὰ ὄροσειρὰ κατέχει τὸ κέντρον τῆς χώρας καὶ ποῖαν διεύθυνσιν ἀκολουθεῖ; — Ἡ Βλαχία, ἡ Μολδαυία καὶ ἡ Δοβρουτσά ἀποτελοῦν τὴν παλαιάν 'Ρουμανίαν (8 ἑκατ. κατ.), ἡ Τρανσυλβανία, τὸ Βανᾶτον, ἡ Βουκοβίνα καὶ ἡ Βεσσαραβία τὰς νέας χώρας (10 ἑκατ. κατ.), τὰς ὁποίας διὰ τῆς συνθήκης τῆς εἰρήνης ἀπέκτησε τὸ 1919 ἡ 'Ρουμανία. — Ὅρίσατε τὴν θέσιν τῶν χωρῶν τούτων.

Τὰ νότια Καρπάθια ἔχουν μὲν τὸ ὕψος τῆς ἰδικῆς μας Πίνδου (2530 μ.) καὶ ἀποτόμους κλιτύς, ἀλλὰ διὰ διαφόρων διόδων ἐπιτρέπουν τὴν διάβασιν ἐκ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην πλευράν. Τοῦναντίον ὁ Δουνάβις καὶ ὁ Δνεϊστερος, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν τὸν νότιον καὶ ἀνατολικὸν ὄριον τῆς Ρουμανίας, με τὴν εὐρεΐαν κοίτην καὶ τοὺς βάλτους των εἶναι ἀδιάβατοι. Διὰ τῶν Καρπαθίων ἡ 'Ρουμανία διαιρεῖται εἰς ἀνατολικὴν καὶ δυτικὴν 'Ρουμανίαν.

1. Ἡ Ἀνατολικὴ Ρουμανία πρὸς νότον μὲν εἶναι πεδινὴ (Βλαχία, Δοβρουτσά) πρὸς βορρᾶν δὲ λοφώδης (Μολδαυία, Βουκοβίνα, Βεσσαραβία). Αὕτη εἶναι ἐκτεθειμένη εἰς τοὺς ΒΑ ἀνέμους, οἱ ὁποῖοι ἐνσκήπτουν ἀπὸ τὰς ὥσικὰς στέππας καὶ καθιστοῦν τὸν χειμῶνα δριμύτατον. Ἔχει ὅμως θέρους θερμοὶν καὶ ἔδαφος εὐφορώτατον. Ὅθεν παράγει μεγάλας ποσότητας σίτου, κριθῆς, βρίζης, ἀραβοσίτου καὶ ὀσπρίων, (σιτοβολῶν τῆς Εὐρώπης). Διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν προϊόντων χρησιμεύει ἡ κοίτη τοῦ Δουνάβεως (900—2000 μ. πλάτος καὶ 4—25 μ. βάθος), ὡς λιμένες δ' ἐξαγωγῆς τὸ Γαλάτσι (70), ἡ Βρατλα (70) καὶ ἡ Κωνσιάντισα (30) (θέσις;). Εἰς τὰς πόλεις ταύτας κατοικοῦν καὶ πολλοὶ Ἕλληνες, διενεργοῦντες ἐμπόριον σιτηρῶν. Εἰς τὰς ὑψηλοτέρας κλιτύς τῶν Καρπαθίων ὑπάρχουν χλοερά λιβάδια,

τὰ ὁποῖα παρέχουν τροφήν εἰς τὰ ποίμνια καὶ τὰς ἀγέλας. Ὄθεν ἡ γεωργία καὶ ἡ κτηνοτροφία εἶναι αἱ κύρια ἀσχολία τῶν κατοίκων. Ὁ Ῥουμᾶνος ὁμως χωρικός ζῆ μέσα εἰς ἀθλίαν καλύβην, ἡ ὁποία δὲν ἀερίζεται, καὶ τὸ θέρος ὁμοιάζει μὲ φουῦνον. Ὅταν πάλιν ἔλθῃ ὁ χειμὼν, κτήνη καὶ ἄνθρωποι κατοικοῦν ὑπὸ τὴν ἰδίαν στέγην. Εἶναι ὁμως οἱ χωρικοὶ φίλεργοι καὶ καλοκάγαθοι, καὶ ἀφ' ὅτου κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἔγιναν κύριοι τῶν γαιῶν, τὰς ὁποίας πρότερον ἐκαλλιέργουν διὰ λογαριασμὸν τῶν πλουσίων, ἤρχισαν καὶ αὐτοὶ ν' ἀναπτύσσονται.

Εἰς τὰς ΝΑ ὑποφείας τῶν Καρπαθίων ὑπάρχουν πλούσια ἀλατωρυχεῖα καὶ πηγαὶ πετρελαίων, πρὸ πάντων παρὰ τὸ **Πλοέστι**. Ἐκεῖ μὲ μηχανήματα τρυποῦν τὸ ἔδαφος, διὰ νὰ εὔρουν τὸ πετρέλαιον, τὸ ὁποῖον εἶναι μαζεμένον εἰς ὑπόγεια κοιλώματα τῆς Γῆς. Ὅταν ἡ τρυπάνη φθάσῃ εἰς αὐτὰ τὸ πετρέλαιον ἀνατινάσσεται μὲ ὄρμην καὶ χύνεται πρὸς ὅλας τὰς διευθύνσεις· τότε συλλέγεται εἰς δεξαμενὰς καὶ ἐκεῖ καθαρίζεται. Εἰς ἐξαγωγήν πετρελαίου ἡ Ῥουμανία κατέχει τὴν τετάρτην θέσιν. (Πίναξ 7).

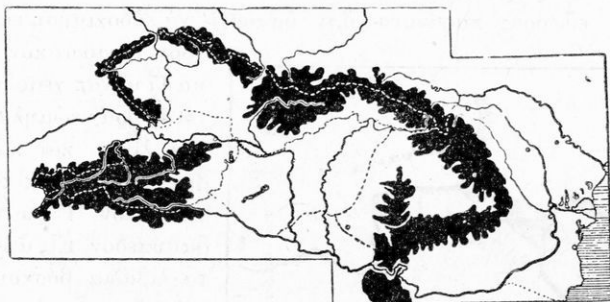
Εἰς τὸ κέντρον σπουδαίων ἐμπορικῶν ὁδῶν κεῖται τὸ **Βουκουρέστι** (700), ἡ πρωτεύουσα τῆς Βλαχίας καὶ ὅλης τῆς Ῥουμανίας, μὲ ὠραίας οἰκοδομὰς. Εἰς τὴν Μολδαυίαν εἶναι τὸ **Ἰάσιον** (80), εἰς τὴν δασώδη Βουκοβίαν τὸ **Τσέρνοβιτς** (100) καὶ εἰς τὴν Βεσσαραβίαν τὸ **Κισνόβ** (150).

2. **Ἡ δυτικὴ Ῥουμανία** περιλαμβάνει τὴν Τρανσυλβανίαν, τὸ Ῥουμανικὸν Βανᾶτον καὶ λωρίδα τῆς Οὐγγρικῆς πεδιάδος. Ἡ Τρανσυλβανία ἀποτελεῖ ὄροπέδιον, τὸ ὁποῖον περιστοιχίζεται ἀπὸ ὑψηλὰ βουνὰ καὶ εἶναι κατὰ μέγα μέρος σκεπασμένον μὲ δάση. Τὸν κύριον πλοῦτον τῆς χώρας ἀποτελοῦν οἱ θησαυροὶ τοῦ ἔδαφους: ἄλλας ὄρυκτόν, λιγνίται, σίδηρος καὶ χρυσός. Πρωτεύουσα τῆς χώρας εἶναι ἡ **Κλάουζεμπουργκ** (90, πανεπιστ.). Καὶ τὸ Ῥουμανικὸν **Βανᾶτον** ἔχει τὸν ἴδιον δασικὸν καὶ μεταλλευτικὸν πλοῦτον, ἀλλὰ καὶ ἀκμαίαν κτηνοτροφίαν (πρόβατα), πρωτεύουσα δ' αὐτοῦ εἶναι τὸ **Τέμεσβαρ** (75).

3. **Οἱ κάτοικοι** τῆς Ῥουμανίας ὁμιλοῦν γλῶσσαν, ἡ ὁποία προήλθεν ἀπὸ τὴν Λατινικήν, ἐπειδὴ οἱ Ῥωμαῖοι, ἀφοῦ κατέκτησαν τὴν χώραν των, ἴδρυσαν εἰς αὐτὴν πολλὰς Ῥωμαϊκὰς ἀποικίας (Εἰς 25). Ἐκ

τῶν κατοίκων τῆς σημερινῆς Ῥουμανίας 13 ἑκατομμύρια εἶναι Ῥουμᾶνοι καὶ ἀναγνωρίζουν τὴν ἑλληνικὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν, οἱ δὲ λοιποὶ (4 ἑκ.) εἶναι Οὐγγροὶ, Γερμανοὶ, Βούλγαροι, Ρῶσοι, Ἑβραῖοι καὶ Ἑλληγες. Τὸ πολίτευμά των εἶναι βασιλεία συνταγματικὴ.

4. Ἐμπορικαὶ σχέσεις μὲ τὴν Ἑλλάδα. Μέγα μέρος τοῦ σίτου, ὃ ὁποῖος εἰσάγεται εἰς τὴν Ἑλλάδα προέρχεται ἀπὸ τὴν Ῥουμανίαν, ὡς καὶ ξυλεῖα, πετρέλαιον, νάφθα καὶ βενζίνη. Ἡμεῖς μόνον ἐλαίας καὶ ἔλαιον, σῦκα καὶ μέταξαν στέλλομεν εἰς Ῥουμανίαν.

Εἰκ. 41. Αἱ χῶραι τοῦ Δουνάβιος (Ἀυστρία, Τσεχοσλοβακία, Οὐγγαρία, Ῥουμανία).

5. Ἀσκησις. Ποῖαι χῶραι σημειοῦνται εἰς τὸν χάρτην 41;—Ποῖαι ὄροσειραὶ περιορίζουν αὐτάς καὶ ποῖοι ποταμοὶ τὰς διαρρέουν;—Ἐνομάσατε τὰς γειτονικὰς χώρας καὶ τὴν θάλασσαν, ἣ ὁποία φαίνεται εἰς τὸ δεξιὸν ἄκρον.—Περιγράψατε τὴν μορφήν τοῦ ἐδάφους ἐκάστης ἐκ τῶν χωρῶν τούτων, τὰ προϊόντα καὶ τὰς πόλεις των.

10. Πολωνία.

Ἐορίσατε τὴν θέσιν τῆς Πολωνίας ἐν τῇ Κεντρικῇ Εὐρώπῃ —Ποῖαι χῶραι τὴν περιβάλλουν;—Ἐνομάσατε τὸν ποταμόν, ὃ ὁποῖος τὴν διαρρέει καὶ τὴν θάλασσαν, εἰς τὴν ὁποίαν οὗτος ἐκβάλλει.—Ποῖα ὄρη χωρίζουν αὐτὴν ἀπὸ τὴν Τσεχοσλοβακίαν.

Ἡ Πολωνία ἐπὶ 125 ἔτη ἦτο διαμοιρασμένη μεταξὺ Ῥωσίας, Γερμανίας καὶ Αὐστρίας. Οἱ ἰσχυροὶ γείτονές της εἶχον εὑρεῖν αὐτὴν πολὺ ἀδύνατον ἐκ τῶν ἐμφυλίων ἐρίδων, συνεννοήθησαν καὶ τὴν ὑπεδούλωσαν. Διὰ τῆς συνθήκης τῆς εἰρήνης (1919) ἡ Πολωνία ἀνέκτησε τὴν ἐλευθερίαν της καὶ ἀπέτελεσε δημοκρατίαν μὲ ἑκτασιν $2\frac{1}{2}$ φορές μεγαλυτέραν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ πληθυσμὸν 4 φορές μεγαλυτέρον (27 ἑκ.).

Τὸ ὄνομα Πολωνία εἰς τὴν Σλαβικὴν γλῶσσαν σημαίνει χώραν πεδινὴν καὶ τοιαύτη πράγματι εἶναι. Κυρίως Πολωνία εἶναι ἡ χώρα, τὴν ὁποίαν διαρρέει ὁ Βιστούλας ποταμὸς. Μόνον τὸ νότιον αὐτῆς μέρος, τὸ ὁποῖον ἀναβαίνει πρὸς τὰς ἀνατολικὰς κλιτῆς τῶν Καρπαθίων, εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ὄρεινόν καὶ ὀνομάζεται *Γαλικία*.

1. Ἡ *χώρα τοῦ Βιστούλα* κατὰ τὸ βόρειον αὐτῆς μέρος εἶναι εὐφορὸς, παράγουσα ὅ,τι ἠμπορεῖ νὰ εὐδοκιμήσῃ εἰς ψυ-

Εἰκ. 42. Πολωνία.

χρὸν ἠπειρωτικὸν κλίμα (7 μῆνας χειμῶν), ἤτοι σιτηρὰ, γεώμηλα, τεύτλα, λίνον καὶ κάνναβιν, ὅπως καὶ εἰς τὸ Ἀνατολικὸν Γερμανικὸν βαθύπεδον. Εἰς ἀπέραντα λιβάδια βόσκουν ἀγέλαι ἵπων καὶ ποίμνια προβάτων. Τὸ νότιον ὄμιος μέρος εἶναι λοφῶδες καὶ καλύπτεται ἀπὸ μεγάλα δάση, εἰς πολλοὺς δὲ τόπους ἔχει πλουσιώτατα ἀνθρακωρυχεῖα καὶ μεταλλεῖα σιδήρου, κασιτέρον καὶ μολύβδου. Εἰς τὸν πλοῦτον τοῦτον τοῦ ἐδάφους

καὶ εἰς τὴν ἀφθονίαν τῶν πρώτων ὑλῶν ὀφείλουν τὴν ἀκμὴν τῆς βιομηχανίας των αἱ μεγάλαι πόλεις τῆς Πολωνίας. Ἡ *Βαρσοβία* (1 ἑκατομ.), ἡ πρωτεύουσα τῆς χώρας, ἡ *Δότζ* (450) καὶ τὸ *Πόξεν* (150) ἔχουν μεγάλα ὑφαντουργεῖα, ζαχαροποιεῖα καὶ μηχανουργεῖα ἔχουν δὲ καὶ ἐμπορικὴν σημασίαν, ἐπειδὴ κεῖνται εἰς τὸ μεσον τῶν ἐμπορικῶν ὁδῶν, αἱ ὁποῖαι συνδέουν τὴν Κεντρικὴν μετὰ τὴν Ἀνατολικὴν Εὐρώπην. Ὡς λιμὴν διὰ τὸ εἰσαγωγικὸν καὶ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον τῆς Πολωνίας χρησιμεύει, ὡς εἶδομεν, τὸ *Δάντσιχ*.

2. Ἡ **Γαλικία** εἶναι ἐκτεθειμένη εἰς τοὺς ΒΑ ἀνέμους καὶ διὰ τοῦτο ἔχει δομιύτατον χειμῶνα καὶ θερμὸν θέρος. Τὸ ἔδαφος εἶναι καστανόφαιον καὶ ἀργιλῶδες, καταλληλότατον εἰς τὴν γεωργίαν (σιτηρά, κάρναβις, καπνός), τὴν δενδροκομίαν (δαμάσκηνα) καὶ κτηνοτροφίαν (πρόβατα). Κρύπτει δὲ εἰς τοὺς κόλπους τοῦ ἀνεξάντλητα ἀλατωρυχεῖα καὶ γαιανθρακωρυχεῖα πλησίον τῆς **Κρακοβίας** (180), ἡ ὁποία ἄλλοτε ἦτο πρωτεύουσα τῆς Πολωνίας καὶ σήμερον εἶναι ἀξιόλογος διὰ τὸ πανεπιστήμιόν της. Πρὸς τούτοις ἡ Γαλικία εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Καρπαθίων ἔχει τόσον πλουσίας πηγὰς πετρελαίου, ὥστε εἶναι ἡ τρίτη εἰς ἔξαγωγὴν πετρελαίου χώρα τοῦ κόσμου μετὰ τὰς Ἑνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς καὶ τὴν Ῥωσίαν. Πρωτεύουσα πόλις τῆς Γαλικίας εἶναι ἡ **Δεμβέργη** (220).

3. **Οἱ κάτοικοι** τῆς Πολωνίας καὶ Γαλικίας εἶναι Σλάβοι, καὶ μάλιστα ὁ περισσότερον πολιτισμένος κλάδος τῆς μεγάλης Σλαβικῆς οἰκογενείας. Κατὰ τὸ θρήσκευμα εἶναι καθολικοί, ἔχουν δὲ δημοκρατικὸν πολίτευμα. Πολλοὶ εἶναι ἐν Πολωνίᾳ καὶ οἱ Ῥῶσοι, οἱ Γερμανοὶ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ ὅποιοι ἔχουν εἰς χεῖράς των πρὸ πάντων τὸ ἐμπόριον.

4. **Ἄσκησις.** Ὅρισατε τὰ ὄρια τῆς Πολωνίας καὶ τὴν μορφήν τοῦ ἐδάφους.—Ὀνομάσατε τὰ ὄρη, τὸν ποταμὸν, τὰς πόλεις (Εἰκ. 42).

ΒΟΡΕΙΑ ΕΥΡΩΠΗ

1. Δανία.

Ὅρισατε τὴν θέσιν τῆς Δανίας ἐν τῇ Βορείᾳ Εὐρώπῃ.—Ποία θάλασσα εἶναι ἀνατολικῶς καὶ ποία δυτικῶς αὐτῆς;—Διὰ τίνων πορθμῶν γίνεται ἡ συγκοινωνία μεταξὺ Βορείας καὶ Βαλτικῆς Θαλάσσης;—Διὰ τίνος διώρυγος ἐπίσης συγκοινωνοῦν αἱ θάλασσα αὗται;—Ποίας χώρας ἔχει ἀπέναντι εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς ἡ Δανία;

Ἡ Δανία ἀποτελεῖται ἐκ τῆς χερσονήσου **Ἰουτλάνδης** καὶ ἐκ πολυαριθμῶν νήσων (Ὀνομάσατε τὰς δύο μεγαλυτέρας). Στενοὶ πορθμοὶ μεταξὺ τῶν νήσων καὶ τῆς ἡπείρου δίδουν εἰς τὴν Δανίαν τὰς κλεῖδας σπουδαιοτάτων συγκοινωνιῶν. Ἐκ τούτου ἡ θέσις τῆς Δανίας ἀπὸ ἐμπορικῆς καὶ στρατηγικῆς ἀπόψεως εἶναι σπουδαία. Εἶναι δὲ ἡ χώρα τὸ $\frac{1}{3}$ τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν ἔκτασιν, ἀλλὰ τὸ $\frac{1}{2}$ αὐτῆς κατὰ τὸν πληθυσμὸν (3,3 ἑκατ.).

1. **Ἰουτλάνδη.** Ἡ δυτικὴ πλευρὰ τῆς χερσονήσου εἶναι

ἀμμώδης χέρσος με πολλά ἔλη, κατάλληλος μόνον εἰς βοσκὴν ἵππων καὶ βοῶν. Ἡ ἀλίμενος παραλία τῆς εἶναι πλήρης θινῶν. Τὴν ἀνατολικὴν ὅμως αὐτῆς πλευρὰν διατρέχουν λοφοσειραὶ με εὐφορον, ἀργιλῶδες ἔδαφος, ἡ δὲ θάλασσα, εἰσχωροῦσα βαθέως μεταξὺ τῶν λόφων, σχηματίζει στενοὺς κόλπους, οἱ ὅποιοι λέγονται **φιόρδ**. Ἐκ τούτου εἰς τὴν πλευρὰν ταύτην ὑπάρχουν πολλαὶ πόλεις, τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι καταγίνονται εἰς τὴν ναυτιλίαν.

2. **Αἱ νῆσοι τῆς Δανίας** εἶναι ὅλαι πεδιναί, ἀλλ' ἔχουν καὶ μερικοὺς λόφους. Τὸ χαμηλὸν ἔδαφος εἶναι εὐφορον, τὸ δὲ κλίμα γλυκὸ με πολλὰς βροχὰς (θαλάσσιον κλίμα)· ὅθεν ἡ γεωργία καὶ ἡ κτηνοτροφία ἀποτελοῦν τὴν κυρίαν ἀσχολίαν τῶν κατοίκων. Παράγονται ἰδίᾳ βρόμη, κριθή, βόζυα καὶ τεῦτλα, τρέφονται δὲ ἵπποι, ἀγελάδες καὶ χοῖροι. Ἐπειδὴ ὁ τόπος δὲν ἔχει γαιάνθρακας, ἡ βιομηχανία περιορίζεται εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν τοπικῶν προϊόντων (γαλακτοκομία, ζάχαρις, χειρόκτια). Τὸ ἐμπόριον ὅμως καὶ ἡ ναυτιλία εὐρίσκονται εἰς μεγάλην ἀκμὴν (διατί);. Διὰ ταῦτα αἱ νῆσοι εἶναι πυκνὰ κατοικημέναι, ἡ δὲ **Κοπεγχάγη** (κατὰ λέξιν=λιμάνι τῶν ἐμπορίων, 700) ἀπέβη ὁ πρῶτος ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς Βαλτικῆς.

3. **Οἱ κάτοικοι** τῆς Δανίας εἶναι Γερμανοὶ διαμαρτυρόμενοι. Ἡ παιδεία εἶναι τόσον προωδευμένη παρ' αὐτοῖς, [ὥστε κανεὶς ἐκεῖ δὲν ὑπάρχει μὴ γνωρίζων ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν.

4. **Ἰσλανδία**. Εἰς τὴν Δανίαν ἀνήκει καὶ ἡ μεγάλη ἠφαιστειώδης νῆσος Ἰσλανδία (θέσις!) Τὸ ὄνομά τῆς δηλοῖ χώραν τῶν πάγων καὶ τοιαύτη πράγματι εἶναι, διότι κατὰ τὸ πλεῖστον εἶναι σκεπασμένη με πάγους. Οἱ κάτοικοι τῆς δὲν υπερβαίνουν τὰς 80 χιλιάδας. Μερικὰ ἀπὸ τὰ 20 ἠφαιστεία τῆς εἶναι καὶ σήμερον ἐνεργὰ, ἀπὸ πολλὰς δὲ ὅπας τῆς γῆς κατὰ διάφορα διαστήματα ἀναπηδοῦν θερμοὶ ἔδατα εἰς ὕψος 30 μέτρων (Γκέϊσερ). Ὁ τόπος μόνον διὰ τὴν κτηνοτροφίαν εἶναι κατάλληλος (πρόβατα, ἄλογα). Εἰς τὰ παραλία οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ἀλιείαν. Ἡ πρωτεύουσα **Ριχαβικ** εἶναι σταθμὸς διὰ τοὺς ἀλιετικοὺς στόλους τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς.

2. Ἡ Σκανδιναβικὴ Χερσόνησος.

Ὅρισατε τὴν θέσιν αὐτῆς ἐν Εὐρώπῃ.—Ποῦ ὁ βόρειος πολιτικὸς κύκλος τέμνει τὴν χερσόνησον; — Ποῖαι θάλασσαὶ τὴν περιβρέχουν; — Εὐρατε τὸ Βόρειον Ἀρκωτήριο καὶ μετρήσατε με τὴν κλίμακα τὴν ἀπόστασιν ἀπ' αὐτοῦ μέχρι τῆς νοτιωτέρας ἄκρας τῆς χερσονήσου. — Μὲ τί ὁμοιάζει τὸ σχῆμα τῆς χερσονήσου;

Ἡ Σκανδιναβικὴ Χερσόνησος εἶναι ἡ μεγαλυτέρα χερσόνησος τῆς Εὐρώπης (1 1/2 φορὰς μεγαλυτέρα ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν Χερσόνησον) ἀλλ' ἔχει 8 μόνον ἑκατομμύρια κατοίκων. Μακροτάτη ὄροσειρὰ διασχίζει τὴν χερσόνησον. Αὕτη πρὸς μὲν τὴν ἀκτὴν τοῦ Ἀτλαντικοῦ καταπίπτει ἀποτόμως, πρὸς δὲ τὴν Βαλτικὴν κατέρχεται μὲ βαθμιαίαν κλίσιν. Διὰ τοῦτο ἡ θάλασσα, εἰσχωροῦσα βαθέως μεταξὺ τῶν βουνῶν τῆς ἀποκρήνου ἀκτῆς, πληροῖ τὰς κοιλάδας εἰς μεγάλην ἀπ' αὐτῆς ἀπόστασιν, σχηματίζουσα στενοὺς κόλπους, οἱ ὅποιοι λαμβάνουν τὸ σχῆμα ἐλαφείων κεράτων (φιόρδ). Ἡ δυτικὴ αὕτη πλευρὰ κατέχεται ἀπὸ τὸ *Βασίλειον τῆς Νορβηγίας*, ἡ δὲ ἀνατολικὴ ἀπὸ τὸ *Βασίλειον τῆς Σουηδίας*. Ἐκεῖνο μὲν ἔχει 2 1/2 ἑκατομμύρια κατοίκων, τοῦτο δὲ 6 ἑκατομμύρια.

1. *Ἡ Νορβηγία*. Τὰ 3/4 τοῦ ἑδάφους τῆς εἶναι ἄγονα (βράχοι, παγετῶνες), ἐλάχιστον δὲ εἶναι τὸ καλλιεργήσιμον μέρος αὐτῆς. Ἔνεκα τούτου ἡ Νορβηγία εἶναι ἡ ἀραιότερα κατοικημένη χώρα τῆς Εὐρώπης (8 κάτοικοι κατὰ 1 τετραγ. χλμ., 50 ἐν Ἑλλάδι, 250 ἐν Βελγίῳ).

α) Ἡ *παραλία* περιστοιχίζεται ἀπὸ ἀναριθμήτους μικρὰς καὶ βραχῶδεις νήσους, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τρόπον τινὰ φυσικοὺς κυματοθραύστας. Αὗται ἐν ὄρα τρικυμίας προστατεύουν τὴν παραλίαν ἀπὸ τὴν μανίαν τῶν κυμάτων· ἀλλ' εἰς τοὺς ναυτιλλομένους ἀποβαίνουν πολὺ ἐπικίνδυνοι. Αἱ πλευραὶ τῶν φιόρδ ὀρθοῦνται ὡς τοῖχοι βραχῶδεις, οἱ ὅποιοι εἰς πολλὰ μέρη φθάνουν τὰ 1500 μέτρα. Παγετῶνες ἐπιστέφουν τὰς κορυφὰς τῶν καὶ ἀπὸ τὰ πλάγια τῶν κρημνίζονται καταρράκται. Πλοῖα εἰς τὰ φιόρδ δὲν ἠμποροῦν ἀνέτως νὰ ἀγκυροβολήσουν καὶ εἰς τὰς ἀποκρήμους κλιτῆς τῶν βουνῶν μόνις ὑπάρχει χῶρος δι' ὀλίγας καλύβας ψαράδων. Διὰ τοῦτο καθ' ὅλας τὰς ἀκτὰς ἐλάχιστοι εἶναι οἱ συνοικισμοί. Εἶναι ὅμως τόσον μαγευτικαὶ αἱ φυσικαὶ καλλοναὶ εἰς τὰ φιόρδ, ὥστε μέγα πλῆθος περιηγητῶν τὰς ἐπισκέπτεται κατ' ἔτος. (Πίναξ 8).

Ἐν ᾧ ἐπάνω εἰς τὰ βουνὰ τὸ κλίμα εἶναι τραχὺ καὶ ψυχρόν, κάτω ἡ παραλία μέχρι τοῦ Βορείου Ἀκρωτηρίου διατελεῖ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Ὠκεανείου ρεύματος, τὸ ὅποιον διέρχεται καὶ ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν· ἐπειδὴ δὲ διὰ τῆς ὑψηλῆς ὄροσειρᾶς προστατεύεται

ἀπὸ τοὺς τραχεῖς ἀνατολικοὺς ἀνέμους, ἔχει κλίμα πολὺ γλυκύτερον ἢ ὅσον ἠδύνατο κανεῖς νὰ φαντασθῆ ἄπὸ τὴν βορειάν θέσιν τῆς χώρας (θαλάσσιον κλίμα). Διὰ τοῦτο οἱ λιμένες αὐτῆς οὐδέποτε παγώνουν, εἰς δὲ τὴν παραλίαν εὐδοκιμοῦν τὰ ὀπωροφόρα δένδρα· τὰ νορβηγικὰ ὀπωρικὰ εἶναι ἐξαιρέτα καὶ ἀποστέλλονται καὶ εἰς ξένας χώρας. Ἄλλ' αἱ κύρια ἀσχολίαι τῶν κατοίκων εἶναι ἡ ἀλιεία (ῥέγγαι, βακαλαοί). Ἰδίᾳ τὸ **Μπέργκεν** (90) εἶναι ἀξιόλογος ἀγορὰ ἰχθύων. Ἡ βορειοτάτη πόλις τῆς Σκανδιναβίας εἶναι τὸ **Χάμμερφεστ** (2)· ἐκεῖ ἡ μακροτάτη ἡμέρα διαρκεῖ 2 1/2 μῆνας.

β) Τὸ **ὄροπέδιον**, κατὰ τὸ πλεῖστον, σκεπάζεται μὲ χιόνια καὶ πάγους. Δάση μόνον εἰς τὰς ἀνατολικὰς κοιλάδας ἠμποροῦμεν νὰ εὔρωμεν. Καὶ ἡ βλάστησις τοῦ χόρτου εἶναι πενιχρά· φύκια καὶ λειχῆνες μόνον φυτρώνουν ἐκεῖ. Συνήθης εἶναι ἕνας λειχῆν, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ τὴν κυρίαν τροφήν τοῦ ταράνδου τοῦ ζῖφου, τὸ ὁποῖον ἐξημερώθη ἀπὸ τοὺς **Λάπωνας** καὶ καθιστᾷ εἰς αὐτοὺς τὴν διαμονὴν δυνατὴν εἰς τὰ ἀφιλόξενα ἐκεῖνα μέρη. Αὐτὸς σύρει τὸ ἔλκηθρον εἰς τὰς χιονισμένας ἐκτάσεις, καὶ δίδει τὸ γάλα, τὸ κρέας καὶ τὸ αἷμα του πρὸς τροφήν εἰς τοὺς Λάπωνας, τὸ δέρμα του πρὸς κατασκευὴν σκηπῆς, ἐνδυμάτων, καὶ ὑποδημάτων, τὰ ἔντερα του διὰ σχοινία, τὰ κόκκαλά του διὰ σκευή. Οἱ Λάπωνες εἶναι λαὸς Μογγολικὸς καὶ ζοῦν νομαδικῶς ἐπίτονον ζωὴν.

Πρὸς Ν. τὸ ὄροπέδιον μεταπίπτει εἰς λοφώδη χώραν, ἣ ὁποία εἶναι εὐφορος καὶ διὰ τοῦτο καλῶς καλλιεργεῖται. Ἀπὸ τὰ δάση αὐτοῦ ἐξάγεται ξυλεία. Ἐκεῖ εἶναι ἡ **Χριστιανία** (Ὁσλο, 250), ἡ πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου τῆς Νορβηγίας.

2. Ἡ **Σουηδία**. Αὕτη καταλαμβάνει τὰ 4/5 τῆς χερσονήσου καὶ τὸ μὲν ἥμισυ σχεδὸν αὐτῆς καλύπτεται ἀπὸ δάση, τὰ δὲ 2/5 εἶναι διὰ τοὺς βράχους καὶ τὰ ἔλη στεῖρα καὶ ἄγονα. Ὅθεν ἡ νοτία πεδιάς ἀποτελεῖ τὸ σπουδαιότερον τμήμα.

Πολλοὶ ποταμοί, πηγάζοντες ἐκ τοῦ ὄροπέδιου, κατέρχονται ὀρμητικῶς πρὸς τὴν Βαλτικὴν. Μὲ τὴν δύναμιν αὐτῶν κινοῦνται αἱ μηχαναὶ πολλῶν ἐργοστασίων, ἐπειδὴ δὲ ἀφθονοῦν εἰς τὸν τόπον τὰ ξύλα, ἡ βιομηχανία τοῦ χάρτου (ἀπὸ προιονίδια) εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένη. Γίνεται δὲ καὶ μεγάλη ἐξαγωγή ξυλείας. Τὸ

ἔδαφος πολλαχοῦ εἶναι πλούσιον εἰς μεταλλεύματα χαλκοῦ, σιδήρου καὶ μολύβδου.

Ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ τῆς χερσονήσου ἔχει βραχὺ καὶ θερμὸν θέρους, μακρὸν δὲ καὶ ψυχρὸν χειμῶνα (ἡπειρωτικὸν κλίμα). Μόνον εἰς τὴν νοτιᾶν Σουηδίαν τὸ ἔδαφος εἶναι κατάλληλον διὰ τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν. Πρωτεύουσα εἶναι ἡ **Στοκχόλμη** (430), κειμένη ἐπὶ νησιδίου, με ἀκμαίαν βιομηχανίαν.

Ἐπὶ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Κατεγάτη κεῖται ἡ **Κέτεμποργκ** (230), ἡ ὁποία διὰ διωρύγων ἐπικοινωνεῖ με τὴν ἀκτὴν τῆς Βαλτικῆς.

3. Κάτοικοι. Οἱ Σκανδιναβικοὶ λαοὶ εἶναι γερμανικῆς καταγωγῆς καὶ ἀνήκουν ὅλοι εἰς τὴν Διαμαρτυρομένην Ἐκκλησίαν. Ἀπὸ ἐτῶν ἔλαβον μεγάλην φροντίδα διὰ τὴν σχολικὴν ἐκπαίδευσιν καὶ μάλιστα τὴν γυμναστικὴν, οὗτω δὲ ὁ πολιτισμὸς ἐφθασεν ἐκεῖ εἰς ὑψηλὴν βαθμίδα.

4. Με τὴν Σουηδίαν ἡ πατρίς μας εὐρίσκεται εἰς ἐμπορικὰς σχέσεις, εἰσάγουσα ἐξ αὐτῆς ξυλείαν, χάρτην, ἰχθῦς, πυρεῖα κλπ. Ἡμεῖς μόνον λάδι καὶ καπνὸν ἀποστέλλομεν εἰς αὐτήν.

3. Αἱ Δημοκρατίαι τῆς Βαλτικῆς.

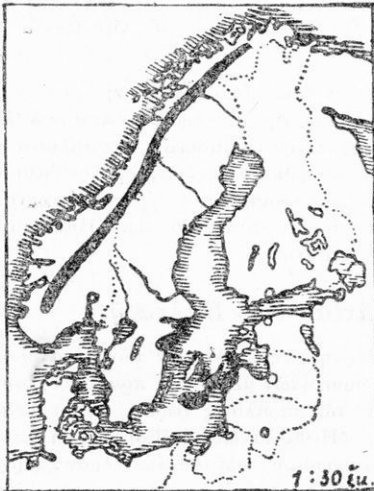
Ἀκολουθήσατε εἰς τὸν χάρτην τὴν γραμμὴν τῶν ἀνατολικῶν ἀκτῶν τῆς Βαλτικῆς, ἀπὸ τῶν σουηδικῶν μέχρι τῶν πρωσικῶν συνόρων καὶ ὀνομάσατε κατὰ σειρὰν τὰς παραλίους χώρας.—Ποία μεγάλη χώρα ἐκτείνεται πρὸς Α αὐτῶν ;—Ἡ Φιλλανδία, ἡ Ἑσθονία, ἡ Λεττονία καὶ ἡ Λιθουανία πρὸ τοῦ παγκοσμίου πολέμου ἀπετέλουν ἐπαρχίας τῆς Ῥωσικῆς Αὐτοκρατορίας. Ἄλλ' ἐπειδὴ οἱ κάτοικοι τῶν διαφέρουν ἔθνικῶς ἀπὸ τοὺς Ῥώσους, ἀπεσπάρθησαν καὶ ἴδρυσαν χωριστὰς δημοκρατίας.

α) Ἡ **Φιλλανδία** (διπλασία εἰς ἕκτασιν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα με 3 1/2 ἑκατ. κατ.) ἔχει μεγάλην ὁμοιότητα με τὴν γειτονικὴν Σουηδίαν. Λίμναι καὶ ἔλη καταλαμβάνουν σχεδὸν τὸ 1/3 τῆς χώρας, διὸ καὶ «χώρα τῶν χιλίων λιμνῶν» ἐπονομάζεται. Τὸ πετρώδες (γρανιτικὸν) ἔδαφος φέρει λεπτὸν μόνον στρώμα γῆς καὶ σκεπάζεται με δάση καὶ λιβάδια. Ὅθεν ἡ δασοκομία, ἡ κτηνοτροφία καὶ ἡ ἀλιεία ἀποτελοῦν τὰς κυρίας ἀσχολίας τῶν κατοίκων. Βούτυρον, ξυλεία καὶ χάρτης εἶναι τὰ κυριώτερα εἶδη τῆς ἐξαγωγῆς.

Οἱ **Φίννοι** εἶναι Μογγόλοι τὴν καταγωγὴν, ὅπως καὶ οἱ Λάπωνες, ἀλλ' ἀναμειχθέντες με Σουηδοὺς ἐξεπολιτίσθησαν. Ἀνήκουν εἰς τὴν Διαμαρτυρομένην Ἐκκλησίαν καὶ ἔχουν σχολικὴν

ἐκπαίδευσιν πολὺ ἀνεπτυγμένην. Ἡ ἐπίδοσίς των εἰς τὴν γυμναστικὴν εἶναι τοιαύτη, ὥστε, ἂν καὶ μικρὰ χώρα ἡ Φιλανδία ἐκέρδισε κατὰ τοὺς τελευταίους Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας τὰς περισσότερας νίκας. Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ἡ *Ἑλσιγκφορς* (200).

β) *Ἡ Ἑσθονία, ἡ Λεττονία καὶ ἡ Λιθουανία* καταλαμβάνουν ὁμοῦ ἕκτασιν κατὰ $\frac{1}{4}$ μεγαλυτέραν τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ πληθυσμὸν ἔχουν ἴσον με αὐτήν. Κείμενοι νοτιῶς τοῦ Φιννικοῦ

Εἰκ. 43. Βορεῖα Εὐρώπη.

κόλπου ἀποτελοῦν φυσικῶς μίαν περιοχὴν μετὰ τὸ αὐτὸ κλίμα καὶ τὴν αὐτὴν σύστασιν τοῦ ἐδάφους. Ἐπειδὴ δὲ τὸ πληθῶδες ἔδαφος των εἶναι ὁμαλὸν καὶ ἐπίπεδον, τὰ νερά, εἰς πολλὰ μέρη, σχηματίζουσιν ἕλη, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐκτείνονται δάση. Οἱ φιλόπονοι ὅμως κάτοικοι μέγα μέρος τῆς χώρας κατέστησαν καλλιεργήσιμον καὶ παράγουσι σῖτον, λίνον καὶ κάνναβιν. — Οἱ *Ἑσθονοὶ* εἶναι συγγενεῖς τῶν Φίννων, οἱ δὲ *Λέττονες* καὶ οἱ *Λιθουανοὶ* ἀποτελοῦν χωριστὰ ἔθνη. Πρωτεύουσα τῆς μὲν Ἑσθονίας εἶναι ἡ *Ῥεβάλ* (125), τῆς Λεττονίας ἡ *Ῥίγα* (300), ἀκμάζουσα μετὰ τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν, καὶ τῆς Λιθουανίας τὸ *Κόβνον* (90).

Ἄσκησις. Τίνας χώρας δεῖκνυε ὁ χάρτης 43; Κάμετε μεγέθυνσιν αὐτοῦ καὶ ἐπιγράψατε τὰ ὀνόματα.

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

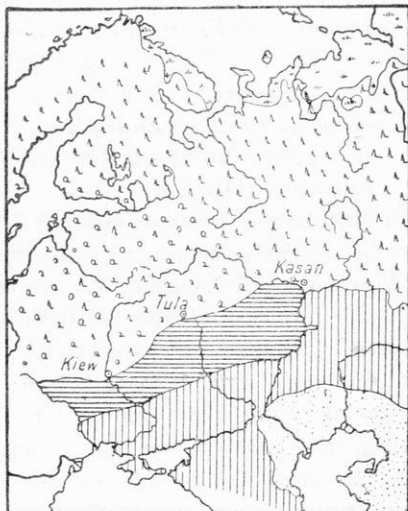
Ῥωσία.

Ὅρισατε τὴν θέσιν τῆς Ῥωσίας ἐν τῇ Εὐρώπῃ καὶ γενικῶς ἐν τῇ βορείᾳ εὐκράτῃ ζώνῃ.—Ποῖον τμήμα τῆς χώρας εὐρίσκεται ἐν τῇ βορείᾳ πολιτῇ ζώνῃ;—Ὄνομάσατε τὰς θαλάσσας, αἱ ὁποῖαι περιβρέ-

χουν την Ῥωσίαν.—Ποῖαι χῶραι εἶναι δυτικῶς αὐτῆς;—Ποῖα τὰ ὄρια τῆς Ῥωσίας πρὸς τὴν Ἀσίαν;—Ὀνομάσατε τοὺς μεγαλυτέρους ποταμοὺς καὶ τὰ ὑψώματα, ὁπόθεν πηγάζει ὁ Βόλγας.—Ὀνομάσατε τὰς μεγαλυτέρας λίμνας.

Ἐναντικῶς τῶν Καρπαθίων ὄρεων μέχρι τῶν Οὐραλίων καὶ τῆς Κασπίας Θαλάσσης ἀπλώνεται μέγα καὶ μονότονον βαθύπεδον, τὸ ὁποῖον καταλαμβάνει τὸ ἥμισυ σχεδὸν τῆς Εὐρώπης· ἐκεῖ κατοικοῦν οἱ Ῥῶσοι, λαὸς σλαβικῶς 100 ἑκατομμυρίων.

Ἐάν καὶ ἡ Ῥωσία ἀνοίγεται πρὸς διαφόρους θαλάσσας, ἔχει ὅμως ἡπειρωτικὸν κλίμα· διότι αἱ θάλασσαί αὐταί εἶναι πολὺ μικραὶ διὰ νὰ μετριᾶσουν τὸ κλίμα τῆς ἀπεράντου χώρας, αἱ δὲ βορειότεραι ἐξ αὐτῶν κατὰ μέγα μέρος τοῦ ἔτους σκεπάζονται μὲ πάγουσ. Καθ' ὅλον τὸ Ῥωσικὸν βαθύπεδον ὀλίγα μόνον καὶ χαμηλά ὑψώματα ἀπαν-

Εἰκ. 44. Ζῶναι βλαστήσεως τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης.

τῶμεν. Τὸ ὑψηλότερον ἐξ αὐτῶν εἶναι οἱ **Βαλδαῖοι λόφοι**, ΝΑ τοῦ Φιννικοῦ κόλπου. Οὗτοι φθάνουν εἰς ὕψος 320 μέτρων καὶ ἐπεκτεινόμενοι ΝΑ μὲν μέχρι τῶν Καρπαθίων, ΒΑ δὲ μέχρι τῶν Οὐραλίων, ἀποτελοῦν τὴν κυρίαν «ὑδροκριτικὴν γραμμὴν». Τὴν βορειάν αὐτῶν κλιτὴν ἀκολουθοῦν οἱ ποταμοὶ Μέμελ, Δίνα, καὶ Δβίνα, τὴν δὲ νοτίαν ὁ Δνεῖπερος καὶ ὁ Βόλγας. (Ὀνομάσατε τὴν θάλασσαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἕκαστος ἐκβάλλει.) Ὅλοι ὄρουν εἰς τὴν πεδιάδα· διὰ τοῦτο ἔχουν ἥσυχον ὄρουν, κατάλληλον εἰς

τήν ποταμοπλοΐαν, καὶ ἀποτελοῦν σπουδαίας ὁδοὺς συγκοινωνίας.

Ἡ ἀχανὲς χώρα διαίρεται εἰς **βορείαν, μέσην καὶ νοτίαν** Ῥωσίαν, καὶ εἰς τὴν περιοχὴν τῶν **Οὐραλίων ὄρεων**.

1. **Βορεία Ῥωσία.** α) Βορείως τοῦ Πολικοῦ Κύκλου τὸ ἔδαφος καθ' ὅλον σχεδὸν τὸ ἔτος διαμένει παγωμένον (8—9 μῆνας χειμῶν) κατὰ τὸ βραχὺ θέρους μόνον εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ξεπαγώνει. Ἐκ τούτου μεγάλα φυτὰ δὲν ἤμποροῦν ν' ἀναπτυχθοῦν καὶ μόνον χαμηλοὶ θάμνοι ἀναφαίνονται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ. Οἱ ὑψηλότεροι τόποι σκεπάζονται μὲ βρύα, ὅλη δὲ ἡ ἄλλη χώρα κατέχεται ἀπὸ βάλτους. Ἡ ζώνη αὕτη τῆς Ῥωσίας ἀποτελεῖ τὰς λεγομένας **τούντρας**, εἰς τὰς ὁποίας περιπλανᾶται μογγολικὸς, εἰδωλολατρικὸς λαὸς, οἱ **Σαμογέται**. Ὅπως εἰς τοὺς Λάπωνας, οὕτω καὶ εἰς τοὺς Σαμογέτας τὴν ἐκεῖ διαμονὴν καθιστᾷ δυνατὴν ὁ τάρανδος. (Πίναξ 8).

β) Μεταξὺ τῶν τούντρας καὶ τοῦ ἄνω ῥοῦ τοῦ Βόλγα ἐκτείνεται ζώνη πυκνῶν δασῶν, τὰ ὁποῖα εἶναι συνέχεια τῶν δασῶν τῆς Φιλλανδίας καὶ Σουηδίας. Εἰς μὲν τὰ τραχύτερα, βορειότερα μέρη φύονται μόνον σημύδα καὶ βελονόφυλλα δένδρα, εἰς δὲ τὰ νοτιώτερα ἐπικρατοῦν τὰ πλατύφυλλα (δοῦς, φιλύρα). Ἄλλοτε τὸ κυνήγιον τῶν ἀγρίων ζῴων διὰ τὰ δέρματα αὐτῶν ἀπετέλει τὴν κυρίαν ἐνασχόλησιν τῶν κατοίκων. Ἄλλ' ὁ ἔξωντοικὸς πόλεμος, τὸν ὁποῖον εἶχαν κηρύξει κατὰ τῶν ζῴων, τὰ ἔξωλόθρευσε καὶ τώρα ἡ ἐκμετάλλευσις τοῦ δάσους ἀπέμεινε ὁ μόνος πόρος διὰ τὴν συντήρησιν τῶν κατοίκων. Ὅπου ὅμως διηνοίχθη τὸ δάσος, ἐσχηματίσθησαν λιβάδια, εἰς τὰ ὁποῖα ἐνεργεῖται κτηνοτροφία.

2. **Μέση Ῥωσία.** Νοτίως τῆς μεγάλης ζώνης τῶν δασῶν τὸ ἔδαφος εἶναι πηλῶδες καὶ εἰς πολλὰ μέρη ὀλόμανρον. Ἡ χώρα αὕτη «τῆς μαύρης γῆς», ὅπως λέγεται, εἶναι ὁ σιτοβολῶν τῆς Ῥωσίας. Ἄλλ' ἐπειδὴ οἱ ἀγροὶ καλλιεργοῦνται κατὰ πρωτόγονον τρόπον, ἡ ἔσοδεία ἐλαττώνεται καί, ὅταν συμβῇ ἀφορία, τότε λιμὸς φοβερὸς μαστίζει τὴν χώραν. Τοῦτο συνέβη καὶ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, ὅτε, διὰ τὴν πολιτικὴν ἀναστάτωσησιν τῆς Ῥωσίας, ἡ καλλιέργεια καὶ αἱ ἄλλαι ἐργασίαι παρημελήθησαν. Πολλαὶ χιλιάδες παιδιῶν καὶ γερόντων ἀπέθαναν ἀπὸ πείναν καὶ ἡ Ῥωσία ἔπαισε νὰ ἐξάγῃ σιτηρὰ εἰς τὰς ἄλλας χώρας. Ἐκτὸς τῶν

σιτηρῶν καλλιεργούνται καὶ τεύτλα διὰ ζάχαριν, λίνον, κάνναβις καὶ καπνός. Μεγάλα γαιανθρακωρυχεῖα ὑπάρχουν νοτίως τῆς **Μόσχας** (2 ἑκατ.), ἡ ὁποία διὰ τοῦτο ἀπέβη σπουδαιότατον κέντρον ἐμπορίου καὶ βιομηχανίας (κλωστήρια, ὑφαντήρια). Μὲ τὰς πολυαριθμούς θολωτάς τῆς ἐκκλησίας καὶ τὴν γνησίαν ἀσιατικὴν μεγαλοπρέπειαν ἡ Μόσχα εἶναι ἡ καρδιά τῆς Ῥωσίας διὰ τοῦτο, μετὰ τὴν κατάλυσιν τῶν Τσάρων, ἡ πρωτεύουσα τοῦ κράτους ἐπανῆλθεν εἰς αὐτήν, ἐν ᾧ πρότερον ἦτο εἰς τὴν **Πετρούπολιν** (1,6 ἑκατ.), τὴν πόλιν, τὴν ὁποίαν ἕνας μεγάλος Τσάρος πρὸ 200 ἐτῶν εἶχε κτίσει ἐπὶ εὐρωπαϊκοῦ σχεδίου εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Φιννικῆς κόλπου. Τὸ **Νίζνι Νοβογορὸδ** (130), ἐπὶ τοῦ Βόλγα, εἶναι περίφημον διὰ τὴν μεγάλην ἐτησίαν πανήγυριν, εἰς τὴν ὁποίαν συρρέουν χιλιάδες ἐμπόρων ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀσίας.

Διὰ τὴν εὐφορίαν τοῦ ἔδαφους, καὶ ἄλλας μεγάλας πόλεις ἔχει ἡ Μέση Ῥωσία, ἡ ὁποία εἶναι πυκνὰ κατοικημένη, ὅπως τὸ **Καζάν** (160), τὴν **Σαμάραν** (150), καὶ τὸ **Σαράτοβον** (200) ἐπὶ τοῦ Βόλγα καὶ τὴν **Τούλαν** (130) νοτίως τῆς Μόσχας.

3. **Νοτία Ῥωσία.** Παρὰ τὴν Μαύρην καὶ τὴν Κασπίαν Θάλασσαν ἡ Ῥωσία ὑφίσταται τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἀποτόμων μεταβολῶν τοῦ κλίματος. Ὅταν δηλ. τὴν ἀνοιξιν τὰ χιόνια λειώνουν καὶ τὸ ἔδαφος θερμαίνεται ὑπὸ τοῦ ἡλίου, τότε φυτρῶνουν παντοῦ χόρτα καὶ ἄνθη. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον τὸ ἔδαφος ὑπὸ τὰς καυστικὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου ξηραίνεται τόσον, ὥστε κάθε φυτικὴ ζωὴ ἀποθνήσκει. Αὕτη εἶναι ἡ **στέππη** τῆς Ῥωσίας, ἡ ὁποία χρησιμεύει εἰς βοσκὴν προβάτων, ἀλόγων καὶ πουλερικῶν. Ἐν ἀπὸ τὰ κυριώτερα εἶδη τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου τῆς Ῥωσίας ἦσαν πρὸ τοῦ παγκοσμίου πολέμου τὰ αὐγά. — Πρὸς τὴν Κασπίαν Θάλασσαν αἱ στέππαι εἶναι ἀμμώδεις καὶ χαμηλότεραι ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, ἔχουν δὲ ἔλη ἄλμυρά· ἦσαν, φαίνεται, κάποτε πυθμὴν θαλάσσης καὶ δι' αὐτὸ ἔχουν ἄλμυρὸν ἐπίστρωμα ἄμμου (**Κιργίσιαι στέππαι**). Αἱ βορείως ὁμως τῆς μαύρης Θαλάσσης χῶραι (**Οὐκρανία**) εἰς πολλὰ μέρη ἔχουν μεταμορφωθῆ ἀπὸ τοὺς κατοίκους εἰς καλλιεργήσιμον γῆν, εἰς τὴν ὁποίαν εὐδοκμεῖ ὁ ἀραβόσιτος καὶ τὸ λίνον. Τὸ **Χάρκοβον** (400) καὶ τὸ **Κίεβον** (500) εἶναι μεγάλα κέντρα συναλλαγῆς μεταξὺ τῶν χωρικῶν.

Τὸ Κίεβον διὰ τὰ παλαιά του μοναστήρια θεωρεῖται ἱερὰ πόλις καὶ πολλοὶ ἀποδημοῦν, διὰ νὰ προσκυνήσουν ἐκεῖ. Λιμένες διὰ τὴν ἐξαγωγὴν τῶν σιτηρῶν τῆς νοτίας Ῥωσίας εἶναι ἡ Ὀδησσὸς (400), τὸ Ῥοστόβιον (150) καὶ τὸ Ταϊγάνιον (75) ὅπου πρὸ ὀλίγων ἐτῶν πολλοὶ Ἕλληνες ἔμποροι διέμενον.—Τὰ νότια παρὰ τῆς χερσονήσου Κριμαίας μὲ μίαν ὄροσειρὰν προφυλάσσονται ἀπὸ τοὺς ψυχροὺς βορρεῖους ἀνέμους καὶ διὰ τοῦτο ἔχουν κλίμα γλυκύ. Ὅπως εἰς τὰς ἰδικὰς μας χώρας, οὕτω καὶ ἐκεῖ θάλλουν ἡ δάφνη, ἡ συκῆ, ἡ ἐλαία καὶ ἡ ἄμπελος (Μεσογειακὸν κλίμα). Ἡ Σεβαστούπολις (75) (ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ Χερσῶν), εἶναι ναύσταθμος πολεμικὸς ἐν τῷ Εὐξείνῳ.—Εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Κασπίας Θαλάσσης, ὅπως καὶ εἰς τὸν κάτω ὄυον τοῦ Βόλγα, οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ἀλιείαν τοῦ μερσινιοῦ, ἀπὸ τὸ ὁποῖον παρασκευάζεται τὸ μαῦρο χαβιάρι. Ἀπὸ τὸ ἐμπόριόν του τὸ Ἀστραχὰν (160) εἶναι ἐκεῖ ἡ ἀξιολογωτέρα πόλις.

4. *Τὰ Οὐράλια ὄρη* εἶναι εἰς μῆκος διπλάσια ἀπὸ τὰς Ἀλπεις, ἀλλ' εἰς ὕψος μόνον τὴν ἰδικὴν μας Πάρνηθα φθάνουν. Ἐν ᾧ τὸ βόρειον τμήμα τῆς ὄροσειρᾶς εἶναι κατάλευκον ἀπὸ τὰ χιόνια καὶ τοὺς πάγους, τὸ νότιον εἶναι καταπράσινον ἀπὸ τὰ μεγαλοπρεπῆ δάση καὶ ἔχει σπουδαῖα μεταλλεῖα σιδήρου, χρυσοῦ καὶ πλατίνης. Ἐπειδὴ δὲ καὶ κοιτάσματα γαιανθράκων ὑπάρχουν, ἀνεπτύχθη ἡ βιομηχανία, ἰδίᾳ εἰς τὴν Ὄρεμπουργ (100). Νοτίως αὐτῆς οἱ *Κιργίσιοι*, λαὸς μογγολικὸς, ζοῦν εἰς στέππας βίον νομαδικὸν μὲ τὰ ἄλογα, τὰ πρόβατα καὶ τὰς καμήλους των.

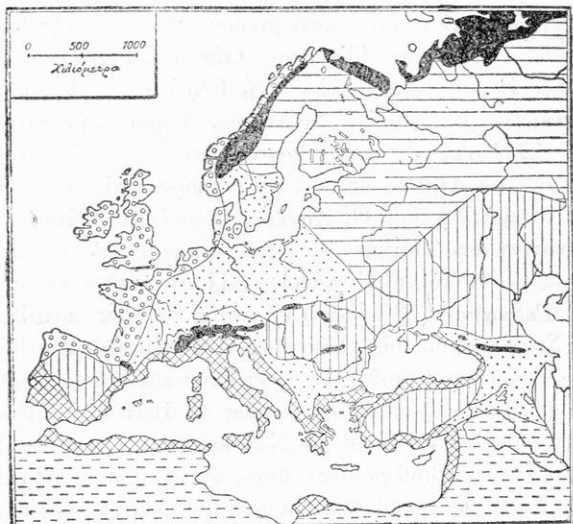
5. *Οἱ κάτοικοι* τῆς Ῥωσίας εἶναι κατ' ἐξοχὴν γεωργικὸς λαός. Πρὸ τοῦ πολέμου τοῦ $\frac{1}{3}$ τῶν σιτηρῶν ὅλης τῆς Εὐρώπης παρήγετο εἰς τὴν Ῥωσίαν. Εἰς μερικὸς τόπους οἱ θησαυροὶ τοῦ ἐδάφους ἠνθόησαν τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας. Ἀλλ' ἡ μεγάλη ἀναστάσις, ἡ ὁποία ἠκολούθησεν ἐν Ῥωσίᾳ τὸν μεγάλον πόλεμον, συνετάραξε καὶ τὰς οικονομικὰς βάσεις τῆς Ῥωσίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει καὶ ὅλη ἡ ΒΔ Ἀσία. Μεγάλᾳ τμήματα τῆς χώρας, ἰδίᾳ περὶ τὴν Βαλτικὴν, ἀπεσπάσθησαν, ὥστε ἐν ᾧ πρὸ τοῦ παγκοσμίου πολέμου ἡ Εὐρώπ. Ῥωσία περιελάμβανε 135 ἐκ. κατοίκων, σήμερον ὁ πληθυσμὸς της περιορίσθη εἰς 67 ἐκατ.—Οἱ Ῥῶσοι χωρικοὶ εἶναι τελείως ἀμόρφωτοι. Τώρα μὲ τὸ δημοκρατικὸν πλῆθυσμα γίνεται προσπάθεια νὰ διαδοθῇ ἡ παιδεία καὶ εἰς τὸν λαόν. Οἱ Ῥῶσοι ἀναγνωρίζουν τὴν Ἑλληνικὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν.—Τὸ ἐμπόριον μὲ τὴν Ῥωσίαν εἶναι σήμερον πολὺ περιορισμένον.

6. *Ἀσκησις*. Κάμετε μεγέθυνσιν τοῦ χρότου 44 καὶ σημειώσατε

ἐπ' αὐτοῦ τὰς πόλεις τῆς Ῥωσίας. Ἡ ἐπιφάνεια τῆς Ῥωσίας εἶναι σήμερον 3740833 τετρ. χιλιάμ. Πόσοι κάτοικοι ἀναλογοῦν εἰς 1 τ. χλμ. Περιγράψατε ταξίδιον ἀπὸ Πειραιῶς εἰς Ὀδησσόν-Μόσχαν-Ἀστραχάν.

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Ὅρισατε τὰ ὅρια τῆς Εὐρώπης καὶ τὴν θέσιν αὐτῆς ἐν τῷ ἀνατολικῷ ἡμισφαιρίῳ.—Εὑρατε τὸ ὑψηλότερον ὄρεινόν σύστημα τῆς Εὐρώπης καὶ παρακολουθήσατε τὰς ὄροσειράς, αἱ ὁποῖαι ἐκφύονται ἐξ αὐ-

- Κλίμα ἀρκτικών χωρῶν καὶ ὑψηλοτάτων ὄρεων : Ἰσχυρότατον θέρος.
- Ὁκεάνιον κλίμα : ἄρσερον θέρος, ἤ-μέτρον θέρος, ψυχρὸς χειμῶν
- Κλίμα Κεντρικῆς Εὐρώπης : Μέτριον θέρος καὶ μέτριος χειμῶν
- Ἠπειρωτικόν κλίμα Ἀνατ. Εὐρώπης : μέτρον θέρος, ψυχρὸς χειμῶν
- Ἠπειρωτ. κλίμα τῶν Ἑσθονίων Πόντων : θερμὸν θέρος, ψυχρὸς χειμῶν
- Κλίμα Μεσογειακῶν κλιμα : θερμὸν, ἕτηρον θέρος, ὑγρὸς, γλυκὺς χειμῶν
- Κλίμα ἐρήμου τῆς νοτιοῦ εὐκρατοῦ ζώνης.

Εἰκ. 45. Κλιματολογικὸς χάρτης τῆς Εὐρώπης.

τοῦ. Δεῖξατε τὰ ὄρεινά συστήματα τῆς βορείου Εὐρώπης καὶ τὴν ἔκτασιν τοῦ μεγάλου εὐρωπαϊκοῦ βαθυπέδου.—Ἀκολουθήσατε τὴν λεκάνην τοῦ Δουνάβεως καὶ ὀνομάσατε τὰς χώρας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν κλίσιν πρὸς αὐτήν.—Ὁμοίως τὴν λεκάνην τοῦ Ῥήνου.—Ὀνομάσατε τὰς χερσονήσους καὶ νήσους, τὰ κράτη μὲ τὰς πρωτεύουσας των, καὶ τοὺς μεγαλύτερους ἐμπορικὸς λιμένας. Ταξίδιον ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Ἀμβουρῆγον, ἀπὸ Βρυνησίου εἰς Παρισίους, ἀπὸ Λισαβῶνος εἰς Πετροῦπολιν σιδηροδρομικῶς. (Εἰκ. 45).

1. **Σύγκρισις τῆς Εὐρώπης πρὸς τὰς ἄλλας ἡπείρους.** Ἡ Εὐρώπη εἰς ἑκτασιν μόνον ἀπὸ τὴν Αὐστραλίαν εἶναι κατὰ τι μεγαλυτέρα, ἀλλ' εἰς πληθυσμὸν εἶναι πυκνότερα κατοικημένη ἀπ' ὅλας τὰς ἄλλας ἡπείρους. Διότι ἔχει 450 ἑκατομμύρια κατοίκων, οἵτινες ἀναλογοῦν ἀνὰ 45 εἰς 1 τετραγων. χιλιόμετρον. (8 ἐν Νορβηγίᾳ, 18 ἐν Ῥωσίᾳ, 50 ἐν Ἑλλάδι, 250 ἐν Βελγίῳ).

Οἱ κάτοικοι τῆς Εὐρώπης ἀνήκουν σχεδὸν ὅλοι εἰς τὴν **λευκὴν** ἢ **Καυκασίαν** φυλὴν, διότι μικρὸν μέρος αὐτῶν (8 %) εἶναι μογγολικῆς καταγωγῆς (Τοῦρκοι, Οὐγγροὶ, Φίννοι, Λάπωνες, Ἑσθονοί). Ἡ καυκασία φυλὴ ἐν τῇ Εὐρώπῃ ὑποδιαιρεῖται εἰς 4 **ἰσομοειδέας**: Ἑλληνικὴν, Λατινικὴν, Γερμανικὴν καὶ Σλαβικὴν. Οἱ **Ἕλληνες** (8 ἑκατ.) κατοικοῦμεν τὸ νότιον μέρος τῆς χερσονήσου τοῦ Αἴμου, ὡς καὶ τὰς νήσους καὶ τὰς ἀκτὰς τῆς δυτικῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Οἱ **Λατῖνοι** (110 ἑκατ.) κατοικοῦν τὴν λοιπὴν νοτιᾶν καὶ δυτικὴν Εὐρώπην, ἀνήκουν δ' εἰς αὐτοὺς οἱ Ρουμᾶνοι, οἱ Ἰταλοὶ, οἱ Ἰσπανοί, οἱ Πορτογάλλοι καὶ οἱ Γάλλοι. Οἱ **Γερμανοὶ** (135 ἑκατ.) εἰς τοὺς ὁποίους καταλέγονται καὶ οἱ Σκανδιναβοί, οἱ Ὀλλανδοί, οἱ Φλαμανδοὶ τοῦ Βελγίου, καὶ οἱ Ἀγγλοὶ, κατοικοῦν τὴν κεντρικὴν καὶ ΒΔ Εὐρώπην. Οἱ **Σλάβοι** (125 ἑκατ.) κατέχουν κυρίως τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς Εὐρώπης, ὑποδιαιροῦνται δ' εἰς Νοτιοσλάβους (Σέρβους, Κροάτας, Σλοβένους, Βουλγάρους) δυτικούς Σλάβους, (Πολωνούς, Τσέχους, Σλοβάκους) καὶ ἀνατολικούς (Ῥώσους). (Κάμετε τὸν ἐθνολογικὸν χάρτην τῆς Εὐρώπης).

Ὡς πρὸς τὸ **θρησκεῦμα** οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης κατανέμονται ἐν γένει ὡς ἑξῆς: Ἕλληνες, Ρουμᾶνοι καὶ Σλάβοι (πλὴν τῶν Πολωνῶν καὶ Τσέχων) ἀναγνωρίζουν τὴν Ἑλληνικὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, Λατῖνοι (πλὴν τῶν Ρουμάνων) τὴν Καθολικὴν ἢ Παπικὴν Ἐκκλησίαν, Γερμανοὶ, κατὰ τὸ πλεῖστον, τὴν Διαμαρτυρομένην Ἐκκλησίαν.

Μὲ τὴν Ἀσίαν ἢ Εὐρώπῃ συνάπτεται στενωῶς. Μὲ τὴν Ἀφρικὴν ἐπικοινωνεῖ διὰ τῆς Μεσογείου θαλάσσης ἐντὸς ὀλίγων ὥρων· μὲ τὴν Ἀμερικὴν διὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ἐντὸς 5 1/2 ἡμερῶν. Ὅθεν ἡ **θέσις** τῆς Εὐρώπης, κειμένης εἰς τὸ μέσον τοῦ ἡπειρωτικοῦ ἡμισφαιρίου τῆς Γῆς, εἶναι εὐνοϊκὴ διὰ τὰς συγκοινωνίας καὶ τὸ παγκόσμιον ἐμπόριον.

2. **Ὁ διαμελισμὸς καὶ τὸ κλίμα τῆς Εὐρώπης.** Ὁ κορμὸς τῆς Εὐρώπης πρὸς Ν καὶ Δ διαμελίζεται εἰς χερσονήσους καὶ νήσους, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τὸ $\frac{1}{3}$ τῆς ὅλης ἐπιφανείας τῆς· εἶναι ἢ περισσότερον διαμελισμένη ἤπειρος τῆς Γῆς. Ἔνεκα τούτου οἱ κάτοικοι τῆς Εὐρώπης ἤδη ἀπ' ἀρχαίων χρόνων ἐτράπησαν πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ μὲ τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον ἔγιναν κύριοι τοῦ κόσμου. Οὕτω εἰς ὅλας τὰς ἄλλας ἡπείρους οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης ἀπέκτησαν κτήσεις καὶ ἴδρυσαν ἀποικίας.

Ἐν ᾧ τὸ δυτικὸν ἡμισυ τῆς Εὐρώπης διασχίζεται ἀπὸ πολλὰς ὀροσειρᾶς, τὸ ἀνατολικὸν εἶναι τελείως ὀμαλὸν καὶ ἐπίπεδον καὶ διαρρέεται ἀπὸ μεγάλους ποταμούς. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ δυτικὸν μέρος ἀπλώνεται τὸ βαθύπεδον, προσκλίνον πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν. Τὸ κύριον ὄρεινὸν σύστημα εἶναι αἱ Ἄλπεις. Αὗται μὲ τὰ Πυρηναιῖα πρὸς Δ, τὰ Καρπάθια καὶ τὸν Αἴμον, τὰς Διναρικὰς Ἄλπεις καὶ τὴν Πίνδον πρὸς Α ἀποτελοῦν μίαν ἐκτενῆ ὄροστοιχίαν, ἣ ὁποία συνεχίζεται εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἀσίας. Ἐξ ἄλλου τὰ Ἀπέννινα καὶ τὰ Ἀνδαλούσια ὄρη συνάπτονται διὰ τῶν πορθμῶν τῆς Σικελίας καὶ τοῦ Γιβραλτᾶρ μὲ τὰς ὀροσειρᾶς τῆς βορείας Ἀφρικῆς (Ἄτλας). Ἀλλ' ἐν τῇ Εὐρώπῃ αἱ ὀροσειραὶ πουθενὰ δὲν ὀρθοῦνται οὕτως, ὥστε νὰ παρεμποδίζουσι τὴν ἐπικοινωνίαν τῶν λαῶν μεταξύ των· ὡς ὅρια ὅμως διαχωρισμοῦ διηκόλυναν τὴν διαμόρφωσιν πολλῶν ἀνεξαρτήτων πολιτειῶν.

Ἡ Εὐρώπη ἐκτείνεται μέχρι τῆς βορείας παγωμένης ζώνης. Ἀλλ' ἐν ᾧ κεῖται πλησιέστερον πρὸς τὸν Βόρειον Πόλον, παρὰ πρὸς τὸν Ἰσημερινόν, ἔχει τὸ θέρος μᾶλλον γλυκύ. Ἰδίᾳ εὐνοϊκὸν κλίμα ἔχουν ἢ δυτικὴ καὶ κεντρικὴ Εὐρώπη. Τοῦτο ὀφείλουσι αὗται πρὸ πάντων εἰς τὸ θερινόν Ὠκεάνειον ρεῦμα καὶ εἰς τοὺς ἐπικρατοῦντας ΝΔ ἀνέμους, οἱ ὁποῖοι μεταφέρουν τὴν ζωογόνον αὔραν τῆς θαλάσσης (**θαλάσσιον κλίμα**). Ὅσον περισσότερον προχωροῦμεν πρὸς τὰ ΒΑ τόσον περισσότερον ἐξασθενεῖ ἢ ἐπίδρασις τῶν θαλασσίων ἀνέμων καὶ ὑπερισχύουν οἱ τραχεῖς καὶ ψυχροὶ ΒΑ ἀνεμοὶ· ἐκ τούτου εἰς τὰς ἐκτάσεις ἐκείνας ἢ ἀντίθεσις μεταξύ θερινοῦ καύσωνος καὶ χειμερινοῦ ψύχους εἶναι μεγάλη (**ἡπειρωτικὸν κλίμα**). Ἰδιάζουσιν θέσιν ἐν τῇ Εὐρώπῃ ὡς πρὸς τὸ κλίμα κατέχουν αἱ παρὰ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν

χωραι, εις τας οποιας τα μεν θερη ειναι θερμα και ξηρα, οι δε χειμωνες ηπιιοι και βοοχεροι (*Μεσογειακον κλιμα*).

3. *Οικονομικαι συνθηκαι.* "Αν εξαιρέσωμεν ολίγους τόπους, το κλιμα της Ευρώπης παντοῦ εὐνοεῖ τὴν γεωργίαν. 'Αλλ' ἐν' ᾧ εἰς τὴν θερμὴν ζώνην τῆς γῆς ἡ καλλιέργεια δὲν ἀπαιτεῖ μεγάλους κόπους, εἰς τὴν εὐκρατον ζώνην αὕτη τότε μόνον εὐδοκιμεῖ, ὅταν τὸ ἔδαφος δουλεύεται μὲ ἐπιμέλειαν καὶ ἐπιμονήν. Διὰ τοῦτο οἱ κάτοικοι τῆς Εὐρώπης εἶναι ἠγαγκασμένοι νὰ ἐπιδίδωνται διαρκῶς εἰς ἐργασίαν καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀποτρέπονται ἀπὸ τὴν μαλθακότητα καὶ τὴν ὀκνηρίαν. 'Αλλ' ὁ ἐκτάκτως πυκνὸς πληθυσμὸς δὲν θὰ ἠμποροῦσε μὲ μόνην τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς καὶ τὴν κτηνοτροφίαν νὰ συντηρηθῇ. Διὰ τοῦτο ἡ ἐκμετάλλευσις τοῦ ἐδάφους, ὅπου τοῦτο κρίνεται ὑπογείους θησαυροῦς. προπάντων γαιάνθρακα καὶ σιδηροῦχα ὀρυκτά, παρέχει ποικίλα στάδια ἐργασίας. Οὕτω ἡ βιομηχανία καὶ τὸ ἐμπόριον ἤκμασαν ἐν τῇ Εὐρώπῃ εἰς μέγαν βαθμὸν. Ἡ δὲ εὐπορία τὴν ὁποίαν ταῦτα παρήγαγον, ἐξησφάλισαν τὰ μέσα, διὰ τῶν ὁποίων τέχνη καὶ ἐπιστήμη ἐκαλλιεργήθησαν καὶ ἀνεπτύχθησαν, ὅσον πούθενά ἄλλοῦ ἐπὶ τῆς Γῆς.

β) Α Σ Ι Α

Ποια τὰ ὄρια τῆς Ἀσίας πρὸς τὴν Εὐρώπην ; πρὸς τὴν Ἀφρικὴν ; — Ποῖος πορθμὸς χωρίζει τὴν Ἀσίαν ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴν ; — Ὀνομάσατε τοὺς ὠκεανούς καὶ τὰς θαλάσσας, αἱ ὁποῖαι περιβρέχουν τὴν Ἀσίαν. — Ὅρισάτε τὴν θέσιν αὐτῆς εἰς τὰς ζώνας τῆς Γῆς.

1. *Σύγκρισις πρὸς τὰς ἄλλας ἠπείρους.* Ἡ Ἀσία ἐκτείνεται ἀπὸ τὸν Ἰσημερινὸν μέχρι τῆς βορείας πολικῆς ζώνης καὶ εἶναι ἡ μεγαλύτερα ἀπὸ ὅλας τὰς ἠπείρους καταλαμβάνει περίπου τὸ $\frac{1}{3}$ τῆς ξηρᾶς καὶ εἶναι $4\frac{1}{2}$ φορές μεγαλύτερα ἀπὸ τὴν Εὐρώπην. Ὁ πληθυσμὸς της ὑπολογίζεται εἰς 1000 ἑκατομμύρια· ἐπειδὴ δὲ ὅλος ὁ πληθυσμὸς τῆς Γῆς ἀνέρχεται εἰς 1800 ἑκατομμύρια, εἰς τὴν Ἀσίαν κατοικοῦν πλέον τοῦ ἡμίσεως τῆς ὅλης ἀνθρωπότητος. Ἐν σχέσει ὅμως πρὸς τὴν μικρὰν Εὐρώπην, εἶναι ἀραιότερα κατοικημένη, διότι εἰς 1 τετρ. χλμ. ἀναλογοῦν 24 κάτοικοι. (Πόσοι ἐν Εὐρώπῃ;).

Μὲ τὴν Εὐρώπην ἰδίᾳ ἡ Ἀσία ἀποτελεῖ ἐν σύνολον. Πρὸς

Εικ. 46. Χάρτης ανάγλυφος της Ασίας.

τὴν Ἀφρικὴν συνάπτεται διὰ τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Σουέζ, πρὸς δὲ τὴν Ἀμερικὴν πλησιάζει κατὰ τὸν Βερίγγειον πορθμὸν. Μὲ τὴν Αὐστραλίαν συνδέεται διὰ τῶν Μαλαϊκῶν νήσων ὡς διὰ γεφυρώρας. Ὅθεν ἡ θέσις τῆς Ἀσίας διὰ τὰς συγκοινωνίας φαίνεται εὐνοϊκὴ. Ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ βόρειαι ἀκταὶ τῆς ἡπείρου εἶναι ἀπροσπέλαστοι, ἡ δὲ ἀπέναντι τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς παρὰ τῆς Ἀμερικῆς εἶναι πολὺ ἀπομακρυσμένη, τὰ πλεονεκτήματα τῆς θέσεως ἐλαττώνονται πολὺ.

2. **Διαμελισμὸς καὶ ἐπιφάνεια.** Ἡ νοτιὰ πλευρὰ τῆς Ἀσίας κατὰ τὸν διαμελισμὸν ὁμοιάζει μὲ τὴν νοτιᾶν Εὐρώπην· καὶ ἡ ἀνατολικὴ δὲ πλευρὰ αὐτῆς διαμελίζεται εἰς πολλὰς χερσονήσους, πολλοὶ δὲ νῆσοι καὶ συστήματα νήσων ἐκτείνονται κατὰ μῆκος αὐτῆς. (Ὁνομάσατε τὰς μεγαλυτέρας χερσονήσους καὶ νήσους τῆς δυτικῆς, τῆς νοτίας καὶ ἀνατολικῆς πλευρᾶς).

Ὡς ὁ χάρις δεικνύει, τὸ μέσον τῆς Ἀσίας κατέχεται ἀπὸ μέγα τριγωνικὸν ὄροπέδιον (**Παμῆρ** «ἡ στέγη τοῦ κόσμου»). Βορειοδυτικῶς αὐτοῦ ἐκτείνεται εὐρύτατον βαθύπεδον, τὸ ὅποιον καὶ πέραν τῶν Οὐραλίων συνεχίζεται εἰς τὴν μεγάλην ὄωσικὴν πεδιάδα (**ΒΔ Ἀσία**). Ἀνατολικῶς αὐτοῦ ἡ Ἀσία διασχίζεται ἀπὸ διαφόρους ὄροσειράς, μεταξὺ τῶν ὁποίων περικλείονται καὶ βαθύπεδα (**Ἀνατολ. Ἀσία**). Εἰς τὴν νοτιᾶν πλευρὰν τοῦ ὄροπεδίου προσφύονται δύο μεγάλα χερσόνησοι, ἀποτελοῦσαι τὴν **νοτιᾶν Ἀσίαν**. Τέλος, νοτιοδυτικῶς τοῦ ὄροπεδίου ἡ ἡπειρος προεκτείνεται εἰς ὑψηλὰ ὄροπέδια (**ΝΔ Ἀσία**). Οὕτω ἡ Ἀσία διαιρεῖται εἰς μεγάλα τμήματα τὴν **ἐνδον Ἀσίαν**, τὴν **Ἀνατολ. Ἀσίαν**, τὴν **βορείαν** καὶ **ΒΔ Ἀσίαν**, τὴν **Νοτιᾶν** καὶ **ΝΔ Ἀσίαν**.

Α'. ΝΟΤΙΟΔΥΤΙΚΗ ΑΣΙΑ

Τὸ τμήμα τοῦτο τῆς Ἀσίας περιλαμβάνει τοῖα μεγάλα ὄροπέδια (**Μικρὰ Ἀσία**, **Ἰράν**, **Ἀραβία**) καὶ ἓν βαθύπεδον (**Μεσοποταμία**), εἰς τὸ ὅποιον ἀρχαῖοι λαοὶ (**Ἀσσύριοι**, **Βαβυλώνιοι**) ἀνέπτυξαν τὸν ἀρχαιότερον πολιτισμὸν.

1. Μικρὰ Ἀσία.

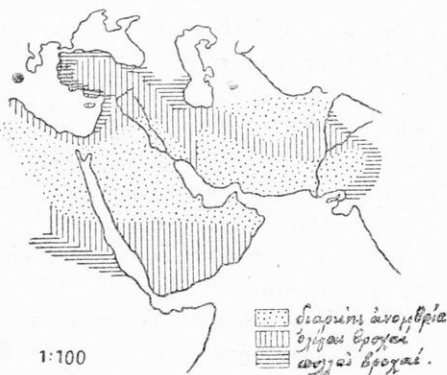
Ὅρισατε τὴν θέσιν αὐτῆς ἐν τῇ ΝΔ Ἀσίᾳ. — Ὁνομάσατε τὰς θαλάσσους καὶ τοὺς πορθμοὺς, οἱ ὅποιοι τὴν περιβρέχουν. — Ὁνομάσατε τὰς ὄροσειράς αἱ ὅποιοι διατρέχουν τὴν βορείαν καὶ τὴν νοτιᾶν πλευρὰν

της χερσονήσου.—Εὔρατε τὸ ὄρος 'Αργαῖον' ἢ κορυφή του εἶναι 1000 μέτρα ὑψηλότερα ἀπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ 'Ολύμπου. — 'Ονομάσατε τοὺς ποταμούς, οἱ ὅποιοι ἐκβάλλουν εἰς τὴν Μαύρην Θάλασσαν καὶ εἰς τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος.—Ποῖον τὸ ὄνομα τῆς μεγάλης ἀλυμρᾶς λίμνης εἰς τὸ μέσον τῆς χερσονήσου ;

1. **Τὸ ὄροπέδιον.** Ἡ Μικρὰ 'Ασία εἶναι χώρα ὑψηλή. Τὰ χαμηλότερα μέρη τοῦ ὄροπέδιου τῆς ἔχουν τὸ ὕψος τοῦ Ὑμηττοῦ. Ἐκ τριῶν πλευρῶν τὸ ὄροπέδιον περιστοιχίζεται ἀπὸ ὑψηλὰ βουνά, πολλαὶ δὲ βουνοσειραὶ τὸ διασχίζουν καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις. Μεταξὺ αὐτῶν ἐκτείνονται λεκάναι, ἄλλαι μικραὶ καὶ ἄλλαι μεγάλαι, αἱ ὅποια σκεπάζονται ἀλλοῦ μὲ ἄμμον καὶ ἄλλοῦ μὲ πηλόν. Ἐνεκα τοῦ μεγάλου ὕψους καὶ τοῦ ἀποκλεισμοῦ του ἀπὸ τοὺς θαλασσίους ἀνέμους, τὸ ὄροπέδιον ἔχει τὸν χειμῶνα πολὺ ψυχρὸν καὶ τὸ θέρος πολὺ θερμὸν καὶ ξηρὸν. Δυτικῶς τοῦ ὄρους 'Αργαίου μεγάλη ἔκτασις εἶναι ἔρημος. Τὸ μεγαλύτερον ὅμως μέρος τοῦ ὄροπέδιου ἔχει ὅπωςδῆποτε ἀρκετὴν βροχήν, ὥστε νὰ συντηρῆται κάποια βλάστησις. Ἡ πτωχὴ αὐτὴ βλάστησις ἐπιτρέπει τὴν κτηνοτροφίαν καὶ εἶναι ὀνομασταὶ αἱ αἶγες τῆς 'Αγκύρας καὶ τὰ «Καραμάνικα πρόβατα», μὲ τὸ μακρὸν καὶ πυκνὸν τρίχωμα. Τρέφονται δὲ καὶ κάμηλοι, αἱ ὅποια εἰς τὰς ἐρήμους ἐκτάσεις εἶναι ὡς «θεῖον δῶρον». Πρὸς δυσμὰς τὸ ὄροπέδιον χαμηλώνει μὲ ἐλαφρὰν κλίσιν καὶ οὕτω σχηματίζονται πρὸς τὸ Αἰγαῖον εὐφορῳτάται πεδιάδες.

2. **Αἱ παραλίαὶ χῶραι.** Τὰ βόρεια καὶ νότια παραλία ἔχουν ἀρκετὰς βροχὰς καὶ θερμὸν κλίμα (Εἰκ. 47). Εἰς τὰς βορείας ἀκτὰς, αἱ ὅποια εἶναι πατρὶς τῆς κερασέας, εὐδοκιμεῖ ἡ ἐλαία, εἰς δὲ τὰς νοτίας εὐρίσκονται καὶ φοίνικες (Εἰκ. 21). Πολὺ εὐνοϊκώτερον εἶναι τὸ κλίμα εἰς τὰς δυτικὰς χώρας τῆς Μικρᾶς 'Ασίας. Κατὰ ὄρεινὸν περιτείχισμα ἐδῶ δὲν ἐμποδίζει τοὺς θερμοὺς ΝΔ ἀνέμους νὰ εἰσχωρήσουν βαθέως εἰς τὰς δυτικὰς παραλίους πεδιάδας, αἱ ὅποια ἀρδεύονται καὶ ὑπὸ ἀρκετὰ μεγάλων ποταμῶν. Τόση εἶναι ἡ εὐφορία των, ὥστε λέγονται «κῆπος τῆς Μικρᾶς 'Ασίας». Συναῖ, πορτοκαλλέαι καὶ ἐλαῖαι θάλλουν εἰς τὰ πλάγια τῶν βουνῶν. Ἄμπελια καὶ κῆποι μὲ κερασέας, βερυκοκκέας καὶ ἄλλα ὀπωροφόρα κατέχουν τοὺς πρόποδας τῶν ὑψωμάτων. Χωράφια μὲ ἀραβόσιτον, βαμβάκι καὶ ῥύζι ἐκτείνονται εἰς τὰ βαθύπεδα, ὅσα

πλημμυρίζονται με τὰ νερά τῶν ποταμῶν. Ἡ ἴδια εὐφορία ἀπαντᾷται καὶ βορείως εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Προποντίδος· ἐκεῖ ὑπάρχουν ἐκτεταμένοι μορεῶνες, διὰ τῶν ὁποίων ἡ σηροτροφία ἀκμάζει, ἰδίᾳ εἰς τὴν *Προῦσαν* (110). Ἐπὶ τῆς δυτικῆς ἀκτῆς ἡ *Σμύρνη*

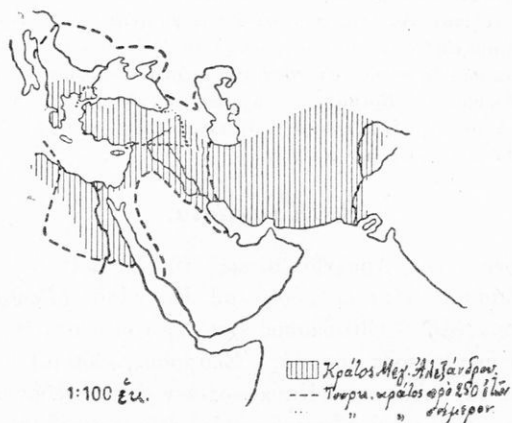
Εἰκ. 47. Χάρτης βροχῶν τῆς ΝΔ Ἀσίας.

(200) εἶναι ἡ σπουδαιότερα πόλις τῆς χερσονήσου, μετὰ μέγαλον καὶ ἀσφαλῆ λιμένα. Εἰς αὐτὸν συγκεντρῶνται ὅλα τὰ προϊόντα τοῦ ἐσωτερικοῦ, ὡς σῦκα, σταφίδες, λάδι καὶ τάπητες. Πληθος ἄλλων πόλεων, ὅλων Ἑλληνικῶν, ὑπῆρχον εἰς τὴν παραλίαν, ὡς αἱ Κυδωνίαι, ἡ Φώκαια, ἡ Κορήνη, τὰ

Βουρλά, ἡ Ἔφεσος, ἀλλ' ὅλαι ἐρημώθησαν μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Ἑλλήνων ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Σπουδαιῶτα λιμένες εἶναι καὶ ἡ *Τραπεζοῦς* καὶ ἡ *Μερσίνα* (θέσις ;), σπουδαιότεραι δὲ πόλεις ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ἡ *Ἄγκυρα* (80), ἡ πρωτεύουσα τῆς Τουρκικῆς Δημοκρατίας, τὸ *Ἰκόνιον* καὶ ἡ *Καيسάρεια*. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Τουρκίας ἀνέρχεται εἰς 13 ἑκατ. κατοίκων.

3. Ἡ Μικρὰ Ἀσία εἶναι χώρα Ἑλληνική, ἂν καὶ σήμερον μόνον Τοῦρκοι κατοικοῦν εἰς αὐτήν. Ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ὀμήρου Ἑλληνες κατοκῶντες εἰς τὰ δυτικὰ αὐτῆς παράλια, ἀργότερα δὲ ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον ἦτο Ἑλληνική. Κατὰ τὰ τελευταῖα ὁμοῦς ἔτη τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας οἱ Τοῦρκοι εἰσέβαλον ἐξ Ἀνατολῶν καὶ μετὰ σφαγὰς ὀλιγόστεισαν τὸν Ἑλληνικὸν πληθυσμὸν τῆς. Ἀρκετοὶ ὁμοῦ παρέμεινον εἰς ὅλα τὰ παράλια (Πόντον, Προποντίδα, Ἰωνίαν, Κιλικίαν) ὡς καὶ εἰς τὴν χώραν τοῦ Ἀντιταύρου (Καππαδοκίαν). Οὗτοι μετὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον, πρὸ ὀλίγων ἐτῶν, εἶδον ἡμέρας ἐλευθερίας καὶ χαρᾶς, ὅταν ὁ στρατὸς μας κατέϊχε τὴν Σμύρνην καὶ μέγα μέρος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν ὁμοῦ τοῦ στρατοῦ μας οἱ Τοῦρκοι κατέσφαξαν ὅσους ἠμπόρεσαν Ἑλληνας Μικρασιάτας. Ὅσοι ἐξ αὐτῶν ἐσώθησαν κατέφυγον εἰς τὴν μητέρα Ἑλλάδα καὶ εἶδον νέαν κατοικίαν.

Κανείς όμως μικρασιάτης δὲν ἔμπορεῖ νὰ λημονήσῃ τὴν παλαιὰν ἀγαπητὴν πατρίδα, ὅπου εἶναι οἱ τάφοι τῶν πατέρων του.

Εἰκ. 48.

2. Ἀρμενία.

Ὅρισατε τὴν θέσιν αὐτῆς ἐν τῇ ΝΔ Ἀσίᾳ.—Ὀνομάσατε τὰς χώρας μὲ τὰς ὁποίας συνορεύει.—Εὔρατε τὸ Ἀραράτ.

1. Ἡ Ἀρμενία πρὸς βορρᾶν μὲν φθάνει μέχρι τῶν προπόδων τοῦ Κανκάσου, πρὸς νότον δὲ μέχρι τῆς Μεσοποταμίας, ὑψώνεται δὲ ὡς γέφυρα συνδέουσα τὰ ὄροπέδια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τοῦ Ἰράν. Μεταξὺ τῶν ὄρεων αὐτῆς ἐξέχει ὡς πανύψηλος κῶνος τὸ **Ἀραράτ** (5200 μ.), τὸ γνωστὸν ἐκ τοῦ κατακλισμοῦ τοῦ Νῶε ὄρος. (Πίναξ 9).

Τὰ ὄρη τῆς Ἀρμενίας εἶναι πλήρη πηγῶν καὶ διὰ τοῦτο εἰς αὐτὰ ἔχουν τὴν ἀρχὴν τῶν μεγάλων ποταμῶν (Τίγρης καὶ Εὐφράτης). Ἐπάνω εἰς τὰ βουνὰ οἱ Κοῦρδοι, μοαμεθανικὸς ληστικὸς λαός, βόσκουν τὰ ποιμνία των. Εἰς τὰς κοιλάδας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν κλίμα γλυκὺ καὶ ἔδαφος γόνιμον, οἱ **Ἀρμένιοι** καταγίνονται εἰς τὴν γεωργίαν καὶ δενδροκομίαν (πατρὶς τῆς βερυκοκκίας). Τὰ ὄροπέδια τέλος τοῦ ἔσωτερου εἶναι ἄνυδροι τόποι, τῶν ὁποίων τὰ βαθύτερα μέρη κατέχονται ἀπὸ ἄλμυρᾶς στέππας καὶ ἄλμυρᾶς λίμνας.

2. *Οἱ Ἀρμένιοι* ἀνήκουν εἰς φυλὴν Μεσογειακὴν καὶ εἶναι χριστιανοί, ἀποτελοῦντες ἰδιαίτερον ἐκκλησίαν (Κοπτικὴν). Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν μετηνάστευσαν εἰς τὴν ΝΑ Εὐρώπην, ὅπου εὐδοκιοῦν ὡς ἔμποροι καὶ τραπεζίται. Διὰ τῆς συνθήκης τῆς εἰρήνης (1919) ἰδρύθη ἀνεξάρτητος Ἀρμενία, ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι καὶ οἱ Ῥῶσοι δὲν τὴν ἀνεγνώρισαν καὶ ἐξακολοῦθοῦν νὰ κατέχουν τὴν χώραν. Σήμερον τὸ ΒΑ τμήμα μὲ τὴν πρωτεύουσαν *Ἐριβάν* (35) ἀνήκει εἰς τὴν Ῥωσικὴν ὀμοσπονδίαν, τὸ ΝΔ μὲ τὴν *Ἐρζερούμ* (50) εἶναι Τουρκικὸν καὶ τὸ Ἀν. μὲ τὴν *Ταυρίδα* (200) κατέχει ἡ Περσία.

3. *Καυκασία.*

1. Βορείως τῆς Ἀρμενίας μεταξὺ τῆς Μαύρης καὶ τῆς Κασπίας Θαλάσσης κεῖται ἡ χώρα τοῦ Καυκάσου (*Γεωργία* καὶ *Ἀτζερμπεϊτζάν*). Ὁ Καυκάσος ἔχει μὲν τὸ μῆκος τῶν Ἄλπεων ἀλλὰ πολὺ ὑψηλοτέρας κορυφᾶς (Ἐλμπρους, 5600 μ.). Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς Ἄλπεις ὁ Καυκάσος δὲν ἔχει σχεδὸν καμμίαν ἐγκαρσίαν κοιλάδα καὶ οὕτως ἀποτελεῖ τεῖχος ἀδιάβατον. Μόνον μία δίοδος, εἰς ὕψος 2400 μ. διεσκευάσθη εἰς καλὴν ὁδὸν καὶ φέρει ἀπὸ τοῦ *Βλαδικαυκάς* (60) εἰς τὴν *Τυφλίδα* (330), τὴν πρωτεύουσαν τῆς χώρας, πλησίον τῆς ὁποίας ὑπάρχουν θερμοὶ πηγαί.

Οἱ ὑγροὶ καὶ θερμοὶ ἄνεμοι, οἱ ὁποῖοι πνέουν ἀπὸ τὴν Μαύρην Θάλασσαν, φέρουν εἰς τὰ παράλια τοῦ Καυκάσου (Κολχίδα) πλουσίας βροχάς (Εἰκ. 47)· ἐπειδὴ δὲ καὶ τὸ κλίμα αὐτῶν εἶναι θερμόν, εἰς τὸ εὐφορον ἔδαφός των ἡ ἀμπελος εἶναι αὐτοφυής, ὁ δὲ πληθυσμὸς σχετικῶς πυκνός. Λιμὴν ἀξιόλογος ἐπὶ τῆς Μαύρης Θαλάσσης εἶναι τὸ *Βατούμ* (50).

2. Τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς Καυκασίας (*Ἀτζερμπεϊτζάν*), εἰς τὸ ὁποῖόν δὲν φθάνουν οἱ ἄνεμοι τῆς Μαύρης Θαλάσσης, εἶναι τοῦναντίον ἄνυδρον καὶ κατέχεται ἀπὸ ξηρὰς στέππας. Παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς Κασπίας Θαλάσσης, ὄχι μακρὰν τῆς πόλεως *Βακοῦ* (250) ὑπάρχουν πλουσιώταται πηγαὶ πετρελαίου. Εἰς τὴν παραγωγὴν πετρελαίου ἡ Καυκασία κατέχει τὴν δευτέραν θέσιν. Σιδηρόδρομος, διερχόμενος διὰ τῆς Τυφλίδος, συνδέει τὸ Βακοῦ μὲ τὸ Βατούμ.

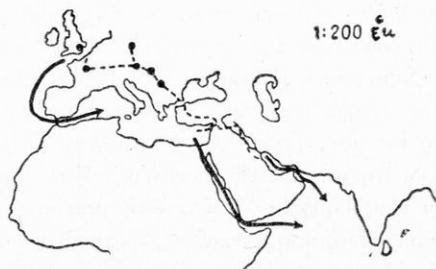
3. *Οἱ κάτοικοι* τῆς Καυκασίας διαφέρουν πολὺ μεταξὺ των κατὰ τὴν καταγωγὴν, τὴν θρησκείαν, τὰ ἦθη καὶ ἔθνη. Ἡ χώρα, μετὰ τὴν

ἀλλαγὴν τοῦ πολιτεύματος ἐν Ῥωσίᾳ, ἀπετέλεσε μικρὰς αὐτονόμους πολιτείας, αἱ ὁποῖαι περιλαμβάνονται εἰς τὴν Ἐνωσιν τῶν Ῥωσικῶν Σοβιέτ.

4. Μεσοποταμία.

Ὅς καὶ τὸ ὄνομα δηλοῖ, ἡ χώρα αὕτη περικλείεται ἐν μέσῳ ποταμῶν, τοῦ Τίγρητος καὶ τοῦ Εὐφράτου, εἶναι δὲ ἀνοικτὴ πρὸς τὸν Περσικὸν κόλπον· ἐπειδὴ δὲ εἰς τὸ δυτικώτατον αὐ-

τῆς ἄκρον δὲν ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τὸν μυχὸν τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου, ἡ Μεσοποταμία ἔχει μεγάλην σημασίαν διὰ τὰς συγκοινωνίας τῆς νοτίου Εὐρώπης καὶ τῆς νοτίου Ἀσίας. (Εἰκ. 49).

Εἰκ. 49. Συγκοινωνία Εὐρώπης—Ν. Ἀσίας.

Ἵψηλὰ καὶ ξηρὰ ὄροπέδια περικλείουν ἀπ' ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν τὴν Μεσοποταμίαν· διὰ τοῦτο εἶναι καὶ αὕτη πτωχὴ εἰς βροχάς. Ἀλλ' οἱ ποταμοὶ τῆς, πλημμυροῦντες, ἀρδεύουν καὶ λιπαίνουν τὸ ἔδαφος. Ὅταν δηλ. τὸν Μάρτιον τὰ χιόνια ἐπὶ τῶν Ἀρμενίων ὄρέων ἀρχίζουσι νὰ λειώνουσι, τότε τὸ ρεῦμα τῶν ποταμῶν ἐξογκοῦται καὶ πλημμυροῦσιν τὴν πεδινὴν χώραν. Ἀπὸ τὰς πλημμύρας τῶν ποταμῶν ἀπομένει παχὺ στρώμα ἱλύος, τὸ ὁποῖον χρησιμεύει ὡς ἄριστον λίπασμα. Ἄλλοτε διὰ διωρῶν τὰ νερὰ τῶν ποταμῶν διωχετεύοντο καθ' ὅλην τὴν πεδιάδα καὶ οἱ ἄγροί ποτιζόμενοι ἐλάμβανον τὴν ὄψιν κήπων· τὰ σιτηρὰ καὶ τὸ ῥύζι, ὅπως καὶ τὰ δένδρα τῶν φοινίκων, ἔδιδον πλουσίαν συγκομιδὴν. Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ τὸ ἔδαφος ἦτο εὐφορον καὶ ἡ θέσις τῆς χώρας εὐνοϊκὴ διὰ τὸ ἐμπόριον, πολλαὶ καὶ μεγάλαὶ πόλεις παρήχθησαν ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ, ὡς ἡ μυθώδης *Νινευὶ* καὶ ἡ κραταῖα *Βαβυλών*, κατὰ τοὺς παλαιωτάτους χρόνους. Ἀλλ' ἡ μεγάλη εὐπορία ἔκαμε τοὺς κατοίκους μαλθακοὺς, γείτονες λαοὶ τοὺς ἐνίκησαν καὶ κατέρριψαν τὰς πόλεις

των εἰς ἐρείπια. Νέαν ἀκμὴν εὗρεν ἡ χώρα ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ κατοῖν ἐπὶ τῶν Ἀράβων Χαλιφῶν, διαδόχων τοῦ Μωάμεθ. Ἐπὶ τῶν Ἀράβων ἡ **Βαγδάτη** εἶχε 2 περίπου ἑκατομμύρια κατοίκων καὶ ἐθεωρεῖτο ὡς ἡ λαμπροτάτη καὶ πλουσιωτάτη πόλις τοῦ κόσμου. Ἀλλ' ὅτε ἀργότερα ἔπεσεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων, παρήκμασε καὶ αὐτή· ἐπειδὴ δὲ καὶ τὰ ἀρδευτικὰ ἔργα παρημελήθησαν, ὅλη ἡ χώρα μετεβλήθη εἰς στέππην, ἐπὶ τῆς ὁποίας τώρα πλανῶνται ποίμνια προβάτων καὶ καραβάνια καμήλων.

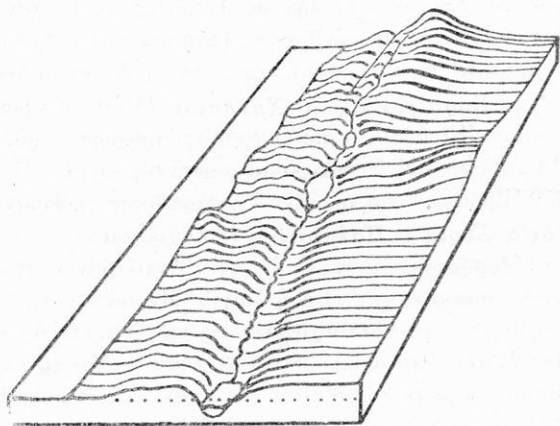
Σήμερον ἡ Βαγδάτη ἔχει 150 χιλιάδας κατοίκων καὶ συνεδέθη σιδηροδρομικῶς μὲ τὴν Κωνσταντινούπολιν (Εἰκ. 49). Βορειότερον, παρὰ τὴν **Μοσοῦλην** (60), ὑπάρχουν πετρελαιοφόροι πηγαί. Διὰ τῆς συνθήκης τῆς εἰρήνης ἡ χώρα ἀπεσπασθῆ ἀπὸ τὴν Τουρκίαν καὶ ἐτέθη ὑπὸ τὴν Ἀγγλικὴν προστασίαν. Ὅθεν, ἂν διοικηθῆ καλῶς, ἡμπορεῖ νὰ ἀνακτήσῃ τὴν παλαιάν της εὐδαιμονίαν. Οἱ **κάτοικοι** (3 ἑκατομ.) εἶναι Μουσουλμάνοι ἀραβικῆς καταγωγῆς.

5. Συρία.

1. **Μορφὴ τοῦ ἐδάφους.** Ἐν ἀπὸ τὸν μέσον Εὐφράτην ταξιδεύσωμεν πρὸς δυσμὰς, ἀναβαίνομεν ἀποτόμως εἰς ξηρὸν καὶ ἄγονον ὄροπέδιον, τὴν **Συροαραβικὴν ἔρημον**. Ἀφ' οὗ δὲ μὲ τὴν βοήθειαν τῆς καμήλου τὴν διαβῶμεν, φθάνομεν εἰς βαθεῖαν ταφροειδῆ κοιλάδα, ἡ ὁποία ἐπιμηρύνεται, καὶ πρὸς βορρᾶν μὲν διαρρέεται ὑπὸ τοῦ Ὀρόντου ποταμοῦ, πρὸς νότον δὲ ὑπὸ τοῦ Ἰορδάνου. Πέραν τῆς κοιλάδος τὸ ὄροπέδιον συνεχίζεται καὶ διατέμνεται ἀπὸ βουνὰ ἀσβεστολιθικά, τὸ ὑψηλότερον τῶν ὁποίων εἶναι ὁ **Λίβανος** (3100 μ.). Ἐν καὶ τὸ τμήμα τοῦτο διαβῶμεν, καταβαίνομεν εἰς κλιμακωτὴν χώραν, εἰς τὸ βάθος τῆς ὁποίας ἐκτείνεται στενὴ καὶ χαμηλὴ **παραλιακὴ ζώνη**, τὴν ὁποίαν βρέχουν τὰ νερά τῆς Μεσογείου (Εἰκ. 50). Ἡ πρὸς βορρᾶν τοῦ Λιβάνου χώρα ὀνομάζεται **Βορεία Συρία**, ἡ δὲ πρὸς νότον αὐτοῦ **Νοτία Συρία** ἢ **Παλαιστίνη**. Ἡ πρώτη κατέχεται ὑπὸ τῶν Γάλλων, ἡ δὲ δευτέρα ὑπὸ τῶν Ἀγγλων.

2. Ἡ **παραλιακὴ ζώνη** μετὰ τῆς παρ' αὐτὴν κλιμακωτῆς χώρας ἔχουν ἀρκετὰς βροχὰς καὶ κλίμα θερμόν διὰ τοῦτο ἡ

παραγωγή τοῦ ἐδάφους εἶναι πλουσία. Οἱ καλύτερον καλλιεργούμενοι τόποι εὐρίσκονται εἰς τὰς ὑπορείας τοῦ Λιβάνου· ἐκεῖ κρασί, βαμβάκι, ῥύζι, ἐληές, πορτοκάλια, κίτρα καὶ σῦκα παράγονται ἐν μεγάλῃ ἀφθονίᾳ. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων ἡ παραλία αὕτη κατοικεῖτο πυκνά. Ἄλλ' ἐν ᾧ εἰς τὸ νότιον αὐτῆς μέρος οἱ **Φιλισταῖοι** κατεγίνοντο εἰς μόνην τὴν γεωργίαν, εἰς τὸ βόρειον οἱ **Φοίνικες** εἶχον ἀφο-

Εἰκ 50. Διάγραμμα Παλαιστίνης.

σιωθῆ εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἀπέβησαν ἔμποροι καὶ μεσίται μετὰξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως. Αἱ πόλεις τῆς Φοινίκης **Τύρος** καὶ **Σιδῶν** ἦσαν ἕξ ἄλλου τὸ τέρμα εἰς τὸ ὁποῖον κατέληγον μεγάλαι ἐμπορικαὶ ὁδοὶ ἐκ τῶν Ἰνδιῶν, τοῦ Ἰράν καὶ τῆς Μεσοποταμίας. Σήμερον οἱ λιμένες οὗτοι εἶναι χωσμένοι ἀπὸ σωροὺς ἄμμων καὶ πηλοῦ, τοὺς ὁποίους ἐν ρεῦμα θαλάσσιον φέρει ἀπὸ τὸ στόμιον τοῦ Νείλου πρὸς τὰ ΒΑ. Οἱ μόνοι λιμένες, οἱ ὁποῖοι σήμερον διατηροῦν ἀξίαν τινὰ διὰ τὴν ναυτιλίαν εἶναι ἐκεῖ ἡ **Γιάφα** (50), τὸ ἐπίνειον τῆς Παλαιστίνης καὶ ἡ **Βυρητὸς** (80), τὸ ἐπίνειον τῆς βορείας Συρίας.

3. Ἡ **βορεία Συρία** (2 ἑκατομ. κατ.) λέγεται καὶ «Κοίλη Συρία» διὰ τὸ μακρὸν καὶ βαθὺ ὄρυγμα, τὸ ὁποῖον κατὰ μῆκος τῆς παραλίας διατέμνει τὴν χώραν. Εἰς τὰς ἀνατολικὰς ὑπο-

ρείας τοῦ Ἀντιλιβάνου ἐκτείνεται ὡς «ῥάσις» ἐν μέσῳ ξηρᾶς στέπτῃς ἢ χώρα τῆς **Δαμασκοῦ**, πλουσίως ἀρδευομένη ἀπὸ τῆς πηγᾶς καὶ τὰ ποτάμια τοῦ ὄρους. Διὰ τὴν εὐφορίαν τοῦ ἐδάφους καὶ τὴν ὠραιότητά της οἱ Ἄραβες τὴν ἀποκαλοῦν «ὄφθαλμὸν τῆς Ἀνατολῆς» καὶ «ἐπίγειον παράδεισον». Κρουμένη μέσα εἰς τοὺς κήπους ἡ Δαμασκὸς προδίδεται ἀπὸ τοὺς ὑψηλοὺς μιναρέδες τῶν τζαμιῶν της. Φοίνικες καὶ πορτοκαλλέαι, συκαὶ καὶ μορέαι εἶναι τὰ δένδρα τῶν κήπων. Ἡ πόλις εἶναι ἀρχαιοτάτη· τὰ ὑφάσματά της καὶ τὰ σπαθιά της (δαμασκηὰ) ὑπῆρξαν ἀνεκαθεν ὀνομαστά. Ἔχει 170 χιλ. κατ. καὶ συνδέεται σιδηροδρομικῶς μὲ τὴν **Βηρυττὸν** καὶ τὸ **Χαλέπιον** (150), κέντρα σπουδαῖα ἐμπορίου. Ἐξ αὐτῆς ὁ σιδηρόδρομος προχωρεῖ πρὸς νότον εἰς τὴν Ἀραβίαν.—Οἱ Σύριοι εἶναι σημιτικῆς καταγωγῆς (συγγενεῖς τῶν Ἑβραίων) καὶ ὁμιλοῦν τὴν ἀραβικὴν γλῶσσαν.

4. **Νοτία Συρία ἢ Παλαιστίνη** (800 χιλ. κατ.).

α) Ὁ **Ἰορδάνης** πηγάζων ἐκ τοῦ Ἀντιλιβάνου στρέφεται πρὸς νότον, διαρρέει τὴν ἐλώδη λίμνην Μερόμ καὶ τὴν πολὺ-χθινὴν Γενησαρέτ καὶ κατόπιν χύνεται εἰς τὴν Νεκρὰν θάλασσαν, τῆς ὁποίας ἡ μὲν ἐπιφάνεια κεῖται 400 μέτρα ὑπὸ τὸ ἐπίπεδον τῆς θαλάσσης, ὁ δὲ βυθὸς 800 μ. ὑπ' αὐτό. Ἀπὸ τὸ θεῖαφι καὶ τὸ πολὺ ἀλάτι, πὺν τὰ νερά της περιέχουν, κανὲν εἶδος ψαριοῦ δὲν ζῆ εἰς αὐτήν, καὶ ποτὲ ἕνα πουλὶ δὲν σταματᾷ εἰς τὰς ἀποτόμους καὶ γυμνὰς ὄχθας της (Εἰκ. 50).

β) **Δυτικῶς τοῦ Ἰορδάνου** ἐκτείνεται ὑψηλὸν ἀσβεστολιθικὸν ὄροπέδιον, ἢ **Γῆ Χαναάν**. Βροχὰς ἔχει μόνον κατὰ τὸν χειμῶνα· ὅθεν ἡ Χαναάν εἶναι χώρα ξηρὰ καὶ ἄγονος. Οἱ υἱοὶ τοῦ Ἰσραήλ, οἱ ὁποῖοι κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους κατόικουν αὐτήν, συνέλεγον τὰ νερά τῆς βροχῆς εἰς βαθεῖς λάκκους, ὡς καὶ εἰς δεξαμενάς, καὶ μὲ τὴν φιλεργίαν των μετέβαλον τὸ ξηρὸν ὄροπέδιον εἰς γῆν, ἐξ ἧς «ἔρρεε μέλι καὶ γάλα». Ὅπου δὲν ἦτο δυνατὴ καμμία καλλιέργεια, ἐκεῖ κατεγίνοντο εἰς τὴν κτηνοτροφίαν. Οὕτως ἐξηγεῖται πῶς ἠμποροῦσεν ἡ Χαναάν νὰ τρέφῃ τόσας γενεὰς Ἰουδαίων. Ἀλλ' ὑπὸ τὴν Τουρκικὴν κατοικίαν κησιν ἠρημώθη. Μόνη μεγάλη σχετικῶς πόλις ἐν αὐτῇ ἀπέμεινε ἡ **Ἱερουσαλήμ** (70), εἰς ὕψος 800 μ., κατοικουμένη ὑπὸ Ἀράβων, χριστιανῶν, Ἰουδαίων καὶ Ἑλλήνων. Κατ' ἔτος πολλὰ χι-

λιάδες χριστιανῶν ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμον συρρέουν ἐκεῖ διὰ τὰ προσκυνησόν καὶ νὰ προσενηθῶν εἰς τοὺς Ἁγίους Τόπους. Ἡ Ἱερουσαλήμ συνδέεται σιδηροδρομικῶς μὲ τὸ ἐπίνειόν της, τὴν **Γιάφαν**. Εἰς τὰ νότια τῆς Παλαιστίνης ἐπὶ τριγωνικῆς χερσονήσου ὑψοῦται τὸ ὄρος **Σινᾶ**, γνωστὸν εἰς ἡμᾶς ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ Μωϋσέως.

γ) **Ἀνατολικῶς τοῦ Ἰορδάνου** ἐκτείνεται στέππη ἔρημος, ἡ ὁποία εἰς τινες μεμονωμένους τόπους παρουσιάζει μετρίαν βλάστησιν. Ἐκεῖ οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται ἰδίως εἰς τὴν κτηνοτροφίαν προβάτων.

6. Ἀραβία.

1. **Μορφή τοῦ ἐδάφους.** Ἡ Συριακὴ ἔρημος συνέχεται πρὸς νότον μὲ τὸ ὄροπέδιον τῆς Ἀραβίας. Τοῦτο, ὅπως καὶ ἡ γειτονικὴ Ἀφρικὴ, εἶναι ὑψηλὴ (600—900 μ.) τραπεζοειδῆς χώρα, ἡ ὁποία συνίσταται ἀπὸ γρανιτικὰ πετρώματα καὶ πανταχόθεν περιβάλλεται ἀπὸ ὄροσειράς. Αὗται κλιμακῶδον κατέχονται πρὸς βραχώδεις παραλίας. Ἐν καὶ ἔχη ἕκτασιν ἴσην μὲ τὸ ἥμισυ τῆς Εὐρώπης, ὁ πληθυσμὸς της δὲν ὑπερβαίνει τὰ 3 ἑκατομμύρια κατοίκων.

2. **Τὰ παραλία** μόνον κατὰ τὸ ΝΔ ἄκρον τῆς χερσονήσου ἔχουν πλουσίαν βροχὰς, ὀφειλομένης εἰς τοὺς ἀνέμους, οἱ ὁποῖοι πνέουν ἐκ τοῦ Ἰνδικοῦ Ὀκεανοῦ. Ἐκ τούτου ἡ βλάστησις εἶναι πλουσία καὶ δικαίως ὁ τόπος οὗτος ἐπονομάζεται «**Ἐδδαίμων Ἀραβία**» (**Ἰεμένη**). Τὰ χωρία τῶν Ἀράβων περιστοιχίζονται ἀπὸ φοίνικας, πορτοκαλλέας καὶ ἀμπέλους, εἰς δὲ τὰ πλάγια τῶν βουνῶν ἐκτείνονται φυτεῖαι καφέας. Ἀπὸ τὸν λιμένα τῆς ἔξαγωγῆς **Μόκα** ἔλαβε τὸ ὄνομα ὁ εὐώδης καφὲς τῆς Ἰεμένης. Ἀπὸ τὴν ῥητίνην διαφόρων δένδρων αὐτῆς προέρχονται τὸ θυμιάμα καὶ ἄλλα ἀρώματα. Ἐπὶ τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης ἡ **Χοδέιδα** (50) διενεργεῖ ἐμπόριον καφέ. Ἐπὶ τοῦ στενοῦ δὲ πορθμοῦ Μπαμπ-ἔλ-Μπαντὲμ (=πύλη τῶν δακρῶν) τὸ **Ἄδεν** (25), τὸ ὁποῖον κατέχεται ὑπὸ τῶν Ἀγγλων, εἶναι σπουδαῖος σταθμὸς ἀνθρακίσεως ἐπὶ τῆς θαλασσίας ὁδοῦ πρὸς τὰς Ἰνδίας.

Βορείως τῆς Ἰεμένης ἡ παραλία εἶναι ἐπίσης κλιμακῶδη, ἀλλ' εἶναι πτωχὴ εἰς βροχὰς καὶ διὰ τοῦτο ὀλιγώτερον εὐφορος

καὶ ἀραιότερα καταρρημένη· ὀνομάζεται *Πετραία Ἀραβία* ἢ *Χετζάζ*. Αὕτη εἶναι κοιτῆς τοῦ Μωαμεθανισμοῦ καὶ χιλιάδες πιστῶν κατ' ἔτος ἀποδημοῦν εἰς τὴν «μητέρα τῶν πόλεων», τὴν *Μέκκαν* (70) διὰ νὰ προσκυνήσουν τὸν ἱερὸν λίθον (μετεωρολίθον), ὁ ὁποῖος εἶναι ἐντειχισμένος εἰς κυβοειδὲς οἰκοδόμημα, τὸν Κααβᾶ (Πίναξ 9). Ἐκτὸς τούτου προσκυνοῦν εἰς τὴν *Μεδινὰν* (50) τὸν τάφον τοῦ προφήτου Μωάμεθ.

Τὸ παρὰ τὸν Περσικὸν κόλπον βαθύπεδον, ἐπειδὴ λαμβάνει δι' ὑπογείων πηγῶν ἀρκετὴν ὑγρασίαν, ἀναπτύσσει εἰς πολλὰ μέρη πλουσίαν βλάστησιν καὶ εἶναι προσοδοφόρον· ἀραβόσιτος, ὄψις, βαμβάκι, ζαχαροκάλαμον καὶ διάφορα ὀπωρικὰ εἶναι τὰ προϊόντα τῆς ἡγεμονίας τοῦ *Ὀμάν*, μὲ τὴν *Μασκάτην* (40) ὡς σπουδαῖον ἐμπορικὸν λιμένα.

3. *Τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἀραβίας* εἶναι περικλειστον καὶ ἐκ τούτου κατάξηρον. Ἐν ᾧ τὴν ἡμέραν καίεται ἀπὸ ἀφόρητον καύσωνα, τὴν νύκτα καταλαμβάνεται ἀπὸ παγωνιᾶν (ἠπειρωτικὸν κλίμα). Τὸν χειμῶνα ὅμως αἱ καταγίδες εἶναι συχναὶ καὶ τότε τὰ νερὰ συρρέουν εἰς τὰς βαθυτέρας λεκάνας τοῦ ἐδάφους· ἐκεῖ ἡ βλάστησις εἶναι δυνατὴ καὶ οἱ Βεδουῖνοι, οἱ ὀλίγοι κάτοικοι τῆς ἐρήμου, βόσκουν τὰ ποίμνια τῶν προβάτων, τὰ ἄλογα καὶ τὶς καμήλας των. Οὗτοι ζοῦν κατὰ φυλάς, αἱ ὁποῖαι ὑπακούουν εἰς ἓνα ἀρχηγὸν (Σεΐχην). Ἡ κάμηλος ἡ ὁποία ἠμπορεῖ νὰ ταξιθεύῃ ἀρκετὰς ἡμέρας χωρὶς τροφήν καὶ νερό, εἶναι διὰ τὸν Ἀραβὰ ὡς «πλοῖον ἐν τῇ ἐρήμῳ».

4. *Οἱ Ἀραβες* ἀνήκουν εἰς τὴν λευκὴν ἢ Καυκασίαν φυλὴν καθὼς καὶ ἡμεῖς, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι εἶναι ἀπῶς μελαπόι. Εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Μωάμεθ, ἐτέραψαν εἰς κατακτήσεις καί, ἀφ' οὗ κατέλαβον τὴν Συρίαν, τὴν Μεσοποταμίαν, τὴν Περσίαν, τὴν Αἴγυπτον καὶ ὅλην τὴν Βόρειον Ἀφρικὴν, ἐτέρασαν καὶ εἰς τὴν Ἰσπανίαν, ὅπου, ὡς εἶδομεν, παρέμειναν ἐπὶ 800 ἔτη καὶ ἀφῆκαν ἀρκετὰ ἴχνη τῆς τέχνης καὶ τοῦ πολιτισμοῦ των. Ὁμοίως εἰς τὴν Δαμασκὸν καὶ τὴν Βαγδάτην ἐπὶ αἰῶνας ἤκμαζεν ὁ Ἀραβικὸς πολιτισμὸς, ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι, οἱ ὁποῖοι κατέλαβον τὰς Ἀραβικὰς χώρας, τὸν ἐξηφάνισαν. Ἀπὸ τῆς συνθήκης τῆς εἰρήνης ἰδρύθησαν ἀνεξάρτητα Ἀραβικὰ κράτη, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἀγγλίας.

7. Ἰράν.

Ὅρισατε τὴν θέσιν τοῦ Ἰράν ἐν τῇ ΝΔ Ἀσίᾳ.—Ὄνομάσατε τὰς χώρας καὶ τὰς θαλάσσας, αἱ ὁποῖαι τὸ περιβάλλουν.—Παρατηρήσατε

εις τὸν χάρτην τὴν μορφὴν τοῦ ἐδάφους καὶ συγκρίνατέ το μετὰ τὴν Ἀραβικὴν Χερσόνησον.

1. **Μορφὴ τοῦ ἐδάφους.** Ὡς ὁ χάρτης δεικνύει, τὸ Ἰράν εἶναι **ὄροπέδιον** ἴσον μετὰ τὸ Ἀραβικὸν κατὰ τὴν ἔκτασιν, ἀλλ' ὑψηλότερον αὐτοῦ (μέσον ὕψος 1300 μ.). Ἐξ ὄλων τῶν πλευρῶν τὸ Ἰρανικὸν ὄροπέδιον περιστοιχίζεται ἀπὸ μακρὰς ὄροσειράς, κατὰ τὰ βόρεια δ' αὐτοῦ ἄκρα συνάπτεται μετὰ ὑψηλότατα ὄροπέδια, τὸ τοῦ Παμίρ καὶ τὸ τῆς Ἀρμενίας.

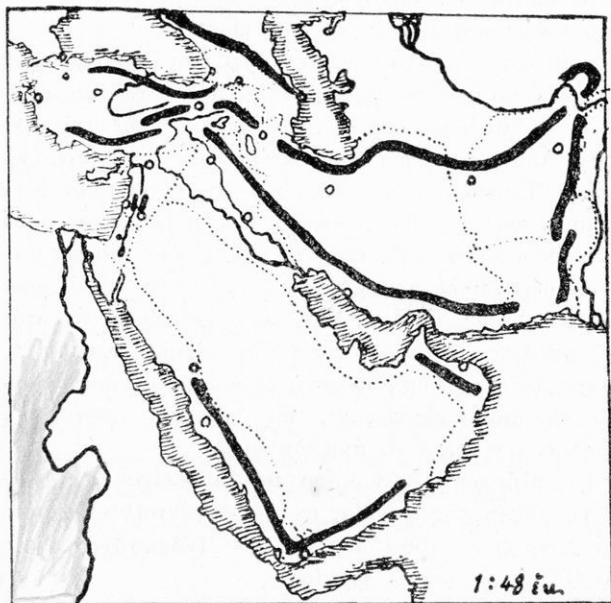
Καὶ ἐσωτερικῶς τὸ ὄροπέδιον διασχίζεται ἀπὸ διαφόρους ὄροσειράς, αἱ ὁποῖαι οὕτω περικλείουν μεταξὺ τῶν διάφορα λεκανοπέδια. Ταῦτα, ὅπως καὶ εἰς τὴν Ἀραβίαν καὶ τὴν κεντρικὴν Μικρὰν Ἀσίαν, εἶναι σκεπασμένα ἐν μέρει μετὰ ἄμμον, ἐν μέρει μετὰ πηλόν. Ἐπειδὴ δηλαδὴ οἱ περικλειστοὶ οὗτοι τόποι δὲν ἔχουν διεξόδους πρὸς τὴν θάλασσαν, αἱ λεπταὶ ὕλαι, τὰς ὁποίας οἱ ποταμοὶ συμπαρασύρουν ἀπὸ τὰ βουνά, δὲν ἐκφεύγουν πρὸς τὴν θάλασσαν, ἀλλὰ παραμένουν καὶ πληροῦν τὰς λεκάνας τοῦ ἐσωτερικοῦ· οὕτως αὐταὶ μετὰ τὸν καιρὸν ἐτάφησαν ὑπὸ στρώματα πηλοῦ καὶ ἄμμον ἕως τὰς ῥάχεις τῶν βουνῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖ ἐπικρατεῖ, ὡς θὰ ἴδωμεν, μεγίστη ξηρασία, ὁ ἄνεμος ἀνασηκώνει τὴν λεπτὴν ἄμμον εἰς σωρούς, τοὺς ὁποίους μετακινεῖ, καὶ οὕτω μεταβάλλει τὸν τόπον εἰς ἄμμώδη ἔρημον.

Τὰ ὑψηλότερα ἐκ τῶν ὄρέων τοῦ Ἰράν εἶναι ὁ **Ἄλμπουρς** παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς Κασπίας μετὰ τὸν γιγαντιαῖον ἠφαιστειακὸν κῶνον Ντεμαβέντ (7560 μ.) καὶ τὸ **Ἰνδοκοῦχον** εἰς τὸ ΒΑ ἄκρον (7750 μ.) πρὸς τὸ Παμίρ.

2. **Κλίμα καὶ προϊόντα τοῦ ἐδάφους.** Αἱ κλιτύες καὶ αἱ ὑπάρχειαι τῶν βουνῶν δέχονται συνήθως πλουσίως βροχάς. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τεχνητῶς τὸ ἔδαφος ἀρδεύεται, ὑπάρχουν ἐκεῖ εὐφοροὶ ἀγροὶ δημητριακῶν, ὀπίου, καπνοῦ καὶ βάμβακος, ἀμπέλια καὶ κῆποι, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ κερασέα εἶναι αὐτοφυής. Ὅθεν οἱ τόποι οὗτοι εἶναι πυκνὰ κατοικημένοι· ἐν ᾧ δὲ μέρος τῶν κατοίκων καταγίνεται εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κηπουρικὴν, ἄλλοι ὑφαίνουν πολύχρωμα μεταξωτὰ καὶ τάπητας, οἱ ὁποῖοι εἶναι ὀνομαστοὶ καθ' ὅλον τὸν κόσμον.

Εἰς τὰ εὐρῆα ὅμως λεκανοπέδια, τὰ ὁποῖα περικλείονται μετὰξὺ τῶν βουνῶν, ἐπικρατεῖ ἀφόρητος καύσων καὶ τόση ξηρασία,

ὥστε καὶ ἐπὶ μῆνας ἂν ἀφεθῆ σιδηροῦν σκεῦος εἰς τὸν ἀέρα, δὲν ὀξειδοῦται. Ἐν ᾧ δὲ τὸ θέρος τὸ θερμομέτρον δεικνύει ὑπὸ σκιάν τὴν μεσημβριάν 70° Κ., τὰς νύκτας καταβαίνει καὶ μέχρι τοῦ 0° (κλίμα ;). Οἱ ὀλίγοι ποταμοί, οἱ ὁποῖοι κατέρχονται ἐκ τῶν ὄρεων, ἢ καταπίνονται ἀπὸ τὴν ἄμμον ἢ σταματοῦν εἰς ἔλη καὶ λίμνας ἄλμυράς. Οἱ περικλειστοὶ δηλ. οὔτοι τόποι καὶ ἐδῶ,

Εἰκ. 51. Αἱ γῶραι τῆς ΝΑ Ἀσίας.

ὅπως καὶ εἰς τὴν κεντρικὴν Μικρὰν Ἀσίαν, ἔχουν ἐπίστρωμα ἄλμυράς ἄμμον, τὸ ὁποῖον ἀντιφεγγίζει καὶ κάμνει τὴν ἔρημον νὰ φαίνεται ὡσάν χιονισμένος ἀγρός (ἄλμυρὰ ἔρημος). Θὰ ἦσαν κάποτε πυθμὴν θαλάσσης, διὰ νὰ εἶναι ἐπιστρωμένοι μὲ ἄλας ! Ὅθεν καὶ τὰ ὄρεοντα ὕδατα περιέχουν πάντοτε ὀλίγον ἄλας καὶ ἐπειδὴ εἰς τὰς λίμνας, ὅπου χύνονται, ἢ ἐξάτμις εἶναι πολὺ δυνατὴ, ἢ ἄλμυρὰ σύστασις τῶν ὑδάτων διαρκῶς ἐνισχύεται. Ἐννοεῖται τώρα, ὅτι αἱ ἄλμυραὶ αὗται στέππαι εἶναι ἄγονοι καὶ μόνον μερικὸς ἀκανθώδεις θάμνους παράγουν. Πλάνητες ποι-

μένες με τὰ ἄλογα, τὰ βόδια καὶ τὰς καμήλους τῶν εἶναι μόνοι κάτοικοι τῶν ἐρημῶν τούτων.

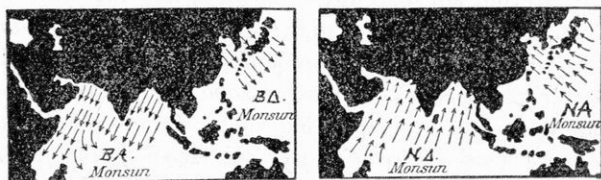
3. **Πολιτικὴ διαίρεσις.** Ὁροσειραὶ τινες κατερχόμεναι ἀπὸ Β πρὸς Ν διαίρουσιν τὸ Ἰρανικὸν ὄροπέδιον εἰς δυτικὸν καὶ ἀνατολικὸν μέρος. Τὸ δυτικὸν περιλαμβάνει τὸ **Βασιλεῖον τῆς Περσίας** με 9 1/2 ἑκατομύρια κατοίκων. Οὗτοι εἶναι ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Περσῶν, συγγενεῖς τῶν Εὐρωπαϊῶν καὶ τῶν Ἰνδῶν, ἀλλ' ἀπὸ τὸν καιρὸν ὅπου οἱ Ἀραβες εἶχον κατακτήσει τὴν Περσίαν ἐγιναν διὰ τῆς βίας Μωαμεθανοί. Ἀνεμείχθησαν ὅμως πολὺ καὶ με τουρκικῆς καταγωγῆς φύλα. Ὁ βασιλεὺς τῶν ὀνομάζεται **Σάχης** καὶ διαμένει εἰς τὴν **Τεχεράνην** (220) (θέσις;) με τοὺς στενοὺς καὶ ἀκαθάρτους δρόμους καὶ τὰς εὐρείας πλατείας καὶ ἀγορὰς (χαλιὰ καὶ μεταξωτά). Ἀπὸ τὴν Τεχεράνην μία παναρχαία ὁδὸς διὰ τῆς **Ταυρίδος** (200) ἄγει πρὸς τὴν Τραπεζοῦντα. Εἰς εὐφορον ὄρεινὴν κοιλάδα τῆς νοτίου Περσίας ἡ **Σχιράς** (50) εἶναι περίφημος διὰ τοὺς κήπους τῶν ῥόδων καὶ τὸ κόκκινο κρασί. Ὁ κύριος λιμὴν τῆς Περσίας εἶναι τὸ **Ἀβουσιζ** ἐπὶ τοῦ Περσικοῦ κόλπου.—Τὸ ΒΑ μέρος τοῦ Ἰρὰν κατέχεται ἀπὸ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ **Ἀφγανιστάν** (5 ἑκατ. κάτοικοι, συγγενεῖς με τοὺς Πέρσας, Μωαμεθανοί). Ἡ κοιλὰς τῆς **Καβούλ** (100) συνδέει τὸ Ἰρὰν με τὰς Ἰνδίας, ἐν ᾧ ἄλλη ὁδὸς διὰ τῆς **Χεράτ** (40) φέρει πρὸς τὸ βαθύπεδον τοῦ Τουράν. Τὸ ΝΑ τμήμα τοῦ Ἰρὰν εἶναι ἡ ἔρημος **Γεδρωσία**, τὴν ὁποίαν ἐπέρασε με τὸν στρατὸν του ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ὅταν ἐπέστρεφεν ἀπὸ τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν. Σήμερον λέγεται **Βελουχιστάν** καὶ ἔχει ἀραιότατον πληθυσμὸν. Οἱ κάτοικοι (500 χιλ.) ζοῦν ὡς νομάδες, ἡ δὲ χώρα τῶν ἐξαφτᾶται ἀπὸ τὴν Ἀγγλικὴν διοίκησιν τῶν Ἰνδιῶν.

4. **Ἀσκησις.** Τίνας χώρας σᾶς δεικνύει ὁ χάρτης 51.—Κάμετε μεγέθυνσαι αὐτοῦ καὶ ἐγγράψατε τὰ ὀνόματα τῶν σημειουμένων ὄρέων, ποταμῶν, πόλεων κλπ.—Ταξίδιον ἀπὸ Πειραιῶς εἰς Ἱεροσόλυμα, ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Μέκκαν, ἀπὸ Σμύρνης εἰς Βαγδάτην.

ΝΟΤΙΑ ΑΣΙΑ

Ἡ νοτία Ἀσία περιλαμβάνει τὰς δύο μεγάλας χερσονήσους αἱ ὁποῖαι προσφύονται εἰς τὴν νοτίαν πλευρὰν τοῦ κεντρικοῦ ὄροπέδιου τῆς Ἀσίας. Ἡ μὲν δυτικὴ ὀνομάζεται **Ἰνδία**, ἡ δὲ ἀνατολικὴ **Ἰνδοκίνα**. Εἰς τὴν νοτίαν Ἀσίαν ἀνήκουν καὶ αἱ **Ἰνδι-**

καὶ ἡ **Μαλαϊκαὶ** νῆσοι, κείμενα ΝΑ τῆς Ἀσίας.—Ποῖος κύκλος τῆς Γῆς διέρχεται διὰ τῶν νήσων τούτων; Ποῖος βορειότερον διὰ τῶν Ἰνδικῶν χερσονήσων; Αἱ Ἰνδία, ἡ Ἰνδοκίνα καὶ αἱ Μαλαϊκαὶ νῆσοι ἔχουν τὸ ἴδιον κλίμα καὶ ὁμοίαν τὴν βλάστησιν τῶν φυτῶν· ἀποτελοῦν μίαν γεωγραφικὴν ἐνότητα, τὰς **τροπικὰς χώρας τῆς Ἀσίας**. Ἐπειδὴ δὲ διατελοῦν, ὡς καὶ ἡ Ἀνατολικὴ Ἀσία, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν περιοδικῶν ἀνέμων, οἱ ὁποῖοι λέγονται **Μονσούν**, διακρίνονται καὶ ὡς **Χῶραι Μονσούν**.—**Κλίμα**. Κατὰ τὸ θέρος τὰ ὄροπέδια τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας θερμαίνονται πολὺ ὑπὸ τοῦ ἡλίου. Τὴν θερμότητα αὐτοῦ τὸ ἔδαφος μεταδίδει εἰς τὸν ἀέρα, οὗτος δὲ θερμαινόμενος γίνεται ἐλαφρότερος καὶ

Ἀπὸ Νοεμβρίου μέχρις
Ἀπριλίου

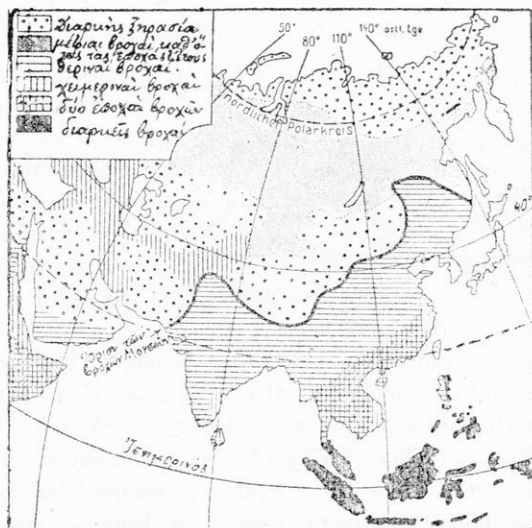
Ἀπὸ Μαΐου μέχρις
Ὀκτωβρίου

Εἰκ. 52. Οἱ ἄνεμοι Μονσούν.

ἀνέρχεται εἰς ὑψηλότερα στρώματα, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὁ καπνός, ὁ ὁποῖος βγαίνει ἀπὸ τὴν καπνοδόχον. Τότε θαλάσσιος ἀήρ ἀπὸ τὸν Ἰνδικὸν καὶ Εἰρηρικὸν Ὠκεανὸν ὁρμᾷ, διὰ ν' ἀναπληρώσῃ τὸ κενόν, πρὸς τὰ ὄροπέδια τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας. Οὕτω προέρχονται οἱ **Θερινοὶ Μονσούν**, τ. ἔ. ἐτησίαι.

Οὗτοι εἶναι θερμοὶ καὶ φορτωμένοι ὕδατμοῦς, συναντῶντες δὲ τὰς πρώτας πρὸς τὴν παραλίαν ὑψηλὰς ὄροσειράς, αἱ ὁποῖαι εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον χιονοσκεπεῖς, ψύχονται ἀποτόμως. Κατακλυσμαῖαι βροχαὶ πίπτουν τότε ἀπὸ τὰ νέφη. Ὅθεν εἰς τοὺς τόπους τούτους ἔχουν τὰς πηγὰς τῶν μέγιστοι ποταμοί, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλοι στρέφονται πρὸς νότον καὶ ἄλλοι πρὸς ἀνατολὰς (ὀνομάσατέ τους). Ὅπισθεν ὅμως τῶν ὄροσειρῶν τούτων τὰ ὄροπέδια τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας εἶναι ἀνυδρα καὶ κατέχονται κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ στέππας καὶ ἐρήμους (διατί;) (Εἰκ. 53).

Κατὰ τὸν χειμῶνα τὸ ἔδαφος τῶν ὄροπεδίων καὶ ὁ ὑπεράνω αὐτοῦ ἀῆρ ψύχονται εἰς μέγαν βαθμὸν. Τοῦναντίον ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν θαλασσῶν ἡ θερμοκρασία πίπτει ὀλίγον. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐπ' αὐτῆς ὁ ἀῆρ εἶναι θερμότερος καὶ ἀραιότερος ἀπὸ τὸν ψυχρὸν καὶ πυκνὸν ἀέρα τῶν ὄροπεδίων τῆς Ἀσίας, ἄνεμοι ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ αὐτῆς ἐξορροῦν τὸν χειμῶνα πρὸς τὰ παράλια· οὗτοι εἶναι οἱ **χειμερινοὶ Μονσούν**. Τόσον ψυχροὶ εἶναι οὗτοι,

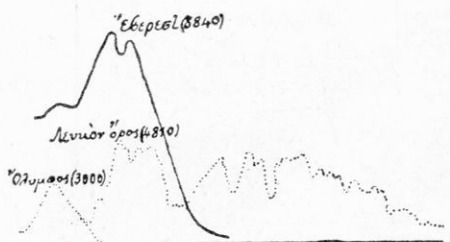
Εἰκ. 53. Χάρτης βροχῶν τῆς Ἀσίας.

ὥστε ἡ Κιτρινὴ Θάλασσα (ΒΑ τῆς Κίνας) εἰς μεγάλην ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς παραλίας σκεπάζεται τὸν χειμῶνα μὲ πάγον, τὸ δὲ Πεκίνον (ἐπὶ τοῦ παραλλήλου τῆς Θεσσαλονίκης) ἔχει χειμῶνα ψυχρότερον ἀπὸ τὴν Στοκχόλμην!

Οὕτως οἱ θερμοὶ καὶ ὑγροὶ ἄνεμοι τοῦ θέρους διαδέχονται τοὺς ψυχροὺς καὶ ξηροὺς ἀνέμους τοῦ χειμῶνος, ἡ δὲ κανονικὴ τῶν διαδοχῆ βοηθεῖ σπουδαίως τὴν ναυτιλίαν. Μὲ τοὺς θερινοὺς ἐτησίας τὰ ἱστιοφόρα πλέουν ταχέως καὶ ἀσφαλῶς πρὸς τὰς βορείας χώρας, μὲ τοὺς χειμερινοὺς πρὸς τὰς νοτίας.

1. Αἱ Ἰνδίαι.

Αἱ Ἰνδίαι ἔχουν σχῆμα τετραγώνου, τὸ ὁποῖον διὰ τοῦ βόρειου τροπικοῦ κύκλου διαιρεῖται εἰς βόρειον καὶ νότιον τρίγωνον (**Ἰνδοστάν - Δεκάν**). Μετὰ τῆς νήσου **Κεϋλάνης** αἱ Ἰνδίαι ἔχουν ἔκτασιν ἑπταπλασίαν τῆς χερσονήσου τοῦ Αἴμου, ἀλλὰ πληθυσμὸν 13 φορές μεγαλύτερον (320 ἑκατ. κατ.).

Εἰκ. 54.

1. Τὰ **Ἰμαλάια** (τ. ἔ. κατοικία τῆς χιόνος) εἶναι ἡ μεγαλύτεροπεπεστέρα ὄροσειρὰ τῆς Γῆς. Πολλοὶ ἀπὸ τὰς κορυφὰς τῶν ὑπερβαίνουν τὰς 7000 μ. καὶ εἶναι αἰωνίως χιονοσκεπεῖς· τὸ **Ἐβερεστ**, φθάνον εἰς ὕψος 8840 μ., εἶ-

ναι τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῆς Γῆς. Αἱ ράχεις τῆς ὄροσειρᾶς, ἔκτεινόμεναι, τοξοειδῶς ἀπὸ ΒΑ πρὸς ΝΑ, εἶναι κατὰ μέσον ὄρον ὑψηλότεραι ἀπὸ τὸ Λευκὸν ὄρος τῶν Ἀλπεων· ἀλλ' ἀπὸ τὸ ὄροπέδιον τοῦ Τιβετ, τὸ ὁποῖον ἀπλώνεται ὀπισθεν τῶν Ἰμαλαίων εἰς ὕψος 5000 μ., ὀλίγον μόνον ὑπερέχουν. Πρὸς τὸ βαθύπεδον, τὸ ὁποῖον ἐκτείνεται νοτιῶς, τὰ Ἰμαλάια καταλίπτουν ἀποτόμως. Εἰς τὰ ὕψη τῶν αἰ βροχαὶ εἶναι χειμαρρῶδεις. Τόσαι δὲ εἶναι αἱ ὕλαι, τὰς ὁποίας οἱ ποταμοὶ συμπαράσφουρον ἐκ τῶν βουνῶν, ὥστε μὲ αὐτὰς ὄλος ὁ κόλπος, ὁ ὁποῖος πρὸ πολλῶν χιλιάδων ἐτῶν ἔξετείνετο μεταξὺ τῶν Ἰμαλαίων καὶ τοῦ ὄροπέδιου τοῦ Δεκάν, προσεχώσθη. Οὕτω τὸ βαθύπεδον τοῦ Ἰνδοστάν, τὸ ὁποῖον διαρρέει ὁ Γάγγης, ἐσχηματίσθη ἐκ τῶν προσχώσεων τοῦ ποταμοῦ, ὅπως καὶ τὸ βόρειον Ἰταλικὸν βαθύπεδον ἐκ τῶν προσχώσεων τοῦ Πάδου.

2. **Ἰνδοστάν.** α) **Ἡ χώρα τοῦ Ἰνδοῦ.** Ἀπὸ τὰς ὑπωρείας τῶν Ἰμαλαίων κατέρχονται πρὸς τὸν Ἰνδὸν πέντε πολύυδροι ποταμοί. Ἡ πεδιάς, τὴν ὁποίαν οὗτοι διαρρέουν, εἶναι ἡ εὐφορος **Πενταποταμία** (Παντσαμίπ), μέχρι τῆς ὁποίας ὁ Μέγας Ἀλέ-

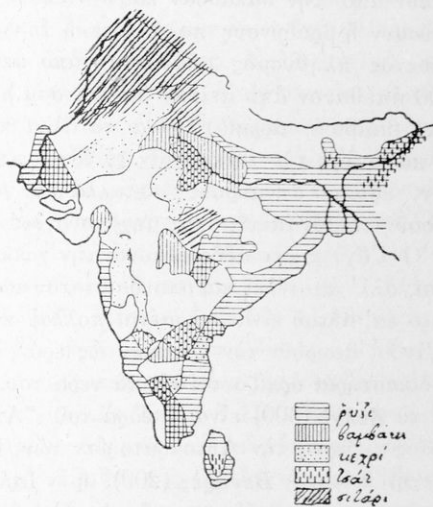
ξανδρος ὠδήγησε τοὺς Μακεδόνας. Ἡ κοιλάς τοῦ **Κασιμίρ**, κειμένη εἰς ὕψος 2000 μ. καὶ περιστοιχιζομένη ἀπὸ χιονοσκεπῆ ὄρη, εἶναι ὀνομαστὴ διὰ τὰς φυσικὰς καλλονὰς καὶ τὴν πλουσίαν βλάστησιν. Ἀπὸ μαλλιὰ λεπτότατα αἰγῶν οἱ ὕφανται τοῦ Κασιμίρ κατασκευάζουν τὰ περίφημα λαχούρια ἢ σάλια, διὰ τὰ ὁποῖα δικαίως θεωροῦνται οἱ ἄριστοι ὕφανται τοῦ κόσμου. Κέντρον ἐμπορικὸν τῆς χώρας εἶναι ἡ **Δαχώρη** (200), τῆς ὁποίας τὰ μεγαλοπρεπῆ ἀνάκτορα καὶ τζαμιά ὑπενθυμίζουν τοὺς χρόνους, κατὰ τοὺς ὁποίους ἐν Ἰνδίας ὑπῆρχε μουαμεθανικὴ δεσποτεία. Ἐπίνειον τῆς χώρας τοῦ Ἰνδοῦ εἶναι τὸ **Καρατσι** (220) παρὰ τὰς ἐκβολὰς αὐτοῦ.

β) **Ἡ χώρα τοῦ Γάγγου καὶ Βραμ-
πούτρα.**

Εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Ἰμαλαίων οἱ ποταμοὶ πλημμυροῦντες σχηματίζουν βαλτώδη ζώνην, ἡ ὁποία καλύπτεται ἀπὸ πυκνοὺς καλαμῶνας. Ἐντὸς αὐτῶν διαιτῶνται ὄφεις δηλητηριώδεις καὶ

ἄλλα ἐπίφοβα ἐρπετὰ καὶ ἐμφωλεύουν θηρία, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἡ τίγρις, ὁ πάνθηρ καὶ ὁ θινόκερος εἶναι τὰ φοβερώτερα. Εἰς 1000 ὑπολογίζονται οἱ Ἰνδοί, οἱ ὁποῖοι κατ' ἔτος σπαράσσονται ἀπὸ τὰς τίγρεις καὶ εἰς δεκαπλασίους οἱ ἀποθνήσκοντες ἀπὸ τὰ δῆγματα τῶν ἰοβόλων ὄφρων. Εἰς τὰ πανόρχαια δάση, τὰ ὁποῖα καλύπτουν τοὺς πρόποδας τῶν βουνῶν, κατοικοῦν ἐλέφαντες, πίθηκοι καὶ σμήνη ποικιλοχρῶμων πτηνῶν· ἐκεῖ καὶ ὁ ταῶς (παγῶνι) ἔχει τὴν κατοικίαν του.

Τὸ εὐρὸν βαθύπεδον διὰ τοῦ Γάγγου καὶ τῶν παραποτάμων

Εἰκ. 55. Οικονομικὸς Χάρτης τῶν Ἰνδιῶν.

του, ὡς καὶ διὰ πολλῶν διωρύγων, ἀρδεύεται πλουσίως. Ἐξ ἄλλου ἢ ὑψηλῆ ὄροσειρὰ τὸ προστατεύει ἀπὸ τοὺς χειμερινοὺς Μονσοῦν, ὥστε καθ' ὅλον τὸ ἔτος ἐπικρατεῖ τὸ αὐτὸ σχεδὸν κλίμα. Ἡ ὑγρασία τοῦ ἔδαφους καὶ ἡ θερμότης τοῦ ἡλίου προάγουν τὴν βλάστησιν, καὶ ὑπὸ καυστικώτατον ἥλιον ἡ χώρα αὕτη παρουσιάζει ὄψιν κατάπρασινου κήπου. Εἰς τὰ πεδινὰ μέρη πλησίον τῶν ποταμῶν εὐδοκιμεῖ τὸ ῥύζι, τὸ ὁποῖον ἐδῶ θερίζεται καὶ τέσσαρας φορὰς τὸ ἔτος. Ἄλλ' ἂν οἱ θερινοὶ ἄνεμοι, οἱ ὁποῖοι πνέουν ἀπὸ τὴν θάλασσαν καὶ συντελοῦν εἰς τὴν εὐφορίαν, δὲν πνεύσουν ἢ βραδύνουν πολὺ, τότε ἡ ἔσοδεία καταστρέφεται καὶ ὁ πυκνὸς πληθυσμὸς μαστίζεται ἀπὸ πείναν (ἀπὸ τοῦ 1860—1900 ἀπέθανον ἀπὸ πείναν 30 ἑκατομμ.). Ζαχαροκάλαμον, φοίνικες, βαμβάκι, ἀρώματα εἶναι τὰ ἄλλα κύρια προϊόντα. Ἄλλὰ καὶ κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τὸ ἔδαφος εἰς τὰ ΝΔ τοῦ Ἰνδοστίαν, κρύπτει θησαυροὺς : μέταλλα καὶ γαιάνθρακας, οἱ ὁποῖοι εὐνοοῦν τὴν ἀνάπτυξιν τῆς μηχανουργίας καὶ τῆς ὑφαντικῆς.

Ὁ Γάγγης δὲν ἀρδεύει μόνον τὴν χώραν, διὰ τῆς ὁποίας διέρχεται, ἀλλ' ἀποτελεῖ καὶ σπουδαιότατον μέσον συγκοινωνίας. Διὰ τοῦτο ἐπ' αὐτοῦ εἶναι κτισμέναι πολλαὶ καὶ μεγάλαι πόλεις, οἱ δὲ Ἰνδοὶ θεωροῦν τὸν ποταμὸν ὡς ἱερόν, τὸν προσκυνοῦν, καὶ εἰς τὰ δικαστήρια ὁρκίζονται εἰς τὰ νερά του. Παρὰ τὸν ἄνω Γάγγην τὸ **Δελχι** (300) εἶναι ἡ ἔδρα τοῦ Ἀγγλοῦ ἀντιβασιλέως, ὁ ὁποῖος κυβερνᾷ τὴν Ἀυτοκρατορίαν τῶν Ἰνδιῶν. Εἰς τὸν μέσον Γάγγην κεῖται ἡ **Βεναρῆς** (200), ἡ «Ἱερὰ πόλις» τῶν Ἰνδιῶν, εἰς τὴν ὁποίαν χιλιάδες πιστῶν ἀποδημοῦν διὰ νὰ λουσθοῦν εἰς τὰ νερά τοῦ ποταμοῦ καὶ τὸν λατρεύσουν ὡς θεόν των. Γέροντες καὶ ἀσθενεῖς καὶ ἀπὸ πολὺ μακρὰν μεταφέρονται ἐκεῖ εἰς τὰ «ἅγια νερά» ἐλπίζουσαν νὰ εὔρουν κάθαρσιν ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας των καὶ θεραπείαν καί, ἂν δὲν εὔρουν τοῦτο, τοῦλάχιστον ν' ἀποθά-
νουν εἰς τὰς ὄχθας του εὐχαριστημένοι. (Πίναξ 10). Διὰ τοὺς Μωαμεθανοὺς τῶν Ἰνδιῶν πόλις Ἱερὰ εἶναι ἐπὶ τοῦ Γάγγου ἡ **Ἀλλαχαμπὰδ** (160) τ. ἔ. πόλις τοῦ θεοῦ. Εἰς τὴν εὐφορωτάτην Βεγγάλην, εἰς τὸ τεράστιον Δέλτα τοῦ ποταμοῦ, κεῖται ἡ **Καλκούτα** (1, 3 ἑκατ.), ἡ ὁποία πρὸ 200 ἐτῶν ἦτο ἀσήμαντον χωρίον ἀλιέων· σήμερον εἶναι τὸ «Λονδῖνον τῶν Ἰνδιῶν», ἐκ τοῦ ὁποῖου οἱ θησαυροὶ τῆς χώρας ἀποστέλλονται εἰς ὅλον τὸν κό-

σμον. Αύτη ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν ἀκάθαρτον «μαύρην πόλιν» τῶν Ἰθαγενῶν καὶ ἀπὸ τὴν ἀπαστράπτουσαν «λευκὴν πόλιν» τῶν Εὐρωπαϊῶν. Ἀπὸ τὰς ἀναθυμιάσεις τῆς σηπομένης φυτικῆς ὕλης εἰς τὰ ἔλη τοῦ Δέλτα, ἡ Βεγγάλη εἶναι ἐστία τῆς χολέρας καὶ τῆς πανούκλας.

3. **Δεκάν.** Ἡ δυτικὴ πλευρὰ τοῦ ὄροπέδιου τοῦ Δεκάν κατέχεται ἀπὸ ὑψηλὰς ὄροσειράς, αἱ ὁποῖαι εἰς τὰ νότια ὑπερβαίνουν τὴν ἰδικὴν μας Πίνδον. Ἐκεῖ τὰ νέφη τῶν θερινῶν θαλασσιῶν ἀνέμων ῥίπτουν τὴν βροχὴν των καὶ πολλοὶ ποταμοὶ ἔχουν ἐκεῖ τὰς πηγὰς των. Τὸ ἐσωτερικὸν ὅμως ἔχει ὀλίγας βροχὰς καὶ κατὰ μέγα μέρος εἶναι στεπλῶδες. Καλλιεργεῖται ὅμως καὶ ἐκεῖ τὸ βαμβάκι καὶ ἀπὸ τὸ ἔδαφος ἐξορúσσονται μέταλλα πολýτιμα, χρυσός, ἀδάμαντες κλπ. Ἡ **Χαῖδαγαβὰδ** (400) ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ Δεκάν ἔχει πολλοὺς Μωαμεθανούς. Ἡ **Βομβάη** (1,2 ἑκατ.), ἐπὶ νησίδος τῆς δυτικῆς ἀκτῆς, εἶναι ὁ σπουδαιότερος λιμὴν τῆς Ἰνδικῆς διὰ τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ βάμβακος καὶ ἔδρα τῶν μεγαλυτέρων ἐμπορικῶν οἰκῶν. Τὸ **Μαδράς** (550) ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς εἶναι ὁ κύριος ἐξαγωγικὸς λιμὴν τοῦ Δεκάν.

4. Ἡ νῆσος **Κεϋλάνη** εἰς ἕκτασιν εἶναι ἴση μὲ τὴν παλαιὰν Ἑλλάδα, καὶ ἔχει 4,5 ἑκατ. κατοίκων. Εἶναι ὠραία καὶ εὐφορος ὡς παράδεισος, μὲ τὰς ἐκτεταμένας φυτεῖας τῆς καφέας καὶ τοῦ τείου, καὶ τὰ δένδρα τῆς κανέλλας καὶ τὰ ἄλλα ἀρωματικά. Τὸ **Κολόμπο** (250) εἶναι σπουδαῖος σταθμὸς διὰ τὸν ἀνεφοδιασμὸν τῶν ἀτμοπλοίων. Ὀλίγον ἔξωθεν τῆς Κεϋλάνης τὸν Φεβρουάριον καὶ Μάρτιον ἀλιεύονται μαργαριτάρια ἀπὸ τὰ μαργαριτοφόρα ὄστρεα, τὰ ὁποῖα ζοῦν εἰς τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης.

5. **Οἱ κάτοικοι.** α) **Ὁ λαὸς καὶ ἡ θρησκεία του.** Διὰ τὴν εὐφορίαν τοῦ ἐδάφους αἱ Ἰνδαί, καὶ ἰδίᾳ τὸ Ἰνδοστάν, εἶναι πυκνότατα κατοικημένα (31 πόλεις μὲ πληθυσμὸν ἄνω τῶν 100 χιλ. ἐκάστη) κατοικοῦνται δὲ ὑπὸ λαοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι συγγενὴς μὲ τοὺς Πέρσας καὶ τοὺς Εὐρωπαϊκοὺς λαούς.

Οἱ Ἰνδοὶ πιστεύουν, ὅτι ὁ θεὸς Βραχμᾶν (τ. ἔ. Δημιουργὸς) ἐμοίρασε τοὺς ἀνθρώπους εἰς διαφόρους τάξεις· ἄλλοι νὰ εἶναι ἱερεῖς, ἄλλοι πολεμισταί, ἄλλοι γεωργοί, ἔμποροι, τεχνῖται καὶ ὑπηρέται. Οὕτω κάθε ἄνθρωπος εἶναι ἐκ γεννήσεως προωρισμένος νὰ συνεχίσῃ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ πατρὸς του καὶ δὲν ἠμπορεῖ μὲ κανένα τρόπον νὰ εἰσέλθῃ εἰς ἄλλην τάξιν. Πρὸς τὸ σύστημα τοῦτο τῶν τάξεων ἀντεστρατεύθη ὁ **Βουδάς** (τ. ἔ. σωτήρ), ἰδρύσας νέαν θρησκείαν, τὸν **βουδδισμόν**.

Αὕτη διδάσκει τὴν ἰσότητα μεταξύ τῶν ἀνθρώπων καὶ προτρέπει εἰς βίον ἐνάρετον καὶ κοινωφελῆ. Ἄλλ' οἱ βραχμᾶνοι, οἱ ἱερεῖς τῆς παλαιᾶς θρησκείας, κατεδίωξαν τὸν βουδδισμόν, ὥστε σήμερον οὗτος εἶναι διαδεδομένος ἔξω τῶν Ἰνδιῶν, εἰς τὸ Θιβέτ, τὴν Ἰνδοκίνα, τὴν Κίνα καὶ τὴν Ἰαπωνίαν. Ἄλλὰ καὶ ἐκεῖ αἱ εὐγενεῖς ἀρχαὶ τοῦ Βούδδα δὲν τηροῦνται ἀπὸ τοῦς ὁπαδοῦς του· πλῆθος ἱερῶν κατοικοῦν εἰς μοναστήρια καὶ περνοῦν τὴν ζωὴν των μακρὰν πάσης ἐργασίας, μὲ ἑορτάς, νηστείας καὶ ἀποδημίας εἰς ἱεροὺς τόπους.

Εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ ὁ Μωαμεθανισμὸς ἔχει πολλοὺς ὁπαδοὺς (60

ἑκατ.), ἐν ᾧ ὁ Χριστιανισμὸς ὀλίγους (3 ἑκατ.)

Εἰγ. 56. Σύγκρισις τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῆς Εὐρώπης κατὰ τὸ μέγεθος

β) **Πολιτισμὸς.**— Οἱ Ἰνδοὶ ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων εἶχον ἀνώτερον πολιτισμόν. Ἐκτιζον διὰ τοὺς θεοὺς τῶν ἀξιοθαυμάστους ναοὺς, τοὺς ὁποίους ἐστόλιζον μὲ λαμπρὰ ἀγάλματα, τὸ δὲ μεγαλεῖον τῆς θεότητος ἐξύμουν μὲ ἔξοχα ποιήματα. Εἰς τὰς τέχνας ἦσαν πολὺ ἐπιδέξιοι· εἰς τὴν κατασκευὴν κοσμημάτων καὶ μεταλλίνων σκευῶν, ὡς καὶ τὴν ὑφανσιν μεταξωτῶν καὶ βαμβακερῶν ὑφασμάτων καὶ ταπήτων εἶναι σήμερον ἀκόμη ἀριστοτέχνη.

Διὰ τοῦτο ἀπ' ἀρχαίων χρόνων αἱ Ἰνδαὶ εἶχον τὴν φήμην χώρας θαυμαστῆς καὶ πολλοὶ ἔμποροι ἐταξίδευσαν μὲ τὰ καραβᾶνια πρὸς ἀναζήτησιν τῶν προϋόντων τῆς Ἰνδικῆς τέχνης. Οἱ Ἀραβες ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας ἐκράτησαν εἰς χεῖράς των τὸ ἐμπόριον μὲ τὰς Ἰνδίας· διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἄριθμοὶ, τῶς ὁποίους ἀποκαλοῦμεν ἀραβικοὺς, μᾶς ἔγιναν μὲν γνωστοὶ διὰ τῶν Ἀράβων, ἀλλ' ἐξευρῆθησαν ὑπὸ τῶν Ἰνδῶν.

γ) **Πολιτικὴ κατάσταση.** Ἡ εὐκολία, μὲ τὴν ὁποίαν ἠδύνατο οἱ Ἰνδοὶ νὰ ἔχουν τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα, τοὺς ἔκαμε μαλθακοὺς καὶ ἀπολέμους. Διὰ τοῦτο πολεμικοὶ λαοί, οἱ Μογγόλοι, τοὺς ὑπέταξαν καὶ κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας οἱ Εὐρωπαῖοι ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν εὐφορον χώραν. Σήμερον ὅλη ἡ Ἰνδικὴ εὐρίσκεται ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Ἀγγλων. Οὗτοι ἔστρωσαν σιδηροδρομικὰς γραμμάς, ἤνοιξαν διώ-

ρουγας, κατεσκευασαν υδραγωγεία και εξησφάλισαν την τάξιν και την ήσυχίαν εις αυτήν. Ἡ Βρετανικὴ Αὐτοκρατορία τῶν Ἰνδιῶν, εἰς τὴν ὁποίαν περιλαμβάνονται και μέρη τῆς Ἰνδοκίνας και τοῦ Ἰράν, κατέχει ἔκτασιν ἴσην μὲ τὸ ἡμισυ τῆς Εὐρώπης και κατοικεῖται ἀπὸ 330 ἑκατ. κατοίκων. Ὅθεν ἀποτελεῖ τὴν σπουδαιοτέραν βρετανικὴν κτῆσιν· ἀλλ' ἔνεκα τοῦ θερμοῦ κλίματος μόνον εἰς 250 χιλ. ἀνέρχονται οἱ ἐν Ἰνδίαῖς Εὐρωπαῖοι.

6. **Ἀσκήσεις.** Διὰ τί αἱ Ἰνδίαί ἐθεωροῦντο ἀνεκαθεν θαυμασιὰ χώρα; — Ἀναζήτησε ἐπὶ τοῦ χάρτου τὴν θαλασσίαν και τὴν ἡπειρωτικὴν ὁδὸν πρὸς τὰς Ἰνδίας. (Εἰκ. 49). — Ποιοὶ οἱ κυριώτεροι σταθμοὶ ἐπὶ τῆς θαλασσίας ὁδοῦ ἀπὸ Πειραιῶς εἰς Καλκούταν; — Ποῖα προϊόντα λαμβάνομεν ἐκ τῶν Ἰνδιῶν; — Ἰχνογράφησε τὸ σχῆμα τῶν Ἰνδιῶν και σημείωσε τὰ ὄρη και τοὺς ποταμοὺς. — Σύγκρινε τὰς Ἰνδίας μὲ μίαν Εὐρωπαϊκὴν χερσόνησον. (Ἰμαλάια — Ἄλπεις, Γάγγης — Πάδος). — Σύγκρινε τὸ μέγεθος αὐτῶν κατὰ τὸν χάρτην 56.

2. Ἰνδοκίνα.

α) **Ἡ χώρα.** Αἱ ὄροσειραὶ τῶν Ἰμαλαίων και ἄλλων ὀρέων τοῦ Θιβέτ κάμπτον πρὸς νότον και σχηματίζουν τὸν σκελετὸν τῆς χερσονήσου. Ἡ κεντρικὴ μάλιστα ὄροσειρὰ ἐπεκτεινομένη, σχηματίζει τὴν χερσόνησον **Μαλάκκαν**, ἡ ὁποία χωρίζει τὸν Ἰνδικὸν και τὸν Εἰρηρικὸν Ὠκεανόν. Οὕτως ἡ Ἰνδοκίνα λαμβάνει τὸ σχῆμα συνεσφιγμένου γρόνθου μὲ τὸν δείκτην τῆς χειρὸς ἔκτεταμένον. Ἐπειδὴ δὲ αἱ κοιλάδες, αἱ μεταξὺ τῶν παραλλήλων ὄροσειρῶν, εἶναι ἀνοικταὶ πρὸς νότον, ἡ θερμὴ και ὑγρὰ αἴθρα τῶν θερινῶν θαλασσίων ἀνέμων εἰσδύει βαθέως εἰς αὐτὰς και ζωογονεῖ τὴν φύσιν. Ἐκ τούτου πυκνὰ δάση σκεπάζουν τὰς ὄροσειράς, ἡ δὲ εὐφορία εἰς τὰς κοιλάδας, τὰς ὁποίας διαρρέουν μεγάλοι ποταμοὶ (Μεκόγκ, Μενάμ), εἶναι ἐξαιρετικὴ. Ὅπως και εἰς τὰς Ἰνδίας, οὕτω και ἐδῶ οἱ ὀρυζῶνες καταλαμβάνουν τὰς μεγαλυτέρας ἐκτάσεις, ἡ δὲ ἐσοδεία τῶν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὰς πλημύρας τῶν ποταμῶν και τὴν θαλασσίαν αἴθραν. Καὶ γενικῶς ὁ φυτικὸς και ζωικὸς κόσμος τῆς Ἰνδοκίνας εἶναι ὅμοιος μὲ τὸν τῶν Ἰνδιῶν. Φυτεῖαι καφέας κατέρχονται κλιμακῆδὸν τὰς πλαγὰς τῶν βουνῶν, αἱ δὲ χαράδραι τῶν ποταμῶν πνίγονται ἀπὸ τὰς περιπλοκάδας, πέριδας και θάμνους, οἱ ὁποῖοι συμπλέκονται και σχηματίζουν φραγμὸν σχεδὸν ἀδιαπέραστον. Ἀνάμεσα εἰς τοὺς ὀρυζῶνας προβάλλουν ὡσάν νησιά τὰ δάση τῶν ὀρωρο-

φύρων δένδρων και μέσα εις αυτὰ χάνονται αι χαμηλαι καλύβαι των κατοικων τριγυρισμεναι απο φοιnikας, αρτοδενδρα και βανανεας.

β) Οι **κάτοικοι** της 'Ινδοκίνας είναι μογγόλοι, οι οποιοι κατα μέγα μέρος μετηνάστευσαν απο την Κίνα. Οι περισσοτεροι κατοικοουν εις τα παραποτάμια μερη, τα οποια είναι ευφοροότερα· εκει αι καλύβαι των είναι σημεναι επάνω εις πασσάλους, τους οποιους εχουν εμπήξει εις τα νερά. Όλοι είναι βουδδισται. Εις το μέσον της χερσονήσου είναι η μοναδικη ανεξάρτητος πολιτεία των 'Ινδιων, το **Σιάμ** (7 εκατ. κατ.). 'Επι του Μενάμ η **Βαγκόν**, (650) είναι πόλις θαυμαστη με πολλας διώρυγας, με σπίτια που επιπλέουν εις τα νερά, με ναους και ανάρτορα που προκαλοουν τον θαυμασμόν δια την ξυλογλυπτικην των.— Οι Άγγλοι και εδω κατέχουν την δυτικην πλευράν, την χώραν **Μπάριμα** με την **Ραγκόν** (350), την μεγαλυτέραν αγοράν ορύξης εν τῷ κόσμῳ, και τα νότια της **Μαλάκκας** με την **Σιγγαπούρ** (300), βάσιν ανεφοδιασμοῦ των ατμοπλοίων και κέντρον παντοίου εμπορίου. 'Η ανατολικη πλευρά τη 'Ινδοκίνας είναι υπό την κατοχήν των Γάλλων (Κοχιγκίνα, 'Αννάμ, Τογκίνον, με 17 εκατομ. κατ.) με πρωτεύουσαν την **Σαϊγκών** (300).—'Η 'Ινδοκίνα είναι πλουσία και εις θησαυρους του εδάφους (γαϊάνθρακας, σίδηρον, κασσίτερον, πετρέλαιον).

3. 'Ινδικαι και Μαλαϊκαι νήσοι.

1. Αι νήσοι αυται είναι λειψανα πλατείας λωριδος γης, η οποία προ ἀμνημογεύτων χρόνων ηγωνε την ΝΑ 'Ασίαν με την Αυστραλίαν. Τα βουνά των είναι συνέχεια των οροσειρών της 'Ινδοκίνας και θα εφθανε εξαρσις του πυθμένος της θαλάσσης κατα 50 μέτρα, δια να επανασυνδεθοῦν αι μεγαλυτεραι εξ αυτών και μεταξύ των και με την 'Ασιατικην ήπειρον (σύγκρισις με τας νήσους του Αιγαίου πελάγους). Πολλαι εκ των νήσων εχουν ενεργά ηφαιστεια και συχνά το εδαφος των συγκλονεϊται απο σεισμούς.

'Η Πολυνησία, όπως άλλως λέγονται, διαιρεϊται εις 4 κύρια συστήματα: τας **μεγάλας Σούνδα** (Σουμάτραν, 'Ιάβαν, Βόρνεο, Σελεμπές), τας **μικράς Σούνδα**, τας **Μολούκκας** και τας **Φιλιππίνας** νήσους. Το κλίμα των εν τῷ μέσῳ της θερμῆς θαλάσσης

εἶναι ὑγρὸν καὶ θερμὸν, ἀνθυγιεινὸν διὰ τοὺς Εὐρωπαϊοὺς. Ὁρα τοῦ ἔτους σχεδὸν δὲν διακρίνονται, ἐπειδὴ δὲ καὶ τὸ ἔδαφος, ὡς ἠφαιστειῶδες, εἶναι εὐφορώτατον, ὁ πλοῦτος καὶ ἡ ποικιλία τῆς βλαστήσεως εἶναι ἑξαιρετικά. Τὰ βουνὰ ἕως τὰς κορυφάς των εἶναι σκεπασμένα μὲ πυκνὰ δάση, εἰς τὰ ὁποῖα ζῆ ὁ οὐραγον-τάνος (εἰς τὴν Σουμάτραν καὶ Βόρνεο), ἡ τίγρις καὶ πολλὰ ἄλλα θηρία. Αἱ Μολοῦκκαι ἐπονομάζονται «νῆσοι τῶν ἀρωμάτων» διὰ τὰ πολλὰ ἀρωματικά φυτότα των (πιπέρι, μοσχό-κάρυδον, γαρύφαλον κλπ. μπαχαρικά). Ἔνεκα τῆς εὐφορίας τοῦ ἔδαφους ὁ πληθυσμὸς εἰς μερικοὺς τόπους εἶναι πολὺ πυκνός, ἰδίᾳ ἐν τῇ Ἰάβα, ὅπου εἰς τὴν θέσιν τῶν δασῶν φυτεύονται καφέαι, ζαχαροκάλαμιον, τέιον, καπνὸς καὶ ὄρυζα («κῆπος τῆς Ἀνατολῆς»).

2. Οἱ **κάτοικοι** τῶν νήσων κατὰ μέγα μέρος εἶναι **Μαλαῖοι**, φυλὴ συγγενὴς μὲ τοὺς Μογγόλους. Οἱ Ἄραβες, οἱ ὁποῖοι μὲ τὰ πλοῖα των ἔφθαναν ἕως ἐδῶ, τοὺς προσείλκυσαν εἰς τὸν Μωα-μεθανισμόν. Εἶναι δὲ καὶ οἱ Μαλαῖοι, ὡς νησιῶται, ἐπιδέξιοι θαλασσινοί, οἱ ὁποῖοι τολμοῦν μὲ μικρὰς λέμβους ν' ἀνάγωνται εἰς τὸ πέλαγος. Αἱ κυριώτεραι τῶν νήσων (τὰ $\frac{3}{4}$ τῆς Πολυνησίας) κατέχονται ἀπὸ τὴν Ὀλλανδίαν. Ἐπὶ τῆς Ἰάβας, ἣτις ἔχει πυκνότερον πληθυσμὸν (35 ἑκατ.), ἡ **Βαταβία** (250) εἶναι ἡ πρωτεύουσα τῶν Ὀλλανδικῶν Ἰνδιῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι πλούσιαι καὶ εἰς πηγὰς πετρελαίου. **Αἱ Φιλιππῖναι** ἀνήκουν εἰς τὰς Ἑνω-μένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς. Ἡ **Μανίλα** (270) εἶναι ἀξιό-λογος διὰ τὰ καπνεργοστάσιά της. Οἱ κάτοικοι τῶν Φιλιππίνων εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον χριστιανοί· ἀγαποῦν νὰ μασοῦν ἰνδοπέ-περι, νὰ καπνίζουσι καὶ νὰ βλέπουσι ταυρομαχίας.

3. **Ἀσκήσεις.** Ἰγνογραφήσατε τὴν Ἰνδοκίναν καὶ τὰς Μαλαϊκὰς νήσους καὶ σημειώσατε ἐπ' αὐτῶν τὰς πόλεις. — Ποῖα προϊόντα λαμ-βάνομεν ἐξ αὐτῶν; — Μετρήσατε μὲ τὴν κλίμακα τὸ μῆκος τῆς Σου-μάτρας καὶ συγκρίνατέ το μὲ ἴσην ἑκτασιν ἐν τῇ Εὐρώπῃ. — Πρὸς ποίαν διεύθυνσιν γίνεται τὸ ταξίδιον ἀπὸ Μανίλας πρὸς τὰς Ἑνωμέ-νας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς;

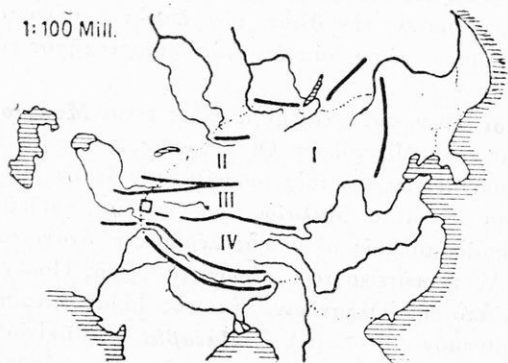
Γ'. ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΣΙΑ

1. Σινικὸν Κράτος.

Εὑρετε εἰς τὸν χάρτην τὸ ὄροπέδιον τῆς Ἀσίας Παμῆρ καὶ ἀνο-λουθήσατε ἐξ αὐτοῦ τὰ ὄρια τοῦ Σινικοῦ Κράτους. Εἰς ποίαν ζώνην

τῆς Γῆς εὐρίσκεται τὸ μεγαλύτερον αὐτοῦ μέρος; Μὲ ποίας χώρας τῆς Εὐρώπης ἀντιστοιχεῖ τοῦτο; — Ὀνομάσατε τὸ βορείως τῶν Ἰμαλαίων ὄροπέδιον, τοὺς ποταμοὺς οἱ ὅποιοι πηγάζουν ἐξ αὐτοῦ, τὰς θαλάσσας εἰς τὰς ὁποίας ἐκβάλλουν. — Εὐρατε τὸν κόλπον τοῦ Ταίλι, καὶ τὸν κόλπον τοῦ Τογγίνου, τὴν χερσονήσον Κορεάν. — Ὀνομάσατε τὰς ἀπέναντι αὐτῆς νήσους.

1. Θέσις. Τὸ Σινικὸν Κράτος περιλαμβάνει τὸ κεντρικὸν ὄροπέδιον τῆς Ἀσίας καὶ τὰς ἀνατολικῶς αὐτοῦ μέχρι τῆς θαλάσσης χώρας (ἐκτὸς τῆς χερσονήσου Κορεάς). Εἰς ἔκτασιν καταλαμβάνει ἐπιφάνειαν μεγαλυτέραν ἀπὸ τὴν Εὐρώπην. Καὶ πρὸς

Εἰκ. 57. Κεντρικὴ καὶ Ἀνατολικὴ Ἀσία.

τὰς τρεῖς μὲν πλευρὰς ὁρίζεται ὑπὸ ὑψηλῶν ὄροσειρῶν, πρὸς δὲ τὴν τετάρτην ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ὠκεανοῦ. Ὅθεν τὸ Σινικὸν Κράτος διὰ φυσικῶν ὁρίων εἶναι σχεδὸν ἀποχωρισμένον ἀπὸ τὴν λοιπὴν ἤπειρον.

2. Μορφή τοῦ ἐδάφους. α) **Κεντρικὴ Ἀσία.** Ἐκ τοῦ ὄροπέδιου τοῦ **Παμίρ**, τὸ ὁποῖον ὑψοῦται εἰς τὸ κέντρον τῆς Ἀσίας ὡς «στέγη τοῦ Κόσμου» (4000 μ.), ἐκπέμπονται ἀκτινοειδῶς πρὸς Δ μὲν τὸ **Ἰνδοκοῦχον** ὄρος, πρὸς Α δὲ τρεῖς μακρόταται ὄροσειραί: τὰ **Ἰμαλαῖα**, τὸ **Κουέν-λουν** καὶ τὸ **Τιέν-σχαν**, πρὸς τὸ ὁποῖον συνάπτονται τὰ **Ἀλτάϊα**, ὄρη μεθόρια τῆς Σιβηρίας. Ἐν ᾧ λοιπὸν τὸ Παμίρ μὲ τὰ Ἰμαλαῖα καὶ τὰ Σιβηρικὰ ὄρη περικλείουν τὸ ὅλον ὑψίπεδον τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας, αἱ ἐν τῷ μέσῳ ὄροσειραὶ (Κουέν-λουν καὶ Τιέν-σχαν) διασχίζουν αὐτὸ ἐγκαρσίως καὶ τὸ διαμελίζουν εἰς χωριστὰς χώρας. Οὕτω μεταξὺ Ἰμαλαίων καὶ Κουέν-λουν περικλείεται τὸ ὄροπέδιον τοῦ **Θιβέτ** (ὑψους 5000 μ.), μεταξὺ Κουέν-λουν καὶ Τιέν-σχαν τὸ

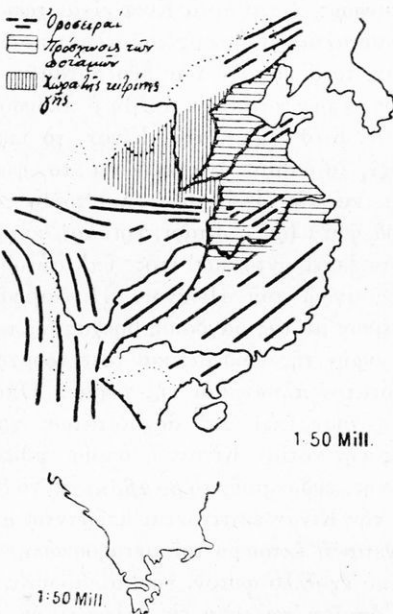
ὄροπέδιον τοῦ **ἀνατολικοῦ Τουρκεστάν** καὶ μεταξύ Τιέν-σχαν καὶ Σιβηρικῶν ὀρέων τὸ ὄροπέδιον τῆς **Μογγολίας**.

β) **Ἀνατολικὴ Ἀσία.** Ἀνατολικῶς τοῦ ὄροπέδιου τοῦ Θιβέτ μέχρι τοῦ Ὠκεανοῦ, ἀπὸ τοῦ κόλπου τοῦ Τογκίνου μέχρι τοῦ κόλπου τοῦ Τσιλι ἐκτείνεται ἡ **Κίνα**. Αὕτη διὰ τῶν παραφράδων τοῦ Κουέν-λουν χωρίζεται εἰς **νότιον** ὄρεινόν μέρος καὶ **βόρειον** πεδινὸν μέρος.

Βορείως τοῦ κόλπου τοῦ Τσιλι μέχρι τῆς κοιλάδος τοῦ Ἄμουρ ἐκτείνεται τὸ βαθύπεδον τῆς **Μαντζουρίας**, τὸ ὁποῖον διὰ καθέτως διευθυνομένων ὄροσειρῶν χωρίζεται δυτικῶς μὲν ἀπὸ τὴν Μογγολίαν, ἀνατολικῶς δὲ ἀπὸ τὸν Ὠκεανόν. Ἡ ἀνατολικῶς αὐτῆς κειμένη χερσόνησος **Κορέα** εἶναι ὄρεινὴ καὶ ἀνήκει εἰς τὴν Ἰαπωνίαν, ὅπως καὶ ἡ νοτίως κειμένη ὄρεινὴ νῆσος **Φορμόζα**.

3. **Ἡ Κίνα.** α) **Σύστασις καὶ προϊόντα τοῦ ἐδάφους.** Ὁ **Χοάγκ-Χῶ** τ. ἔ. κίτρινος ποταμός, ἔχει τὸ ὄνομα ἀπὸ τὸν **ἀσβεστοῶδη πηλόν**, τὸν ὁποῖον συμπαρασύ-

ρει ἀπὸ τὸ ἐδαφος τοῦ ὄροπέδιου, ἐκ τοῦ ὁποῖου κατέροχεται. Καὶ τὸ βαθύπεδον δέ, τὸ ὁποῖον διαρροεῖ, λέγεται «**χώρα τῆς κίτρινης γῆς**» καὶ ἡ θάλασσα, εἰς τὴν ὁποίαν χύνεται «**Κιτρίνη**». Καὶ ὁ ἕτερος μεγάλος ποταμὸς τῆς Κίνας, ὁ **Γιάγκ-Τσέ-Κιάγκ**, μεταφέρει ἐκ τῶν ὀρέων ἀφθόνους ὕλας. Ὅπως λοιπὸν εἰς τὰς

Εἰκ. 58. Ἡ Κίνα. Μορφή τοῦ ἐδάφους. Σύγκρισις πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Χερσόνησον.

Ἰνδίας τὸ βαθύπεδον τοῦ Ἰνδοστάν ἐσχηματίσθη ἐκ τῶν προσχώσεων τοῦ Γάγγου, οὕτω καὶ τὸ Κινεζικὸν βαθύπεδον ἐσχηματίσθη ἀπὸ τὴν Ἰλύν, τὴν ὁποίαν ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων μετέφερον οἱ μεγάλοι ποταμοὶ τῆς Κίνας. Ὅπου κάποτε ἐκνύματιζεν ἡ θάλασσα, τώρα ἐκτείνονται ὁμαλώτατα πεδιάδες· ἐπειδὴ δὲ μὲ τὰς βροχὰς τῶν θερινῶν ἔτησιών (Εἰκ. 52, 53) καὶ μὲ πολλὰς διώρυγας ἐκ τῶν ποταμῶν τὸ πηλῶδες ἔδαφος ἀρδεύεται πλουσίως, ἡ καθαυτὸ Κίνα εἶναι χώρα εὐφορωτάτη. Διὰ τοῦτο τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ καταγίνεται εἰς τὴν γεωργίαν, τὸ δὲ μεταξὺ τῶν δύο ποταμῶν βαθύπεδον διὰ τῆς φιλοπονίας τῶν κατοίκων ἀπέβη ὁ πλουσιώτερος σιτοβολῶν τοῦ κόσμου. Καθ' ὅλην τὴν Κίναν τὸ κυριώτερον προϊὼν εἶναι τὸ **ῥύζι**, τὸ ὁποῖον ἀναπληρώνει τὸ ψωμί, ὅπως καὶ εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ τὴν Ἰαπωνίαν. Διὰ τοῦτο τὸ ῥύζι ἀνήκει εἰς τὰ πέντε ἱερὰ φυτὰ (ῥύζι, σιτάρι, κριθάρι, κριθάρι, φασόλια), τὰ ὁποῖα ἄλλοτε ἐσπείροντο καθ' ἔτος ὑπ' αὐτοῦ τοῦ αὐτοκράτορος ἐν τῷ ἱερῷ ἀγρῷ τοῦ Πεκίνου. Ἡ ἐπιβράδυνσις ὁμως τῶν θερινῶν ἀνέμων μὲ τὰς θαλασσίας βροχὰς ἤμπορεῖ νὰ ἐπιφέρῃ τὴν καταστροφὴν τῆς ἐσοδείας καὶ τότε τρομερὰ πείνα μαστιίζει τὸν πικνότερον πληθυσμὸν τῆς χώρας. Ὅπου τὸ κλίμα εἶναι θερμὸν καὶ ὑγρὸν, ἐκεῖ ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων φυτεύεται τὸ **τέϊον**. Εἰς τὴν νοτιάν Κίναν, ἡ ὁποία φθάνει καὶ μέχρι τῆς θερμοῦς ζώνης, εὐδοκιμοῦν τὸ **βαμβάκι** καὶ τὸ **ξαχαροκάλαμον**. Καθ' ὅλην δὲ τὴν Κίναν ἐκτείνονται ἀπέραντοι **μορεῶνες**, διὰ τῶν ὁποίων γίνεται ἡ ἐκτροφὴ τοῦ μεταξοσκώληκος, ἡ τόσον προσοδοφόρος. Ἀπὸ ἐν ἄλλο φυτόν, τὴν παπαρούνα, παρασκευάζεται τὸ **ὄπιον**, τὸ ὁποῖον πωλεῖται εἰς καλὴν τιμὴν, ἀλλ' εἶναι δλέθριον εἰς τὴν ὑγίαν ἐκείνου, ὁ ὁποῖος τὸ καπνίζει.

Διὰ τὴν **κτηνοτροφίαν** ἡ γεωργία ὀλίγον μόνον τόπον ἀφήνει. Τρέφονται ἰδίᾳ βόδια, πρόβατα, χοῖροι, πουλερικά, ἀλλὰ καὶ ἡμίονοι καὶ ἵπποι διὰ τὴν συγκοινωνίαν τῶν ὄρεινῶν μερῶν. Εἰς ὑπογείους θησαυροὺς τὸ ἔδαφος τῆς Κίνας εἶναι πλουσιώτατον, ἰδίᾳ εἰς **γαϊάνθρακα** καὶ **σιδηροῦχα ὄρυκτά**. Ἡ ἐκμετάλλευσίς των σήμερον εἶναι περιορισμένη· ἀλλ' ἀσφαλῶς ἡ Κίνα εἶναι χώρα μεγάλης βιομηχανίας τοῦ μέλλοντος.

β) **Ὁ πληθυσμὸς τῆς Κίνας**. Ἡ Κίνα ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων

κατοικείται υπό φυλής Μογγολικής. Οί **Κινέζοι** ἔχουν κιτρινωπὸν χροῶμα, κατὰμαυρα μαλλιά, μῆλα τῶν παρειῶν ἐξωγκωμένα καὶ λοξὰ μάτια. Εἶναι ἄνθρωποι τῆς σκέψεως, φιλόπονοι, εὐγενικοὶ καὶ εὐσπλαχνικοί, ἀλλὰ μανιώδεις διὰ τὴν ἀπόκτησιν χρήματος, οἰκονόμοι καὶ λιτοί. Κρέας ἀπὸ ἄλλοια, ἀπὸ γάτες καὶ σκύλους δὲν τὸ ἀπορρίπτουν, ὅπως καὶ κάθε τι θαλασσινόν. Φοροῦν φόρεμα κυανοῦν μὲ φαρδεῖα μανίγια, τὸ ὁποῖον οἱ εὐγενεῖς κατασκευάζουν μεταξωτόν. Ὁ Κινέζος δὲν μεθᾶ με ποτά, ἀλλὰ μεγάλο μέρος τοῦ λαοῦ καταστρέφεται σωματικῶς καὶ πνευματικῶς με τὴν γεῦσιν τοῦ ὀπίου. Πρὸ 300 περίπου ἐτῶν οἱ Κινέζοι ὑπετάχθησαν ὑπὸ τῶν **Μαντζού**, οἱ ὁποῖοι, ἂν καὶ ὀλιγώτεροι, εἰσέβαλον ἀπὸ τὴν Μαντζουρίαν· οὗτοι τοὺς ἐξηνάγκασαν νὰ πλέξουν τὰ μαλλιά των καὶ ν' ἀφήσουν πλεξίδα ὡς δεῖγμα ὑποταγῆς. Τὸν Μάρτιον ὅμως τοῦ 1912 οἱ Κινέζοι ἀπετίναξαν τὴν δεσποτείαν τῶν Μαντζού καὶ ἀνεκήρυξαν τὴν δημοκρατίαν. Ἐκτοτε ἀρχίζει τὸ ἔθιμον τῆς πλεξίδας νὰ ἐγκαταλείπεται.

Αἱ **Θρησκευτικαὶ ἰδέαι** τῶν Κινέζων πρὸ 1400 ἐτῶν συνηρηολογήθησαν ὑπὸ τινος σοφοῦ ὀνομαζομένου **Κομφουκίου**. Συμφώνως με αὐτὰς οἱ Κινέζοι λατρεύουν τὸν οὐρανὸν καὶ τὰς ψυχὰς τῶν προγόνων. Διὰ τοῦτο καὶ τὰ παιδιά καὶ κάθε νεώτερος πρῶτιστον καθήκον θεωρεῖ νὰ τιμᾷ τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς γέροντας.

Ἡ ἰδίως Κίνα, ἂν καὶ εἰς ἕκτασιν εἶναι μικροτέρα τοῦ ἡμίσεος τῆς Εὐρώπης (Εἰκ. 59) ἔχει **πληθυσμὸν** ἴσον με τὰ $\frac{3}{4}$ αὐτῆς (320 ἑκατ.). Εἰς μερικοὺς παρταλίους τόπους ἡ πυκνότης αὐτοῦ εἶναι ἴση με τὴν τοῦ Βελγίου· καὶ γενικῶς εἰς κάθε πέντε κατοίκους τῆς Γῆς ἀναλογεῖ ἓνας Κινέζος. Ἐπειδὴ τὸ ἔδαφος εἰς τὸ βόρειον βαθύπεδον εἶναι πολὺ ἀκρῖβόν, ἑκατομμύρια ἀνθρώπων ζοῦν εἰς λαξευμένας κατοικίας ἀνὰ τὰς ἀποτόμους κλιτύς τῶν κοιλάδων· εἰς τοὺς ποταμοὺς δὲ τῆς Νοτίας Κίνας χιλιάδες λέμβων χρησιμεύουν πρὸς κατοικίαν τῶν οἰκογενειῶν.

Παρ' ὅλην τὴν εὐφορίαν τῆς ἡ χώρα δὲν ἔμπορεῖ νὰ διαθρέψῃ τόσους κατοίκους. Διὰ τοῦτο πολλοὶ μεταναστεύουν εἰς τὴν Ἀυστραλίαν καὶ Ἀμερικὴν. Ἐπειδὴ δὲ ἀρκοῦνται καὶ εἰς πολὺ μικρὸν ἡμερομίσθιον, εὐκολα ἐκτοπίζουν τοὺς Εὐρωπαϊκῆς καταγωγῆς ἐργάτας, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔμποροῦν νὰ ζήσουν, ὅπως οἱ Κινέζοι, ὀλόκληρον ἡμέραν με μιὰ φοῦχτα ῥύζι («κίτρινος κίνδυνος!»). Ἀφ' οὗ δὲ ἐκεῖ με μεγάλην οἰκονομίαν ἀποταμιεύσουν περισσευμά τι, ἐπιστρέφουν πάλιν εἰς τὴν πατρίδα των, τὴν ὁποῖαν ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἀγαποῦν εἰς τὸν κόσμον.

γ) **Τέχναι**. Οἱ Κινέζοι εἶναι τόσον ἐπιδέξιοι εἰς τὴν χειροτεχνίαν,

1:100 Mill

Εἰκ. 59. Σύγκρισις Κίνας καὶ Ἀν. Εὐρώπης.

ὅστε τὰ ἔργα των (μεταξωτὰ καὶ βαμβακερὰ ὑφάσματα, γλυπτὰ ἐξ ἐλεφαντοστοῦ καὶ ξύλου, ὄρειχάλκινα σκευή) προκαλοῦν τὸν θαυμασμόν μας. Ὅτι δὲ καὶ εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν εἶναι ἀπαράμιλλοι, ἀποδεικνύουν οἱ παράδοξοι πυργοειδεῖς ναοὶ (παγόδαι) καὶ τὸ «Μέγα τεῖχος», τὸ ὁποῖον πρὸς ἄμυναν κατὰ τῶν ἐπιδρομέων κατασκευάσαν εἰς τὸ βόρειον μέρος τῆς χώρας. (Πίνακες 10 καὶ 11). Πολὺ πρὸ τῶν Εὐρωπαίων οἱ Κινέζοι ἔκαμαν πολλὰς *ἐφευρέσεις*. Οὗτοι ἐφεῦρον τὴν *ναυτικὴν πυξίδα*, ἢ ὁποῖα τοὺς διηκούλυνε νὰ ταξιδεύουν εἰς ἀχανεῖς ἐρήμους, τὴν *πυρίτιδα* διὰ τὴν κατασκευὴν πυροτεχνημάτων, τὴν *πορσελάνην* διὰ τὴν κατασκευὴν ἀντικειμένων οἰκιακῆς χρήσεως, τὴν *σινικὴν μελάγγην*, τὴν *τυπογραφίαν* κτλ.

δ) *Οἱ Κινέζοι καὶ οἱ ξένοι*. Μὲ τὰς σημαντικὰς προόδους, τὰς ὁποίας οἱ Κινέζοι εἰς ἀρχαίους ἤδη χρόνους ἐπέτελεσαν, ἔγιναν ὑπερήφανοι καὶ ἔβλεπαν μὲ περιφρόνησιν τοὺς ἄλλους λαούς. Μὲ ἐπιμονὴν ἔκλεισαν εἰς τοὺς ξένους τὴν εἴσοδον τῆς χώρας των καὶ δὲν ἠθέλησαν νὰ ἐπωφεληθοῦν ἀπὸ τὴν πείραν ξένων ἔθνῶν. Ἐκ τούτου παρὰ τὴν ἀξιοθαύμαστον φιλοπονίαν των ἔμειναν ὀπίσω ἀπὸ ἄλλους λαούς· ἡ βιομηχανία των μάλιστα καὶ ἡ χειροτεχνία δὲν ἠμποροῦν πλέον νὰ συναγωνισθοῦν τὰς τῶν Εὐρωπαίων. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Εὐρωπαῖοι μετεχειρίζοντο τὴν πυρνοκατρωκὴν χώραν ὡς τόπον καταναλώσεως διὰ τὰ ἐμπορεύματά των, οἱ Κινέζοι ἀπηγόρευσαν αὐστηρῶς τὴν εἰσαγωγὴν των.

Ἐπειδὴ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας τὰ πνεύματα εἶναι ἀκόμη ἐχθρικά πρὸς τοὺς ξένους, οἱ Εὐρωπαῖοι ἔμποροι ἴδρυσαν εἰς τὰ παράλια τοὺς ἐμπορικοὺς των οἴκους. Ἐκεῖ ὑπάρχουν πόλεις πολυάριθμοι, αἱ ὁποῖαι ἔχουν σχῆμα ὀρθογωνίου τετραπλεύρου καὶ περιβάλλονται ὑπὸ ὑψηλῶν τειχῶν. Εἰς τὴν βορείαν Κίναν τὸ *Πεκίνον* (1,3 ἐκ.) εἶναι πρωτεύουσα τῆς Σινικῆς Δημοκρατίας· περιβάλλεται ὑπὸ τετραγωνικοῦ τείχους, 5 μ. πάχους καὶ 6 μ. ὕψους, εἰς τὸ ὁποῖον ἡ εἴσοδος γίνεται διὰ 16 πυλῶν. Ἐπίγειον αὐτοῦ εἶναι τὸ *Τιένταιν* (800) ἐπὶ τῆς Κιτρίνης Θαλάσσης. Νοτιώτερον ἐπὶ τοῦ Γιὰγκ-τσε-Κιὰγκ κεῖται τὸ *Νάνκιγκ* (400, βαμβακερὰ ὑφάσματα) μὲ ἀξιόλογον ἀγορὰν τεῖου καὶ βάμβακος, καὶ τὸ *Χανκού-Βούτσαγκ* (1,5 ἑκατ.), μέχρι τοῦ ὁποῖου εἰσπλέουν εἰς τὸν ποταμὸν τὰ πλοῖα τῶν Εὐρωπαίων. Εἰς τὰς ἐκβολὰς αὐτοῦ ἡ *Σαγκάη* (2 ἐκ. κατ.) εἶναι κέντρον

τοῦ ἐμπορίου τοῦ τεῖου, τῆς μετάξης καὶ τοῦ βάμβακος, ὁ σπουδαιότερος ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς Κίνας. Εἰς τὴν νοτιάν Κίναν, τὴν χώραν τοῦ τεῖου, κεῖται ἡ **Καντὼν** (900), ὁ πρῶτος εἰς τοὺς ξένους ἀνοιχθεὶς λιμὴν, μὲ ἀξιόλογον βιομηχανίαν καὶ ἐμπόριον· μέγα μέρος τοῦ πληθυσμοῦ κατοικεῖ ἐπὶ λέμβων ἐν τῷ ποταμῷ. Ἀπέναντι αὐτῆς, ἐπὶ τῆς νήσου **Χὰν-κόγκ**, ἡ ὁποία ἀνίκει εἰς τοὺς Ἄγγλους, εἶναι ἡ **Βικτωρία** (170), πόλις σπουδαία διὰ τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον.

4. **Αἱ ἄλλαι χώραι τῆς Σινικῆς.** α) **Τὸ βαθύπεδον τῆς Μαντζουρίας** ἔχει ἕδαφος κατάλληλον διὰ τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν, περιστοιχίζεται δὲ ἀπὸ δασώδη βουνά. Οἱ κάτοικοι κατὰ τὸ πλεῖστον εἶναι Κινέζοι. Πρωτεύουσά των εἶναι τὸ **Μοῦνκεν** (160) καὶ λιμὴν τὸ **Πόρτ-Ἀρθούρ**. Τὸ βόρειον μέρος τῆς Μαντζουρίας, εἰς τὸν κάτω ὄρυν τοῦ Ἄμουρ, κατέχεται ὑπὸ τῶν Ῥώσων. Ὁ λιμὴν **Βλαδιβοστόκ** (100) εἶναι ὁ ἀκραιὸς σταθμὸς τοῦ μεγάλου Σιβηρικῷ σιδηροδρόμου, ὅστις συνέδεσε τὴν ἀνατολικὴν Ἀσίαν μὲ τὴν Εὐρώπην.

β) **ΝΑ τῆς Μαντζουρίας ἡ Κορέα** ἀνίκει εἰς τὴν Ἰαπωνίαν. Ἐχει περίπου τὸ μέγεθος τῆς Ἰταλίας, πρὸς τὴν ὁποίαν ὁμοιάζει καὶ κατὰ τὸ σχῆμα καὶ κατὰ τὴν σύστασιν τοῦ ἕδαφους, κατοικεῖται δὲ ὑπὸ λαοῦ Μογγολικοῦ, συγγενοῦς μὲ τοὺς Κινέζους. Εἰς τὰ εὐφορα πεδινὰ μέρη τῆς δυτικῆς πλευρᾶς εὐδοκιμεῖ πολὺ τὸ ὄψι. Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ἡ **Σάουλ** (300). Διὰ τὴν κατοχὴν τῆς Κορέας ἐξεστράγη τὸ 1905 φοβερὸς πόλεμος μεταξὺ Ἰαπωνίας καὶ Ῥωσίας.

γ) Ἡ **Μογγολία** καὶ ἡ **Τζουγκαράη** συνδέονται πρὸς Ἀ μὲ τὴν Μαντζουρίαν. Ἀποτελοῦνται δὲ ἀπὸ στέππας καὶ πετραίας ἐρήμους, εἰς τὰ ἄκρα τῶν ὁποίων περιπλανῶνται ποιμενικοὶ τινες Μογγολικοὶ λαοί. Σπουδαιότερα πόλις εἶναι ἡ **Οὐργκα** (40) ἐπὶ παλαιᾷ ὁδοῦ караβάνιων ἀπὸ τῆς Εὐρώπης πρὸς τὴν Κίναν.

δ) **Τὸ Ἀνατολικὸν Τουρκεστάν** ἔχει τὸ σχῆμα λεκάνης, ἡ ὁποία περικλείεται ὑπὸ ὑψηλῶν ὄροσειρῶν (ποίων;). Οἱ πολυάριθμοι ποταμοί, οἱ ὅποιοι κατέρχονται ἐκ τῶν ὄρεων, ἀρδεύουν τοὺς πρόποδας αὐτῶν καὶ συντελοῦν εἰς τὴν εὐφορίαν (σιτάρι, ὄψι, καλαμπόκι, ὀπωροφόρα). Ἄλλ' εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ὄροπέδιου οἱ ποταμοί, ἔνεκα τοῦ καύσωνος τοῦ θέρους ξηραίνονται.

Ὅθεν μόνον ξηραὶ στέππαι καὶ πετρόδεις ἔρημοι εὐρίσκονται ἐκεῖ. Ὁ ποταμὸς **Ταρίμ** καταλήγει εἰς μικρὰν ἀλμυρὰν λίμνην, τὴν Λόμπ-νορ. Οἱ κάτοικοι εἶναι Τουρκικῆς καταγωγῆς. Κέντρα αὐτῶν εἶναι ἡ **Κασγάρ** (80) καὶ ἡ **Ίαρκάνδ** (100).

ε) **Τὸ Θιβέτ** εἶναι ἡ ὑψηλότερα χώρα τῆς Γῆς (5000 μ.). Οἱ κάτοικοι αὐτῆς εἶναι Μογγόλοι, ὀπαδοὶ τῆς Βουδδικῆς θρησκείας. Πρωτεύουσα τοῦ ἀνωτέρου ἱερατείου τῆς εἶναι ἡ **Δάσα** (25). Ὡς ζῶον πρὸς φόρωσιν καὶ ἱππασίαν εἰς τὰ ὕψη ἐκεῖνα χρησιμεύει εἰς τοὺς Θιβεινοὺς ὁ **ῥακος**, εἶδος βοδιοῦ μὲ πολὺ μακρὰ μαλλιά.

5. **Ἀσκήσεις.** Ἀκολούθησε ἐπὶ τοῦ χάρτου τὸν μέγαν Σιβηρικὸν σιδηρόδρομον καὶ μέτρησε τὴν ἀπόστασιν Βλαδιβοστόκ-Μόσχα. — Ἀκολούθησε τὴν κατὰ θάλασσαν ὁδὸν Πειραιῶς—Τιέν—Τσίν καὶ μέτρησε τὴν ἀπόστασιν. — Χάραξε τὰς κυρίας ὁροσειράς περὶ τὸ ὄροπέδιον τοῦ Παμῖρ καὶ σχημάτισε τὰ ὄρια τοῦ Κινεζικοῦ Κράτους. — Ποῖαι χώραὶ τὸ ἀπαρτίθουν; — Μεταξὺ ποίων παραλλήλων κύκλων κεῖται ἡ ἰδίως Κίνα καὶ με ποίας Εὐρωπαϊκὰς χώρας ἀντιστοιχεῖ; — Κλίμα, προϊόντα, πληθυσμός.

2. Ἰαπωνία.

1. **Θέσις. Μορφή τοῦ ἐδάφους.** Πολυάριθμοι νῆσοι, ἐκτεινόμενοι τοξοειδῶς πρὸ τῆς χερσονήσου Κορέας, ἀποτελοῦν τὴν Ἀυτοκρατορίαν τῆς Ἰαπωνίας. Αὕτη εἰς ἔκτασιν εἶναι πενταπλασία τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' εἰς πληθυσμὸν 13 φορὰς μεγαλυτέρα (80 ἑκατ. κατ.). Αἱ Ἰαπωνικαὶ νῆσοι εἶναι πολὺ ὄρειναι καὶ πλούσιαι εἰς φυσικὰς καλλονάς· εἶναι ὅμως καὶ πλήρεις ἐνεργῶν ἠφαιστείων. Τὸ ὑψηλότερον ἐξ αὐτῶν εἶναι τὸ **Φουτσιγιάμα** (3760 μ.), τὸ ὁποῖον ὡς γιγαντιαῖος κῶνος ἐξέχει εἰς τὰ περὶχωρα τῆς πρωτεύουσης. Οἱ Ἰάπωνες πιστεύουν ὅτι εἰς τὴν χιονοσκεπῆ κορυφὴν του εἶναι ἡ κατοικία τῶν θεῶν. Κατ' Ἰούλιον καὶ Αὐγουστον, ὅτε τὰ χιόνια λειώνουν, χιλιάδες πιστῶν ἀναβαίνουν εἰς αὐτὴν διὰ νὰ προσκυνήσουν καὶ ν' ἀποθαυμάσουν τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου. Ἀποτέλεσμα τῆς ἠφαιστειακῆς ἐνεργείας εἶναι οἱ συχνοὶ **σεισμοί**, ἀπὸ τοὺς ὁποίους πάσχουν αἱ νῆσοι. Κατὰ τὸν τρομερὸν σεισμὸν τοῦ 1923 τὸ ἔδαφος εἰς πολλὰ μέρη ἐβυθίσθη κατὰ 5 μέτρα καὶ 200 χιλ. ἀνθρώπων εὔρον τὸν θάνατον ὑπὸ τὰ ἔρειπια. Διὰ τοῦτο αἱ οἰκίαι κτίζονται μονόροφοι καὶ ξύλινοι, αἱ δὲ πόλεις καταλαμβάνουν μεγάλην ἔκτασιν.

2. **Κλίμα.** Οί θερινοί ετησίαι (Μονσούν) φέρουν εις τὰς νήσους πλουσίαις βροχάς. Ἐπειδὴ δὲ πρὸς αὐτὰς διευθύνεται ἐν ὠκεάνειον ῥεῦμα, τὸ ὁποῖον προέρχεται ἐκ νότου, ἡ δορυμύτης τῶν χειμερινῶν ετησίων παρὰ τὰς Ἰαπωνικὰς νήσους μειοῦνται ἐκ τούτου πολὺ. (Ποῖαι νῆσοι ἐν τῇ Εὐρώπῃ ὠφελοῦνται ὁμοίως ἐξ ὠκεανείου ῥεύματος;) Ὅθεν τὸ κλίμα τῶν Ἰαπωνικῶν νήσων εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἡπιον· ἐν ᾧ τὰ ὄρη φθάνουν σχεδὸν τὸ ὕψος τῶν Ἄλπεων, ὅμως μόνον τὸν χειμῶνα σκεπάζονται μὲ χιόνια.

3. **Προϊόντα τοῦ ἐδάφους.** Τὸ γλυκὺ κλίμα καὶ ἡ πλουσία ἄρδευσις κάμνουν τὸ ἔδαφος τῆς Ἰαπωνίας, τὸ ὁποῖον κατὰ τὸ πλεῖστον εἶναι ἠφαιστειακόν, πολὺ γόνιμον. Ὅθεν ἡ γεωργία εἶναι ἡ κυρία ἀσχολία τοῦ πληθυσμοῦ. Καὶ αὐτὰ τὰ πλάγια τῶν βουνῶν σκεπάζονται μὲ ἀγρούς, εἰς τοὺς ὁποίους καλλιεγοῦνται τὰ ἴδια πολὺτιμα φυτὰ, τὰ ὁποῖα καὶ εἰς τὴν Κίναν (ὄνομασέτα). Κτηνοτροφία τοῦναντίον μικρὰ μόνον ἐνεργεῖται καὶ διὰ τοῦτο τὰ ἀγροκήπια ἀφήνονται χωρὶς φράκτας. Ὁ ἵππος μάλιστα μόνον πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἤρχισε νὰ χρησιμοποιεῖται, δότι διὰ τὴν μεταφορὰν φορτίων καὶ ἀνθρώπων μεταχειρίζονται καθ' ὅλην τὴν Ἀνατολὴν δίτροχα χειραμάξια καὶ φορεῖα. Εἰς τὰ **δρυχεῖα** ἐξάγονται γαιάνθρακες καὶ μεταλλεύματα σιδήρου καὶ χαλκοῦ, προσέτι δὲ ἐξαίρετος πορσελάνη.

4. **Πληθυσμός.** Διὰ τὰς πηγὰς ταύτας τοῦ πλοῦτου αἱ νῆσοι εἶναι πυκνότατα κατοικημένα. Ἡ κυρία τροφή τοῦ λαοῦ, ὅπως καὶ εἰς τὴν Κίναν, εἶναι ῥύζι, ψάρια, λαχανικὰ καὶ τσάι. Οἱ Ἰάπωνες ἀγαποῦν πολὺ τὰ ἄνθη· τὴν χώραν τῶν ὀνομάζουν «χώραν τῶν χρυσαυθάνων», ἔχουν δὲ κατὰ τὴν ἀνοιξιν ἐορτὰς εἰς τιμὴν τοῦ ἀνθους τῆς κροσέας. (Πίναξ 12). Κατὰ τὸ θρήσκευμα εἶναι βουδδισταί.

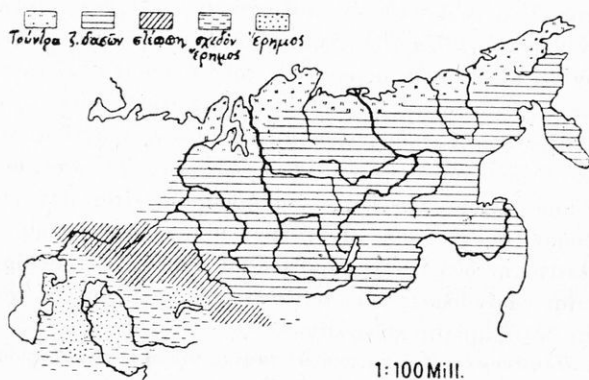
Εἰς ὅλα τὰ ἐπιτηδεύματα οἱ Ἰάπωνες ὑπῆρξαν μαθηταὶ τοῦ ἐν τῇ ἡπείρῳ συγγενοῦς τῶν λαοῦ. Ἄλλ' ἀπὸ καιροῦ ὑπερέβαλον τοὺς Κινέζους ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις. Ὁ Ἰάπων Αὐτοκράτωρ (Μικάδος) ὑπεβοήθησε τὴν ἐκπολιτιστικὴν προσπάθειαν τοῦ λαοῦ του· ἤνοιξε τὴν χώραν του εἰς τοὺς Εὐρωπαίους καὶ ἔστειλε πολλοὺς φιλομαθεῖς νέους εἰς τὴν Εὐρώ-

Εἰκ. 60. Σύγκρισις Ἰαπωνικῶν καὶ Βρετανικῶν νήσων.

πην, διά νά σπουδάσουν εἰς σχολεῖα καί νά ἐξασκηθοῦν εἰς ἐργαστήρια καί ἐργαστήρια. Οὗτοι ἐπιστρέψαντες ἐχρησιμοποίησαν τὰς γνώσεις των πρὸς ὄφελος τῆς πατρίδος των: κατεσκεύασαν σιδηροδρόμους, ἴδρυσαν ταχυδρομεῖα καί σχολεῖα, ἤνοιξαν μεταλλεῖα, ὄργάνωσαν βιομηχανίας κλπ. Οἱ Ἰάπωνες διωργάνωσαν καί τὰ στρατιωτικά των κατὰ τὸ εὐρωπαϊκὸν σύστημα, ὥστε σήμερον εἶναι ὁ ἰσχυρότερος καὶ ὁ μᾶλλον προωδευμένος λαὸς τῆς Ἀνατολῆς.

Αἱ ἐμπορικαὶ σχέσεις τῆς Ἰαπωνίας μὲ τὴν Εὐρώπην καὶ Ἀμερικὴν εἶναι στενωτάτα. Οἱ ξένοι μὲ τὰ πλοῖα των εἰσάγουν χρώματα, μέταλλα ἀντικείμενα, ὑαλικά κλπ. λαμβάνουν δὲ μέταξαν, χαλκόν, καμφορὰ κλπ. Πρωτεύουσα τῆς χώρας εἶναι

Εἰκ. 61. Βορεῖα καὶ ΒΔ Ἀσία.

τὸ **Τόκιο** (2, 3 ἑκατ.). Ἐπειδὴ ἡ παραλία πλησίον αὐτοῦ εἶναι ἀβαθὴς, ὡς λιμὴν αὐτοῦ χρησιμεύει ἡ **Γιοκοχάμα** (400). Ἡ πρώτη βιομηχανικὴ πόλις εἶναι τὸ **Κιότο** (600), κέντρον δὲ ἀκμαίας ὑφαντουργίας καὶ ταπητουργίας ἡ **Ὄσακα** (2 ἑκατ. κατ.) Τὸ **Ναγασάκι** (180) εἶναι ὁ πολεμικὸς ναύσταθμος τῆς χώρας.

5. Ἀσκήσεις. Παράβαλε τὴν θέσιν τῆς Ἰαπωνίας μὲ τὴν θέσιν τῆς Ἀγγλίας. — Μέτρησε τὴν ἀπόστασιν τοῦ Τόκιο ἀπὸ τὸ Λονδίνον (μέσον διώρυγος Σουέξ) καὶ ἀπὸ τὸν Ἅγιον Φραγκίσκον τῆς Ἀμερικῆς. — Μεταξὺ τίνων μοιρῶν γέωγρ. πλάτους κεῖνται αἱ Ἰαπωνικαὶ νῆσοι; Τί ἔννοεῖς κίτρινον κίνδυνον;

Δ'. ΒΟΡΕΙΟΔΥΤΙΚΗ ΑΣΙΑ

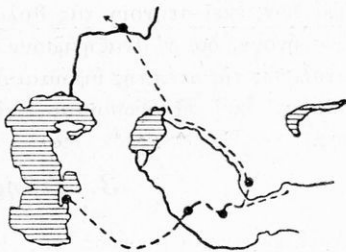
Ἀπὸ τοῦ Ἰράν μέχρι τοῦ Βορείου παγωμένου Ὠκεανοῦ ἐκτείνεται εὐρύτατον βαθύπεδον, τοῦ ὁποῖου τὸ μὲν νότιον τμήμα

ἀποτελεῖ τὸ **Τουράν** ἢ **δυτικὸν Τουρκεστάν**, τὸ δὲ βόρειον μετὰ τῆς πέραν τοῦ ποταμοῦ Γενισεΐ ὀρεινῆς χώρας τὴν **Σιβηρίαν**. Μεταξὺ αὐτῶν ἐκτείνονται αἱ **Κιργίσιαι στέππαι**. Ὀλόκληρος ἡ βορειοδυτικὴ Ἀσία ἀνήκει πολιτικῶς εἰς τὴν Ῥωσίαν.

1. Τουράν.

Τὸ Τουρανικὸν βαθύπεδον ἐκ τῆς ἀνατολικῆς καὶ νοτίας αὐτοῦ πλευρᾶς περιορίζεται ὑπὸ ὑψηλοτάτων ὄροσειρῶν, αἱ ὁποῖα ἐμποδίζουν τοὺς ζωογόνους ἀνέμους τοῦ Ἰνδικοῦ Ὠκεανοῦ καὶ τῆς Μεσογείου Θαλάσσης νὰ φθάσουν εἰς αὐτό. Ἐκ τούτου ἡ ἀντίθεση τῆς θερμοκρασίας μεταξὺ ἡμέρας καὶ νυκτός, θέρους καὶ χειμῶνος εἶναι εἰς τὸ Τουράν μεγαλυτέρα ἀπὸ κάθε ἄλλο μέρος τῆς Γῆς.

Τὸ θέρος εἶναι τόσον θερμὸν καὶ ξηρὸν, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ μεγάλοι ποταμοὶ **Ἄμὸν** (Ὠξος) καὶ **Σὺρ** (Ἰαξάρτης) μόνον τὰ παρόχθια αὐτῶν μέρη ἠμποροῦν νὰ ἀρδεύουν. Ἐν ᾧ δὲ ῥέουν ὑπὸ τὸ ἴδιον γεωγραφικὸν πλάτος μὲ τοὺς ποταμοὺς τῆς Μακεδονίας,

1:50 M.

Εἰκ. 62. Τουράν.

τὸν χειμῶνα εἶναι ἐπὶ ἐβδομάδας παγωμένοι. Φοβεραὶ χιονοθύελλαι μαίνονται τότε ἐπάνω ἀπὸ τὴν χώραν. Τουρκικοὶ ποιμενικοὶ λαοὶ εἶναι οἱ κάτοικοι τῶν ἀγόνων τούτων τόπων, εἰς τοὺς ὁποίους περιφέρονται βόσκοντες ἵππους, καμήλους, βοῦς καὶ πρόβατα. Μόνον ὅπου τὸ ἔδαφος ἀρδεύεται μὲ ἀυλάκια ἀπὸ τοὺς ποταμούς, ἐκεῖ εὐδοκιμεῖ τὸ σιτάρι, τὸ ῥύζι, τὸ βαμβάκι, ὁ καπνὸς καὶ τὰ ὀπωροφόρα. Πρωτεύουσα τῆς χώρας εἶναι ἡ **Τασκένδη** (300) ἐπὶ τοῦ Σὺρ, ἀξιόλογον κέντρον ἐμπορίου καὶ βιομηχανίας. Διὰ τὴν συγκοινωνίαν τὸ Τουράν ἔχει μεγάλην σημασίαν ὡς διάμεσος σταθμὸς μεταξὺ ἀνατολικῆς Εὐρώπης καὶ Ἀσίας. Διὰ τοῦτο μία σιδηροδρομικὴ γραμμὴ ἀρχομένη ἐκ Μόσχας διευθύνεται πρὸς τὸ Βακοῦ καὶ συνεχιζομένη πέραν τῆς Κασπίας Θαλάσσης ὡς ὑπερκασπικὸς

σιδηρόδρομος, φθάνει διὰ τῆς **Βουχάρας** (75) καὶ **Σαμαρκάνδης** (100) πρὸς τὴν Τασκένδην καὶ τὰ Κινεζικὰ σύνορα. Ἄλλη δὲ γραμμὴ ἐκ τῆς Τασκένδης ἄγει κατὰ μῆκος τοῦ ποταμοῦ Σὺρ κατ' εὐθείαν πρὸς τὴν Μόσχαν (γῦρος 6 ἡμερῶν).

2. Κιργίσιαι στέππαι.

Βορείως τοῦ Τουράν ἐπικρατεῖ ὁμοίως τὸ ἡπειρωτικὸν κλῆμα, τὸ δὲ ἔδαφος μόνον μετὰ τὴν τῆξιν τῶν χιόνων πρασινίζει. Εὐθὺς κατόπιν ἡ βλάστησις ξηραίνεται καὶ ἡ χώρα ὅλη μεταβάλλεται εἰς ξηρὰν στέππην. Ἐκεῖ κατοικοῦν οἱ **Κιργίσιαι** ἢ **Κοζάκοι**, νομαδικὸς Μογγολικὸς λαὸς, τοῦ ὁποῦο ὁ πλοῦτος συνίσταται εἰς πρόβατα, ἵππους καὶ καμήλους. Ὅπου εὔρουν βοσκὴν διὰ τὰ ζῳά των, ἐκεῖ στήνουν τὰς θολωτάς σκηνάς των καὶ πάλιν τὰς ξεστήνουν, διὰ ν' ἀναζητήσουν ἄλλοῦ ἀφθονωτέραν βοσκὴν. Ἀνατολικῶς τῆς στέππης ὑψοῦται ὄρεινὴ χώρα, μὲ πολλὰς ἀλμυρὰς λίμνας· ἐκεῖ ἐξορύσσονται ἄνθρακες, χαλκός, ἄργυρος καὶ χρυσός.

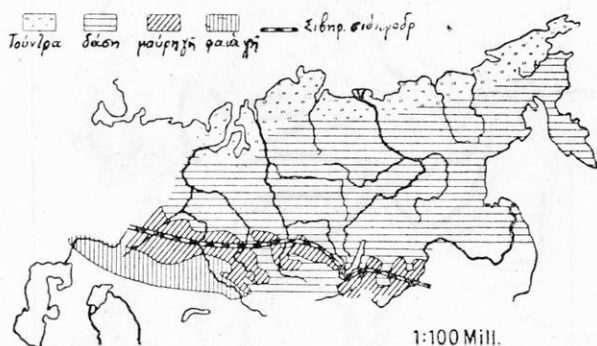
3. Σιβηρία.

Αὕτη ἐκτείνεται βορείως τῆς Κιργισίας στέππης, ἀπὸ τῶν Οὐραλίων ὄρεων μέχρι τοῦ Μεγάλου Ὠκεανοῦ. Εἶναι ὅλη ἀνοικτὴ εἰς τοὺς βορείους ἀνέμους, οἱ ὁποῖοι καθιστοῦν τὸν χειμῶνα παγερώτατον. Τὰ βραχέα ὅμως θέρη εἶναι συνήθως τόσον θερμά, ὥστε οἱ χωρικοὶ τὰς ἐργασίας τοῦ ἀγροῦ κάμνουν τὴν νύκτα. Τὸ νότιον μέρος εἶναι καλλιεργήσιμος γῆ, τὸ μέσον δασώδης χώρα καὶ τὸ βόρειον ἄγονος τούντρα.

1. **Ἡ χώρα τῆς μαύρης γῆς.** Εἰς τὴν νοτίαν καὶ μέσην Σιβηρίαν τὸ ἔδαφος συνίσταται, ὅπως καὶ εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ῥωσίαν, ἀπὸ «μαύρης γῆς». Εἰς αὐτὴν ὅλα τὰ εἶδη τῶν δημητριακῶν εὐδοκιμοῦν, αἱ δὲ ἀγέλαι τῶν ἵπων καὶ τῶν βοῶν καὶ τὰ ποίμνια τῶν προβάτων εὐρίσκουν ἀφθονον τροφήν.

2. **Ἡ ζώνη τῶν δασῶν** περιλαμβάνει εἰς τὸ δυτικὸν μὲν μέρος βελονόφυλλα δένδρα, εἰς τὸ ἀνατολικὸν δὲ πλατύφυλλα. Αἱ κυνηγετικαὶ φυλαί, αἱ ὁποῖαι κατοικοῦν ἀνὰ τὰ δάση, καταγίνονται εἰς τὸ κυνήγιον τῶν ἀγρίων ζῴων (σαμουρί, κουνάβι,

ἀλεπού, σκίουρος, ἄρκτος). Εἰς μερικά μέρη ἀσχολοῦνται καὶ εἰς τὴν ἀλιείαν, τὴν γεωργίαν καὶ μεταλλουργίαν. Οἱ μεγάλοι ποταμοὶ (ὀνόμασέ τους) καὶ ἡ λίμνη Βαϊκάλη εἶναι πλουσιώτατοι εἰς ἰχθῦς, αἱ ποτάμια δὲ κοιλάδες καὶ τὰ ἀνοικτὰ μέρη τῶν δασῶν εἶναι κατάλληλα εἰς τὴν καλλιέργειαν. Τὰ βουνὰ ἐξ ἄλλου εἶναι πλουσιώτατα εἰς μεταλλεύματα. Ἐκτὸς τῶν Οὐραλίων καὶ τὰ Ἀλτάια ὄρη κρύπτουν εἰς τοὺς κόλπους τῶν σίδηρον, χρυσόν, ἄργυρον, μόλυβδον, γραφίτην καὶ γαιάνθρακας. Ἐκτὸς τῶν ἰθαγενῶν, οἱ ὅποιοι εἶναι Μογγολικῆς καταγωγῆς, εἰς τὴν Σιβηρίαν ζοῦν καὶ πολλοὶ Ῥῶσοι μετανάσται. Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, τὴν

Εἰκ. 63. Σιβηρία.

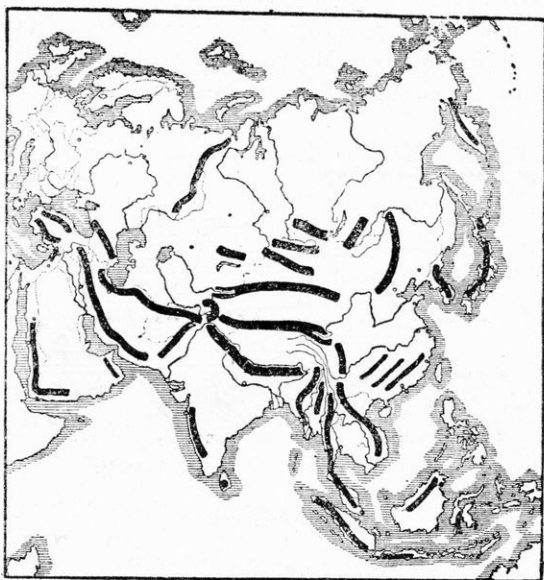
ὁποίαν ἀκολουθεῖ ὁ μέγας Σιβηρικὸς σιδηρόδρομος (ταξίδιον 16 ἡμερῶν), κεῖνται αἱ σπουδαιότεραι πόλεις τῆς χώρας : **Τοβόλσκη** (20), **Ὀμοσκη** (150), **Τόμοσκη** (100) καὶ **Ἰρκούτσκη** (100).

3. **Τοῦντρα.** Βορείως τῆς ζώνης τῶν δασῶν ἐκτείνονται, ὅπως καὶ εἰς τὰ βόρεια τῆς Ῥωσίας, ξηραὶ τοῦντραι. Τὸ ψῦχος εἰς αὐτὰς φθάνει μέχρι 70° Κ. Κατὰ τὸ βραχὺ δὲ (τρίμηνον) θέρος ἡ ἐπιφάνεια τοῦ ἔδαφους ξεπαγώνει· τότε ἀναφαίνονται βρούα καὶ φύκη καὶ λάχανα. Ἐδῶ οἱ **Σαμογέται** καὶ ἄλλοι Μογγολικοὶ λαοὶ (Ἰακοῦται) βόσκουν τὰς ἀγέλας τῶν ταράνδων των.

Ἄσκησις 1. Ὀνόμασε τὰ ὄρια τῆς Ἀσίας, τοὺς κόλπους καὶ τὰς θαλάσσας τοῦ Ἰνδικοῦ καὶ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ, τὰς χερσονήσους καὶ νήσους τῆς Ἀσίας.

2. Περιέγραψε τὴν μορφήν τοῦ ἐδάφους ἀρχίζων ἐκ τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας καὶ δεικνύων τὴν κλίσιν αὐτοῦ καθ' ὅλας τὰς πλευράς.— Ἀκολούθησε τὰς ὄροσειράς, αἱ ὁποῖαι ἐκπέμπονται ἐκ τοῦ ὄροπεδίου τοῦ Παμίρ.— Κάμε τὴν διαίρεσιν τῆς Ἀσίας εἰς μεγάλα τμήματα.— Ὀνόμασε τὰς διαφόρους χώρας εἰς ἕκαστον τῶν τμημάτων τούτων καὶ τὰς πρωτεύουσας τῶν.

3. Ὀνόμασε ἐπὶ τοῦ χάρτου τὰς χώρας τῆς Ἀσίας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν

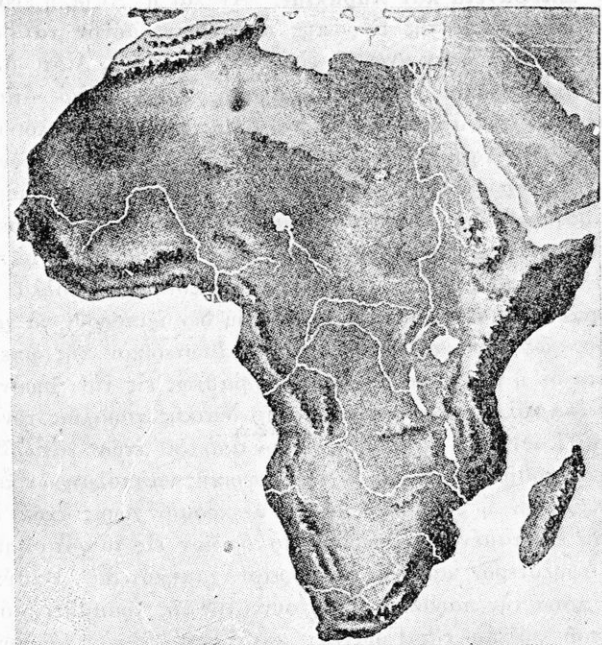
Εἰκ. 64. Ἀσία.

τὰς περισσότερας βροχάς, καὶ ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν τὰς ὀλιγοτέρας.— Σύγκρινε τὸ κλίμα τῆς Ἰαπωνίας μὲ τὸ τῆς Μεγάλης Βρετανίας.

4. Ἰχνογράφησε τὸ σχῆμα τῆς Ἀσίας.— Σύγκρινε τὰ Σιβηρικὰ τοπεῖα μὲ τὰ τοπεῖα τῆς Ἑυρωπαϊκῆς Ῥωσίας.— Ταξίδι ἀπὸ Πειραιῶς εἰς Σαγγάην διὰ τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ· τὸ αὐτὸ διὰ τοῦ Σιβηρικοῦ σιδηροδρόμου.— Ταξίδι ἀπὸ Πειραιῶς εἰς Τασκένδην διὰ Βατοῦμ καὶ ἐπιστροφή διὰ Μόσχας.— Ταξίδι ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Μέκκαν.— Ταξίδι ἀπὸ Πειραιῶς εἰς Ἱεροσόλυμα.

γ') ΑΦΡΙΚΗ

Ποιαι θάλασσαι και ποιοι ὠκεανοὶ περιβάλλουν σχεδόν πανταχόθεν τὴν Ἀφρικὴν;—Πῶς ἡ Ἀφρικὴ ἀποχωρίζεται ἀπὸ τὴν Εὐρώπην και Ἀσίαν; Ποία ἡ σημασία τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ διὰ τὴν παγκόσμιον συγκοινωνίαν;—Ὀνομάσατε τὸ βορειότατον και νοτιώτατον ἀκρωτήριον

Εἰκ. 65. Χάρτης ἀνάγλυφος Ἀφρικῆς.

τῆς Ἀφρικῆς και ὀρίσατε τὸ γεωγραφικὸν πλάτος αὐτῶν.—Εἰς ποίαν ζώνην τῆς Γῆς κεῖται τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ἡπείρου;—Ὀνομάσατε τὸ ἀνατολικώτατον και τὸ δυτικώτατον ἀκρωτήριον τῆς Ἀφρικῆς.—Ποία χερσόνησος καταλήγει εἰς τὸ Γουαρδαφούϊον ἀκρωτήριον;—Ποία μεγάλη νῆσος εἶναι ἀνατολικῶς τῆς νοτίου Ἀφρικῆς;

1. **Θέσις και ἔκτασις.** Ἡ Ἀφρικὴ κεῖται ἐπὶ τοῦ Ἀνατολικοῦ ἡμισφαιρίου, ἐκτείνεται δὲ τόσον πρὸς Ν τοῦ Ἴσημερινοῦ,

Γ. Α. Μέγα—Γεωγραφία ἐκδ. γ'.

10

ὄσον καὶ πρὸς Β αὐτοῦ. Ὅθεν εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον **χώρα τροπικῆ**. Ἡ Ἀφρικὴ εἶναι μικροτέρα ἀπὸ τὴν Ἀσίαν κατὰ τὸ μέγεθος, ἀλλὰ τριπλασία ἀπὸ τὴν Εὐρώπην· ἔχει ὅμως πολὺ ὀλιγωτέρους κατοίκους (134 ἑκατ.), ὥστε εἰς 1 τετραγ. χλμ. ἀναλογοῦν μόνον 4,5 ἄνθρωποι. Μεγάλαι ἐκτάσεις τῆς Ἀφρικῆς εἶναι ὅλως ἀκατοίκητοι.

2. **Ἐπιφάνεια καὶ παραλία.** Ἄν καὶ ἡ Ἀφρικὴ εὐρίσκειται εἰς μικρὰν ἀπὸ τῆς Εὐρώπης ἀπόστασιν, μόνον τὰ βόρεια αὐτῆς παραλία ἦσαν γνωστὰ εἰς τοὺς ἀρχαίους. Διότι ὀλίγον πέραν τῆς παραλίας ἀπλώνεται ἀχανὴς ἔρημος. Καὶ ὅταν δὲ ἀργότερα μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ναυτιλίας οἱ Πορτογάλλοι περιέπλευσαν τὴν Ἀφρικὴν, πάλιν ἐπὶ μακρὸν οἱ Εὐρωπαῖοι δὲν ἠδύναντο νὰ εἰσχωρήσουν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῆς. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἡ ἡπειρος καθ' ὅλα αὐτῆς τὰ ἄκρα περιβάλλεται ἀπὸ ὄροσειράς, αἱ ὁποῖαι καταπίπτουν κλιμακῆδὸν πρὸς τὴν παραλίαν, οἱ ποταμοί, ῥέοντες πρὸς τὴν θάλασσαν, σχηματίζουν εἰς πολλὰ μέρη καταρράκτας καὶ δίνας καὶ ἐκ τούτου δὲν ἠμποροῦν νὰ χρησιμεύσουν ὡς φυσικαὶ ὁδοὶ πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ἡπείρου. Ἐπειτα δὲ ἡ θάλασσα δὲν εἰσχωρεῖ βαθέως εἰς τὴν ξηρὰν καὶ μόνον ἓνα κόλπον σχηματίζει ἐπὶ τῆς δυτικῆς παραλίας, τὸν κόλπον τῆς Γουϊνέας. Διὰ ταῦτα, μόνον ἀπὸ 50 ἔτων κατωρθώθη νὰ ἐξερευνηθῇ τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἀφρικῆς ὑπὸ τολμηρῶν περιηγητῶν. Ὅθεν ἡ Ἀφρικὴ ὁμοιάζει μὲ κορμὸν χωρὶς ἄκρα· ἀποτελεῖ δὲ ἐκτεταμένον ὄροπέδιον, τὸ ὁποῖον εἰς τὸ νότιον μέρος εἶναι ὑψηλότερον καὶ εἰς τὸ βόρειον χαμηλότερον. Βαθύπεδα μόνον παρὰ τὴν παραλίαν ὑπάρχουν. Διὰ τῆς γραμμῆς, ἡ ὁποία ἀπὸ τοῦ κόλπου τῆς Γουϊνέας καταλήγει εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ἄδεν, ἡ ἡπειρος διαιρεῖται εἰς **Βορείαν Ἀφρικὴν** καὶ **Νοτίαν Ἀφρικὴν**.

Α'. ΒΟΡΕΙΑ ΑΦΡΙΚΗ

Ὡς ὁ χάρις δεικνύει, ἡ βορεία Ἀφρικὴ ἀποτελεῖ ὄροπέδιον, τὸ ὁποῖον κατὰ τὸ ΒΔ καὶ ΝΑ αὐτοῦ ἄκρον κατέχεται ἀπὸ πανύψηλα βουνὰ (Ἄτλας, Ἀβησσυνιακαὶ Ἄλπεις), εἰς δὲ τὴν ἀνατολικὴν καὶ ΝΔ αὐτοῦ πλευρὰν διαρρέεται ἀπὸ μεγίστους ποτα-

μούς (Νεῖλος, Νίγηρ). Ὅθεν διακρίνομεν εἰς αὐτὴν τὰς **χώρας τοῦ Νεῖλου**, εἰς τὰς ὁποίας ἀνήκουν καὶ τὰ Ἀβησσυνιακὰ ὄρη, τὴν **Σαχάραν**, τὰς **χώρας τοῦ Ἄτλαντος**, τὸ **Σουδάν** μὲ τὴν χώραν τοῦ Νίγηρος καὶ τὴν ἄνω Γουίνεαν.

1. Αἱ χῶραι τοῦ Νεῖλου.

Ἡ **Αἴγυπτος** εἶναι δι' ἡμᾶς ἡ πλησιεστέρα καὶ γνωστοτέρα χώρα τῆς Ἀφρικῆς. Πολλοὶ συμπατριῶται μας ζοῦν εἰς αὐτὴν, ἰδίᾳ εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα ὑπενθυμίζει τοὺς χρόνους κατὰ τοὺς ὁποίους, ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος διέδωκεν εἰς τὴν Αἴγυπτον τὸν Ἑλληνικὸν πολιτισμόν.

Εἰς μικρὰν ἀπὸ τῆς Ἀλεξάνδρειας ἀπόστασιν ἐκβάλλει εἰς τὴν Μεσόγειον ὁ Νεῖλος μὲ τὸ τεράστιον Δέλτα του. Ἄν μὲ τὸ πλοῖον εἰσπλεύσωμεν εἰς τὸν ποταμόν, πέραν τοῦ Καΐρου, εἰσερχόμεθα εἰς εὐρείαν καὶ βαθεῖαν κοιλάδα. Ἄγροὶ καλλιεργημένοι καὶ ὑψηλοὶ φοίνικες καλύπτουν τὰς χαμηλὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ,

ἀλλὰ πέραν αὐτῶν ἐκτείνεται ξηρὰ καὶ πετρώδης ἔρημος, ὁποία καὶ εἰς τὴν Ἀραβίαν. Προχωροῦντες φθάνομεν εἰς τοὺς καταρράκτας τοῦ Νεῖλου. Ἐκεῖ ἀναγκαζόμεθα νὰ ἀφήσωμεν τὸ πλοῖον καὶ μὲ τὸν σιδηρόδρομον νὰ ἐξακολουθήσωμεν τὸ ταξίδι μας πρὸς νότον διὰ τῆς ξηρᾶς καὶ βραχέδους **Νουβίας**. Ὅταν

Εἰκ. 66. Αἱ χῶραι τοῦ Νεῖλου.

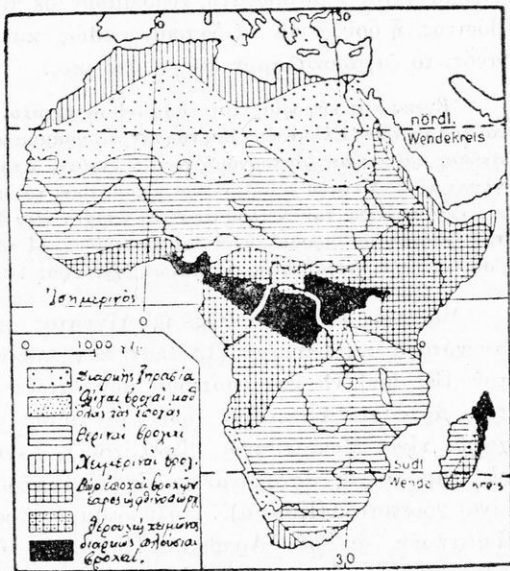
φθάσωμεν εἰς τὴν πόλιν Χαρτούμ, ἐκεῖ συναντῶμεν ἓνα μέγαλον παραπόταμον, ὁ ὁποῖος κατέρχεται ἀπὸ τὰ βουνὰ τῆς **Ἀβησσυνίας** καὶ ἔχει θολὰ νερὰ (**Κυανοῦς Νεῖλος**). Ἀπὸ τὸ Χαρτούμ ἡμποροῦμεν πάλιν μὲ πλοιάριον ν' ἀναπλεύσωμεν τὸν Ἄνω Νεῖλον, τοῦ ὁποῖου τὰ νερὰ εἶναι καθαρῶτατα (**Λευκὸς Νεῖλος**). Αἱ ἐπίπεδοι ὄχθαι τοῦ σκεπάζονται μὲ πυκνοὺς καλαμῶνας, εἰς τοὺς ὁποίους ἐμφωλεύουν ἀκόμη κροκόδειλοι. Οἱ ἄνθρωποι ἐδῶ ἔχουν χροῖμα μαῦρον καὶ σγουρὰ μαλλιά καὶ μόνον μίαν στενὴν ζώνην φοροῦν εἰς τὰ ἰσχία. Ζῶα ἄγρια μεταξὺ τῶν ὁποίων βασιλεύει ὁ λέων, ἐμφανίζονται εἰς τὰ γειτονικὰ μέρη. Ἐξ ὅλων αὐτῶν ἐννοοῦμεν ὅτι εὗρισκόμεθα εἰς τὴν θερμὴν ζώνην, εἰς τὸ **Σουδάν**, τ. ἔ. τὴν χώραν τῶν μαύρων. Ἄν θελήσωμεν νὰ εὗρωμεν τὰς πηγὰς τοῦ Νεῖλου, θὰ φθάσωμεν εἰς τὴν λίμνην **Βικτωρίαν** (θέσις;).

1. **Ἡ χώρα τοῦ Λευκοῦ Νεῖλου (Ἀνατολικὸν Σουδάν)** ἔχει εὐφορον ἔδαφος καὶ κατὰ δύο ἐποχὰς τοῦ ἔτους δέχεται πλουσίας βροχὰς· ἀλλ' ἐπειδὴ μεσολαβεῖ ξηρασία, ὁ τόπος ἀποτελεῖ στέππην μὲ ὑψηλὸν χόρτον καὶ μεμονωμένα δένδρα. Εἰς τὰ παρόχθια μέρη ἢ καλλιέργεια τοῦ σίτου φέρει πλουσίαν συγκομιδὴν. Ἡ χώρα ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν Ἀγγλικὴν διοίκησιν τῆς Αἰγύπτου. Κέντρον αὐτῆς ἐμπορικὸν εἶναι τὸ **Χαρτούμ** (130), τὸ ὁποῖον συνδέεται σιδηροδρομικῶς μὲ τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ τὸν **Λιμένα τοῦ Σουδάν** ἐπὶ τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης.

2. Τὸ ὑψηλὸν ὄροπέδιον, ἐκ τοῦ ὁποῖου κατέρχεται ὁ Κυανοῦς Νεῖλος ἀποτελεῖ ἀνεξάρτητον πολιτείαν, τὴν Αὐτοκρατορίαν τῆς **Ἀβησσυνίας**. Τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς ταύτης ὀφείλει εἰς τὰ ἀπόκοσμα ὄρη, τὰ ὁποῖα τὴν καθιστοῦν ἀπόρθητον. Τινὰ ἐξ αὐτῶν φθάνουν τὸ ὕψος τῶν Ἄλπεων (4600 μ.). Ἐκ τούτου διακρίνομεν εἰς αὐτὴν διαφόρους ζώνας κλίματος. Εἰς τὰ χαμηλότερα μέρη τὸ κλίμα εἶναι πολὺ θερμὸν καὶ ὑγρὸν, ἐπειδὴ δὲ καὶ τὸ ἔδαφος ἔχει ἠφαιστειακὴν σύστασιν, ἢ βλάστησις εἰς αὐτὸ λαμβάνει τὴν ἀνάπτυξιν, τὴν ὁποίαν εἶδομεν καὶ εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς Ἀσίας. Ὁ θάμνος τῆς καφέας ἀπαντᾷ ἐδῶ αὐτοφυῆς, εὐδοκίμοῦν δὲ πολὺ τὸ βαμβάκι, ἢ βανανέα καὶ τὸ ζαχαροκάλαμον. Εἰς ὕψη 1500—3000 μ. ἐπικρατεῖ κλίμα ὁμοιῶσον μὲ τὸ μεσογειακόν· ὄθεν εὐδοκίμοῦν ἢ ἄμπελος, τὰ ἔσπεριδοειδῆ,

ὁ σῖτος καὶ ὁ ἀραβόσιτος. Ὑψηλότερα καλλιεργοῦνται σκληρότερα δημητριακά, ὡς βρώμη, εὐρίσκονται δὲ λιβάδια μὲ πολυαρίθμους ἀγέλας βοῶν, προβάτων καὶ αἰγῶν. Εἰς αὐτὰς συνίσταται ὁ πλοῦτος τοῦ λαοῦ τούτου, ὁ ὁποῖος εἶναι νοτιοαραβικῆς καταγωγῆς καὶ δι' Ἑλλήνων ἱεραποστόλων ἔχει δεχθῆ τὸν χριστιανισμόν. Ἔδρα τοῦ Νεγκούς Νεγκίσι (τ. ἔ. Βασιλέως τῶν Βασιλέων) εἶναι ἡ **Ἄδδῖς Ἀμπέμπα** (75), ἡ ὁποία συνδέεται σιδηροδρομικῶς μὲ τὸ **Τζιμποντί**, γαλλικὸν λιμένα ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἄδεν. Ἀξιόλογον ἔμπορικὸν κέντρον εἶναι ἡ **Χαργάρ** (50), ἐπὶ τοῦ ἰδίου σιδηροδρόμου. Ἐξάγονται κυρίως καφές, ἐλαστικὸν κόμμι, χουσόσ καὶ ἔλεφαντόδους. Οἱ κάτοικοι ὑπολογίζονται εἰς 8 ἑκατομμύρια.

β. Κατ' ἔτος εἰς τὰς ὑψηλότερας χώρας τοῦ Νεῖλου, πρὸ πάντων ἐπὶ τοῦ ὄροπεδίου τῆς Ἀβησσυνίας, πίπτουν ἀπὸ τοῦ τέλους Ἰουνίου βροχαὶ ὀαγματαῖα καὶ συνεχεῖς (Εἰκ. 67). Τότε ὁ Νεῖλος ἐξογκώνεται, ἐκχει-

Εἰκ. 67. Χάρτης βροχῶν τῆς Ἀφρικῆς.

λίξει καὶ πλημμυρεῖ, ἰδίᾳ εἰς τὴν Αἴγυπτον, τὰ χαμηλὰ μέρη. Ἀπὸ τὰ μέσα Ὀκτωβρίου τὰ νερά ἀρχίζουν νὰ καταπίπτουν ὅταν δὲ τελείως ἀποσυρθοῦν, ἀφήνουν ἐπάνω εἰς τὸ ἔδαφος παχεῖαν ἰλύν. Τοῦτο ἐπαναλαμβάνεται κατ' ἔτος. Ἄλλ' εἰς τὰς ἐκβολὰς του ὁ ποταμὸς ἀποθέτει διαρκῶς ἀφθόνους ὕλας, διὰ τῶν ὁποίων ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἡ παραλία ἐπεκτείνεται.

Ούτως ἐσχηματίσθη ἐκεῖ εὐφορώτατον Δέλτα (Εἰκ. 9) καὶ διαίως ἡ Αἴγυπτος ἀποκαλεῖται «δῶρον τοῦ Νεῖλου». Αὐτὸς μὲ τὰς κανονικὰς πλημμύρας του ἀρδεύει καὶ λιπαίνει τὸ ἔδαφος. Διὰ τὰ ἡμπορεῖ τοῦτο ν' ἀρδεύεται καὶ κατὰ τοὺς μῆνας τῆς ξηρασίας, οἱ Ἕλληες οἱ ὅποιοι ἔχουν ὑπὸ τὸν ἔλεγχόν των τὴν διοίκησιν τῆς Αἰγύπτου, κατεσκεύασαν εἰς τὸν Νεῖλον τεράστιον ὕδατοφράκτιν, διὰ τοῦ ὁποίου μεγίστη ποσότης ὕδατος συλλέγεται ὡς εἰς δεξαμενὴν καὶ διοχετεύεται εἰς τοὺς ἀγροὺς τῆς Αἰγύπτου. Οὕτως ἡ παραγωγή εἰς τὴν κοιλάδα καὶ τὸ Δέλτα τοῦ Νεῖλου εἶναι πλουσιωτάτη, εὐδοκιμοῦν δὲ πολὺ ὁ σῖτος, ὁ ἀραβόσιτος, ἡ ὄρυζα καὶ τὰ ὄσπρια, καθὼς καὶ τὸ βαμβάκι, ὁ κἀπνός, τὸ ζαχαροκάλαιμον καὶ οἱ φοῖνικες.

Ἐνεκα τῆς εὐφορίας τοῦ ἐδάφους οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι ἤμασαν πολὺ πρὸ τῶν Ἑλλήνων. Ἐπενόησαν τὰ γράμματα καὶ ἀνέπτυξαν ἐπιστήμας καὶ τέχνας (ἀστρονομίαν, γεωμετρίαν, λατρικὴν, ἀρχιτεκτονικὴν, γλυπτικὴν). Μεταξὺ τῶν πολλῶν κτισμάτων, τὰ ὅποια σφύζονται ἀκόμη εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Νεῖλου ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῶν Φαραῶ, τὴν προσοχὴν τοῦ ἐπισκέπτου προσελκύουν αἱ πυραμίδες, οἱ τάφοι τῶν Αἰγυπτίων βασιλέων. Ἡ μεγαλύτερα ἐξ αὐτῶν ἔχει ὕψος 140 μέτρων. (Πίναξ 13).

Διὰ τὴν εὐφορίαν τῆς ἡ Αἴγυπτος καὶ σήμερον εἶναι πυκνότατα κατοικημένη (13 ἑκατ. κατ., πυκνότης ἀνωτέρα τῆς τοῦ Βελγίου). Οἱ περισσότεροι τῶν κατοίκων εἶναι ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων ὅσοι ἐξ αὐτῶν κατοικοῦν εἰς τὰ χωρία εἶναι Μωαμεθανοὶ (Φελλάχοι, τ. ἔ. γεωργοί), ὅσοι ζοῦν εἰς τὰς πόλεις ἀσχολούμενοι εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς τέχνας εἶναι χριστιανοὶ (Κόπται). Πολυαριθμὸν μέρος τοῦ πληθυσμοῦ ἀποτελοῦν καὶ οἱ Ἄραβες. — Πολιτικῶς ἡ Αἴγυπτος εἶναι ἀνεξάρτητος πολιτεία, ἀλλ' οἱ Ἕλληες εἶναι κατ' οὐσίαν κύριοι τῆς χώρας. Ἡ πρωτεύουσα **Καῖρον** (800) κεῖται ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Δέλτα καὶ εἶναι ἡ μεγαλύτερα πόλις τῆς Ἀφρικῆς. 400 ἰσαμὰ μὲ πολυαριθμοὺς μιναρέδες ἐξέχουν ἀπὸ τὰς ἐπιπέδους στέγας τῶν οἰκῶν. Οἱ δρόμοι εἶναι στενοί· οἱ φαρδύτεροι ἀποτελοῦν ἀγοράς, εἰς τὰς ὁποίας ὁ λαὸς συνωθεῖται μὲ τὰς λευκὰς καὶ μακρὰς ἐνδυμασίας του. Σιδηρόδρομος καὶ διῶρυξ συνδέουν τὸ Καῖρον μὲ τὴν Ἄλεξάνδρειαν (450), τὸν μεγαλύτερον λιμένα τῆς Αἰγύπτου. Τὸ $\frac{1}{5}$ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς

είναι Έλληνες (60000), Ίταλοι (40000) και Γάλλοι, οί όποιοι προσδίδουν εις αύτήν χροιάν Εύρωπαικής πόλεως. Κατά τούς νεωτέρους όμως χρόνους τό **Πόρτ-Σάϊδ** (100), κείμενον επί του βορείου άκρου τής διάρρυγος του Σουέζ, ήρχισε ν' άνταγωνίζεται εις κίνησιν έμπορικήν προς την 'Αλεξάνδρειαν. Άλλαι άξιόλογοι πόλεις είναι ή **Δαμιέττη** και ή **Τάντα** (50) έν τῷ Δέλτα, ή **Σιούττη** (50) έν τῇ κοιλάδι του ποταμού. Είς την Αίγυπτον άνήκουν αι όάσεις τής Λιβυκής έρήμου. Η όασις **Σιβά**, τό άλλοτε μαντεϊόν του 'Αμμωνος Διός, έξάγει μεγάλας ποσότητας κουρμάδων.

2. Η Σαχάρα.

Όλοι σχεδόν ή βορεία 'Αφρική, από την 'Ερυθράν Θάλασσαν μέχρι του 'Ατλαντικού 'Ωκεανού είναι έρημος και όνομάζεται **Σαχάρα**. Είναι άπεραντον όροπέδιον, τό όποϊον έχει πολλά και μεγάλα ύψώματα έν από αυτά διατέμνει την έρημον διαγωνίως από ΝΑ προς ΒΔ και άποτελεϊ όροσειράν ύψηλοτέραν από την ιδιικήν μας Πίνδον. Μεγάλοι όμως έκτάσεις τής έρήμου σκεπάζονται με άμμον, ή όποία μετακινείται υπό του άνέμου και σχηματίζει σειράς λόφων. Πώς λοιπόν εύρέθη ή άμμος εις τας έκτάσεις εκείνας ;

Είς την Σαχάραν σπανιότατα βρέχει. 'Ο ούρανός καθ' όλον σχεδόν τό έτος είναι άνέφελος. Όθεν τό έδαφος κατά την διάρκειαν τής ημέρας θερμαίνεται ύπερβολικά (+56°K), έν ῶ την νύκτα ή θερμοκρασία κατέρχεται και κάτω από τό μηδέν (μέχρι -7°K). Με την θερμότητα του ήλιου τά πετρώματα διαστέλλονται, με την ψύξιν όμως τής νυκτός συστέλλονται. 'Επειδή δέ ή μεταβολή τής θερμοκρασίας έπέρχεται άποτόμως, ή συνοχή των πετρωμάτων χαλαρώνεται, και αναριθμητοι σχισμαί ανοίγονται εις την στερεάν μάζαν. 'Ο άνεμος τότε άποσπᾶ από τας σχισμάς λεπτοτάτους κόκκους και τούς παρασύρει μακράν. Ούτω οί βράχοι όλίγον κατ' όλίγον άποτρίβονται, με την «άποσάθρωσιν» δέ αυτών έν τῇ παρόδῳ του χρόνου έσχηματίσθησαν οί σωροί εκείνοι τής άμμου.

Τόση είναι ή ξηρασία εις την Σαχάραν, ὄστε ένίστε και έτη

περνοῦν, χωρὶς καθόλου νὰ βρέξῃ. Ἐπειδὴ ὅμως τὴν νύκτα πίπτει ἄφθονος δρόσος, αὕτη συντελεῖ ὥστε νὰ φύονται κάποια σκληρὰ χόρτα καὶ θάμνοι. Ὅταν ὅμως βρέξῃ, εἶναι ὡς ν' ἀνοίγωνται οἱ κρουνοὶ τοῦ οὐρανοῦ. Ποτάμια τότε σχηματίζονται, ἀλλ' ἐντὸς ὀλίγου καταπίνονται ἀπὸ τὴν διψασμένην γῆν. Οὕτω τροφοδοτοῦνται οἱ ὑπόγειοι ὑδάτες καὶ νερὰ ἀναβλύζουν εἰς τὰ κοιλώματα τοῦ ἔδαφους. Ἐκεῖ τότε ὁ τόπος πρρασινίζει καὶ ἠμπορεῖ τὸ ἔδαφος νὰ καλλιεργηθῇ καὶ νὰ δώσῃ ἀφθόνους καρποὺς (σιτάρι, ὄπωρικὰ καὶ κουρμάδες). Οἱ εὐφοροὶ οὗτοι τόποι τῆς ἐρήμου λέγονται **δάσεις** καὶ εἶναι σὰν νησιά μέσα εἰς τὴν θάλασσαν τῆς ἄμμου. Εἰς τὴν περιφέρειάν των φυτρώνει χόρτον ἀρκετὸν διὰ τὴν συντήρησιν προβάτων, ὄνων καὶ καμήλων. Ὑαίνας καὶ θῶες (τσακάλια) ἐμφανίζονται εἰς τὰ ἄκρα τῶν δάσεων. Ἄλλ' ὁ βασιλεὺς τῆς ἐρήμου εἶναι ὁ λέων, ὁ ὁποῖος θηρεύει ἀντιλόπας καὶ ἄλλα ἄγρια ζῷα.

Τὸ νότιον ὄριον τῆς Σαχάρας σχηματίζεται, ἀν φαντασθῶμεν μίαν γραμμὴν ὑπεράνω τῆς λίμνης Τσαδ καὶ τοῦ βορείου ἄκρου τοῦ Νίγηρος. Ὅθεν ἡ Σαχάρα ἔχει ἕκτασιν ἴσην σχεδὸν μετὰ τὴν Εὐρώπην· ἀλλὰ δὲν ἔχει οὐδὲ ὄσους μόνῃ ἢ Πελοπόννησος κατοίκους. Οὗτοι λέγονται **Βεδουῖνοι**· τρέφονται κυρίως μετὰ τὸν καρπὸν τοῦ φοίνικος, ἐπειδὴ δὲ δὲν εὐρίσκουν πάντοτε ἀρκετὴν τροφήν διὰ τὰ πρόβατα καὶ τὰ κτήνη των, εἶναι ἠναγκασμένοι ν' ἀλλάσσουν συχνὰ τόπον διαμονῆς. Διὰ τοῦτο δὲν κατοικοῦν εἰς οἰκίας, ἀλλ' εἰς σηνάς, τὰς ὁποίας εὐκόλα ἀποσποῦν καὶ στήνουν ἐκ νέου. Ἀπὸ τὴν ἀνάγκην τῆς **νομαδικῆς ζωῆς** ἔχουν γίνεαι ἔξοχοι ἱππεῖς. Ἐνὰ περαστικά караβάνια ληστεύονται ἀπὸ αὐτοῦς, ὥστε εἶναι ὁ τρόμος τῶν ἐμπόρων, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ τὰ παράλια τῆς Μεσογείου ταξιδεύουν πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἀφρικῆς. Τὸ ταξίδι των γίνεται ἀπὸ δάσεως εἰς δασιν καὶ διαρκεῖ τρεῖς μῆνας· μόνον δὲ μετὰ τὴν βοήθειαν τῆς καμήλου ἠμπορεῖ νὰ κατορθωθῇ. Πολὺν τρόμον εἰς τοὺς ταξιδεύοντας ἐμβάλλει ὁ φοβερὸς **Σαμούν**, ἄνεμος, ὁ ὁποῖος ἀναζινεῖ τὴν ἄμμον καὶ τὴν μεταφέρει μακρὰν. Τόσον ὁ ἀῆρ γεμίζει ἀπὸ λεπτὴν ἄμμον, ὥστε σκοτεινιάζει ὡς νὰ εἶναι νύκτα. Τότε κάμηλοι καὶ ἄνθρωποι πίπτουν εἰς τὴν γῆν μετὰ τὴν κεφαλὴν σχεδὸν θαμμένην εἰς τὴν ἄμμον, ἕως ὅτου ἡ θύελλα περάσει· πολλὰ караβάνια εὗρον ἕως τὰρα τὸν θάνατον.

Πολιτικὴ κατάστασις. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ἐρήμου ὑπάγεται εἰς τὸ ἀποικιακὸν κράτος τῆς **Γαλλίας**. Μέρος μικρὸν ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ κατέχουν οἱ **Γοπανοί**, ἄλλο δὲ ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς Μεσογείου, τὴν **Τριπολί-**

τιδα και την **Κυρηναϊκήν**, οί Ἴταλοί. Ἡ **Τρίπολις** (65), ἐν μέσῳ ὠραίων κήπων, εἶναι ἀκραῖος σταθμὸς καραβανίων, τὰ ὁποῖα διὰ τῆς θάλασσης **Μουρζούκ** (8) ταξιδεύουν πρὸς τὴν λίμνην Τσαδ.

3. Αἱ χῶραι τοῦ ἘΑτλαντος.

Τὸ ΒΔ ἄκρον τῆς Ἀφρικῆς κατέχεται ἀπὸ τὸ ὄρεινὸν σύστημα τοῦ ἘΑτλαντος. Αἱ ὄροσειραι αὐτοῦ εἶναι παράλληλοι, καὶ ἡ μὲν μία βαίνει κατὰ μῆκος τῆς παραλίας καὶ εἶναι χαμηλοτέρα (Μικρὸς ἘΑτλας), ἡ δὲ ἄλλη ἀπέχει εἰς τὸ ἐσωτερικὸν φθάνουσα εἰς ὕψος 4500 μ. (Μέγας ἘΑτλας). Μεταξὺ αὐτῶν περικλείεται λεκανοειδὲς **ὄροπέδιον**, ὕψους 1000 μ., τοῦ ὁποίου τὰ νερὰ συλ-

Εἰκ. 68. Αἱ χῶραι τοῦ ἘΑτλαντος.

λέγονται εἰς ἀλυμράς λίμνας καὶ ἔλη. Ἐχει τὸν χειμῶνα ψυχρὸν καὶ τὸ θέρος θερμὸν, ὥστε ὁμοιάζει μὲ ἀλυμρὰν στέππην. Κύριον αὐτοῦ προϊόν εἶναι εἶδος σχοίνου, διὰ τοῦ ὁποίου κατασκευάζεται χάρτις. Ἡ πρὸς τὴν Σαχάραν ἐστραμμένη πλευρὰ τοῦ ἘΑτλαντος ἔχει ὀλίγας μόνον βροχὰς καὶ εἶναι ἄγονος. Εἰς τὰς κοιλάδας ὁμως καὶ ὅπου ἄλλοῦ ἀναβλύζουν ὕδατα, οἱ φοῖνικες εὐδοκιμοῦν καὶ βοσκή ὑπάρχει διὰ τὰς καμήλους.

Πρὸς τὴν παραλίαν τοῦ ἘΑτλαντικοῦ καὶ τῆς Μεσογείου Θαλάσσης ὁ ἘΑτλας κατέρχεται κλιμακῆδόν. Εἰς τὴν κλιμακωτὴν αὐτὴν χώραν τὸ κλίμα εἶναι ὅπως καὶ εἰς τὴν νότιον Ἰσπανίαν, γλυκὺ (Μεσογειακὸν) καὶ μόνον τὸν χειμῶνα φέρει βροχὰς. Μὲ τεχνητὴν ὁμως ἄρδουσιν τὸ ἔδαφος δίδει πλούσια εἰσοδήματα· εὐδοκιμοῦν ἀραβόσιτος, ζαχαροκάλαμον, ῥύζι, βαμβάκι, ἀμπέλια, ἐσπεριδοειδῆ καὶ λαχανικά. Διὰ τὴν κτηνοτροφίαν (πρόβατα, αἰγες, ὄνοι, ἵπποι) εἶναι ὁμοίως ἡ χώρα πολὺ κατάλληλος. Πολλὰ πτηνά, τὰ ὁποῖα τὸν χειμῶνα ἀποδημοῦν ἀπὸ τὸν τόπον μας, ὅπως τὸ χελιδόνι, τὸ ὀρτύκι καὶ ὁ πελαργός, ἔχουν ἐδῶ μόνιμον διαμονήν. Εἰς τὰ δάση, τὰ ὁποῖα σκεπάζουν τὰς πλαγιάς τῶν

βουνῶν φύονται ἡ φελλοδροῦς, ἡ συκῆ, ἡ ἐλαία. Καὶ μεταλλεύματα σιδήρου, χαλκοῦ, ἀργύρου καὶ μολύβδου ὑπάρχουν ὑπὸ τὸ ἔδαφος, ἀρχίζει δὲ τώρα νὰ ἐνεργῆται ὑπὸ Εὐρωπαίων ἡ ἐκμετάλλευσις αὐτῶν.

Ἄν καὶ αἱ χῶραι τοῦ Ἄτλαντος ἔχουν πολλὰς πηγὰς πλούτου, ὁ πληθυσμὸς των εἶναι ἀραιός. Οἱ ἀρχαιότεροι κάτοικοι εἶναι λευκόχρωμοι **Βέρβεροι**, οἱ ὁποῖοι ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὸ ἐμπόριον. Οἱ **Ἀραβες**, οἱ ὁποῖοι ἦλθον ὡς κατακτηταὶ καὶ διέδωσαν εἰς τὴν χώραν τὸν Μωαμεθανισμόν, καταγίνονται μὲ τὴν κτηνοτροφίαν. Ὅσοι ἐξ αὐτῶν ἦλθον ἐξ Ἰσπανίας (Μαῦροι) κατοικοῦν εἰς τὰς πόλεις καὶ ζοῦν μὲ τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν· εἶναι δὲ πολὺ ἐπιδέξιοι εἰς τὴν κατασκευὴν δερμάτων (Μαροκινὰ) καὶ λεπτῶν ὑφασμάτων, βαμβακερῶν καὶ μεταξωτῶν.

Πολιτικὴ κατάστασις. Τὸ δυτικὸν μέρος τοῦ Ἄτλαντος κατέχεται ἀπὸ τὸ **Σουλτανᾶτον τοῦ Μαρόκου** (εἰς πληθυσμὸν ἴσον μὲ τὴν Ἑλλάδα). Πρωτεύουσαι αὐτοῦ εἶναι τὸ **Φέξ** (70), πόλις ἱερὰ τῶν Ἀράβων διὰ τὰ 300 τῆς τζαμά, καὶ τὸ **Μαρόκον** (140), ὅσας εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ χιονοσκεποῦς Ἄτλαντος· ἐπίνειον αὐτοῦ εἶναι ἡ **Καζαπλάγκα** (100) ἐπὶ τοῦ Ὀκεανοῦ. Ἐπὶ τοῦ Γιβραλτᾶρ ἡ **Ταγγέρη** (50) ἀποτελεῖ οὐδέτερον λιμένα. Ὁ Σουλτᾶνος τοῦ Μαρόκου κατ' ὄνομα μόνον εἶναι κυρίαρχος τῆς χώρας· ἐν τῇ πραγματικότητι κύριοι αὐτῆς εἶναι οἱ **Γάλλοι**, ἐκτὸς στενῆς ζώνης ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς Μεσογείου, τὴν ὁποίαν κατέχουν οἱ **Ἰσπανοί**.

2. Τὸ **Ἀλγέριον** καὶ ἡ **Τυννησία**, ἀνατολικῶς τοῦ Μαρόκου, εἶναι κτήσεις τῆς Γαλλίας. Εἰς τὸ Ἀλγέριον εἶναι ἐγκατεστημέναι 700 χιλ. Γάλλων ἀποίκων, οἱ ὁποῖοι μὲ τὴν φιλοπονίαν των ἀνέπτυξαν μεγάλως τὴν γεωργίαν, τὴν κτηνοτροφίαν καὶ μεταλλουργίαν. Ἐκ τούτου μεγάλη ἐξαγωγή οἴνων, σιτηρῶν, κτηνῶν, φελλοῦ, ὀπωρικῶν, καπνοῦ καὶ μετάλλων γίνεται ἐκ τοῦ Ἀλγερίου. Σπουδαιότεροι ἐμπορικοὶ λιμένες εἶναι τὸ **Ἀλγέριον** (200) καὶ ἡ **Ὀράνη** (150), ἐκ τῶν ὁποίων γραμμαὶ σιδηροδρομικαὶ διευθύνονται πρὸς τὰ ἄκρα τῆς Σαχάρας, ὁπόθεν ἀρχίζουν ὁδοὶ καραβανίων πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῆς (πληθυσμὸς ἴσος σχεδὸν μὲ τὸν τοῦ Μαρόκου).

Ἡ **Τυνησία** (2 ἑκατ. κατ.) εἶναι ἐπίσης γεωργικὴ χώρα· ἡ γεωργία καὶ ἐν αὐτῇ προάγεται ὑπὸ τὴν Γαλλικὴν διοίκησιν (σιτηρά, φοῖνικες, ἔλαιον). Ἡ **Τύνις** (175), ὅχι μακρὰν τῶν ἑρειπίων τῆς Καρχηδόνας, εἶναι ἀκραιῶς σταθμὸς τῶν καραβανίων. Εἰς τὰς ἀνοικτὰς ἀγοράς της (παζάρια) πωλοῦνται πρὸ πάντων εὐώδη ἔλαια καὶ πολύχρωμα ὑφάσματα. Τὸ ἥμισυ τῶν κατοίκων της ἀποτελεῖται ἀπὸ Ἰσπανοῦς, Ἑβραίους καὶ Ἴταλους.

4. Σουδάν.

Νοτίως τῆς Σαχάρας ἐκτείνεται πλατεῖα ζώνη μὲ εὐφορον γῆν, τὸ Σουδάν. Ὅριον μεταξὺ αὐτῶν δὲν ὑπάρχει, ἀλλ' ἡ ἐρημος βαθμηδὸν ἐξαφανίζεται, καθ' ὅσον αἱ βροχαὶ γίνονται συχνότεραι. Τὸ δυτικὸν Σουδάν ὑψοῦται ἄνω τῶν 1000 μ. (Ἄνω Σουδάν)· τὸ κεντρικὸν καὶ ἀνατολικὸν ταπεινοῦται εἰς πεδιάδας καὶ χαμηλὰ ὄροπέδια (Κάτω Σουδάν).

1. **Τὸ Ἄνω Σουδάν** διὰ τῶν δυτικῶν θαλασσίων ἀνέμων λαμβάνει κατὰ τὸ θέρος πολλὰς βροχὰς καὶ ἐκ τούτου εἶναι πλούσιον εἰς πηγὰς καὶ εἰς δάση (Εἰκ. 67). Εἰς τὰ ἀνοικτὰ μέρη τοῦ ὄροπέδιου, τὸ χόρτον φθάνει εἰς ὕψος 3 μ. καὶ παρέχει τροφήν εἰς πολυάριθμα φυτοφάγα ζῷα· μὲ αὐτὰ πάλιν τρέφονται πολλὰ σαρκοφάγα. Τὸ **Τιμβουκτοῦ** (25), ἐπὶ τοῦ βορειοτάτου σημείου τοῦ Νίγηρος, εἶναι τὸ τέμα τῶν καραβανίων, τὰ ὁποῖα ἔρχονται ἐκ τῶν χωρῶν τοῦ Ἄτλαντος πρὸς ἐμπορίαν.

2. **Τὸ Κάτω Σουδάν** ἐκτείνεται ἀνατολικῶς τοῦ Νίγηρος. Τὴν βαθυτάτην λεκάνην του κατέχει ἡ λίμνη **Τσαδ**, τῆς ὁποίας τὰ νερὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν βροχῶν αὐξάνουν διπλασίως. Αἱ ὄχθαι της εἶναι βαλτώδεις καὶ σκεπάζονται μὲ πυκνοὺς καλαμῶνας, εἰς τοὺς ὁποίους διαιτῶνται ἵπποπόταμοι, κροκόδειλοι καὶ ἐλέφαντες. Ἀνατολικῶς τῆς λίμνης Τσαδ τὸ Σουδάν ἔχει ὀλιγωτέρας βροχὰς καὶ κατέχεται ἀπὸ στέππας, εἰς τὰς ὁποίας οἱ ἰθαγενεῖς βόσκουν τὰς ἀγέλας των.

3. **Σουδάν** σημαίνει «μαῦρος».—Οἱ Σουδαγέζοι εἶναι οἱ περισσότερον πολιτισμένοι ἐκ τῶν μαύρων τῆς Ἀφρικῆς. Καλλιεργοῦν βαμβάκι καὶ σιτάρι, ἔχουν ἀγέλας κτηνῶν καὶ κατασκευάζουν βαμβακερὰ ὑφάσματα καὶ δερμάτινα εἶδη. Ἐκτὸς τῶν χωρίων ἔχουν καὶ πόλεις μεγά-

λας με ἀγοράς, ὅπου οἱ ἄραβες ἔμποροι συναθροίζουσι τὰ προϊόντα τοῦ Σουδάν καὶ τὰ μεταφέρουσι πρὸς πώλησιν εἰς τοὺς λιμένας τῆς Ἀφρικῆς. Τὸ ἔλεφαντοστοῦν καὶ τὰ πτερά στρουθοκαμήλου ἀποτελοῦν ἀξιόλογον εἶδος ἔμπορίου. Οἱ περισσότεροι, ἐκ τῶν κατοίκων τοῦ Σουδάν εἶναι Μωαμεθανοί· οἱ ἄλλοι εἰδωλολίτραι. Κάθε μεγάλη φυλὴ ἔχει τὸν Σουλτάνον τῆς· ἀλλ' ὅλοι ὑπάγονται εἰς τὰ ἀποικιακὰ κράτη τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας.

5. Ἄνω Γουϊνέα.

Ἡ νοτιὰ παραλία τοῦ Σουδάν λέγεται Ἄνω Γουϊνέα. Αὕτη σχεδὸν παντοῦ εἶναι χαμηλὴ καὶ ἀμμόχωστος καὶ στερεῖται λιμένων. Ὅπισθεν τῶν θινῶν τῆς παραλίας ὑπάρχουσι λιμνοθάλασσαι καὶ ἔλη, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ κλίμα γίνεται νοσηρόν. Μετὰ τὴν μεγάλην θερμότητα καὶ τὰς πλουσίας βροχάς, ἡ βλάστησις εἶναι, ὅπως καὶ εἰς τὰς Μαλαϊκὰς νήσους, γιγαντώδης. Δάση παρθένα σκεπάζουσι τὰ χαμηλότερα μέρη. Ὅπου τὰ δάση ἔχουσι κοπήν, ἐκεῖ οἱ ἰθαγενεῖς καλλιεργοῦν ἀραβόσιτον, βάμβακα, ζαχαροκάλαμον, καφέαν καὶ κακαόδενδρον. Ἀπὸ δένδρα τῶν δασῶν παράγεται ἔλαστικὸν κόμμι (καουτσούκ) καὶ ἐξάγεται πολύτιμος ξυλεία (ἔβενος, μαόνι). Ἀλλὰ τὸ κύριον προϊόν τῶν παραλίων τούτων χωρῶν εἶναι τὸ ἔλαιον, τὸ ὁποῖον ἐκθλίβεται ἀπὸ τοὺς καρποὺς ἑνὸς εἶδους φοινίκων, καὶ χρησιμεύει πρὸς παρασκευὴν σάπωνος, κηρίων κ. ἄ. (Πίναξ 13). Ἐκ τούτου καὶ ὅλη ἡ παραλία ὀνομάζεται παραλία τοῦ φοινικελαίου, ἐκ τῶν ἄλλων δὲ προϊόντων αὐτῆς λαμβάνει κατὰ τόπους διάφορα ὀνόματα: παραλία τοῦ σίτου, παραλία τοῦ ἔλεφαντόδοντος, παραλία τοῦ χρυσοῦ, παραλία τῶν δούλων (Εἰκ. 71).

Οἱ Εὐρωπαῖοι λαμβάνοντες μεγάλας προφυλάξεις διὰ τὴν ὑγίαν των, ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν παραλίαν ἐν μέσῳ τῶν ἰθαγενῶν. Ἀγγλικαὶ καὶ Γαλλικαὶ ἀποικίαι διαδέχονται ἀλλήλας, συνδεόμεναι διὰ σιδηροδρόμων μετὰ τὰ μεγαλύτερα κέντρα τῶν Νιγηριῶν. Ἡ **Νιγηρία** μετὰ 20 ἑκατ. κατοίκων εἶναι ἡ περισσότερον εὐήμεροῦσα ἐκ τῶν Ἀγγλικῶν κτήσεις τοῦ Σουδάν, φθάνουσα μέχρι τῆς λίμνης τοῦ Τσάδ. Πλησίον αὐτῆς ἡ πόλις **Κοῦκα** ἔχει πληθυσμὸν 50 χιλ. Νέγρων. Παρὰ τὴν παραλίαν τὸ **Ἰβαδάν** (175), τὸ **Φρητιάουν** (50) καὶ τὸ **Δάγος** (100) εἶναι ἀξιό-

λογοι διὰ τὸ ἐμπόριον.— Εἰς τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου τῆς Γουίνεας ὑφούται ὡς στῦλος τὸ ἠφαιστειῶδες ὄρος **Καμερόν** (4100).—Εἰς τὸ δυτικὸν ἄκρον τῆς Ἐνω Γουίνεας κεῖται ἡ ἐλευθέρη δημοκρατία **Λιβερία** (1,5 ἑκατ.) ἰδρυθεῖσα ἐκ δούλων, τοὺς ὁποίους ἀπληθυνθέρωσαν οἱ Ἀμερικανοί.

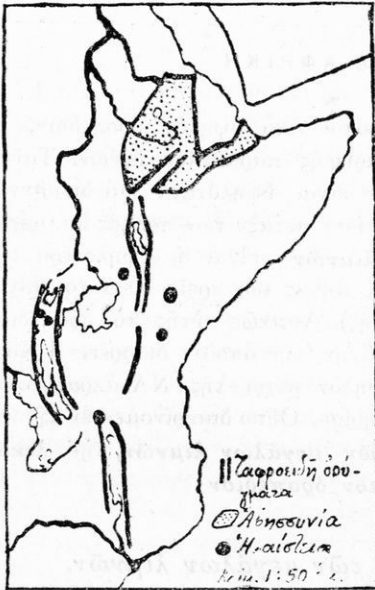
Β'. ΝΟΤΙΑ ΑΦΡΙΚΗ

Ἡ νοτία Ἀφρικὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ ὑψηλὸν ὄροπέδιον, τὸ ὁποῖον περιβάλλεται διὰ παρυφῆς παρακτίων ὄρέων. Ταῦτα κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν εἶναι ὑψηλότατα καὶ διευθυνόμενα ἀπὸ Β. πρὸς Ν. περικλείουν μεταξὺ των πολλὰς καὶ μεγάλας λίμνας. Ἡ «**χώρα τῶν λιμνῶν**» εἶναι ἡ ὑψηλότερα τῆς Ἀφρικῆς· εἰς αὐτὴν ἔχουν τὰς πηγὰς των τρεῖς μέγιστοι ποταμοὶ (Νεῖλος, Κόγγος, Ζαμβέζης). Δυτικῶς αὐτῆς τὸ ὄροπέδιον καταπίπτει εἰς εὐρουτάτην λεκάνην, τὴν ὁποίαν διαρρέει ὁ Κόγγος, νοτίως δὲ συνεχίζεται ὑψηλὸν μέχρι τῆς ΝΑ ἄκρας, ὅπου ὑφούνται τὰ ὄρη τοῦ Ἀκρωτηρίου. Οὕτω διακρίνομεν ἐν τῇ νοτίᾳ Ἀφρικῇ τὸ **ὄροπέδιον τῶν μεγάλων λιμνῶν**, τὴν **λεκάνην τοῦ Κόγγου** καὶ τὸ **νότιον ὄροπέδιον**.

1. Τὸ ὄροπέδιον τῶν μεγάλων λιμνῶν.

Ὅπως εἰς τὴν Κοίλην Συρίαν, οὕτω καὶ εἰς τὸ ὄροπέδιον τοῦτο τῆς Ἀφρικῆς ἀπὸ ἐπιμήκη «ὄρηματα», τὰ ὁποῖα ἔγιναν κάποτε εἰς τὸν φλοιὸν τῆς Γῆς, ἐσχηματίσθησαν κατὰ μῆκος τῆς ἀνατολικῆς παραλίας ταφροειδῆ ὄρυγματα καὶ εἰς τὰ χεῖλη αὐτῶν ὑψώθησαν μεγάλα ἠφαιστεία, τὰ ὁποῖα σήμερον εἶναι ἐσβεσμένα, ὅπως τὸ **Κιλιμάντζαρο** (6000 μ.), ἡ **Κένια** (5200 μ.) κ. ἄ. Εἰς τὰ βαθύτερα μέρη τῶν ὄρυγματων τούτων συλλέγονται τὰ νερὰ καὶ σχηματίζουσιν ἐπιμήκεις βαθείας λίμνας. Αἱ μεγαλύτεραι ἐξ αὐτῶν εἶναι ἡ **Ταγκανίκα** καὶ ἡ **Νυάνσα**. Εἰς τὸ μέσον ὅμως τοῦ ὄροπέδιου, εἰς ὕψος 1200 μ., ἡ λίμνη τῆς **Βικτωρίας** (ἴση εἰς ἑκτασιν μὲ τὴν παλαιὰν Ἑλλάδα) εἶναι ὡς δεξαμενὴ ἐντὸς κυκλοτεροῦς λεκάνης. (Εἰκ. 69).

Ἡ χώρα τῶν λιμνῶν, ἐκτεινομένη ἀπὸ τῶν Ἀβησσυνιακῶν ὄρεων μέχρι τοῦ Ζαμβέζη ποταμοῦ, κεῖται ὅλη ὑπὸ τὸν Ἴσημερινόν. Καὶ ὅμως εἰς τὰς κορυφὰς τῶν ὄρεων τῆς κατοικεῖ αἰωνία χιόν. Ἐκ τούτου τὰ νέφη, τὰ ὅποια οἱ θερινοὶ ἐτησίαι φέρουν

Εἰκ. 69. Ἡ χώρα τῶν λιμνῶν.

ἐκ τοῦ Ἰνδικοῦ Ὀκεανοῦ, ἄνωθεν τοῦ ὄροπεδίου ψύχονται καὶ ἐξαπολύουν χειμαρῶδεις βροχάς. Μὲ τὰ νερά των τρέφονται οἱ τρεῖς μέγιστοι ποταμοὶ τῆς Ἀφρικῆς. Ἐπὶ τοῦ ὄροπεδίου, ὅπου τὸ κλίμα εἶναι ὁροσερώτερον, ἐκτείνονται μεγάλοι λειμῶνες (σαβάνας). Τὸ χόρτον εἰς αὐτοὺς φθάνει συχνὰ εἰς τὸ ἀνάστημα ἀνδρὸς καὶ κατ' ἀγέλας βόσκουν ἐκεῖ ἀντιλόπαι, γαζέλλαι, ζέβροι, προσέτι δὲ ἐλέφαντες, ὄνικέρωτες, καμηλοπαρδάλεις, στρουθοκάμηλοι, ἐν ᾧ εἰς τοὺς ποταμοὺς διαιτῶνται κροκόδειλοι καὶ ἵπποπόταμοι. Εἰς τὴν στενὴν ὅμως καὶ χαμηλὴν παραλίαν, εἰς τὴν ὁ-

ποίαν τὸ ὄροπέδιον κατέρχεται κλιμακιδόν, ἐπικρατεῖ μεγάλη θερμότης καὶ ὑγρασία καὶ ἐκ τούτου ἐκεῖ ἐκτείνονται παρθένα δάση ὅπως καὶ εἰς τὴν Ἄνω Γουϊνέαν.

Οἱ κάτοικοι, ὕπολογιζόμενοι εἰς 10 ἑκατομμύρια, εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον Νέγροι (Μπαντοῦ) καὶ καταγίνονται εἰς τὴν γεωργίαν, κτηνοτροφίαν καὶ τὸ κνήγιον. Εἰς τὰ παράλια κατοικοῦν καὶ Ἄραβες καὶ Ἰνδοί, οἱ ὅποιοι κατ' ἀρχαίους χρόνους ἐγκατεστάθησαν καὶ συναλλάσσονται μὲ τοὺς ἐγχωρίους. Ἐπὶ μακρὸν οἱ ἰθαγενεῖς ἐδεκατίζοντο ἀπὸ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους καὶ ἀπὸ τὸ ἐμπόριον τῶν δούλων. Σήμερον ὅλη ἡ χώρα τῶν λιμνῶν μετὰ τῆς παραλίας ἀνήκει εἰς τὸ ἀποικιακὸν κράτος τῆς Ἀγγλίας, ἡ ὅποια κατεσκεύασε σιδηροδρόμους καὶ ἀνέπτυξε τοὺς

οικονομικούς πόρους του τόπου. Ἐπειδὴ ἡ παραλία εἶναι ἀμμώδης, δὲν ὑπάρχουν καλοὶ λιμένες. Ὁ καλύτερος λιμὴν εὐρίσκεται εἰς τὴν νησίδα *Σανσιβάρην* (100), ἡ ὁποία ἀποτελεῖ Σουλτανᾶτον ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἀγγλίας. Κύρια προϊόντα εἶναι τὸ καουτσούκ, τὸ ἔλεφαντοστοῦν, ὁ καφές, ὁ καπνός, τὸ βαμβάκι καὶ τὸ ζαχαροκάλαμον (Εἰκ. 71).

2. Ἡ λεκάνη τοῦ Κόγγου καὶ ἡ Κάτω Γουϊνέα.

Ἡ λεκάνη τοῦ Κόγγου ἐξ ὅλων τῶν πλευρῶν περιβάλλεται ὑπὸ ὑψηλῶν ὄροσπέδιων. Κατὰ τὴν θέσιν καὶ τὸ κλίμα εἶναι γνησίως τροπικὴ χώρα με καθημερινὰς βροχάς. Διὰ τοῦτο ὁ Κόγγος εἶναι ὁ πλουσιώτατος εἰς ὕδατα καὶ εὐρύτατος ποταμὸς τῆς Ἀφρικῆς. Ἄλλ' ἔνεκα τῶν καταρρακτῶν, τοὺς ὁποίους κατὰ τὸν κάτω ῥοῦν του σχηματίζει, δὲν ἀποτελεῖ πλωτὴν ὁδόν. Ἀνά τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ καὶ τῶν παραποτάμιων του ἐκτείνονται παρθένα δάση, τῶν ὁποίων οἱ ἐλαιοφοίνικες καὶ τὰ ἔγχρωμα ξύλα (ἔβενος κλπ.) ἔχουν ἀξίαν διὰ τὸ ἐμπόριον· καὶ καουτσούκ δὲ συλλέγεται πολὺ. Ἐλέφας, ὀινόκερος καὶ πολυάριθμοι πίθηκοι ἔχουν ἐκεῖ τὴν κατοικίαν των, ἐν ᾧ ζέβροι, καμηλοπαρδάλεις, ἀντιλόπει τρέχουν εἰς τοὺς γειτονικοὺς λειμῶνας. Ἐκ τοῦ Κόγγου ἐξάγονται μεγάλαι ποσότητες χαλκοῦ, ὡς καὶ ἔλεφαντοστοῦ. Λιμὴν ἐξαγωγῆς εἶναι ἡ *Βόμα*.

Τὸ Κογγό κατέχει ἕκτασιν τετραπλασίαν ἀπὸ τὴν χειρόνησον τοῦ Αἴμου· εἶναι κτήσεις τῶν *Βέλγων* καὶ κατοικεῖται ἀπὸ 17 ἑκατ. Νέγρων *Μπαντού*, οἱ ὁποῖοι ζοῦν κατὰ μικρὰς φυλάς περισσότερον ὡς γεωργοὶ παρὰ ὡς κτηνοτρόφοι. Μεταξὺ τῶν κατοικῶν τῶν παναρχαίων δασῶν τοῦ Κόγγου ὑπάρχουν *νάνοι*, τῶν ὁποίων τὸ ἀνάστημα μόλις φθάνει τὸ ἐν μέτρον. Οὗτοι δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀραιώσουν τὸ δάσος καὶ νὰ ἀροτριώσουν ἀγρούς. Ζοῦν κυρίως μετὰ τὸ κυνήγιον. Διὰ νὰ προφυλάξουν τὰς καλύβας των ἀπὸ τὰς ἐπιθέσεις γειτονικῶν φυλῶν φυτεύουσι γύρω ἀκανθώτὰ φυτὰ καὶ οὕτω ἀποφράσσουν ὅλις τὰς παρόδους. Ἄν κάποιον παρατηρήσουν μετακίνησιν τινα τοποθετοῦν δίκτυα, τὰ σκεπάξουν προσεκτικὰ μετὰ κλαδιὰ καὶ φύλλα καὶ πιάνουν μετὰ αὐτὰ καὶ μεγάλα ἀγρίμια. Ἀπὸ κάποια δὲ βότανα, ποὺ αὐτοὶ μόνοι ἤξεύρουν, παρασκευάζουν δηλητήριον καὶ μετὰ αὐτὸ ἐπιχρῶσιν τὰ βέλη καὶ τὰς λόγχας των· οὕτως, ἂν καὶ τόσον μικροί, εἶναι πολὺ ἐπίφοβοι ἐχθροί.

Ἐκατέρωθεν τῶν ἐκβολῶν τοῦ Κόγγου ἡ παραλία εἶναι ἐπίπεδος καὶ ἀμμώδης, ὥστε εἰς ἐλάχιστα σημεῖα αὐτῆς ἠμποροῦν

τά πλοῖα νὰ προσεγγίσουν. Ἐπειδὴ δὲ εἶναι πλήρης ἐλῶν, τὸ κλίμα μὲ τοὺς ποταμούς του εἶναι θανάσιμον εἰς τοὺς Εὐρωπαϊούς. Βορείως τῶν ἐκβολῶν τοῦ Κόγγου ἡ χώρα ἀνήκει εἰς τοὺς Γάλλους (*Γαλλικὸν Κογκό*). Αὕτη ἔχει μὲν τὰ ἴδια προϊόντα μὲ τὸ Βελγικὸν Κογγό, ἀλλ' ἀραιότερον πληθυσμὸν (1,5 ἑκατ.) καὶ δὲν εὐημερεῖ ὅσον ἐκεῖνο. Νοτίως τοῦ Κόγγου ἐκτείνεται μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Φρίο ἡ *Πορτογαλλικὴ Ἀγγόλα* (4 ἑκατ. κατ.) πλουσία εἰς χαλκόν, σίδηρον, γαιάνθρακα· ἐξάγει κόμμι, καφέν, βαμβάκι κλπ. (Εἰκ. 71).

3. Βρετανικὴ Νοτία Ἀφρική.

Νοτίως τῆς λεκάνης τοῦ Κόγγου τὸ ὄροπέδιον τῆς Ἀφρικῆς ἔχει ὕψος 1000 περίπου μέτρων, ἐπειδὴ δὲ τὸ νοτιώτερον αὐτοῦ ἄκρον ἀπομακρύνεται πολὺ ἀπὸ τὸν Ἴσημερινὸν καὶ δι' ὑψηλῶν ὄροσειρῶν ἀποκλείεται ἀπὸ τὸν Ὀκεανόν, ἡ νοτιωτέρα Ἀφρική παρουσιάζει μεγάλας διαφορὰς ὡς πρὸς τὸ κλίμα καὶ τὴν βλάστησιν. Ὅθεν διακρίνομεν εἰς αὐτὴν 5 φυσικὰς περιοχάς.

α) Νοτίως τῆς λεκάνης τοῦ Κόγγου καὶ τοῦ ὄροπεδίου τῶν λιμνῶν τὸ κλίμα εἶναι τροπικὸν καὶ ἡ χώρα ὁμοιάζει καθόλου μὲ τὸ Σουδάν· ἐκ τούτου κατέχεται ἀπὸ λειμῶνας καὶ παρθένα δάση, διὰ τῶν ὁποίων ῥέει ὁ *Ζαμβέζης* ποταμός. Οὗτος σχηματίζει τοὺς θαυμασιωτέρους καταρράκτας τοῦ κόσμου (*Ῥοδεσία*).

β) Νοτιώτερον ἡ χώρα βαθμηδὸν μεταβάλλεται εἰς θαμνώδη στέπτην καὶ τέλος καταντᾷ ξηρὰ καὶ ἄγονος ἔρημος, ἡ ὁποία ἐκτείνεται μέχρι τῆς δυτικῆς παραλίας καὶ ὁμοιάζει μὲ τὴν Σαχάραν (*Ἐρημος Καλαχάρη*).

γ) Εἰς τὰ ΝΑ ἄκρα τῆς ἐρήμου ἀναφαίνεται πάλιν ἡ θαμνώδης στέπτη, διαρροεομένη ὑπὸ τοῦ Βάαλ καὶ Ὁράγγη ποταμῶν· ἐπειδὴ δὲ διὰ τῶν ὀρέων τῆς Νατάλης εἶναι ἀποκλεισμένη ἀπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς θαλάσσης, ἔχει κλίμα ἠπειρωτικόν, ἥτοι πολὺ ξηρὸν θέρος καὶ ὑγρὸν χειμῶνα (*ὄροπέδια τοῦ Ὁράγγη καὶ τοῦ Τράνοβααλ*).

δ) Ἡ ΝΑ πλευρὰ τοῦ ὄροπεδίου κατέχεται ἀπὸ τὸ ὄρεινόν σύστημα τῆς Νατάλης, τὸ ὁποῖον κλιμακηδὸν κατέχεται πρὸς τὴν παραλίαν· αὕτη διατελεῖ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν θερμῶν ἀνέμων τοῦ Ἰνδικοῦ Ὀκεανοῦ καὶ δέχεται πλουσίας βροχάς· ἐκ

τούτου εὐδοκίμοῦν τὰ φυτὰ τῶν τροπικῶν χωρῶν (καφέες, τέιον, ζαχαροκάλαμον) (**Χώρα τῆς Νατάλης**).

ε) Ἡ νοτιωτάτη ἄκρα κατέχεται ἐπίσης ὑπὸ παρακίτων ὄροσειρῶν καὶ εἶναι ἐστραμμένη πρὸς τὸν Νότιον Πόλον. Ὅθεν ἡ χώρα αὕτη κατὰ τὴν φύσιν τοῦ ἐδάφους, τὸ κλίμα ἰκαί τὴν βλάστησίν ὁμοιάζει μὲ τὴν χώραν τοῦ Ἄτλαντος· ἔχει δηλαδὴ ἐπὶ μὲν τῆς παραλίας κλίμα καὶ βλάστησιν ὅμοια μὲ τὰ τῆς Μεσογείου (σιτηρά, ἄμπελος, ὀπωροφόρα, τὰ ὅποια εὐδοκίμοῦν ὅπου τὸ ἔδαφος ἀρδεύεται), ἐπὶ δὲ τῶν ὄροπεδίων πτωχὰς βοσκὰς διὰ πρόβατα (**Χώρα τοῦ Ἀκρωτηρίου**).

Ἄν ἐξαιρέσωμεν τὰς δύο τελευταίας περιοχάς, ἡ νοτιωτέρα Ἀφρικὴ εἶναι κυρίως χώρα τῆς κτηνοτροφίας (αἰγες, πρόβατα). Ἄλλ' εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἐγκλείει μέγαν πλοῦτον πολυτίμων λίθων καὶ μετάλλων, ὥστε εἰς τὴν ἐξαγωγὴν ἀδαμάντων καὶ χρυσοῦ εἶναι ἡ πρώτη χώρα τοῦ κόσμου· ἐξάγει προσέτι χαλκόν, σίδηρον, μόλυβδον καὶ γαιάνθρακα.

Διὰ τὸ ὑγιεινόν τῆς κλίμα, καὶ πρὶν ἀκόμη ἀνακαλυφθῶν οἱ θησαυροὶ τοῦ ἐδάφους, ἡ Νοτία ἄκρα τῆς Ἀφρικῆς προσείλκυεν ἀποίκους Εὐρωπαίους. Οὗτοι ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐξετόπισαν τοὺς ἰθαγενεῖς Ὅττεντότους καὶ Βουαμάνους, οἱ ὅποιοι ἦσαν ἄγριοι καὶ ἀνθρώπινοι εἰς αὐτοὺς. Οἱ περισσότεροι ἐκ τῶν ἀποίκων κατ' ἀρχὰς ἦσαν Ὀλλανδοὶ (Μπόερς). Ἄλλ' ἀφοῦ οἱ Ἀγγλοὶ περὶ τὸ 1800 κατέλαβον τὴν χώραν τοῦ Ἀκρωτηρίου καὶ τὴν Νατάλην, οὗτοι ἀπεχώρησαν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ ἴδρυσαν τὰς δημοκρατίας τῆς Ὁράγγης καὶ τοῦ Τράνσβααλ, ζῶντες βίον ποιμενικόν. Ἡ ἀνακάλυψις ὁμως τῶν χρυσορυχείων καὶ ἀδαμαντωρυχείων προεκάλεσε τοιαύτην συρροὴν ξένων, ὥστε ὁ πληθυσμὸς ἐπυκνώθη εἰς τὰς δημοκρατίας καὶ ἔριδες ἐπληρολύθησαν. Αὗται ἐτερματίσθησαν διὰ πολέμου καὶ αἱ δημοκρατίαι προσηρητήθησαν εἰς τὴν Βρετανικὴν Αὐτοκρατορίαν, ἀποτελέσασαι μετὰ τῶν ἄλλων ἀποικίων τὴν «Ἐνωσιν τῆς Νοτ. Ἀφρικῆς», ἡ ὅποια περιλαμβάνει 7 ἐκ. κατοίκων καὶ ἀνεπτύχθη μεγάλως διὰ τῆς Ἀγγλικῆς διοικήσεως.

Τὰ πλουσιώτερα χρυσορυχεῖα καὶ ἀδαμαντωρυχεῖα εὐρίσκονται εἰς τὸ Τράνσβααλ· πλησίον αὐτῶν ἡ **Γιοχάνεσμπουργ** (300) ἔφθασεν εἰς μεγάλην ἀκμὴν. Λιμένες ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου εἶναι, ἐν μὲν τῇ χώρᾳ τοῦ Ἀκρωτηρίου ἡ **Καίπταουν** (τ. ἔ. πόλις τοῦ Ἀκρωτηρίου, 200), ἐν δὲ τῇ Νατάλῃ ἡ **Δάρμπαν** (150).

Ἡ **Ροδεσία**, ἐκτεινομένη ἀπὸ τοῦ Ζαμβέζη μέχρι τῆς Ταγγανίκας, εἶναι πλουσία εἰς μέταλλα (χρυσόν, μόλυβδον) καὶ

γαιάνθρακας, διὰ κατασκευῆς δὲ σιδηροδρόμων οἱ Ἕλληες προσπαθοῦν νὰ φέρουν εἰς ἐπικοινωνίαν τὴν χώραν μὲ τὴν θάλασσαν.

Δυτικῶς αὐτῆς ἡ **Μοζαμβίκη**, ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Ἰνδικοῦ Ὠκεανοῦ, ἀνήκει εἰς τοὺς Πορτογάλλους. Διὰ τὸ ἀνθυγίει-

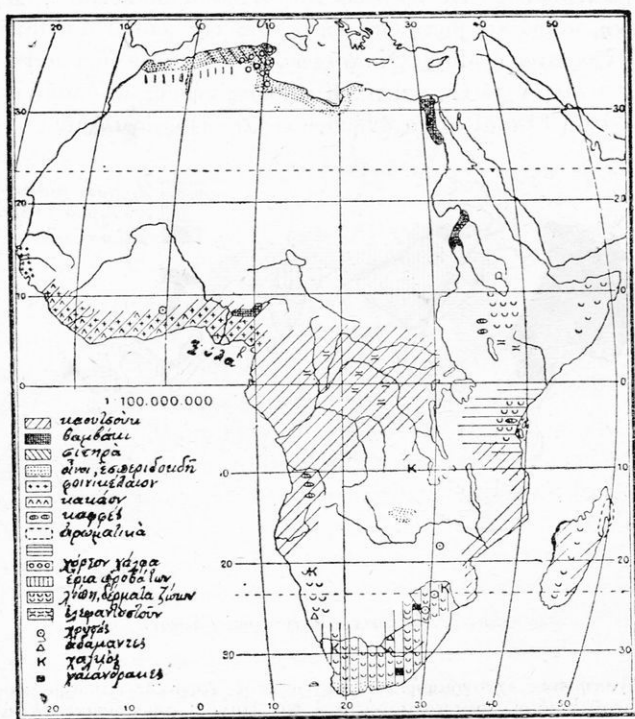
Εἰκ. 70. Οἰκογένεια Ὀττεντότου.

νὸν κλίμα ἐλάχιστος εἶναι ἐν αὐτῇ ὁ ἀριθμὸς τῶν Εὐρωπαίων. Οἱ Ἰθαγενεῖς (περὶ τὰ 5 ἑκατ.) ἀνήκουν εἰς τὴν πολεμικὴν φυλὴν τῶν Ζουλοῦ καὶ καταγίνονται εἰς τὴν κτηνοτροφίαν.

Γ'. ΑΙ ΝΗΣΟΙ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ

1. Ἐν τῷ Ἰνδικῷ Ὠκεανῷ ἡ **Μαδαγασκάρη** εἶναι μεγαλύτερα εἰς ἕκτασιν ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν Χερσόνησον (3 ἑκατ. κατ.) Ὅροσειραὶ ὑψηλότεραι ἀπὸ τὴν ἰδικὴν μας Πίνδον διασχίζουσι αὐτὴν κατὰ μῆκος. Ὅθεν ἐν τῷ ἡ ἀνατολικῇ πλευρᾷ τῆς νήσου ἔχει πλουσίας βροχάς, μὲ τὰς ὁποίας εὐδοκιμεῖ τὸ ζαχαροκάλαιμον, ἡ ὄρουζα, ἡ καφέα, ἡ δυτικῇ πλευρᾷ τούναντίον εἶναι ξηρὰ

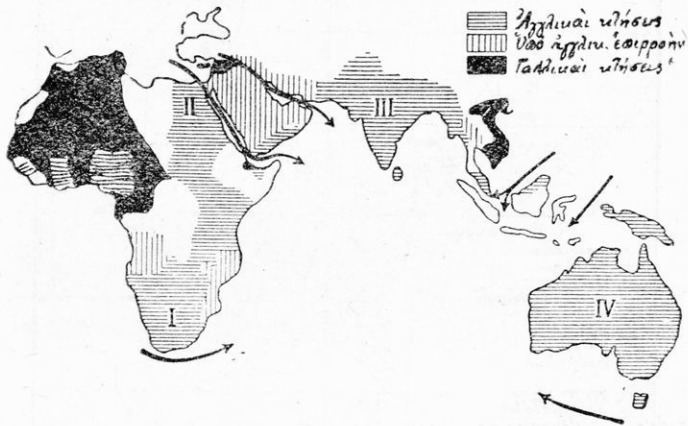
καὶ στεππώδης. Οἱ **κάτοικοι** εἰς μὲν τὰ δυτικά τῆς νήσου εἶναι Νέγροι, εἰς δὲ τὰ ανατολικά **Μαλαῖοι**, οἱ ὁποῖοι μὲ τὴν βοήθειαν τῶν θερινῶν Μονσούν κάποτε ἤλθον καὶ ἐγκατεστάθησαν ἐδῶ. Ἡ νῆσος ἀνήκει εἰς τὸ ἀποικιακὸν κράτος τῆς Γαλλίας καὶ ἔχει πρωτεύουσάν τὴν **Ταναναρίβαν** (80).

Εἰκ. 71. Οἰκονομικὸς χάρτης Ἀφρικῆς.

2. Ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ Ὠκεανῷ ὑφῶνται δυτικῶς τῆς Ἀφρικῆς σύστήματα μικρῶν ἠφραστειακῶν νήσων. Τούτων σπουδαιότεραι εἶναι αἱ Ἀζόραι, ὅπου εὐδοκιμεῖ ἡ πορτοκαλλέα, καὶ αἱ Κανάριοι νῆσοι, αἵτινες διακρίνονται διὰ τὸ ὑγιεινὸν κλίμα καὶ τὴν μεγάλην εὐφορίαν (πατρίς τῶν καναρινῶν μας). Ἡ μεγαλύτερα ἐξ αὐτῶν **Τενερίφα** ἔχει ἐνεργόν

ηφραίστειον (3700 μ.), ἡ δὲ **Φέρος** εἶναι γνωστή, ἐπειδὴ ἐξ αὐτῆς οἱ παλαιότεροι ἠρίθμουν τοὺς μεσημβρινοὺς τῆς Γῆς. Αἱ νῆσοι αὗται, ὡς καὶ αἱ νοτιότεραι **νῆσοι τοῦ Πρασίνου Ἀκρωτηρίου**, ἔχουν μεγάλην σημασίαν διὰ τὴν ναυσιπλοΐαν, ἐπειδὴ εἰς αὐτάς τὰ περιπλέοντα τὴν Ἀφρικὴν πλοῖα ἀνεφοδιάζονται μὲ ὕδωρ καὶ γαιάνθρακας. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Ἀτλαντικοῦ κεῖται ἡ **Ἁγία Ἐλένη**, μικρὰ καὶ βραχέως νῆσος, εἰς τὴν ὁποίαν ἀπέθανε τὸ 1821 ἐξόριστος ὁ Μέγας Ναπολεὼν. Ἐν ἐξαίρεσώμεν αὐτήν, ἡ ὁποία εἶναι Ἀγγλική, καὶ τὰς Καναρίους νήσους, αἱ ὁποῖαι εἶναι Ἰσπανικαί, ὅλαι αἱ ἄλλαι ἀνήκουν εἰς τὴν Πορτογαλίαν.

Εἰκ. 72. Κτήσεις Ἀγγλων καὶ Γάλλων.

Ἀσκήσεις. Ἰγνογραφήσατε χάρτην τῆς Ἀφρικῆς καὶ σημειώσατε ἐπ' αὐτοῦ τὰ ὄρη, τοὺς ποταμοὺς καὶ τὰς λίμνας· σημειώσατε τὰς ἀνεξαρτήτους πολιτείας καὶ τὰς κτήσεις τῶν Γάλλων, τῶν Ἀγγλων, τῶν Βέλγων καὶ τῶν Πορτογάλων ἐν τῇ Ἀφρικῇ. — Μὲ ποίαν πόλιν τῆς βορείας Ἀφρικῆς ἀντιστοιχεῖ κατὰ τὴν θέσιν ἐν τῷ νοτίῳ ἡμισφαιρίῳ ἡ πόλις Δάρμπα; — Διατί διαφέρει ὡς πρὸς τὸ κλίμα καὶ τὴν βλάστησιν ἡ χώρα τῆς Νατάλης ἀπὸ τὴν κοιλάδα τοῦ Νεῖλου, ἂν καὶ ἀπέχουν ἐξ ἴσου ἀπὸ τὸν Ἰσημερινόν; — Διὰ τίνων χωρῶν θὰ διέλθῃ ὁ σιδηρόδρομος, ὁ ὁποῖος θὰ ἐνώσῃ τὸ Κάιρον μὲ τὴν πόλιν τοῦ Ἀκρωτηρίου; — Κάμετε πίνακα τῶν προϊόντων τῆς Ἀφρικῆς καὶ σημειώσατε εἰς τίνας χώρας παράγεται ἕναστος ἐξ αὐτῶν κατὰ τὸν χάρτην 71. — Ὀνομάσατε τὰς χώρας, αἱ ὁποῖαι ἀνήκουν εἰς τὰ ἀποικιακὰ κράτη τῆς Ἀγγλίας, καὶ τῆς Γαλλίας κατὰ τὸν χάρτην 72.

δ) ΑΜΕΡΙΚΗ

Γενική επισκόπησις. Ἡ Ἀμερικὴ κεῖται μόνη ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ ἡμισφαιρίου.—Ποῖος ὠκεανὸς βρέχει τὴν ἀνατολικὴν αὐτῆς πλευρὰν καὶ ποῖος τὴν δυτικὴν;—Νοτίως τῆς Ἀμερικῆς ὁ Ἀτλαντικὸς καὶ Εἰρηρηνικὸς ὠκεανὸς συναντῶνται, ἀλλὰ βορείως αὐτῆς τὸ ὄριον ἀποτελεῖ ὁ Βόρειος Παγωμένος ὠκεανός.—Ποία χώρα φαίνεται εἰς τὴν ΒΔ γωνίαν τοῦ χάρτου;—Ποῖος πορθμὸς χωρίζει τὴν Ἀμερικὴν ἀπὸ τὴν Ἀσίαν;—Ποιοὶ ὠκεανοὶ ἐνώνονται δι' αὐτοῦ;—Ποία μεγάλη νῆσος κεῖται ΒΑ τῆς Ἀμερικῆς;—Εἰς ποίαν ζώνην τῆς γῆς εὐρίσκεται αὕτη;—Ποία μικροτέρα νῆσος κεῖται ἀνατολικῶς τῆς Γροινλανδίας;—Ἐὰν ἠθέλετε πλεύσει ἀπὸ τὴν Ἰσλανδίαν πρὸς ΝΑ εἰς ποίαν νῆσον ἠθέλετε φθάσει;—Ἀπὸ τὴν Ἰρλανδίαν τὰ ὑπερωκεάνεια φθάνουν εἰς τὴν ἀπέναντι ἄκτῆν τῆς Ἀμερικῆς ἐντὸς 4 ἡμερῶν.—Ἐντὸς 4 ἡμερῶν φθάνουν καὶ ἀπὸ τὸ Πράσινον Ἀκρωτήριο τῆς Ἀφρικῆς εἰς τὴν ἀπέναντι ἄκτῆν τῆς Ἀμερικῆς (βλ. τὴν ὑδρογειον σφαιραν),

Ἡ Ἀμερικὴ ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ Βορείου μέχρι σχεδὸν τοῦ Νοτίου Παγωμένου ὠκεανοῦ. Ὅθεν εἶναι ἡ μακροτάτη ὄλων τῶν ἡπείρων καὶ κεῖται εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς ζώνας τῆς Γῆς. Κατὰ τὴν ἔκτασιν ἡ Ἀμερικὴ εἶναι τετραπλασία ἀπὸ τὴν Εὐρώπην, ἀλλ' ἀπὸ τὴν Ἀσίαν εἶναι μικροτέρα. Διακρίνεται δὲ ἀπὸ αὐτὰς καὶ ὡς «Νέος Κόσμος», διότι μόνον κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἔγινε γνωστὴ εἰς τοὺς Εὐρωπαίους. Ὁ πρῶτος Εὐρωπαῖος, ὁ ὁποῖος ἐπεσκέφθη τὴν δυτικὴν ἡπειρον, ἦτο ὁ **Κολόμβος**. Ἀλλ' οὔτε αὐτὸς οὔτε ἄλλος κανεὶς ἐγνώριζε τίποτε περὶ αὐτῆς εἰς τοὺς χρόνους τοῦ μάλιστα (ἦτοι πρὸ 440 περίπου ἐτῶν) ὀλίγοι ἄνθρωποι ἐπίστευον, ὅτι ἡ Γῆ εἶναι στρογγύλη. Τότε πολλοὶ ἐπήγαιναν ἀπὸ τὴν Εὐρώπην εἰς τὰς Ἰνδίας, ταξιδεύοντες πρὸς Α διὰ τῶν χωρῶν τῆς ΝΔ Ἀσίας. Εἰς τὸν νοῦν τοῦ Κολόμβου ἐπῆλθε τὸ πρῶτον ἡ ἰδέα, ὅτι ἠμποροῦσε νὰ φθάσῃ εἰς τὰς Ἰνδίας γρηγορώτερα, ἂν ἔπλεε πρὸς Δ. Ὅθεν μὲ τρία πλοῖα ἀπέπλευσεν ἐκ τῆς Ἰσπανίας διευθυνόμενος πρὸς Δ' ὅταν μετὰ δύο μῆνας ἀπεβιβάζετο τὸ πρῶτον εἰς τὰς νήσους τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς, ἐνόμιζεν ὅτι εἶχε φθάσει εἰς τὰς Ἰνδίας τῆς Ἀσίας. Διὰ τοῦτο τὰς μὲν νήσους ὠνόμαζεν **Ἰνδίας**, τοὺς δὲ κατοίκους τῶν **Ἰνδιάνους**, τὰ ὀνόματα δὲ ταῦτα παρέμειναν καὶ πρὸς διάκρισιν αἱ νῆσοι λέγονται **Δυτικαὶ Ἰνδαίαι**. Ἐκτοτε πολλοὶ Εὐρω-

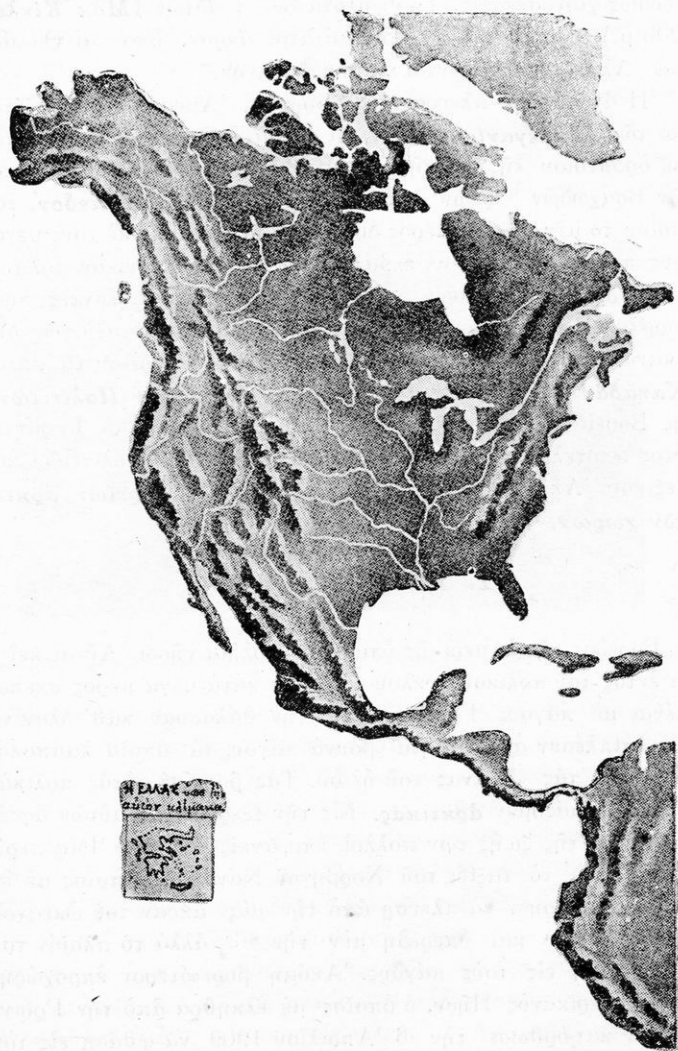
παῖοι μειτηνάστευσαν εἰς τὸν Νέον Κόσμον καὶ πολλοὶ μαῦροι μετεφέρθησαν ἐκ τῆς Ἀφρικῆς, διὰ τὰ ἐργάζονται εἰς τὰ κτήματα τῶν ἀποίκων. Σήμερον ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἀμερικῆς ἀνέρχεται εἰς 200 ἑκατ., ἐκ τῶν ὁποίων 120 ἑκατ. εἶναι λευκοί, 13 ἑκατ. μαῦροι, 20 ἑκατ. Ἰνδιάνοι καὶ 35 ἑκατ. μιγάδες, ἀλλ' ἀναλογοῦν ὃ κάτοικοι εἰς 1 τετραγ. χλμ. Διὰ τοῦτο ἐξακολουθεῖ αὕτη τὰ προσελκύνη πολλοὺς μετανάστας ἐκ τοῦ Παλαιοῦ Κόσμου.

Ὡς ὁ χάρτης δεικνύει, ὁ Ἀτλαντικὸς Ὀκεανὸς εἰσχωρεῖ βαθύτερον εἰς τὸ μέσον τῆς Ἀμερικῆς. Ἐκεῖ πρὸ ἀμνημονεῦτων χρόνων μέγα τμήμα τῆς ἔβυθίσθη εἰς τὰ βάθη. Εἰς τὴν θέσιν του εἰσεχώρησεν ἡ θάλασσα· ἀλλὰ τὰ βουνὰ ἐξέχουν ἀκόμη ἀπὸ τὰ κύματα ὡς στενὰ γέφυρα (*Μέση Ἀμερικὴ*) καὶ ὡς πολυπληθῆς νησιωτικὸν σύστημα (*Δυτικὰ Ἰνδία*). Οὕτως ἡ ἡπειρος διηρόθη εἰς δύο σχεδὸν ἰσομεγέθη τριγωνικὰ τμήματα, τὴν *Βορείαν καὶ Νοτίαν Ἀμερικὴν*.

Α'. ΒΟΡΕΙΑ ΑΜΕΡΙΚΗ

Εἰς ποίαν ζώνην τῆς Γῆς εὐρίσκεται τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς Βορ. Ἀμερικῆς;—Μὲ ποίας ἡπείρους τοῦ ἀνατολ. ἡμισφαιρίου ἀντιστοιχεῖ αὕτη;—Ποῖος κόλπος εἰσχωρεῖ βαθύτατα εἰς τὴν βορείαν πλευρὰν τῆς Ἀμερικῆς;—Ὄνομάσατε τὰς χερσονήσους, εἰς τὰς ὁποίας ἀπολήγουν τὰ τέσσαρα ἄκρα τῆς βορείας Ἀμερικῆς.—Ποία νῆσος φράσσει ἀπὸ βορρᾶ τὸν κόλπον τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου;

Μορφὴ τοῦ ἐδάφους. Ὡς ὁ χάρτης δεικνύει, μακρόταται ὄροσειραί, ἐκτεινόμεναι εἰς δύο κυρίας γραμμὰς ἀπὸ τῆς βορειοτάτης Ἀλάσκας μέχρι τοῦ Ἰσθμοῦ τοῦ Παναμᾶ, κατέχουν ὅλοκληρον τὴν δυτικὴν πλευρὰν τῆς Βορ. Ἀμερικῆς. Ἐκ τούτων ἡ δυτικὴ, βαίνουσα κατὰ μῆκος τῆς παραλίας, καταπίπτει ἀποτόμως εἰς τὸν Ὀκεανὸν καί, χωριζομένη εἰς μεμονωμένα τμήματα, λαμβάνει διάφορα ὀνόματα (*Θαλάσσια Ἄλπεις, Κασκάδια ὄρη, Παράλια ὄρη, Σιέρρα Νεβάδα, Σιέρρα Μάδρε*). Ἡ ἀνατολικὴ τοῦναντίον ἀποτελεῖ μίαν συνεχῆ ὄροσειρὰν, τὰ *Βραχώδη ὄρη*. Περὶ τὸ μέσον αἱ δύο ὄροστοιχίαι καμπυλοῦμεναι περικλείουσιν εὐρὴν καὶ ὑψηλὸν *ὄροπέδιον*. Τόσον ὑψηλὰ εἶναι τὰ ὄρη τῆς πλευρᾶς ταύτης, ὥστε καὶ εἰς τὸ νοτιώτατον ἄκρον, ἐν τῇ διακεκαυμένη ζώνῃ, μερικαὶ ἀπὸ τὰς ὑψηλοτέρας κορυφᾶς τῶν εἶναι

Είλ. 73. Χάρτης ανάγλυφος τῆς Βορείας Ἀμερικής.

αιώνιως χιονοσκεπείς. Τὸ ὑψηλότερον ἐξ αὐτῶν (*Μὰν Κίνλεϋ* 6200 μ.) εὐρίσκεται εἰς τὸ βορειότατον ἄκρον, ὅπου αἱ Θαλάσσιαι Ἄλπεις κρημνίζονται εἰς τὸν ὠκεανόν.

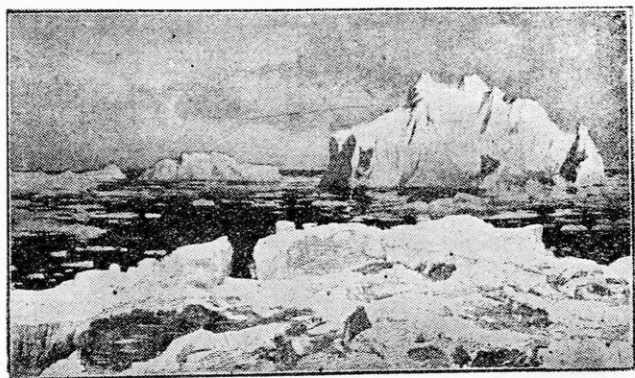
Ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ τῆς Βορείας Ἀμερικῆς διασχίζεται ὑπὸ τῶν **Ἀλλεγανίων** ὄρέων, τὰ ὁποῖα μόλις φθάνουν τὸ ὕψος τοῦ ὄροπεδίου τῆς δυτικῆς χώρας (2000 μ.). Μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν Βραχωδῶν Ὁρέων ἐκτείνεται εὐρύτατον **βαθύπεδον**, τοῦ ὁποίου τὸ μὲν **νότιον** μέρος διαρρέει ὁ Μισσισιπῆς μὲ τοὺς μεγάλους παραποτάμους του, ἐκβάλλων εἰς τὸν Μεξικανικὸν κόλπον, τὸ δὲ **βόρειον** ὁ Νέλσον καὶ ὁ Μάκενζι, ποταμοὶ ῥέοντες πρὸς Βορρᾶν.—Εὗρατε τὴν «ὕδροκριτικὴν γραμμὴν» μεταξὺ τῶν δύο λεκανῶν· αὕτη ἀποτελεῖ τὸ ὄριον μεταξὺ τοῦ βορείου τμήματος (**Καναδά**) καὶ τοῦ νοτίου τμήματος (**Ἠνωμένων Πολιτειῶν**) τῆς Βορείας Ἀμερικῆς.—Εὗρατε τὸν ποταμὸν Ῥίο Γκράντε· οὗτος ἀποτελεῖ τὸ ὄριον μεταξὺ Ἠνωμένων Πολιτειῶν καὶ Μεξικοῦ. Ἄλλ' ἴδιος λόγος ἀρμύζει περὶ τῶν **βορείων ἀρκτικῶν χωρῶν**.

1. Αἱ ἀρκτικαὶ νῆσοι.

Βορείως τῆς Ἀμερικῆς ὑπάρχουν πολλαὶ νῆσοι. Αὗται κεῖνται ἐντὸς τοῦ πολικοῦ κύκλου καὶ εἶναι κατὰ μέγα μέρος σκεπασμένα μὲ πάγους. Γύρω των εἰς τὴν θάλασσαν καθ' ὅλον τὸ ἔτος ἐπιπλέουν ἀναρίθμητα βουνὰ πάγου, τὰ ὁποῖα λαμποκοποῦν εἰς τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου. Τὰς βορείας αὐτὰς πολικὰς νήσους ὀνομάζομεν **ἀρκτικάς**. Εἰς τὴν ἐξερευνησιν αὐτῶν ἀφιέρωσαν ἔτη τῆς ζωῆς των πολλοὶ ἐπιφανεῖς ἄνδρες. Ἰδίᾳ περιφημον εἶναι τὸ ταξίδι τοῦ Νορβηγοῦ Νάνσεν, ὁ ὁποῖος μὲ ἓν πλοῖον ἐπεχείρησε νὰ πλεύσῃ ἀπὸ τὴν μίαν ἄκραν τοῦ ὠκεανοῦ εἰς τὴν ἄλλην· καὶ ὑπερέβη μὲν τὴν 86°, ἀλλὰ τὸ πλοῖόν του ἐνεσφηνώθη εἰς τοὺς πάγους. Ἀκόμη βορειότερον ἐπροχώρησεν ὁ Ἀμερικανὸς Πῆρυ, ὁ ὁποῖος μὲ ἑλκηθρα ἀπὸ τὴν Γροινλανδίαν κατώρθωσε τὴν 6 Ἀπριλίου 1909 νὰ φθάσῃ εἰς τὸν Πόλον. Τὸ 1925 μὲ ἀερόπλοιον ὁ Νορβηγὸς Ἀμοῦνδσεν μὲ ἄλλους ἐρευνητὰς ἐπέταξαν ἀπὸ τὴν Νορβηγίαν εἰς τὴν Ἀλάσκαν ἐπάνω ἀπὸ τὸν Πόλον. Ὅλοι αὐτοὶ μᾶς ἔπεισαν ὅτι περὶ τὸν

Πόλον δὲν ὑπάρχει ξηρά, ἀλλὰ θάλασσα σκεπασμένη μὲ πάγους.

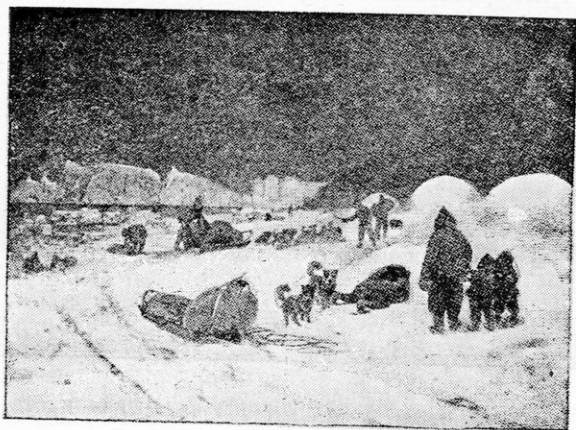
Ἡ μεγαλυτέρα ἀπὸ τὰς ἀρκτικὰς νήσους εἶναι ἡ **Γροινλανδία** (τετραπλάσια ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν Χερσόνησον). Αὕτη ἀποτελεῖται ἀπὸ ὑψηλὸν ὄροπέδιον (1500—2700 μ.), τὸ ὁποῖον σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου σκεπάζεται μὲ πάγους. Εἰς τὰς κοιλάδας οἱ πάγοι ἔνεκα τοῦ βάρους των γλιστροῦν σιγά, ἀποτελοῦντες ποταμοὺς πάγου ἧτοι **παγετώνας**. Ὅταν οὗτοι φθάσουν εἰς τὴν

Εἰκ. 74. Ἡ Βορεία Θάλασσα εἶναι πλήρης ἐπιπλέοντων πάγων.

θάλασσαν, πελώριοι ὄγκοι μὲ τὴν ἐνέργειαν τῶν ὑδάτων ἀποσπῶνται καὶ ἐπιπλέουν ὡς **παγόβουνα**. Ταῦτα μεταφερόμενα ἀπὸ ἀρκτικὰ θεύματα εἰς τὸν Ἄτλαντικὸν Ὀκεανὸν ἀποτελοῦν μέγαν κίνδυνον εἰς τὴν ναυσιπλοΐαν. Ἡ παραλία τῆς Γροινλανδίας εἶναι, ὅπως καὶ εἰς τὴν Νορβηγίαν, στενὴ καὶ πλήρης ἀπὸ βαθέα φιόρδ. Ἐπειδὴ δὲ ἡ δυτικὴ πλευρὰ τῆς νήσου λούεται ἀπὸ κλάδον τοῦ θερμοῦ θαλασσοῦ θεύματος τοῦ Ἄτλαντικοῦ, ἡ δυτικὴ παραλία κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ θέρους εἶναι ἀπηλλαγμένη ἀπὸ πάγους· ἐκεῖ τότε ἀναφαίνονται φύκη καὶ βρούα καὶ διὰ τοῦτο ἡ νῆσος ἔλαβε τὸ ὄνομα Γροινλανδία τ. ἔ. πρασίνη χώρα. Ἐκεῖ κατοικοῦν οἱ ὀλίγοι κάτοικοι τῆς νήσου, οἱ **Ἔσκιμῶι**, λαὸς τῆς Μογγολικῆς φυλῆς (14000). Τὸ ἀφιλόξενον τῆς χώρας των ἐπιβάλλει εἰς αὐτοὺς νὰ ζοῦν μᾶλλον μὲ τὴν θάλασσαν παρὰ μὲ τὴν ξηράν. Ἡ θάλασσα ἐκεῖ εἶναι γεμάτη ψάρια. Προσέτι φά-

λαιναί, θαλάσσιοι ἵπποι, φῶκαι, τάρανδοι, λευκαὶ ἄρκτοι, ἀλώ-
πεκες, νῆσσαι καὶ ἄλλα πτηνὰ παρέχουν εἰς αὐτούς, ὅ,τι χρειά-
ζονται διὰ τὰ ζήσουν. Ἡ ἀνάγκη δὲ τῆς ζωῆς ἔκαμε τοὺς Ἑσκι-
μῶους τολμηροὺς θαλασσινοὺς καὶ ἐπιδεξίους ἀλιεῖς. Ἐχουν κυρίως
δύο ἐποχάς : μίαν μακρὰν θερινὴν ἡμέραν, ὅτε ὁ ἥλιος εἶναι
ὄρατὸς ἐπὶ 4 1/2 μῆνας καὶ μίαν μακρὰν χειμερινὴν νύκτα, ὅτε
δὲν βλέπουν καθόλου ἥλιον. Μεταξὺ τῶν ἐποχῶν τούτων ὑπάρχει

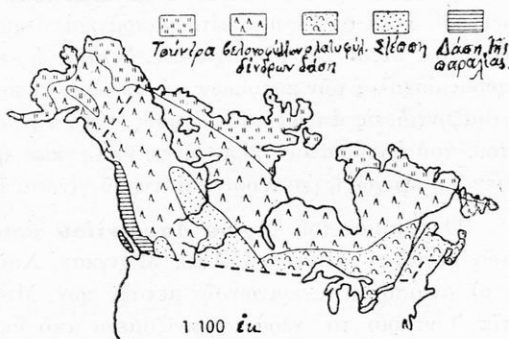
Εἰκ. 75 Συναρισμὸς Ἑσκιμῶων.

περίοδος, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἥλιος ἀνατέλλει καθημέραν καὶ
δύει. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς μακρᾶς ἡμέρας οἱ Ἑσκιμῶοι
κάνουν ὅλας τὰς ἐργασίας των· πλέουν μὲ τὰ μονόξυλά των
εἰς τὴν θάλασσαν καὶ στήνουν τὰς σκηνάς των, ὅπου εὗθουν
κυνῆγι. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς μακρᾶς νυκτός, ἦτοι τοῦ χει-
μῶνος, ζοῦν πλησίον τῆς παραλίας, ὅπου ἠμποροῦν νὰ κυνηγοῦν
φώκας, θαλασσίους ἵππους καὶ ἄλλα θαλάσσια ζῶα, κατοικοῦν
δὲ εἰς σπηλαιώδεις θολωτὰς καλύβας, τὰς ὁποίας κατασκευά-
ζουν μὲ πέτρας ἢ μὲ ὀγκώδη κομμάτια πάγου καὶ χιόνος. Ἄνδρες,
γυναῖκες, παιδιά ἐνδύονται κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον φορέματα
δερμάτινα. Τὸ μοναδικὸν οἰκιακὸν ζῖον τῶν Ἑσκιμῶων εἶναι
ὁ σκύλος, ὁ ὁποῖος χρησιμεύει διὰ τὰ σύρη ἔλκηθρα ἐπάνω

εἰς τὰ χιόνια. Ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν τῶν σκύλων, τοὺς ὁποίους τρέφει μία οἰκογένεια, ὑπολογίζεται ἡ εὐπορία αὐτῆς. Ἡ Γροιλανδία ἀνήκει εἰς τὴν Δανίαν, ἡ ὁποία εἰς τὰ δυτικὰ παραλία ἴδρυσε συνοικισμούς τινας, καὶ πολλὰ ἔκαμε πρὸς ἐκπολιτισμὸν τῶν Ἑσκιμῶν.

2. Ὁ Καναδάς.

Ὁ Καναδάς κατέχει ὅλον σχεδὸν τὸ βόρειον ἡμισυ τῆς Βορείας Ἀμερικῆς καί, ἐπειδὴ πολιτικῶς ἀνήκει εἰς τὴν Μεγ. Βρετανίαν, λέγεται καὶ *Βρετανικὴ Βορεία Ἀμερικὴ*. Εἰς ἔκτασιν εἶναι ἴσος περίπου μὲ τὴν Εὐρώπην, ἀλλ' ἔχει μόνον 9 ἐκ. πληθυσμὸν, διότι μόνον τὸ νότιον καὶ ΝΑ αὐτοῦ μέρος κατοικεῖται πυκνῶς. —

Εἰκ. 76. Ζῶναι βλαστήσεως τοῦ Καναδά.

Περιγράψατε τὸ νότιον ὄριον τῆς χώρας.

1. Τὸ **βόρειον** μέρος τοῦ Καναδά ἀνήκει εἰς τὰς ἀρκτικές χώρας· κατέχεται ἀπὸ **παγωμένας ἐρήμους** (τούντρας), εἰς τὰς ὁποίας αἱ χιονοθύελλαι εἶναι σνήθεις καὶ κατὰ τὸ θέρος. Καὶ ἐδῶ οἱ μόνον κάτοικοι εἶναι Ἑσκιμῶι, οἱ ὁποῖοι τὸν χειμῶνα περνοῦν πλησίον τῆς παραλίας εἰς ὑπογείους θολωτὰς καλύβας, κυνηγοῦντες φώκας, θαλασσίους ἵππους κλπ., τὸ δὲ βραχὺ θέρος ἀποδημοῦν πρὸς τὸ ἐσωτερικόν, διὰ νὰ κυνηγήσουν ἀγρίους ταράνδους, οἱ ὁποῖοι κατὰ μεγάλας ἀγέλας πλανῶνται εἰς τὰς βορείας χώρας.

2. Ὅσον προχωροῦμεν πρὸς Νότον, τόσον μετριάζεται τὸ ψῦχος τοῦ χειμῶνος. Ὅθεν εἰς τὰς τούντρας ἀκολουθοῦν **δασώδεις ἐκτάσεις**, εἰς τὰς ὁποίας κατοικοῦν **Ἰνδιάνοι**, ἰθαγενεῖς

τῆς Ἀμερικῆς μὲ ἐρυθρὸν δέρμα καὶ κατάμαυρα μαλλιά. Οὗτοι κατασκευάζουν τὰς καλύβας τῶν σὺν πυραμίδας, τὰς ὁποίας ἐπενδύουν μὲ τὰ δέρματα τῶν ζώων, τὰ ὅποια κυνηγοῦν εἰς τὸ δάσος. Πολλὰ ἐξ αὐτῶν, ὡς ἡ ἱκτίς, ὁ κάστωρ, ἡ ἐνυδρίς ἔχουν δέρμα καταλληλότατον διὰ τὴν κατασκευὴν γουναρικῶν, καπέλων κλπ. Διὰ τοῦτο οἱ Εὐρωπαῖοι ἄποικοι διατηροῦν εἰς τὰ μέρη ταῦτα ἐμπορικοὺς σταθμοὺς, ὅπου οἱ Ἰνδιάνοι δίδουν τὰ δέρματα καὶ λαμβάνουν κλινοσκεπάσματα καὶ φορέματα. Καὶ ξυλεία δὲ ἄφθονος ἐξάγεται ἀπὸ τὰ δάση.

3. Εἰς τὸν **νότιον καὶ ΝΑ Καναδᾶν** οἱ χειμῶνες εἶναι ψυχροί, ἀλλὰ τὰ θέρη ἄρκετὰ μακρὰ καὶ θερμά, ὥστε νὰ ὀριμάζουν τὸν σῖτον καὶ τὰ λαχανικά. Ὁθεν ἡ γεωργία ἐδῶ εἶναι ἡ κυρία ἀσχολία τῶν κατοίκων καὶ μεγάλοι ποσότητες σιτηρῶν συγκομίζονται εἰς ἀπεράντους ἀγρούς. Μὲ τὴν ἀφθονίαν τοῦ χόρτου, τοῦ ἀραβοσίτου κλπ. ἀνεπτύχθη καὶ ἡ κτηνοτροφία καὶ μεγάλη ἐξαγωγή βουτύρου καὶ τυροῦ γίνεται ἀπὸ τὸν Καναδᾶν.

Ὁ ποταμὸς τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου ἀποτελεῖ τὸν ἔκθρον τῶν μεγάλων λιμνῶν (Ἄνω, Μίχιγκαν, Χουῆρον, Ἡρι, Ὀντάριο), αἱ ὁποῖαι συγκοινωνοῦν μεταξύ των. Μεταξὺ τῆς Ἡρι καὶ τῆς Ὀντάριο τὰ νερὰ κρημιζόμενα ἀπὸ ὕψος 50 μ. σχηματίζουν τὸν περίφημον καταρράκτην τοῦ **Νιαγάρα**. Μὲ τὴν δύναμιν τῶν ὑδάτων του λειτουργοῦν πολλὰ ἐργοστάσια. (Πίναξ 14). Εἶναι τόσον εὐρεῖα ἡ κοίτη τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου, ὥστε δι' αὐτῆς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας συγκοινωνεῖ μὲ τὴν θάλασσαν. Παρὰ τὰς ὄχθας αὐτοῦ κεῖνται αἱ σπουδαιότεραι ἐμπορικαὶ πόλεις τοῦ Καναδά, ἡ **Μοντρεάλ** (620) καὶ ἡ **Κουέμπεκ** (100). Ἐπὶ τῆς λίμνης Ὀντάριο τὸ **Τορόντο** (520) εἶναι κέντρον τοῦ ἐμπορίου τῶν σιτηρῶν, ὡς καὶ ἡ **Μοντρεάλ**.

4. Τὸν κόλπον τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου κλείει ἀπὸ Βορρᾶ ἡ νῆσος τῆς **Νέας Γῆς**. Βουνὰ πάγου, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐπιβαίνουν φῶκαι καὶ πολικαὶ ἄρκτοι καταπλέουν τὴν ἄνοιξιν εἰς αὐτὴν ἀπὸ τὴν Γροινλανδιαν. Ἀνατολικῶς τῆς νήσου συναντῶνται δύο ἀντίθετα θαλάσσια ρεύματα, ἐν ψυχρὸν βόρειον καὶ ἐν θερμὸν νότιον. Ἐκ τούτου τὰ ἀβαθῆ μέρη νοτίως τῆς νήσου ταύτης γεμί-

ζουν κυριολεκτικῶς κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας μὲ ψάρια (βακαλάους, σολωμούς, θέγγες, ἄστακούς) καὶ πολλαὶ χιλιάδες ψαράδων συγκεντρώνονται τότε ἐκεῖ διὰ ψάρευμα. Νοτιώτερον ἢ Χερσόνησος τῆς **Νέας Σκωτίας** εἶναι πλουσία εἰς γαιάνθρακας καὶ μεταλλεύματα σιδήρου. Τὸ **Χάλιφαξ** (50) εἶναι ὁ κύριος αὐτῆς λιμὴν. Ἐξ αὐτοῦ λαμβάνει τὴν ἀρχὴν ὁ σιδηρόδρομος, ὁ ὁποῖος καταλήγει εἰς τὴν **Βανκούβρ** (150) ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Εἰρηνικοῦ.

5. Γαιάνθρακες καὶ χρυσὸς εἶναι οἱ θησαυροὶ, τοὺς ὁποίους κρύπτουν τὰ **Βραχώδη ὄρη** εἰς τὰ δυτικὰ τοῦ Καναδά. Χρυσὸς ἰδίᾳ εἶναι τὸ προϊόν τῆς ἀρκτικῆς **Ἀλάσκας**, ἢ ὁποία ὅμως ἀνήκει εἰς τὰς Ἑνωμέναις Πολιτεῖαις τῆς Ἀμερικῆς.

6. Οἱ πρῶτοι **ἄποικοι** εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου ἦσαν Γάλλοι. Διὰ τοῦτο ἄλλοτε τὸν Καναδᾶν κατεῖχεν ἡ Γαλλία καὶ πολλοὶ τῶν κατοίκων ὀμιλοῦν καὶ σήμερον τὴν Γαλλικὴν. Οἱ περισσότεροι ὅμως τῶν κατοίκων κατάγονται ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν, ἢ ὁποία καὶ κατέχει σήμερον τὸν Καναδᾶν. Ἀλλὰ τὴν διοίκησιν τῆς χώρας ἔχουν εἰς χεῖράς των οἱ κάτοικοι.

3. Αἱ Ἑνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς.

Ἀκολουθήσατε τὴν γραμμὴν τῶν συνόρων πρὸς τὸν Καναδᾶν καὶ πρὸς τὸ Μεξικὸν (περιγραφή). — Μεταξὺ τίνων παραλλήλων κύκλων κεῖται ἡ χώρα; — Μὲ ποίας χώρας τοῦ ἀνατολικοῦ ἡμισφαιρίου ἀντιστοιχεῖ τὸ βόρειον μέρος τῆς χώρας, μὲ ποίας τὸ νότιον μέρος; — Ὅρίσατε τὴν μορφήν τοῦ ἐδάφους εἰς τὸ δυτικὸν μέρος, εἰς τὸ ἀνατολικὸν μέρος καὶ εἰς τὸ κεντρικὸν μέρος τῆς χώρας. — Ὀνομάσατε τὰ ὄρη, τοὺς ποταμοὺς καὶ τὰς λίμνας.

Αἱ Ἑνωμέναι Πολιτεῖαι κατέχουν ἕκτασιν ἴσην σχεδὸν μὲ τὴν Εὐρώπην, περιλαμβάνουν δὲ πλέον τοῦ ἡμίσεος τῶν κατοίκων τῆς ὅλης Ἀμερικῆς (114 ἑκατ.).

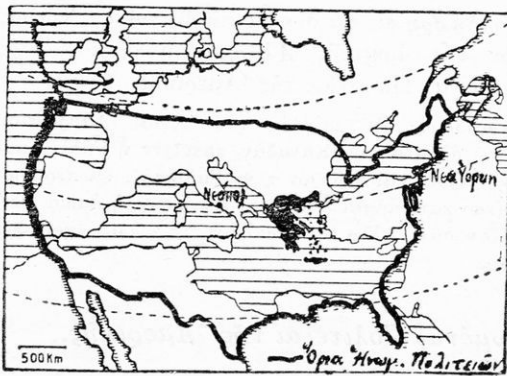
1. **Ἡ δυτικὴ πλευρὰ** τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν κατέχεται κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ ὑψηλὸν **ὄροπέδιον**, τὸ ὁποῖον ἀπ' ἀνατολῶν μὲν περικλείεται ὑπὸ τῶν **Βραχωδῶν ὄρεων**, ἀπὸ δυσμῶν δὲ ὑπὸ τῆς **Σιέρρας Νεβάδας** καὶ τῶν **Κασκαδίων ὄρεων**. Ἐνεκα τούτου τὸ ὄροπέδιον ἔχει κλίμα ξηρὸν, εἰς τινὰ μέρη μάλιστα δὲν διαφέρει ἀπὸ πραγματικὴν ἔρημον. Ἀλλ' εἰς τὰ

γύρω βουνά πίπτει τὸν χειμῶνα ἄφθονος χιῶν, ἡ ὁποία εἶναι πηγὴ πολλῶν ποταμῶν. Ὅσοι διευθύνονται πρὸς τὴν «**Μεγάλην λεκάνην**» συλλέγονται εἰς λίμνας, αἱ ὁποῖαι δὲν ἔχουν ἔκρουσιν καὶ εἶναι ἀλμυραὶ ἢ μεγαλυτέρα ἐξ αὐτῶν κεῖται εἰς ὕψος 1280 μ. Μερικοὶ ὁμως ποταμοί, ὡς ὁ **Κολοράδο** καὶ ὁ **Ῥίο Γκράντε** διανοίγουν διέξοδον πρὸς τὴν θάλασσαν, σκιάπτοντες εἰς τὸ ὄροπέδιον στενάς καὶ βαθεῖας φάραγγας (καίνυνοι). Ἡ φάραγξ τοῦ Κολοράδο, ὁ ὁποῖος εἶναι μακρότερος ἀπὸ τὸν

Δούναβιν, εἶ-

ναι ἡ μεγαλο-
προπεστέρα τῆς
Γῆς με ἀπό-
τομα τοιχώ-
ματα βάθους
1000—2000 μ.

Ὁ κύριος πλοῦ-
τος τοῦ ὄροπε-
δίου, ὡς καὶ
τῶν Βραχωδῶν
ὄρεων, ἔγκειται
εἰς τοὺς μεταλ-
λευτικοὺς θη-
σαυροὺς· χρυ-
σός, ἄργυρος,
χαλκός καὶ μό-

Εἰκ. 77. Σύγκρισις τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν
καὶ τῶν χωρῶν τῆς Μεσογείου κατὰ
τὴν θέσιν καὶ τὸ μέγεθος.

λυβδος ἐξάγονται εἰς μεγάλας ποσότητας, ἐπειδὴ δὲ καὶ οἱ γαιάν-
θρακες ἀφθονοῦν εἰς τὰ βραχώδη ὄρη, τὸ **Ντένβεργ**, (250) εἰς τὰς
ἀνατολικὰς αὐτῶν ὑπορείας ἔχει ὑψηλὰς καμίνας, ὅπου τήνον-
ται τὰ μέταλλα. Τόποι τινὲς ἐν τῇ Μεγάλῃ λεκάνῃ ἀρδεύονται
τεχνητῶς, οὕτω δὲ ἡ **Πόλις τῆς Ἀλμυρᾶς λίμνης** (120) ὁμοιά-
ζει με ἄσιν. Εἰς τὰ Βραχώδη ὄρη ὑπάρχουν ὄροπέδια τινα, τὰ
ὁποῖα λέγονται «**πάρακα**». Τὸ περιφημότερον ἐξ αὐτῶν εἶναι τὸ
«**Γελοουστῶν πάρακα**», ὅπου ἀπὸ ἑκατοντάδας θερμῶν πηγῶν
ἀνατινάσσονται κατὰ μικρὰ διαστήματα στήλαι βράζοντος ὕδα-
τος εἰς ὕψος 30—80 μέτρων (θερμοπίδακες, Γκέϊσερ). Λίμναι
ἀτιμίζουσαι μέσα εἰς καταπράσινα δάση, καταροῦνται κορημιζό-

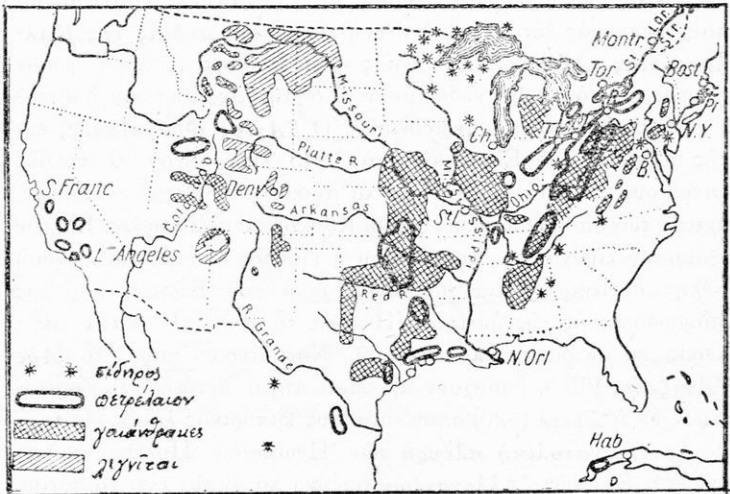
μενοι εις βαθυτάτας κοιλάδας, βουνά κατάλευκα από τὸ χιόνι πληροῦν πράγματι θαυμασμοῦ τὸν ἐπισκέπτην. (Πίναξ 14).

Δυτικῶς τοῦ ὄροσπεδίου ἡ **Σιέρρα Νεβάδα**, διὰ τὴν ἀγρίαν μεγαλοπρέπειαν καὶ τὰς φυσικὰς καλλογὰς παραβάλλεται μὲ τὰς "Ἄλπεις τῆς Εὐρώπης. Ἰδίᾳ φημίζεται ἡ κοιλὰς **Γιοζέμιτι** διὰ τὰς κρημνώδεις κλιτύς, τὰ γιγάντια δένδρα καὶ τοὺς καταρράκτας, εἷς ἐκ τῶν ὁποίων πίπτει ἕξ ὕψους 870 μ.

Μεταξὺ τῆς Σιέρρας Νεβάδας καὶ τῆς χαμηλῆς Παραθαλασσίας ὄροσειρᾶς ἐκτείνεται ἡ στενὴ καὶ μακρὰ **πεδιάς τῆς Καλιφορνίας**. Αὕτη ἔχει πλουσίας βροχὰς (διατί ;) καὶ εὐφορον ἔδαφος, εἰς τὸ ὁποῖον εὐδοκιμοῦν οἱ δημοτικῶς καρποὶ ἢ ἄμπελος, ἡ ἐλαία καὶ τὰ ἐσπεριδοειδῆ. Ὁ "**Ἄγιος Φραγκίσκος**, ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Εἰρηνικοῦ, τὸ 1845 εἶχε μόνον 30 λευκοὺς κατοίκους· σήμερον ἀριθμεῖ μὲ τὰ προάστεια 820 χιλ κατοίκων, μεταξὺ τῶν ὁποίων πολλοὶ εἶναι οἱ Κινέζοι καὶ οἱ Ἰάπωνες. Εἰς τὸν ἐξαιρέτον λιμένα του, τοῦ ὁποίου ἡ εἴσοδος ὀνομάζεται «χρυσῆ πύλη», συναντῶνται αἱ θαλάσσιαι ὁδοὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ μὲ τὰς σιδηροδρομικὰς τῆς ἠπείρου. Ἡ πόλις τὸ 1906 εἶχε κατὰ μέγα μέρος καταστραφῆ ὑπὸ σεισμοῦ. Νοτιώτερον παρὰ τὸ **Ἄδς Ἄντζελες** (650), ὑπάρχουν πλούσιαι πηγαὶ πετρελαίου, βορειότερον δὲ ἡ **Σέιτλ** (320) σπουδαιότατος ἐμπορικὸς λιμὴν.

2. **Ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ** τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν διασχίζεται ὑπὸ τῶν **Ἀλλεγανίων** ὄρέων, τὰ ὁποῖα εἰς τὸ νότιον μέρος ὑψοῦνται μέχρι 2000 μ. Ταῦτα εἶναι δασώδη καὶ εἰς τοὺς κόλπους των ἐγκλείουν ἀνεξαντλήτους θησαυροὺς γαιανθράκων, σιδήρου, χαλκοῦ, μολύβδου, γύψου καὶ ἄλατος, εἶναι δὲ πλούσια καὶ εἰς πηγὰς πετρελαίου καὶ φωταερίου. Τὸ φυσικὸν φωταέριον, τὸ ὁποῖον ἐδῶ ἐξορμᾷ ἐκ τῆς γῆς, χρησιμοποιεῖται εἰς πολλὰς πόλεις πρὸς φωτισμὸν καὶ θέρμανσιν. Τὸ ἀμερικανικὸν πετρέλαιον διακρίνεται διὰ τὴν ποιότητά του. Ὅπως δὲ εἰς αὐτό, οὕτω καὶ εἰς τοὺς γαιάνθρακας καὶ τὴν παραγωγὴν σιδήρου καὶ χάλυβος αἱ Ἠνωμέναι Πολιτεῖαι κατέχουν τὴν πρώτην θέσιν ἐν τῷ κόσμῳ. Ἡ περιφέρεια τῆς **Πίττςβουργ** (830) εἰς τὰς δυτικὰς ὑπορείας τῶν Ἀλλεγανίων ὄρέων ἔχει τὰ πλουσιώτερα γαιανθρακωχεῖα καὶ εἶναι τὸ κέντρον τῆς μεταλλουργίας καὶ τῆς βιομηχανίας τοῦ σιδήρου.

Ἀνατολικῶς τῶν Ἀλλεγανίων ὄρεων ἐκτείνεται πεδινὴ παραλία ζώνη, ἡ ὁποία λαμβάνει ἐκ τοῦ Ἀτλαντικοῦ πλουσίας βροχᾶς καὶ εἶναι εὐφορωτάτη. Εἰς μὲν τὰ νότια θεμέλι αὐτῆς μέρη εὐδοκιμοῦν τὸ βαμβάκι, τὸ ὄψι (Καρολίνα), τὸ ζαχαροκάλαμον καὶ ὁ καπνός, εἰς δὲ τὰ βόρεια καὶ δροσερώτερα μέρη ὁ σῖτος καὶ ὁ ἀραβόσιτος. Ἐκεῖ εἰς ἐξαιρετικούς καὶ φυσικούς λιμένας ἀνεπτύχθησαν μεγάλα πόλεις. Εἰς τὸ στόμιον τοῦ ποταμοῦ

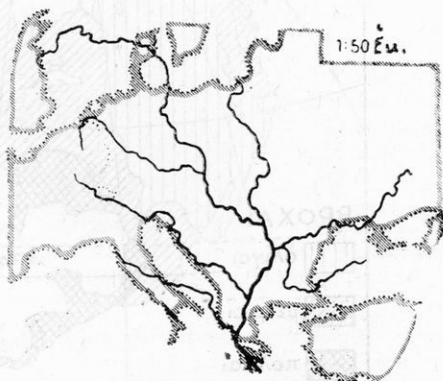

Εἰκ. 78. Τὰ κυριώτερα ὄρυγεῖα καὶ αἱ πετρελαιοπηγαὶ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν.

Χουδσωνος καὶ ἐπὶ τῶν ἀπέναντι νήσων κεῖται ἡ **Νέα Ὑόρκη** (πρόφ. Νιού Γιόρκ), ἡ δευτέρα εἰς πληθυσμὸν (7,2 ἑκατ.) καὶ πρώτη εἰς ἐμπορικὴν κίνησιν πόλις τοῦ κόσμου. Αἱ οἰκίαι τῆς ἔχουν 20-50 πατώματα. Τέσσαρες τεράστιαι κορμαστὰ γέφυραι καὶ ὀκτὼ σήραγγες συνδέουν ἐν τμήμα τῆς πόλεως, τὸ Μπροῦκλιν, μὲ τὴν λοιπὴν πόλιν. Εἰς τὸ μέσον τοῦ λιμένος ἐπὶ ὑψηλοῦ βάθρου ἴσταται τὸ ἄγαλμα τῆς Ἐλευθερίας, ἡ δὲ κίνησις εἰς τὸν λιμένα καὶ τὰς προκυμαίας εἶναι ἀφάνταστος. Εἶναι καὶ κέντρον μεγάλης βιομηχανίας καὶ ἡ μεγαλυτέρα ἀγορὰ τοῦ κόσμου εἰς δέρματα. (Πίναξ 15).

Ἡ **Βοσιώνη** (1600) εἶναι ὁ δεύτερος λιμὴν εἰς τὸ ἔξαγωγικὸν ἐμπόριον, κέντρον βιομηχανίας βάμβακος καὶ δερμάτων, ἀλλὰ συνάμα σπουδαιότατον κέντρον πνευματικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς κινήσεως. Νοτιῶς τῆς Νέας Ὑόρκης ἡ **Φιλαδέλφεια** (2000) μὲ τὰ πλησίον αὐτῆς γαιανθρακωρυχεῖα καὶ μεταλλεῖα σιδήρου κατέστη ἡ πρώτη βιομηχανικὴ πόλις τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν (μηχανουργία, ὑφαντικὴ). Νοτιώτερον ἡ **Βαλτιμόρη** (740) ἐξάγει τὰ προϊόντα τῆς νοτίας πεδιάδος, ἰδίᾳ καπνὸν καὶ συντετηρημένας τροφάς. Πλησίον αὐτῆς ἡ **Βάσιγκτων** (450), εἶναι ἡ πρωτεύουσα τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν, ὅπου ἐν τῷ «Λευκῷ Οἴκῳ» κατοικεῖ ὁ Πρόεδρος τῆς Ὁμοσπονδίας.

3. **Τὸ κεντρικὸν βαθύπεδον** ὁμοιάζει μὲ τεραστίαν λεκάνην, ἡ ὁποία κλίνει ἑλαφρῶς πρὸς τὸν Μεξικανικὸν κόλπον. Ταύτην διαρρέει ὁ Μισσισιπῆς (μέγας ποταμὸς), ὁ ὁποῖος μετὰ τοῦ Μισουρῆ, τὸν ὁποῖον δέχεται ἐκ δεξιῶν, εἶναι ὁ μακρότατος ποταμὸς τῆς Γῆς (ὑπερδιπλάσιος τοῦ Δουνάβεως).

Εἰκ. 79. Ἡ λεκάνη τοῦ Μισσισιπῆ καὶ ἡ Εὐρώπη.

Τὸ βαθύπεδον εἶναι ἐκτεθειμένον εἰς τοὺς βορείους ἀνέμους. Ἐκ τούτου τὸ βόρειον αὐτοῦ μέρος, ἂν καὶ εὗρισκεται ὑπὸ τὸ αὐτὸ γεωγραφικὸν πλάτος μὲ τὴν Βορείαν Ἑλλάδα ἔχει πολὺ ψυχρότερον χειμῶνα. (Τὸ θέρος τῆς Νέας Ὑόρκης ὅμοιον μὲ τὸ τῆς Θεσσαλονίκης, ἀλλ' ὁ χειμὼν ὅμοιος μὲ τὸν τῆς Στοκχόλμης). Τὸ θέρος ὅμως πνέουν ἐκ τοῦ Μεξικανικοῦ κόλπου ὑγροὶ καὶ θερμοὶ ἀνεμοὶ, οἱ ὁποῖοι διευθυνόμεγοι πρὸς ΒΑ, φέρουν βροχὰς εἰς τὸ ἀνατολικὸν τμήμα τοῦ βαθυπέδου.

α) Εἰς τὸ ἀνατολικὸν τμήμα τοῦ βαθυπέδου (ἀριστερὰ τοῦ

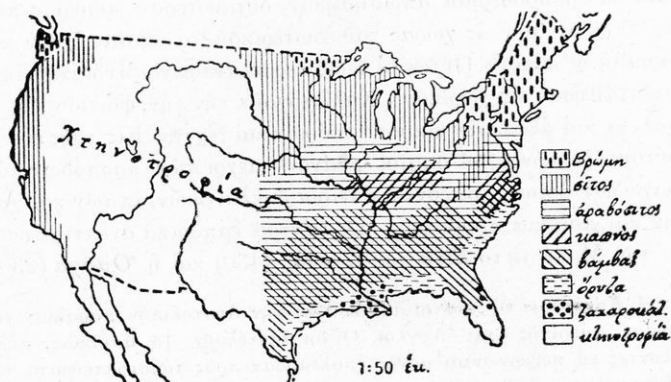
Μισσισιπῆ) ἐκτείνονται ἀπέραντα δάση, τὰ ὅποια τώρα κόπτονται ὑπὸ τῶν ἀποίκων καὶ μετατρέπονται εἰς ἀγρούς. Νοτίως τῶν λιμνῶν καλλιεργοῦνται ἰδίως σῖτος, ἀραβόσιτος καὶ σίκαλις. Ἐκεῖ εἰς ἀπεράντους ἀγρούς τεράστια μηχαναὶ συγχρόνως θερίζουν, ἀλωνίζουν, καθαρίζουν καὶ συσχευάζουν τὸν σῖτον εἰς σάκκους. Καλλιεργοῦνται προσέτι γεώμηλα καὶ καπνός, τὰ ὅποια,

Εἰκ. 80. Χάρτης βροχῶν τῆς Βορείου καὶ Μέσης Εὐρώπης.

ὅπως καὶ ὁ ἀραβόσιτος, ἔχουν τὴν Ἀμερικὴν ὡς πατρίδα. Διὰ τὴν ἀφθονίαν τῆς νομῆς ἀνεπτυγμένη εἰς τὰ βόρεια μέρη τοῦ τμήματος εἶναι καὶ ἡ κτηνοτροφία (χοῖροι, βόες, πρόβατα, ἵπποι). Τὸ **Σικάγον** (3,5 ἑκατ.) κείμενον εἰς τὸ νότιον ἄκρον τῆς λίμνης Μίχιγκαν, εὐρίσκεται εἰς τὸ κέντρον τῆς σιτοφόρου περιοχῆς, ἐπειδὴ δὲ διὰ τῶν λιμνῶν καὶ διὰ πυκνοτάτου δικτύου σιδηροδρόμων συνδέεται μὲ ὅλα τὰ τμήματα τῆς χώρας, κατέστη ἡ μεγαλυτέρα τοῦ κόσμου ἀγορὰ εἰς σιτηρά, κτήνη, κρέατα καὶ ξυλειαί. Εἰς τὰ σφαγεῖά του σφάζονται κατ' ἔτος 4 ἑκατ. βοῶν,

8-έκατ. χοίρων και 3 εκατ. προβάτων. Ἐπειδὴ δὲ πλησίον αὐτοῦ παρὰ τὴν Ἄνω λίμνην ἐξάγονται μεταλλεύματα σιδήρου και καθαροὺς χαλκός, προσέτι δὲ γαιάνθρακες, τὸ Σικάγον ἔχει μέγιστα μηχανουργεῖα διὰ κατασκευὴν σιδηροδρομικῶν ἀμαξῶν κλπ. Μὲ τοὺς οὐρανοξυστάς και τὰς ὠραίας ἐπαύσεις του τὸ Σικάγον εἶναι ἐφάμιλλον μὲ τὴν Νέαν Ὑόρκην. Αἱ ἑφημερίδες ἐν αὐτῷ ἐκδίδονται εἰς 25 διαφοροὺς γλώσσας. Ἄλλαι σπουδαῖαι ἐμπορικαὶ και βιομηχανικαὶ πόλεις ἐν τῇ περιοχῇ τῶν λιμνῶν εἶναι ἡ **Νιγηρόϊ** (1, 1 εκατ.), ἡ **Κλήβελαντ** (880) και τὸ

Εἰκ. 81. Οἰκονομικὸς χάρτης τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν.

Μπούμφαλο (530), ἐπὶ δὲ τοῦ Ὁχάιο ἡ **Κιγκιννάτη** (550) και ἡ **Πίτιςβουργ** (830). Ἐπὶ τῆς συμβολῆς τοῦ Μισουρηῶ ὁ **Ἅγιος Λουδοβίκος** (Σαιντ Λούις 900) ἀπέβη διὰ τῆς θέσεώς του κέντρον συγκοινωνιῶν και ἐμπορίου και μία ἐκ τῶν μεγαλυτέρων βιομηχανικῶν πόλεων τῆς Ἀμερικῆς.

Εἰς τὸ νότιον τμήμα τοῦ βαθυπέδου τὰ θέρη εἶναι μακρὰ και οἱ χειμῶνες τόσοι γλυκεῖς, ὥστε χιὼν σπανίως φαίνεται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Πίπτουν ὅμως πολλαὶ βροχαί, αἱ ὁποῖαι εὐνοοῦν τὴν καλλιέργειαν τοῦ βάμβακος και τῆς ὀρύζης. Ἄλλ' ἔπειδὴ ἡ παραλία εἶναι ἀμμώδης και πλήρης ἐλῶν, τὸ κλίμα εἶναι ἐπικίνδυνον εἰς τοὺς λευκοὺς (κίτρινος πυρετός) διὰ τοῦτο τὸ ἥμισυ τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι μαῦροι, τῶν ὁποίων οἱ πρόγονοι εἶχον με-

ταφερθῆ ὡς δοῦλοι ἐξ Ἀφρική. Ἡ **Νέα Ὁρλεάνη** (400) εἰς τὸ στόμιον τοῦ Μισσισιπῆ εἶναι μία ἐκ τῶν μεγαλύτερων ἐν τῷ κόσμῳ ἀγορῶν βάμβακος.

β) Εἰς τὸ **δυτικὸν τμήμα** τοῦ βαθυπέδου (δεξιὰ τοῦ Μισσισιπῆ) αἱ βροχαὶ εἶναι σπάνιαι καὶ ἐκ τούτου μόνον χόρτα φυτρώνουν, διὰ τῶν ὁποίων εὐρεια πεδιάδες λαμβάνουν τὴν ὄψιν ἀπεράντου λειμῶνος (prairie). Αὐταὶ εἰς παλαιότερους χρόνους κατοικοῦντο μόνον ὑπὸ Ἰνδιάνων, οἱ ὅποιοι ἐδῶ ἐκυνηγοῦσαν τὸν **βίσωνα**, εἶδος ἀγρίου βουβάλου. Μὲ τὴν διείσδυσιν ὅμως τῶν «λευκῶν» οἱ ἐρυθρόδερμοι ἀπωθήθησαν δυτικώτερον· σήμερον περὶ τὰς 300.000 ζοῦν εἰς χώρας τοῦ ἐσωτερικοῦ, αἱ ὁποῖαι ἔχουν κατοικοῦσθαι δι' αὐτούς. Οὕτως οἱ τέως περιπλανώμενοι Ἰνδιάνοι ἀποκατεστάθησαν εἰς χωρικούς. Καλλιεροῦν τὴν γῆν, φοιτοῦν εἰς τὰ σχολεῖα καὶ ἐξασκοῦν μικρὸν ἐμπόριον καὶ τέχνην. Εἰς τοὺς εὐρεῖς τούτους λειμῶνας, οἱ ὅποιοι φθάνουν μέχρι τῶν προπόδων τῶν βραχωδῶν ὄρεων, τρέφονται ἄπειροι ἀγέλαι βοῶν, ἵππων καὶ χοίρων καὶ ποίμνια προβάτων. Ὡς κέντρα ἐμπορικὰ ἀνεπτύχθησαν ἐπὶ τοῦ Μισουρή τὸ **Σίτυ** τοῦ Κανσὰς (430) καὶ ἡ **Ὁμάχα** (230).

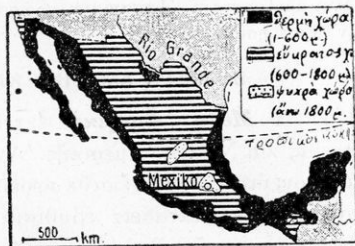
4. **Κάτοικοι.** Οἱ πρῶτοι ἄποικοι εἰς τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν τῆς βορείας Ἀμερικῆς ἦσαν Ἀγγλοι. Οὗτοι ἀπετέλουν 13 ἀποικίας, ἀλλὰ θέλοντες νὰ κυβερνῶνται μόνον ἐπολέμησαν πρὸς τὰ στρατεύματα τῆς «Μητροπόλεως» καὶ μετὰ ἐπταετῆ ἀγῶνα ἐπέτυχον ν' ἀναγνωρισθῆ ἢ ἀνεξαρτησία των. Ἐκτοτε καὶ ἄλλαι χῶραι προστεθήσαν, καὶ ἄλλοι Εὐρωπαῖοι μετηνάστευσαν καὶ οὕτως ἀπετελέσθη ἰσχυρὰ «Ἐνωσις», ἡ ὁποία σήμερον περιλαμβάνει 48 Πολιτείας μετὰ 114 ἑκατ. κατ. Ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Κυβερνήσεως ἵσταται εἰς Πρόεδρος, ὁ ὁποῖος ἐκλέγεται κατὰ 4ετίαν καὶ ἐδρεύει ἐν τῇ πρωτεύουσῃ Βάσιγκτων. Ἀπὸ τοὺς ἀποίκους ἐκείνους προῆλθε μὲ τὸν καιρὸν νέον ἔθνος, τὸ ὁποῖον ὀμιλεῖ τὴν ἀγγλικὴν γλῶσσαν καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἀνήκουν εἰς τὴν Εὐαγγελικὴν Ἐκκλησίαν. Τοὺς «Ἀμερικανούς» διακρίνει μαρτία ἐπιχειρήσεων καὶ πνεῦμα ἐμπορικόν. Μὲ τὴν δραστηριότητα καὶ τὴν φιλοπονίαν τῶν κατοίκων, μὲ τὸν πλοῦτον τῶν ὄρεων εἰς μεταλλευτικούς θησαυρούς, μὲ τὴν εὐφορίαν τοῦ ἐδάφους, μὲ τὴν εὐνοϊκὴν θέσιν τῆς χώρας, κειμένης μετὰξὺ Εὐρώπης καὶ Ἀσίας, καὶ μὲ τὰ ἐξαιρετὰ μέσα κοινωνικῆς (πόταμοί, λίμναι, διώρυγες, σιδηρόδρομοι) αἱ Ἠνωμένα Πολιτεῖα ἐφθάσαν εἰς μεγίστην δύναμιν καὶ ἀκμὴν. Εἶναι ἡ πρώτη χώρα τοῦ κόσμου εἰς τὴν παραγωγὴν βάμβακος (πλέον τοῦ 1/2 τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς), ἀραβοσίτου (τὰ 1/3 αὐτῆς), σίτου (τὸ 1/5) καὶ καπνοῦ (τὸ 1/3), μολονότι μόνον τὰ 47 % τῆς χώρας καλλιεροῦνται

ἀκόμη (ἐν Γαλλίᾳ 70 %)· Ἐπίσης πρώτη εἶναι εἰς τὴν ἐξαγωγὴν γαιανθράκων (τὰ γαιανθρακωρυχεῖά της εἶναι τετραπλάσια τῶν γαιανθρακωρυχειῶν ὄλων ὁμοῦ τῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης), πρώτη εἰς τὴν ἐξαγωγὴν σιδήρου, χαλκοῦ, μολύβδου, ὑδαργύρου, ἄλατος καὶ πετρελαίου. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ βιομηχανία εἶναι ἐξόχως ἀνεπτυγμένη. Εἶναι ἡ χώρα τῶν νεωτέρων ἐφευρέσεων, τηλεγράφου, ἠλεκτρικοῦ φωτός, ῥαπτικῶν, θεριστικῶν κ. ἄ. μηχανῶν. Εἰς ἐμπορικὸν δὲ καὶ πολεμικὸν στόλον αἱ Ἑνωμέναι Πολιτεῖαι ἔρχονται πρώται μετὰ τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν. Πολλὰι χιλιάδες συμπατριωτῶν μας ζοῦν εἰς τὰς μεγάλας πόλεις τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν. Οὗτοι διατηροῦν τὸν ἐθνισμὸν των καὶ ἀποκτῶντες περιουσίαν ἐπιστρέφουν εἰς τὴν ἀγαπητὴν πατρίδα.

4. Μεξικόν.

Ὅρισατε τὴν θέσιν καὶ τὰ ὄρια τοῦ Μεξικοῦ καὶ τὴν μορφήν τοῦ ἐδάφους.—Ποῖα ὄρη συνεχίζονται εἰς τὸ Μεξικόν;—Ἡ χιονοσκεπὴς Ὅρειζάβα (5600 μ.) εἶναι ἐνεργὸν ἠφαιστειον.

Τὸ Μεξικόν κατέχει ἕκτασιν τετραπλασίαν ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν χερσόνησον, ἀλλ' ἔχει μόνον 14 ἑκατομ. πληθυσμὸν. Ἄν καὶ κατὰ μέγα μέρος κεῖται ἐν τῇ θερμῇ ζώνῃ, ἔχει κατὰ τὸ πλεῖστον εὐκρατον κλίμα, διότι ὁλόκληρος ἡ χώρα κατέχεται ὑπὸ ὑψηλοῦ ὄροσπεδίου (2000 μέτρ.), μόνον δὲ πρὸς τὸν Μεξικανικὸν κόλπον καταπίπτει εἰς στενὴν παρυφήν μὲ τροπικὸν κλίμα.

Εἰκ. 82. Κλιματολογικὸς χάρτης τοῦ Μεξικοῦ.

1. Ὅπως εἰς τὰς Ἑνωμένας Πολιτεῖας, οὕτω καὶ εἰς τὸ Μεξικόν τὸ ὄροσπέδιον περιστοιχίζεται ὑπὸ ὑψηλῶν ὄροσειρῶν καὶ ἐκ τούτου εἶναι πτωχὸν εἰς βροχάς. Ἐνεκα τῆς μακρᾶς ξηρασίας δάση εἰς τὸ ὄροσπέδιον δὲν ὑπάρχουν· εὐρίσκονται ὅμως εἶδη τινὰ φυτῶν, (κάκτος, ἀγαθή) τὰ ὁποῖα ἔχουν σαρκώδη κορμὸν καὶ φύλλα καὶ ἀποταμιεύουν τόσον νερό, ὥστε ἠμποροῦν ν' ἀντέχουν κατὰ τὸν χρόνον τῆς ξηρασίας. (Πίναξ 16). Μὲ τεχνητὴν ἀρδυσιν καλλιεργοῦνται ἀραβόσιτος, ὄσπρια καὶ σιτάρι, εὐδοκιμεῖ δὲ καὶ ἡ ἀμπελος. Ἄλλ' ὁ κύριος πλοῦτος τοῦ ὄροσπεδίου ἔγκειται εἰς τὰ

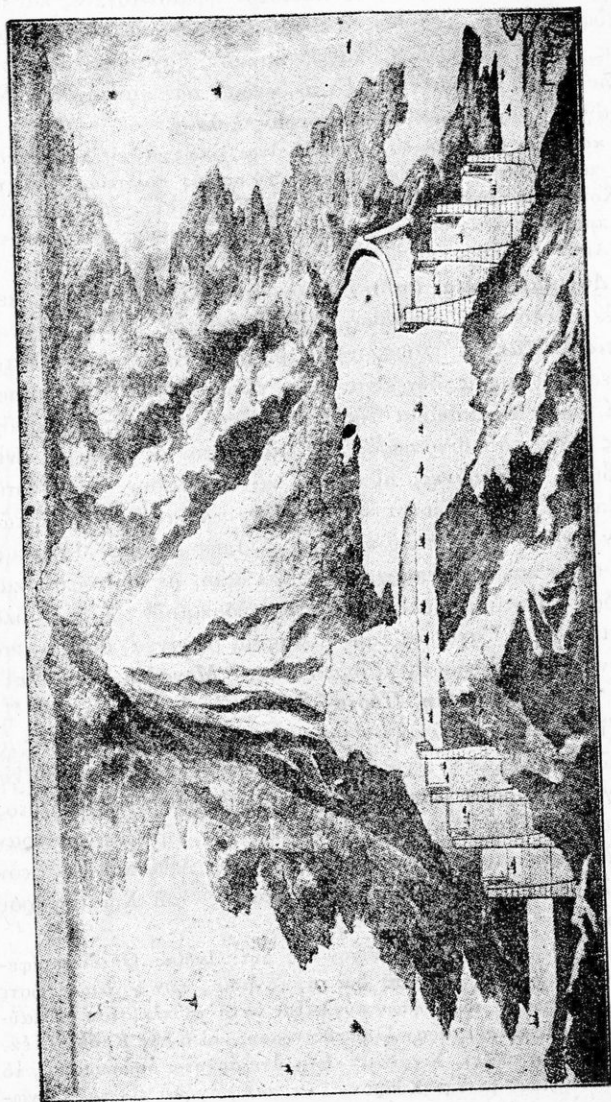
όρυχεῖα τοῦ ἀργύρου, τὰ ὁποῖα εἶναι τὰ πλουσιώτερα τοῦ κόσμου. Εἰς αὐτὰ ὀφείλει τὴν ἀκμὴν τῆς ἢ πρωτεύουσα τῆς χώρας **Μεξικόν** (620) κειμένη εἰς ὕψος 2300 μέτρ., πλησίον μεγίστου ἡφαιστείου. Μὲ τὸ ἐπίνειον αὐτῆς **Βέρα-Κρουζ** (50) συνδέεται σιδηροδρομικῶς.

2. **Ἡ κλιμακωτὴ χώρα καὶ ἡ χαμηλὴ παραλία** περὶ τὸν Μεξικανικὸν κόλπον ἔχουν ὑγρὸν καὶ θερμὸν κλίμα καὶ εἶναι ἐξαιρετικῆς εὐφορίας· εὐδοκιμοῦν τὸ κακαόδενδρον, ἡ καφέα, τὸ ζαχαροκάλαμον, ὁ βάμβαξ, ὁ καπνός. Εἶναι ὅμως τὰ παράλια ἐστία τοῦ κιτρινοῦ πυρετοῦ.

Κάτοικοι. Ὃταν ὁ Κολόμβος ἀνεκάλυψε τὰς δυτικὰς Ἰνδίας, Ἰσπανοὶ ἀπεβίβασθησαν καὶ εἰς τὸ Μεξικόν, τὸ ὁποῖον εὗρον πυκνὰ κατοικημένον. Οἱ Μεξικανοὶ ἦσαν ἀρκετὰ πολιτισμένοι. Πολλοὶ ἐκ τῶν Ἰσπανῶν ἀποίκων ἔλαβον γυναῖκας Ἰνδιάνας· ἐκ τούτου οἱ περισσότεροι τῶν σημερινῶν κατοίκων (50 %) εἶναι μιγάδες, μόνον δὲ 20 % εἶναι λευκοί, οἱ δὲ λοιποὶ (30 %) εἶναι Ἰνδιάνοι. Ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἡ χώρα εὐρίσκετο ὑπὸ τὴν Ἰσπανικὴν κυριαρχίαν, ἀλλ' οἱ κάτοικοι πρὸ 100 ἐτῶν ἀπετίναξαν τὸν ζυγὸν καὶ ἀπετέλεσαν δημοκρατίαν. Ὅλοι ὁμιλοῦν τὴν Ἰσπανικὴν γλῶσσαν καὶ ἀνήκουσιν εἰς τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν.

Β'. ΜΕΣΗ ΑΜΕΡΙΚΗ ΚΑΙ ΔΥΤΙΚΑΙ ΙΝΔΙΑΙ

1. Ἡ **Μέση Ἀμερικὴ** ἐκτείνεται ὡς γέφυρα μεταξὺ τῆς Βορείας καὶ Νοτίας Ἀμερικῆς. Ἀνατολικῶς αὐτῆς ἡ ἡπειρος πρὸ ἀμνημονευτῶν χρόνων ἔπαυε σφοδρῶς κλονισμούς, ἐκ τῶν ὁποίων εὐρεῖα πεδινὰ ἐκτάσεις ἐβυθίσθησαν εἰς τὰ βάθη καὶ ἐσκεπάσθησαν ὑπὸ τῆς θαλάσσης. Ἀποτέλεσμα τῶν ὀρηγμάτων, τὰ ὁποῖα ἐκ τούτου ἔγιναν εἰς τὸν φλοιὸν τῆς γῆς, εἶναι τὰ πολλὰ ἡφαιστεία καὶ οἱ συχνοὶ σεισμοί. Εἰς τὸ νοτιώτατον ἄκρον ἡ Μέση Ἀμερικὴ ἀποτελεῖ στενὸν λαιμόν, τὸν Ἰσθμὸν τοῦ **Παναμᾶ**. Ἐκεῖ αἱ Ἡνωμένοι Πολιτεῖαι κατασκεύασαν διώρυγα μήκους 80 χλμ. καὶ βάθους 14 μ. διὰ τῆς ὁποίας καὶ τὰ μεγαλύτερα πλοῖα δύνανται νὰ διέλθουν ἐκ τοῦ Ἀτλαντικοῦ εἰς τὸν Εἰρηρικὸν Ὠκεανὸν (ἡ διώρυξ τῆς Κορίνθου ἔχει μῆκος 6 χλμ. καὶ βάθος 6 μέτρων). Οὕτω τὰ πλοῖα ἀποφεύγουν τὸν περίπλου τῆς Νοτ. Ἀμερικῆς. Τὸ κλίμα τῆς Μέσης Ἀμερικῆς εἰς τὰ παράλια καὶ τὰ χαμηλότερα μέρη τῶν βουνῶν εἶναι θερμὸν, ὑγρὸν καὶ πολὺ νοσηρὸν.

Εικ. 83. Ἡ δῶρυξ τοῦ Παναμά.

Τὸ ἔδαφος εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ἠφαιστειογενὲς καὶ διὰ τοῦτο εὐφορώτατον. Συνήθως ὁ ἀραβόσιτος σπείρεται τρεῖς φορές τὸ ἔτος, ἢ δὲ παραγωγή καφέ, κακάου, ζαχαροκάλαμου καὶ βανανῶν εἶναι πλουσιωτάτη. Ἀπὸ δένδρα τῶν παναρχαίων δασῶν ἐξάγεται καουτσούκ καὶ πολύτιμος ξυλεία.

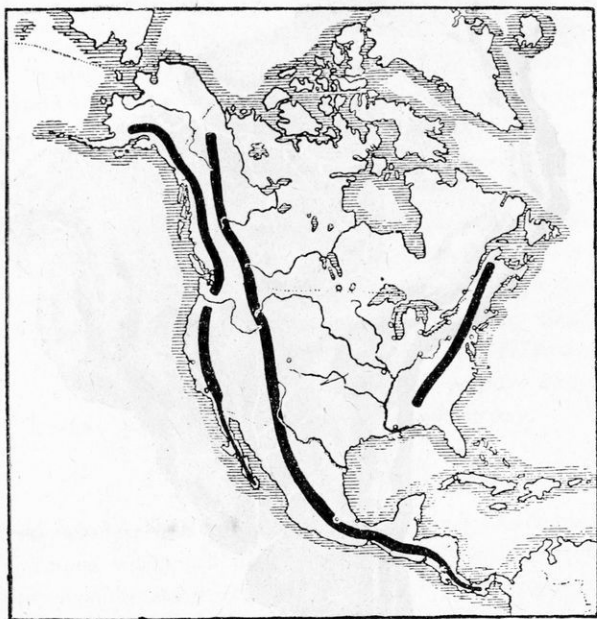
Οἱ **κάτοικοι** (περὶ τὰ 5 1/2 ἑκατ.) εἶναι, ὅπως καὶ εἰς τὸ Μεξικόν, μιγάδες καὶ Ἰνδιάνοι καὶ χωρίζονται εἰς 6 μικρὰς πολιτείας (Γουατεμάλα, Χονδούρα, Σαλβατόρ, Νικαράγουα, Κόστα-Ρίκα καὶ Παναμᾶς). Συναί πολιτικαὶ ἀνατροπαὶ ἐμποδίζουν τὴν οικονομικὴν ἀνάπτυξιν τῆς Μέσης Ἀμερικῆς, ὅπως καὶ τοῦ Μεξικοῦ.

2. Δυτικαὶ Ἰνδίαι (πόθεν τὸ ὄνομα;) Αἱ νῆσοι αὗται, κείμεναι ἐν τῇ τροπικῇ θαλάσῃ, ἔχουν **θερμὸν** καὶ συγχρόνως **ὠκεάνειον κλίμα** μὲ πλουσιωτάτας βροχάς. Ἐπειδὴ δροσιζονται ὑπὸ ὠκεανείου αἴθρας, δὲν εἶναι οὔτε τόσον θερμαὶ οὔτε τόσον νοσηραὶ, ὅσον τὰ παράλια τῆς Κεντροικῆς Ἀμερικῆς. Ἄλλ' ὄχι σπανίως κατὰ τὸ φθινόπωρον τὰς ἐπισκέπτονται τρομεροὶ ἀνεμοστρόβιλοι ἢ **τυφῶνες**, οἱ ὁποῖοι καταστρέφουν τὰ σπαρτά, καταρρίπτουν οἰκοδομήματα καὶ βυθίζουν πλοῖα. Τὸ ἔδαφος τῶν Δυτικῶν Ἰνδιῶν εἶναι πολὺ εὐφορον. Ὅπως εἰς τὰς Μαλαϊκὰς νήσους, οὕτω καὶ ἐδῶ ὑπάρχουν πυκνὰ δάση μὲ κοκκοφοίνικας καὶ δένδρα πολυτίμου ξυλείας (μαόνι), εὐδοκιμοῦν δὲ πολὺ ὅλα τὰ τροπικὰ φυτὰ, ζαχαροκάλαμον, καφέα, βανανέα, ἀρωματικά, κακαόδενδρον. Πλουσιωτάται ἰδίᾳ εἶναι αἱ **Μεγάλαι Ἀντίλλαι**: **Κούβα**, **Γαμαϊκῆ**, **Αἴτη**, **Πόρτο-Ρίκον** (=πλούσιος λιμὴν). Ἡ Κούβα (ἴση μὲ τὴν Ἰταλικὴν χερσόνησον) ἀποκαλεῖται «μαργαρίτης τῶν Ἀντιλλῶν» εἶναι ἡ πρώτη χώρα τοῦ κόσμου εἰς παραγωγὴν ζαχάρεως, παράγει δὲ τὸν καλύτερον καπνόν. Οὗτος λαμβάνει τὸ ὄνομα ἀπὸ τὴν **Ἀβάναν** (450), τὴν μεγαλυτέραν καὶ ὡραιότεραν πόλιν τῆς νήσου (ποῦρα Ἀβάνας). Εἰς τὸν μητροπολιτικὸν ναὸν αὐτῆς εἶναι ὁ τάφος τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου.

Ἐπὶ μακρὸν οἱ Ἴσπανοὶ κατεῖχον τὰς Δυτ. Ἰνδίας. Οὗτοι μετέφερον ἐξ Ἀφρικῆς τόσους Νέγρους διὰ τὰς ἐργασίας τῶν φυτειῶν, ὥστε σήμερον ὁ πληθυσμὸς τῶν νήσων σύγκειται κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ μαύρων. Τέλος οἱ Ἴσπανοὶ ἔχασαν ὅλας τὰς νήσους καὶ ἡ μὲν **Κούβα** (3 ἑκ. κατ.) καὶ ἡ **Αἴτη** (2,7 ἑκ. Νιγηρίται) εἶναι ἀνεξάρτητοι δημοκραταί, τὸ **Πόρτο-Ρίκον** (ἴσον μὲ τὴν Κύπρον. 1 ἑκ. κατ.) ἀνήκει εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας, ἡ **Γαμαϊκῆ** (ἴση σχεδὸν μὲ τὴν προηγουμένην) καὶ αἱ

Βαχάμαι ἀνήκουν εἰς τὴν Ἀγγλίαν, τὰς δὲ ἡφαιστειώδεις μικρὰς Ἀντιίλλας διανέμονται Ἄγγλοι, Γάλλοι καὶ Ὀλλανδοί.

Ἀσκήσεις. 1. Ὀνομάσατε τὰς θαλάσσας, τοὺς κόλπους, τὰς χερσονήσους, τὰς νήσους.—Ὀνομάσατε τὰ ὄρη, τοὺς ποταμούς, τὰς λίμνας, τὰς πολιτείας μὲ τὰς σημειουμένας πόλεις.

Εἰκ. 84. Βορεία καὶ Μέση Ἀμερική.

2. Μετρήσατε τὴν ἀπόστασιν μεταξὺ Νέας Ὑόρκης καὶ Ἀγίου Φραγκίσκου καὶ συγκρίνατέ την μὲ τὴν ἀπόστασιν μεταξὺ Πειραιῶς καὶ Ἀμβούργου. Μετρήσατε τὸ μῆκος τοῦ Μισσισιππὶ καὶ συγκρίνατέ το μὲ τὸν Δούναβιν.—Ὑπὸ ποῖον γεωγραφικὸν πλάτος κεῖται ἡ Νέα Ὀρλεάνη; — Ποῖαι Ἀφρικανικαὶ καὶ Ἀσιατικαὶ χῶραι κεῖνται ὑπὸ τὸ ἴδιον πλάτος μὲ τὴν Ν. Ὀρλεάνην;

3. Ποῖα προϊόντα συνίστουν τὸ παγκόσμιον ἐμπόριον τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν; — Διὰ ποίων προϊόντων ὁ Καναδᾶς ἀπέβη πλουσία χώρα, διὰ τίνων τὸ Μεξικόν;—Μὲ ποίας νήσους ὁμοιάζουν αἱ Δυτικαὶ Ἰνδῖαι ὡς πρὸς τὸ κλίμα καὶ τὴν βλάστησιν;

Γ'. ΝΟΤΙΑ ΑΜΕΡΙΚΗ

Ὅνομάσατε τοὺς ὠκεανούς καὶ τὰς θαλάσσας, αἱ ὁποῖαι περιβρέ-
χουν τὴν Νοτίαν Ἀμερικὴν.—Ποῖος ἰσθμὸς συνδέει τὴν Νοτίαν μὲ τὴν

Εἰκ. 85. Ἀνάγλυφος χάσης τῆς Νοτίας Ἀμερικῆς.

βορείαν Ἀμερικὴν; — Ποῖος κύκλος διασχίζει τὸ βόρειον μέρος τῆς
Νοτίας Ἀμερικῆς; — Ποίας χώρας τέμνει οὗτος εἰς τὰς ἄλλας ἡπεί-
ρους; — Ποῖος ἄλλος κύκλος τῆς Γῆς τέμνει τὴν Νοτίαν Ἀμερικὴν;

Εἰς ποίαν ζώνην εὐρίσκεται τὸ νότιον μέρος αὐτῆς; — Εἰς ποίαν τὸ βόρειον μέρος;

Ἡ Νοτία Ἀμερικὴ ἔχει ὅμοιον μὲ τὴν Βορείαν τριγωνικὸν σχῆμα, ἀλλ' εἰς τὸν θαλάσσιον διαμελισμὸν ὁμοιάζει περισσότερον μὲ τὴν ἀνατολικῶς κειμένην Ἀφρικὴν. Ὅθεν κόλποι ἀξιόλογοι ὑπάρχουν μόνον εἰς τὰ χανοειδῆ στόμα δύο μεγάλων ποταμῶν, οἱ ὅποιοι ἐκβάλλουν εἰς τὸν Ἀτλαντικόν. Ὀνομάσατε τοὺς ποταμοὺς τούτους. Εἰς τὸ νοτιώτατον δὲ ἄκρον διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Μαγγελλάν ἀποχωρίζεται ἀπὸ τῆς ἡπείρου ἡ **Γῆ τοῦ Πυρός** ἀπολήγουσα εἰς τὸ ἀκρωτήριον **Χόρν**.

Ὡς ὁ χάρτης δεικνύει, μακροτάτη ὄροσειρὰ ἐκτείνεται καθ' ὅλην τὴν δυτικὴν πλευρὰν τῆς Νοτίας Ἀμερικῆς (**Ἄνδεις**), χαμηλότερα δὲ ὄρη κατέχουν τὴν ΒΑ καὶ ΝΑ πλευρὰν αὐτῆς (**ὄρη τῆς Γουαϊάνας, ὄρη τῆς Βραζιλίας**). Μεταξὺ αὐτῶν ἀπλώνεται εὐρύτατον βαθύπεδον, τὸ ὁποῖον εἰς τὸ βόρειον μέρος διαρρέεται ὑπὸ τοῦ **Ὀρινόκου** ποταμοῦ, εἰς τὸ μέσον ὑπὸ τοῦ **Ἀμαζονίου** καὶ εἰς τὸ νότιον ὑπὸ τοῦ **Λά-Πλάτα** ποταμοῦ. Ὅθεν διακρίνομεν τὴν **δυτικὴν ὄρεινὴν χώραν**, τὰς **ἀνατολικὰς ὄρεινὰς χώρας** καὶ τὸ **κεντρικὸν βαθύπεδον**.

1. Ἡ δυτικὴ ὄρεινὴ χώρα.

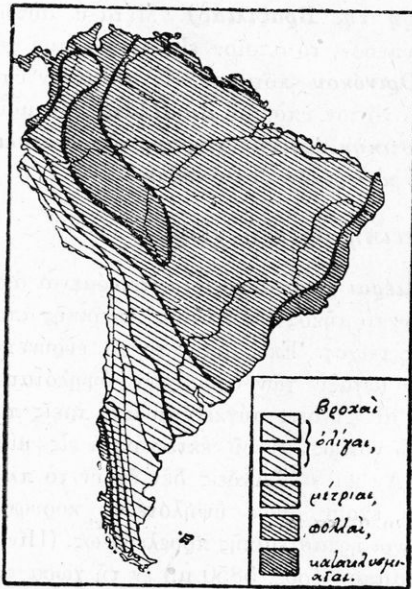
Αἱ **Ἄνδεις** ἢ **Κορδιλλιέραι** (τ. ἔ. ἀλύσεις) ἐκτείνονται ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῆς Νοτίας Ἀμερικῆς ἀποτελοῦν ὑψηλὸν καὶ συνεχὲς τεῖχος. Ἐκεῖ ὅπου τοῦτο εὐρύνεται περισσότερον, περικλείεται μεταξὺ τῶν ὄροσειρῶν ὑψηλότατον ὄροπέδιον. Βορείως αὐτοῦ αἱ Ἄνδεις σύγκεινται ἀπὸ τρεῖς παραλλήλους ὄροσειράς, ἐν ᾧ νοτίως αὐτοῦ ἐκτείνονται εἰς μίαν μόνην κυρίαν ὄροσειράν. Ἄν καὶ αἱ Ἄνδεις δὲν ἔχουν τὸ πλάτος τῶν Βραχωδῶν ὄρέων, ἔχουν ὅμως ὑψηλότερας κορυφάς. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν εἶναι κῶνοι ἠφαιστειακῆς προελεύσεως. (Πίναξ 16). Τὸ **Κατοπάξι** (τ. ἔ. λάμπον ὄρος, 5850 μ.) ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Ἰσημερινοῦ εἶναι τὸ ὕψιστον τῶν ἐνεργῶν ἠφαιστειῶν τῆς Γῆς, τοῦ ὁποῖοῦ ὁ καπνίζων κρατῆρ εὐρίσκεται εἰς αἰωνίους πάγους, τὸ δὲ **Ἀκογκάγονα** (7035 μ.) εἶναι ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀμερικανικῶν γιγάντων. Τόσον πρὸς τὸ βαθύπεδον, ὅσον καὶ πρὸς τὴν παραλίαν τοῦ Εἰρηνικοῦ αἱ Ἄνδεις καταπίπτουν ἀποτόμως.

α) Τὸ μέγα ὄροπέδιον, εἰς τὸ μέσον τῶν Ἄνδεων, κεῖται εἰς ὕψος διπλάσιον ἀπὸ τὸ ὄροπέδιον τῶν Βραχωδῶν ὄρέων

Εἰκ. 86. Τομὴ τῶν Ἄνδεων.

(4000 μ.)· ἐπειδὴ δὲ περιστοιχίζεται ὑπὸ χιονοσκεπῶν κορυφῶν ἔχει μὲν κλίμα θερπνόν, ἀλλ' ὀλίγας βροχάς (διατί;) καὶ εἶναι

Εἰκ. 87. Χάρτης βροχῶν τῆς Νοτίας Ἀμερικῆς.

κατάλληλον μόνον διὰ τὴν κτηνοτροφίαν. Ἰδίᾳ τρέφεται ἐδῶ ἡ λάμα, ζῶον ὀλίγον μεγαλύτερον ἀπὸ τὴν αἶγα. Εἰδός τι αὐτῆς χρησιμεύει πρὸς μεταφορὰν ἐμπορευμάτων, ἄλλο δὲ εἶδος τρέφεται κατὰ ποιμνία διὰ τὰ μακρὰ καὶ λεπτὰ μαλλιά, διὰ τὸ γάλα καὶ τὸ κρέας. Ὅπως δὲ ἡ κάμηλος, οὕτω καὶ ἡ λάμα ἠμπορεῖ νὰ ζήσει ἐπὶ τινες ἡμέρας χωρὶς τροφήν καὶ νερό. Εἰς τὰς κορυφὰς τῶν Ἄνδεων ζῆ τὸ μέγιστον τῶν ἄρπακτικῶν πτηνῶν, ὁ **κόνδωρ**, τρεφόμενος μὲ πτώματα ζῴων.

Ὁ κύριος πλοῦτος τοῦ ὄροπέδιου καὶ ἐν γένει τῶν Ἄνδεων ἔγκειται εἰς τὰ ὄρυχεῖα ἀργύρου, χαλκοῦ καὶ χρυσοῦ.

β) **Ἡ παραλία τοῦ Εὐρηγνικοῦ** κατακλύζεται κατὰ μέγιστον μέρος ὑπὸ ψυχροῦ θαλασσίου ρεύματος. Ἐκ τούτου τὰ νέφη, τὰ ὁποῖα ἐκ τοῦ ὠκεανοῦ ἔρχονται πλήρη ὕδατιμῶν, πρὶν φθάσουν εἰς τὴν ξηράν, ῥίπτουν τὴν βροχὴν των. Ὅθεν αἱ δυτικαὶ κλιτύες τῶν Ἄνδεων εἶναι πολὺ ξηραὶ καὶ γυμναὶ (ὁμοίως ἐξηγεῖται τὸ πρᾶγμα καὶ εἰς τὴν ΝΔ παραλίαν τῆς Νοτίας Ἀφρικῆς). Πλησίον μάλιστα τοῦ τροπικοῦ κύκλου. (ἦτοι εἰς τὸ βόρειον μέρος τῆς Χιλῆς) εἰς τοὺς πρόποδας τῆς ὄροσειρᾶς ἐκτείνεται ἔρημος, τῆς ὁποίας τὸ ἔδαφος εἶναι σκεπασμένον μὲ νιτρικὸν ἄλας· ἔξ αὐτοῦ κατασκευάζεται πυρῖτις καὶ λίπασμα διὰ τοὺς ἀγρούς. Νοτιώτερον ὅμως τῆς ἐρήμου ταύτης, ὡς καὶ βορείως περὶ τὸν Ἰσημερινόν ἡ παραλία λαμβάνει πλουσίας βροχάς· ὅθεν τὰ βουνὰ ἐκεῖ εἶναι δασώδη, εἰς δὲ τὰς χαμηλὰς γαίας εὐδοκιμεῖ ἡ γεωργία.

γ) **Ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ**

τῶν Ἄνδεων ἐν τῇ θερμοῇ ζώνῃ λαμβάνει ἐκ τῶν θεορμῶν καὶ ὑγρῶν ἀνέμων τοῦ Ἀτλαντικοῦ πλουσίας βροχάς. Ἐκ τούτου καλύπτεται μὲ πανάοχαα δάση, τὰ ὁποῖα παρέχουν καουτσούκ, βαφικὰ ξύλα καὶ φλοιδὸν κιγχώνης, ἐκ τοῦ ὁποίου παρασκευάζεται ἡ κινίνη. Εἰς αὐτὴν δ' ἔχουν τὰς πηγὰς τῶν μεγάλων ποταμῶν (Ἄμαζόνιος).

Εἰκ. 88. Οἰκονομικὸς χάρτης τῆς Νοτίας Ἀμερικῆς.

δ) **Πληθυσμὸς, Πολιτικὴ κατάσταση.** Εὐθὺς ὡς ὁ Κολόμβος ἐπεσκέφθη τὴν Ἀμερικὴν, ἐγνώσθη εἰς τὴν Εὐρώπην, ὅτι χρυσοῦ καὶ ἄργυρου εὐρίσκονται εἰς αὐτὴν καὶ πολλοὶ ἀπὸ τῆν Ἰσπανίαν ἐξεκίνησαν

πρὸς ἀπόκτησιν πλούτου. Οὗτοι εὗρον τοὺς περισσοτέρους τῶν κατοίκων ἐν ἀγρίᾳ καταστάσει, ἀλλ' οἱ Ἴνκας εἰς τὸ κεντρικὸν μέρος τῶν Ἄνδεων (ὅπου σήμερον Περού) εἶχον στοιχεῖα πολιτισμοῦ ὕφαινον ὑφάσματα, κατασκεύαζον πηλίνα ἀγγεῖα, ἔκαμαν ὀραίους δρόμους καὶ ἔζον εἰς καλῶς συντεταγμένην πολιτείαν. Οἱ Ἴσπανοὶ μετὰ ἄγριον πόλεμον ὑπέταξαν αὐτοὺς καὶ κατέστρεψαν τὸ μέγα κράτος τῶν. Εἰς τὰ βόρεια, θερμὰ μέρη κατοικοῦν καὶ σήμερον περισσότεροι **Ἰνδιάνοι** καὶ **μιγάδες**, εἰς τὰ νότια μέρη πολλοὶ μεταναστεύσαντες Εὐρωπαῖοι. Ἀπὸ 100 ὅμως ἐτῶν οἱ κάτοικοι ἀνέτρεψαν τὴν Ἰσπανικὴν διοίκησιν καὶ ἱδρυσαν δημοκρατίας, εἰς τὰς ὁποίας καὶ σήμερον ἀκόμη ὀμιλεῖται κατὰ τὸ πλεῖστον ἡ Ἰσπανικὴ γλῶσσα καὶ πρεσβεύεται τὸ καθολικὸν δόγμα.

Αἱ πολιτεῖαι τῶν Ἄνδεων εἶναι: 1) **Κολομβία** (6 ἑκατ. κατ.) με πρωτεύουσαν τὴν **Βογοτά** (120) παράγουσα κυρίως καφέν· 2) ὁ **Ἐκουαδῶρ** (τ. ἔ. Ἰσημερινὸς $2\frac{1}{2}$ ἔκ.) με πρωτ. τὸ **Κίτο** (70) παράγων κυρίως κακάον· 3) Τὸ **Περού** ($3\frac{1}{2}$ φορές μεγαλύτερον ἀπὸ τὴν χειρόνησον τοῦ Αἴμου· $5\frac{1}{2}$ ἑκατ. κατ.) ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ ὄροπέδιου, ζάχαρις, βαμβάκι, ἔρια καὶ ἄργυρος εἶναι τὰ κύρια προϊόντα, ὡς καὶ φλοιὸς κιγγώνης· πρωτ. ἡ **Λίμα** (180). Ἀνατολικῶς τοῦ Περού 4) ἡ μεσόγειος **Βολιβία** (3 ἑκατ. κατ. με πλουσιώτατα ἀργυρορυχεῖα καὶ ἀνεπτυγμένην κτηνοτροφίαν· μεγαλυτέρα πόλις ἡ **Λὰ Πάζ** (100)· 5) ἡ **Χιλὴ** (4 ἔκ. κατ.) καταλαμβάνει δόκνηρον τὴν νοτίως τοῦ Περού παραλιακὴν ζώνην, ἐξάγει δὲ δημητριακά, ὀπώρας, χαλκὸν καὶ χρυσόν, ἀλλ' ὁ κύριος πλοῦτος τῆς Χιλῆς εἶναι τὸ νιτρικὸν ἄλας. Ἡ Χιλὴ εἶναι ἐκ τῶν πυκνῶς ἀποικισμένων καὶ προηγμένων χωρῶν. Ἡ πρωτ. **Σαντιάγον** (500) ἔχει ὀραίας ὁδοὺς καὶ κήπους. Ἀπὸ τὸ ἐπίνειον **Βαλπαράϊζο** (180 τ. ἔ. κοιλάς παραδείσου) σιδηρόδρομος διατέμνει ἐγκαρσίως τὰς Ἄνδεις πρὸς τὸ Βουένος Ἄϊρες.

2. Αἱ ἀνατολικαὶ ὄρειναι χῶραι καὶ τὸ κεντρικὸν βαθύπεδον.

1. **Ἡ ὄρεινὴ χώρα τῆς Γουαϊάνας** (θέσις;) ἔχει ὑγρὸν καὶ θερμὸν κλίμα. Τὰ βουνὰ αὐτῆς ἔχουν τὸ ὕψος τῆς ἰδικῆς μας Πίνδου καὶ εἶναι δασώδη· εἰς τὰς κοιλάδας τῶν, ὅπως καὶ εἰς τὴν χαμηλὴν καὶ ἐλώδη παραλίαν, καλλιεργοῦνται ἡ καφέα, τὸ κακαὸδεμδρον καὶ τὸ ζαχαροκάλαμον.—Ποῖος ποταμὸς πηγάζει ἀπὸ τὰ βουνὰ αὐτὰ καὶ τί σχηματίζει εἰς τὰς ἐκβολάς του:

2. **Ἡ ὄρεινὴ χώρα τῆς Βραζιλίας** παρὰ τὴν ἀκτὴν τοῦ Ἀτλαντικοῦ φθάνει τὸ ὕψος τοῦ Ὀλύμπου, πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν

δὲ ὅλον ἐν ταπεινοῦται. Ἡ πρὸς τὴν θάλασσαν ἐστραμμένη πλευρὰ διὰ τῶν ΝΑ ἐτησίων ἀνέμων λαμβάνει πολλὰς βροχὰς καὶ εἶναι διὰ τοῦτο πλουσία εἰς πηγὰς καὶ εἰς δάση. Ταῦτα παρέχουν πολὺ-τιμα ξύλα καὶ καουτσούκ, ἀλλὰ μεγάλαι ἐκτάσεις ἔχουν μετα-τραπῆ ὑπὸ τῶν ἀποίκων εἰς καλλιεργήσιμον γῆν, ἐπὶ τῆς ὁποίας φυτεύεται ἡ καφέα, ὁ καπνός, τὸ βαμβάκι καὶ τὸ ζαχαροκάλαμον. Νοτίως τοῦ τροπικοῦ κύκλου τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ἡ καλλιέργεια τῶν δημητριακῶν. Τὰ ἐνδότερα ὅμως τῆς χώρας εἶναι πτωχὰ εἰς βροχὰς (διατί;) καὶ διὰ τοῦτο κατέχονται ἀπὸ στέππας, εἰς τὰς ὁποίας διαμένουν φυλαὶ τινες ἰθαγενῶν. Ἄν εἰς τὰ πλού-σια προϊόντα τῆς ὄρεινῆς ταύτης χώρας προσθέσωμεν καὶ τοὺς θησαυροὺς αὐτῆς εἰς σίδηρον, ἀδάμαντας καὶ χρυσόν, ἐννοοῦμεν ποίαν θέσιν κατέχει αὕτη ἐν τῷ παγκοσμίῳ ἐμπορίῳ. Εἶναι ἡ **πρώτη εἰς παραγωγὴν καουτσούκ καὶ καφέ χώρα τῆς Γῆς**, παράγουσα 70 % τοῦ καφέ, ὁ ὁποῖος γίνεται εἰς ὅλον τὸν κόσμον.

3. Τὸ **βαθύπεδον** ἐκτείνεται εἰς τὰς λεκάνας τῶν τριῶν μεγάλων ποταμῶν. Ὅτι μὲ Ῥωσικὸν ὄνομα λέγομεν στέππην (μὲ Οὐγγρικὸν πούστα, μὲ Γαλλικὸν πραιρί, μὲ Ἰσπανικὸν σαβάννα) τὸ αὐτὸ μὲ πορτογαλλικὸν ὄνομα λέγεται λάνος, μὲ Ἰνδιανικὸν παμπάς. Ἡ πεδιάς τοῦ Ὀρινόκου λέγεται **λάνος**, ἡ δὲ τοῦ Λά-Πλάτα **παμπάς**· εἶναι δηλαδὴ ἄδενδροι πεδιάδες χόρτου, ἐπειδὴ δὲν ἔχουν ἀρκετὰς βροχὰς διὰ τὴν ἀνάπτυξιν δένδρων. Τοῦναντίον αἱ πεδιάδες τοῦ Ἀμαζονίου εἶναι δασώδεις καὶ λέγονται **σελβάς** (ἐκ τοῦ λατιν. silva=δάσος).

α) Αἱ **λάνος** κατέχουν ἔκτασιν $1\frac{1}{2}$ φορὰν μεγαλυτέραν ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν χερσόνησον, ὁ δὲ **Ὀρινόκος**, ὁ ὁποῖος τὰς διαφέρει, εἶναι ὀλίγον τι μικρότερος ἀπὸ τὸν Δούναβιν. Εἰς αὐτὰς διακρίνομεν κατ' ἔτος μίαν ὑγρὰν καὶ μίαν ξηρὰν ἐποχὴν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν βροχῶν αἱ λάνος ὁμοιάζουσι μὲ ἀπέραντον λίμνην. Ὅταν τὰ νερὰ ἀποσυρθοῦν, ἡ χώρα μεταβάλλεται εὐθὺς εἰς «θάλασσαν χόρτου», ἡ ὁποία παρέχει βοσκήν εἰς χιλιάδας βοῶν καὶ ἵππων. Ἄλλ' ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἡλιακοῦ καύσωνος τὰ χόρτα ἐντὸς ὀλίγου καιροῦ ξηραίνονται καὶ αἱ ἀγέλαι τῶν κτηνῶν τρέπονται πάλιν πρὸς τοὺς λόφους.

γ) Αἱ **σελβάς** εἶναι περίπου ἑπταπλάσαι ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν χερσόνησον καὶ λαμβάνουν καθ' ὅλον τὸ ἔτος πλουσίας βρο-

χάς. Ὁ **Ἀμαζόνιος**, ὁ ὁποῖος ῥέει δι' αὐτῶν σχηματίζει μὲ τοὺς πολλοὺς παραποτάμους τοῦ τὸ μεγαλύτερον ποτάμιον σύστημα τοῦ κόσμου. Εἶναι δὲ τόσον εὐρὺς καὶ βαθύς, ὥστε καὶ μεγάλα ἀτιμόπλοια ἀνέρχονται αὐτὸν μέχρι τῶν προπόδων τῶν Ἄνδεων. Μεγάλα ἐκτάσεις τῶν σελβάς εἶναι πάντοτε ἐλώδεις. Θερμότης καὶ ὑγρασία ἔχουν προκαλέσῃ πλουσιωτάτην βλάστησιν, ἐκ τῆς ὁποίας ἡ διείδυσις εἰς τὸ δάσος εἶναι δυσχερεστάτη. Ἰαγουάροι, ἄρκτοι, πίθηκοι, βόαι, παπαγάλλοι διαιτῶνται εἰς αὐτό. Βάρκες ἐπὶ τῶν ποταμῶν ἀποτελοῦν τὰ μόνα μέσα συγκοινωνίας τῶν ὀλίγων Ἰνδιάνων τοῦ δάσους. Ἀπὸ τὰ δένδρα τοῦ δάσους συλλέγεται καουτσουκ καὶ πολύτιμος ξυλεία. Ταῦτα ἐξάγονται διὰ τοῦ λιμένος **Παρά** καὶ τῆς παραποταμίας **Μανᾶος**, μέχρι τῆς ὁποίας τὰ ὑπερωκεάνια εἰσπλέουν τὸν ποταμὸν.

γ) Αἱ **παμπὰς** διαρρέονται ὑπὸ τοῦ **Παράνα**, ὁ ὁποῖος μετὰ τοῦ **Οὐραγονάη** σχηματίζει χροανοειδὲς στόμιον φέρον τὸ ὄνομα **Ῥίο δὲ λὰ Πλάτα**. Ἐπειδὴ εἰς τὰς εὐκράτους ζώνας γενικῶς οἱ ἄνεμοι πνέουν ἐκ δυσμῶν (εἰς τὴν θερμὴν ζώνην πνέουν ἐξ ἀνατολῶν) ἡ χώρα ἀνατολικῶς τῶν Ἄνδεων εἶναι, ὡς καὶ αἱ λάνος, ἄδενδροι στέππαι (παμπὰς), αἱ ὁποῖαι χρησιμεύουν εἰς τὴν κτηνοτροφίαν. Ὄθεν ὁ πλοῦτος τῆς χώρας ταύτης ἔγκειται εἰς τὰς ἀγέλας, αἱ ὁποῖαι ἀριθμοῦν ἐν συνόλῳ 28 ἐκ. βόας, 8 ἐκ. ἵππους, 750 χιλ. ἡμιόνους καὶ ὄνους, 3 ἐκ. χοίρους, 4 ἐκ. αἰγας καὶ 45 ἐκ. πρόβατα, $\frac{1}{4}$ περίπου ἀπὸ τὰ μαλλιὰ, τὰ ὁποῖα κατ' ἔτος ἐξοδεύονται εἰς ὅλον τὸν κόσμον, προέρχονται ἀπὸ τὴν χώραν αὐτήν. Ζῶα ζωντανά, κρέατα παγωμένα εἰς ψυγεῖα, ζωμοὶ συμπεπυκνωμένοι βοδινοῦ κρέατος, λίπη, δέρματα ἐξάγονται κατὰ μεγάλας ποσότητας εἰς τὴν Εὐρώπην διὰ τῶν λιμένων τοῦ Λὰ-Πλάτα καὶ πρὸ πάντων διὰ τοῦ Βουένος Ἀῦρες. Μεταξὺ τοῦ κάτω ῥοῦ τοῦ Παράνα καὶ τῶν Ἄνδεων τὸ ἔδαφος εἶναι ἀργιλωδες καὶ διὰ τοῦτο καλλιεργεῖται· σιτᾶρι, λινάρι, βρίζα καὶ ἀραβόσιτος παράγονται ἐν μεγάλῃ ἀφθονίᾳ. Νοτίως τῶν παμπὰς ἄρχονται αἱ ξηραὶ καὶ ἄγονοι **στέππαι τῆς Παταγονίας**, αἱ ὁποῖαι μόνον ὑπὸ Ἰνδιάνων κατοικοῦνται.

4. **Κάτοικοι. Πολιτικαὶ σχέσεις.** Ὅπως εἰς τὰς χώρας τῶν Ἄνδεων, οὕτω καὶ εἰς τὸ βαθύπεδον τοῦ Λὰ-Πλάτα ἐγκατεστάθησαν **Ἴσπανοί**. Ἀλλὰ τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς Νοτίας Ἀμερικῆς ἀποκί-

σθη υπό *Πορτογάλλον*, τῶν ὁποίων οἱ ἀπόγονοι ζοῦν ἀκόμη εἰς τὴν Βραζιλίαν, ὁμιλοῦντες τὴν Πορτογαλικὴν γλῶσσαν. Σήμερον μόνον ἡ *ὄρεινὴ χώρα τῆς Γουαϊάνας* εὐρίσκεται εἰς τὴν κατοχὴν ξένων Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων (Ἀγγλίας, Ὀλλανδίας καὶ Γαλλίας). Ὅλη ἡ ἄλλη χώρα ἐλευθερωθεῖσα ἀπέτελεσε τὰς ἐξῆς δημοκρατίας.

1. *Βενεζουέλα* (τ. ἔ. Μικρὰ Βενετία, 2,5 ἑκ. κατ.), ἡ πατρίς τοῦ καπνοῦ. Αὕτη καταλαμβάνει τὰ δυτικὰ τοῦ ὄροπεδίου τῆς Γουαϊάνας καὶ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν λάνος. Πρωτεύουσα ἡ Καράκας (70).

2. Ἡ *Βραζιλία* (ὀλίγον μικροτέρα τῆς Εὐρώπης, 30 ἑκ. κάτ.) περιλαμβάνει τὴν ΝΑ ὄρεινὴν χώραν καὶ τὸ βαθύπεδον τοῦ Ἄμαζονίου. Ἡ πρωτεύουσα *Ρίον Ἰανέϊρον* (1,2 ἑκ. κατ.) μετὰ θαυμασίου φυσικοῦ λιμένος καὶ τὸ *Σάντον* (100) εἶναι λιμένες ἐξαγωγῆς καφέ, ἡ *Βαχία* (280) καὶ τὸ *Περναμποῦκον* (250) ἐξαγωγῆς ζαχάρου καὶ καπνοῦ, ἡ *Παρά* (240) ἐξαγωγῆς καουτσούκ.

3. Ἡ *Παραγουάη* (1 ἑκ. κατ.) μετὰ τὴν Ἄσομπιόν (75 τ. ἔ. Ἀνάληψιν) κεῖται μεταξὺ τοῦ κάτω ῥοῦ τοῦ Παραγουάη καὶ τοῦ Παράνα.

4. Ἡ *Οὐραγουάη* (1 1/2 ἑκ. κατ.) ἐκτείνεται μεταξὺ τοῦ κάτω ῥοῦ τοῦ Οὐραγουάη καὶ τοῦ ὠκεανοῦ. Εἰς τὴν πρωτεύουσαν *Μοντεβίδεο* (420) εἶναι ἐγκατεστημένοι πολλοὶ Ἴταλοί.

5. Ἡ Ἀργεντινὴ (ἐξαπλασία ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν χερσόνησον 8 1/2 ἑκ. κατ.) περιλαμβάνει τὰς πάμπας τοῦ Παράνα καὶ τὰς στέπας τῆς Παταγονίας. Ἡ πρωτεύουσα *Βουένος Ἀϊρες* (1,7 ἑκ. κατ.) εἶναι ἡ μεγαλύτερα πόλις τῆς Νοτίας Ἀμερικῆς καὶ μέγα κέντρον ἐμπορίου. Ἡ Ἀργεντινὴ εὐρίσκεται εἰς στενάς ἐμπορικὰς σχέσεις μετὰ τὴν Εὐρώπην καὶ ἐπιτελεῖ ταχείας προόδους.

Ἀσκήσεις. Ὅρισατε τὸ σχῆμα καὶ τὴν θέσιν τῆς Νοτίας Ἀμερικῆς,

Γ. Α. Μέγα—Γεωγραφία ἔκδοσις γ'

13

Εἰκ. 89. Νοτία Ἀμερικὴ.

τήν μορφήν τοῦ ἐδάφους.—'Ονομάσατε τὰς χώρας εἰς τὰς ὁποίας φυσικῶς διαιρεῖται, τὰ ὄρη, τοὺς ποταμούς, τὰς πεδιάδας. 'Ονομάσατε τὰς πολιτείας μὲ τὰς πρωτεύουσας τῶν.—Ποῖα προϊόντα ἐξάγονται ἀπὸ τὸ 'Ρίον 'Ιανέϊρον, ποῖα ἀπὸ τὸ Βουένος *Αὔρες, ποῖα ἀπὸ τὸ Βαλπαραΐζο;—Μετρήσατε εἰς τὸν χάρτην τὸ μῆκος τοῦ 'Αμαζονίου καὶ συγκρίνατέ το μὲ τὸ μῆκος τοῦ Δουνάβεως.—Πόσων μιλίων πλοῦν ἀποφεύγουν τὰ πλοῖα διερχόμενα διὰ τῆς διώρυγος τοῦ Παναμᾶ;

ε') ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ

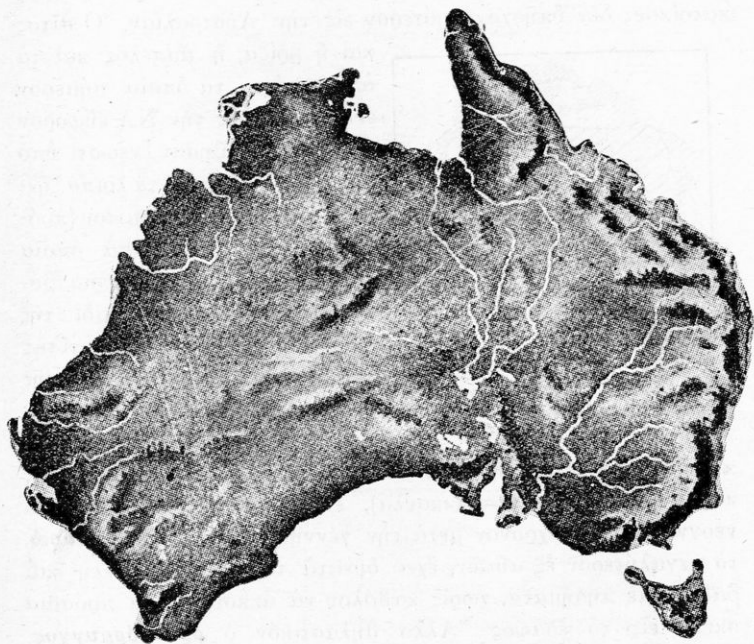
Εἰς ποίαν διεύθυνσιν ἀπὸ τὴν 'Ασίαν κεῖται ἡ Αὐστραλία;—Ποῖαι νῆσοι συνδέουν αὐτὴν μὲ τὴν 'Ασίαν ὡς διὰ γεφύρας;—Ποῖοι ὠκεανοὶ περιβρέχουν τὴν Αὐστραλίαν ἐξ Α, ἐκ Ν καὶ Δ;—Ποῖος τροπικὸς κύκλος διατέμνει τὴν Αὐστραλίαν;—Ποῖα μεγάλα τμήματα τῶν ἄλλων ἠπείρων διατέμνονται ὑπὸ τοῦ ἰδίου τροπικοῦ;—Εἰς ποίας ζώνας τῆς Γῆς κεῖται ἡ Αὐστραλία;—Ποῖοι εἶναι ἐν τῇ Νοτίᾳ Αὐστραλίᾳ οἱ χειμερινοὶ μῆνες;—'Η Αὐστραλία ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν ἠπειρὸν καὶ τὰς *Αὐστραλικὰς νήσους*. Εἶναι μικροτέρα ἀπὸ τὴν Εὐρώπην καὶ πολὺ ἀραιὰ κατοικημένη (8 ἐκ. κατ.) ἐπὶ 1 χλμ. ἀναλογεῖ 1 κάτοικος.

1. Ἡ ἠπειρὸς.

Αἱ ἀκταὶ τῆς Αὐστραλικῆς ἠπείρου δὲν ἔχουσι πλούσιον διαμελισμόν διότι μόνον εἰς τὴν βορείαν καὶ τὴν νοτίαν αὐτῆς πλευρὰν ὑπάρχουν κόλποι. Πρὸ τῆς ΒΑ παραλίας ἐκτείνεται μακρὰ *προκαλυπτικὴ ὕφαλος*, ἥτοι χαμηλὸς βράχος ἀπὸ κοράλλια, εἰς τὸν ὁποῖον θραύεται ἡ ὄρμη τῶν κυμάτων τοῦ Εἰρηνικοῦ.

Ὡς ὁ χάρτης δεικνύει, τὸ δυτικὸν ἡμῶν τῆς Αὐστραλίας κατέχεται ἀπὸ χαμηλὸν ὄροπέδιον, ἐν ᾧ τὸ ἀνατολικὸν περιλαμβάνει καὶ βαθύπεδα. Ταῦτα διαρρέονται ὑπὸ τῶν ποταμῶν Μούραιη καὶ Δάρλιγγ, οἱ ὁποῖοι πηγάζουν ἐκ τῶν ὄρεων τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς (*Αὐστραλικαὶ Ἄλπεις* 2. 200 μ.).

1. **Τὰ νότια καὶ ἀνατολικά τῆς Αὐστραλίας** διατελοῦν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ΝΑ ἀνέμων, οἱ ὅποιοι ἐκ τοῦ Εἰρηνικοῦ φέρουν νέφη βροχῆς. Ὅθεν τὰ παράλια καὶ ἡ ὄρεινὴ χώρα τῆς ἀνατολικῆς καὶ νοτίας πλευρᾶς λαμβάνουν καθ' ὅλον τὸ ἔτος πλουσίαν βροχᾶς καὶ ἐπειδὴ εἶναι εὐφορὰ καλλιεργοῦνται καλῶς (σῖτος, ὀπωροφόρα, ἄμπελος).

Εἰκ. 90. Χάρτης ἀνάγλυφος τῆς Αὐστραλίας.

2. Τὰ **ἐνδότερα** τοῦναντίον ὑποφέρουν ὑπερβολικὰ ἀπὸ ξηρασίαν (διατί;) Τόσος εἶναι ὁ καύσων τοῦ θέρους, ὥστε οἱ ὀλίγοι ποταμοί, οἱ ὅποιοι διευθύνονται πρὸς τὸ ἐσωτερικόν, ξηραίνονται ἢ βυθίζονται εἰς τὴν ἄμμον, αἱ δὲ λίμναι εἶναι ἄλμυρὰ ἔλη.

Ἔνεκα τούτου τὸ ἐσωτερικόν, τῆς Αὐστραλίας εἶναι ἄγονον καὶ κατέχεται ἀπὸ στέππας καὶ ἐρήμους, εἰς τὰς ὁποίας μόνον

θάμνοι καὶ ἀκανθώδη χόρτα ἀπαντῶνται. Δάση ὑπάρχουν μόνον εἰς τὸ ἀνατολικὸν βαθύπεδον καὶ εἰς τὰς κλιτύς τῶν βουνῶν. Ἡ βλάστησις εἰς αὐτὰ εἶναι διάφορος ἀπὸ τὴν τῶν ἄλλων ἡπείρων. Τινὰ ἐκ τῶν δένδρων τοῦ δάσους, (εὐκάλυπτος, κομμόδενδρα), εἶναι ἐκ τῶν ὑψηλοτάτων τῆς Γῆς (100—130 μ.) καὶ κατὰ τὸν χειμῶνα δὲν ὀίπτουν τὰ φύλλα, ἀλλὰ τὸν φλοιὸν των! Φυτὰ, τὰ ὁποῖα θὰ ἠμποροῦσαν μὲ τοὺς καρπούς των νὰ θρέψουν τοὺς κατοίκους δὲν ὑπῆρχον πρότερον εἰς τὴν Αὐστραλίαν. Ὁ σίτος

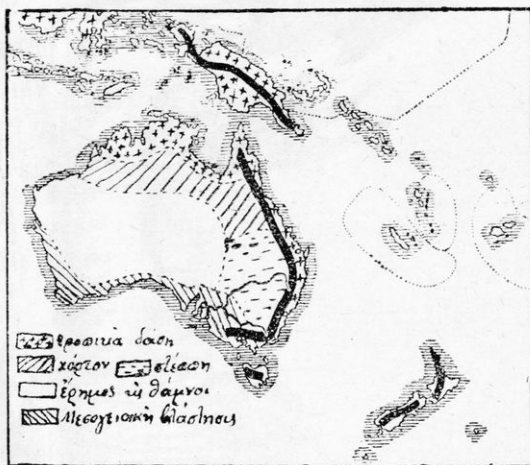
Εἰκ. 91. Χάρτης βροχῶν Αὐστραλίας.

καὶ ἡ βρίζα, ἡ ἄμπελος καὶ τὰ ὄπωροφόρα, τὰ ὁποῖα σήμερον εὐδοκιμοῦν εἰς τὴν ΝΑ εὐφορον χώραν, εἰσῆχθησαν νεωστὶ ὑπὸ ἀποίκων. Ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπὰ ζῶα τῆς ἀγέλης καὶ τοῦ ποιμνίου (πρόβατα, ἵπποι, βόδια), τὰ ὁποῖα σήμερον κατὰ ἑκατομμύρια βόσκουν εἰς τὰ ἀπέραντα λιβάδια τῆς Αὐστραλίας, εἰσῆχθησαν ἐπίσης ὑπὸ Εὐρωπαίων. Τὰ ἰθαγενῆ τῆς Αὐστραλίας ζῶα εἶναι παραδοξότερα ἀπὸ τὰ φυτὰ εἶναι κατὰ τὸ

πλεῖστον μαρσιποφόρα ζῶα, τῶν ὁποίων τὸ θῆλυ φέρει εἰς τὴν κοιλίαν μάρσιπον (=σακκούλα), ἐντὸς τοῦ ὁποίου φέρει τὰ νεογνὰ ἐπὶ τινα χρόνον μετὰ τὴν γέννησίν των. Ἡ **καγκουρώ**, τὸ μεγαλύτερον ἐξ αὐτῶν, ἔχει δυνατὰ τὰ ὀπίσθια σκέλη καὶ βαδίζει μὲ πηδήματα, χωρὶς καθόλου νὰ ἀκκουμβᾷ τὰ πρόσθια σκέλη εἰς τὸ ἔδαφος. Ἄλλο θηλαστικόν ὁ **δρυνθόρρυγος**, ἔχει ὄαμος πτηνοῦ καὶ γεννᾷ αὐγά! Εὐρεῖται ἐκτάσεις εἰς τὰ δυτικὰ τῆς ἡπείρου, ὅπως καὶ εἰς τὰ ΝΑ, δι' ἀρτεσιανῶν φρεάτων μετεμορφώθησαν εἰς λιβάδια καὶ κήπους ὄπωροφόρων δένδρων.

3. **Κάτοικοι.** Οἱ ἰθαγενεῖς τῆς Αὐστραλίας ἔχουν τὸ χροῶμα τῆς σοκολάτας καὶ εὐρίσκονται εἰς ἡμαγρίαν κατάστασιν. Ἀφ' ὅτου περιορίσθησαν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ἡπείρου, ἔνεκα τῶν στερήσεων ὁλονὲν ὀλιγοστεύουν (ὑπολογίζονται ἐν ὄλφ εἰς 30000). Οἱ μεταναστεύσαντες Εὐρωπαῖοι, ἰδίᾳ Βρεττανοί, ἔχουν ἐγκατα-

σταθῆ ἰδίᾳ εἰς τὴν εὐφορον ΝΑ χώραν, ὅπου ὑπάρχουν καὶ πλούσια μεταλλεῖα χαλκοῦ, χρυσοῦ, ἀργύρου καὶ γαιανθράκων. Αἱ πόλεις τῶν συνεδέθησαν σιδηροδρομικῶς μὲ τὰ μεταλλεῖα καὶ εὐρίσκονται εἰς ἀδιάκοπον ἐπικοινωνίαν μὲ τὰ μεγάλα ἐμπορικὰ κέντρα τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς. Ἐπειδὴ δὲ καὶ εἰς τὰ δυτικὰ τῆς ἠπείρου ἀνεκαλύφθησαν τόποι χρυσοφόροι, ἡ Αὐστραλία εἶναι τρίτη εἰς ἐξαγωγὴν χρυσοῦ χώρα μετὰ τὴν Νο-

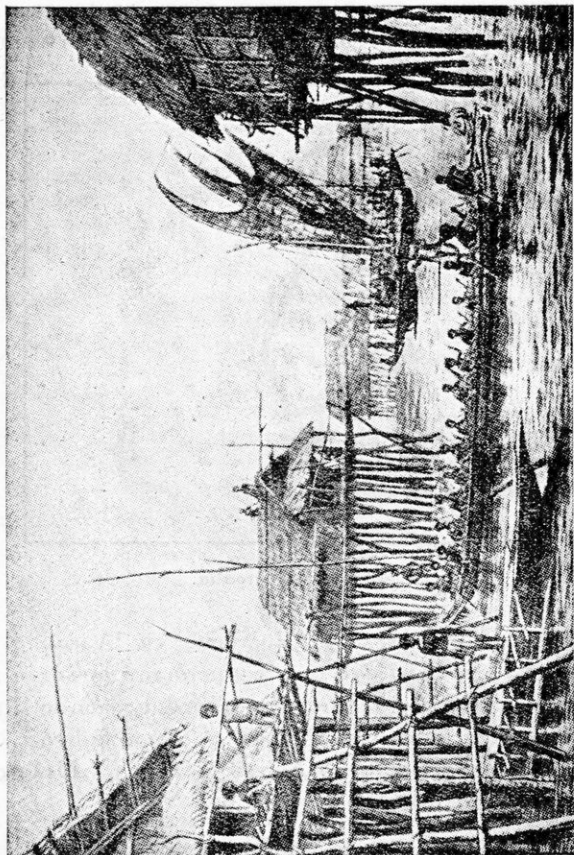
Εἰκ. 92. Αὐστραλία.

τίαν Ἀφρικὴν καὶ τὰς Ἡν. Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς. Πηγὴ πλούτου διὰ τὴν Αὐστραλίαν εἶναι μετὰ τὸν χρυσὸν ἡ κτηνοτροφία τῶν προβάτων. Πλέον τοῦ $\frac{1}{4}$ τῆς παγκοσμίου ἐξαγωγῆς ἐρίων προέρχεται ἀπὸ τὴν Αὐστραλίαν. Σπουδαιότεροι λιμένες εἶναι τὸ **Μέλβουρν** (800), τὸ **Σίδνεϋ** (1 ἐκ.), ἡ **Ἀδελαῖς** (260) καὶ ἡ **Περθ** (150) (θέσις ;).

Ἡ Αὐστραλία ἀποτελεῖ ἀποικίαν τῆς Μεγάλης Βρετανίας, ἀλλ' ἡ διοίκησις αὐτῆς εὐρίσκεται εἰς χεῖρας τῶν κατοίκων. Εἰς τὴν «Αὐστραλικὴν ἔνωσιν» ἀνήκει καὶ ἡ νῆσος **Τασμανία**, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ νοτίαν προέκτασιν τῆς ἠπείρου. Διὰ τὸ γλυκὺ καὶ ὑγρὸν κλίμα τὰ βουνά της εἶναι δασώδη. αἱ δὲ κοιλάδες εὐφοροὶ (ὄπωροι, σίτος) ἔχει μεταλλεῖα σιδήρου καὶ ὄρυχεῖα πολυτίμων λίθων.

2. Αἱ νῆσοι.

Βορείως καὶ ἀνατολικῶς τῆς Αὐστραλιακῆς ἡπείρου ὁ Εἰρηνικὸς Ὀκεανὸς εἶναι ἐσπαρμένον με πολυπληθεῖς νήσους. Ἐκ

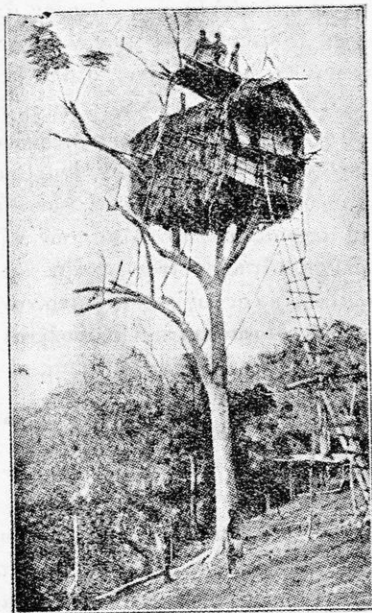
Εἰκ. 93. Πασαλόκτιστον χωρίον τῶν Παπούα ἐν Νέα Γουϊνέα.

τούτων αἱ μὲν πλησιέστεραι πρὸς τὴν ἡπείρου ὀνομάζονται με ἐν ὄνομα **Μελανησία**, αἱ δὲ ἀπομακρυσμένα **Πολυνησία**.

1. **Μελανησία**, τ. ἔ. Νῆσοι τῶν μαύρων, εἶναι σειρὰ νήσων,

αί ὁποῖα ἐν εἵδει τόξου περιβάλλουν τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν τῆς ἠπείρου. Αὗται εἶναι ἐν γένει ὄρειναι καὶ ἠφραιστεῖαδες. Βορείως τῆς ἠπείρου κείται ἡ μεγαλυτέρα μετὰ τὴν Γροινλανδίαν νήσος τῆς Γῆς, ἡ **Νέα Γουινέα** (1 1/2 φορές μεγαλυτέρα τῆς Ἑλλην. χερσονήσου). Ἔχει ὑγρὸν, τροπικὸν κλίμα καὶ διὰ

τοῦτο σκεπάζεται σχεδὸν παντοῦ μὲ πικνὰ δάση φοινίκων κλπ. Πρὸς Α καὶ ΝΑ αὐτῆς ὑπάρχουν πολλὰ συστήματα μικρῶν νήσων, τὰ ὁποῖα διακρίνονται ὡς Νῆσοι τοῦ Βίσαρκα, Νῆσοι τοῦ **Σολομώντος**, **Νεαὶ Ἑβραίδες**, **Νέα Καληδονία**. Οἱ κάτοικοι ὅλων τῶν νήσων τούτων ὀνομάζονται **Παπούα** καὶ εἶναι μελανόχρωμοι, ὁμοιάζοντες τοὺς Νέγρους· ἀλλ' εἶναι τόσον ἄγριοι, ὥστε εἰς πολλὰ μέρη ἐπιδίδονται εἰς τὴν ἀνθρωποφαγίαν. Δὲν γνωρίζουν τὰ μέταλλα, εἶναι ὅμως ἐπιδέξιοι εἰς τὴν κατασκευὴν ξυλίνων ἀντικειμένων καὶ πηλίνων σκευῶν καὶ στήνουν τὰς καλύβας τῶν ἐπὶ πασσάλων εἰς τὴν

Εἰκ. 94. Οἰκία ἐπὶ δένδρου ἐν Νέα Γουινέα.

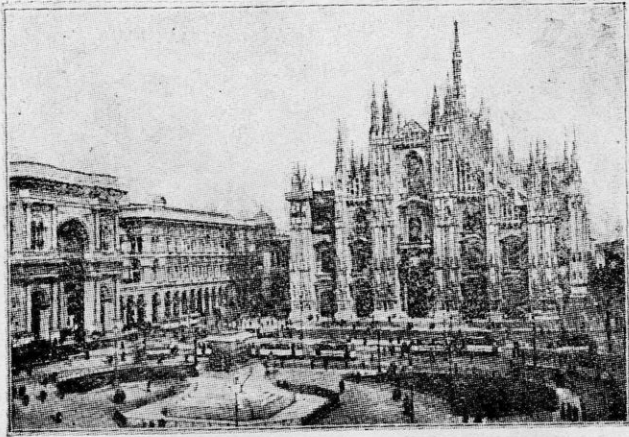
παραλίαν ἢ ἐπὶ δένδρων. Τὸ σπουδαιότερον οἰκιακὸν τῶν ζῶον εἶναι ὁ χοῖρος. Αἱ νοτιώτεροι τῶν Μελανησιακῶν νήσων εἶναι αἱ δύο τῆς **Νέας Ζηλανδίας**. Αὗται κείμεναι ἐν τῇ νοτιᾷ εὐκράτῳ ζώνῃ ἔχουν εὐφορὸν ἔδαφος καὶ κλίμα εὐνοϊκὸν διὰ τὴν γεωργίαν, ὡς καὶ τὴν ἐγκατάστασιν Εὐρωπαίων. Ἐκ τούτου πολλοὶ Ἀγγλοὶ ἔχουν ἐγκατασταθῆ μονίμως ἐν αὐτῇ, ἀσχολούμενοι εἰς τὴν γεωργίαν, κτηνοτροφίαν καὶ μεταλλουργίαν (1, 3 ἔκ.

κατ.). "Ολαι αἱ Μελανησιακαὶ νῆσοι εὐρίσκονται εἰς χεῖρας Εὐρωπαίων. "Αγγλοι, "Ολλανδοὶ καὶ Γάλλοι διανέμονται αὐτάς.

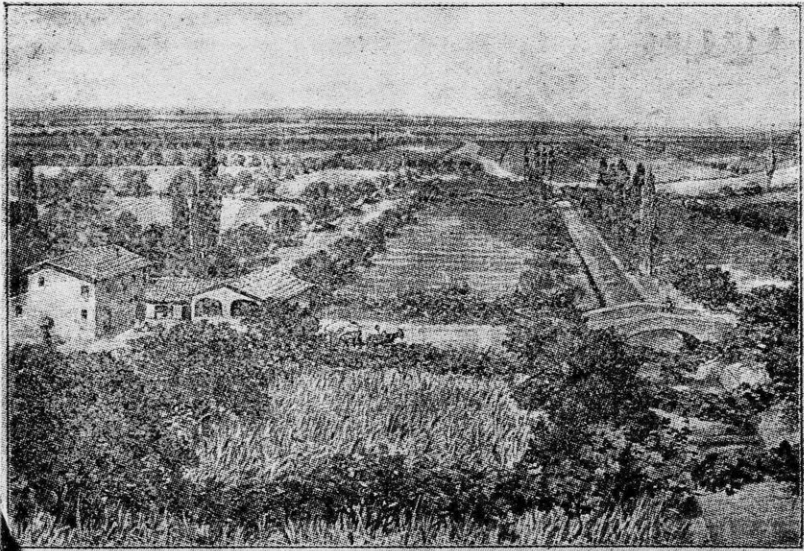
2. **Ἡ Πολυνησία** περιλαμβάνει πλῆθος μικρῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νήσων, αἱ ὁποῖαι εἶναι διεσπαρμέναι ἐν τῇ θεορῆ ζώνῃ τοῦ Εἰρηνικοῦ "Ωκεανοῦ. Πολλαὶ ἐξ αὐτῶν εἶναι ὄρειναι καὶ ἔχουν ἐνεργὰ ἠφαιστεια. Εἰς τὰς πλαγιάς τῶν βουνῶν ἡ βλάστησις εἶναι πλουσία. "Αλλαι προέκυψαν ἀπὸ τὰ κοράλλια τοῦ ὠκεανοῦ καὶ ἐκ τούτου ὀλίγον μόνον ἐξέχουν ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῶν ὑδάτων. "Ο κοκκοφοῖνιξ, ὁ ὁποῖος εὐδοκιμεῖ ἐξόχως εἰς αὐτάς, παρέχει εἰς τοὺς κατοίκους των πᾶν ὅ,τι χρειάζονται διὰ τὰ ζήσουν: ξύλα δι' οἰκοδομίαν, κάρνα διὰ τροφήν, χυμοὺς διὰ παρασκευὴν ποτῶν δροσιστικῶν, ἴνας διὰ κατασκευὴν σχοινίων κλπ. Ἐπειδὴ διὰ τῆς ἐπιδράσεως τῶν θαλασσίων ἀνέμων ἡ τροπικὴ ζέστη μετριάζεται, τὸ κλίμα τῶν νήσων τούτων εἶναι ὑγιεινόν. Οἱ ὀλίγοι κάτοικοι εἶναι ὠραῖον καὶ ὀμομαλέον γένος ἀνθρώπων Μαλαϊκῆς καταγωγῆς καὶ διακρίνονται ὡς **Πολυνήσιοι**. Ἐκ τῶν νήσων αἱ **Μαριάναι** καὶ **Καρολῖναι** εἶναι ἰαπωνικαί, ἡ **Τόγκα** βρεττανικὴ, αἱ **Σαμόαι** γαλλικαί, αἱ **Χαβαΐ** ἀμερικανικαί.

5) ΑΝΤΑΡΚΤΙΣ

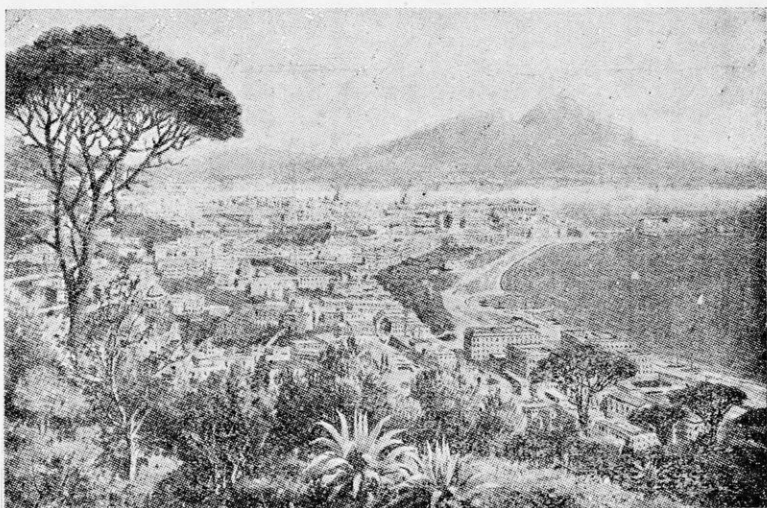
Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς περὶ τὸν Βόρειον Πόλον παγωμένας χώρας, αἱ ὁποῖαι λέγονται **Ἄρκτις**, αἱ περὶ τὸν Νότιον Πόλον ὀνομάζονται **Ἀνταρκτίς**. Ἐν ᾧ ὅμως ἡ Ἄρκτις ἀποτελεῖ πολυπληθὲς νησιωτικὸν σύστημα, ἡ Ἀνταρκτίς ἀποτελεῖ ἐνιαῖον καὶ συμπαγῆ ὄρεινόν ὄγκον. Τὰ ὄρη αὐτῆς φθάνουν τὸ ὕψος τοῦ Λευκοῦ "Ορους τῶν Ἄλπεων καὶ πολλὰ εἶναι ἐνεργὰ ἠφαιστεια. Τὰ πάντα καὶ εἰς αὐτὴν σκεπάζει στερεὸς πάγος. Τὰς γνώσεις μας περὶ αὐτῆς ὀφείλομεν εἰς ἐπιφανεῖς ἐπιστήμονας, οἱ ὁποῖοι ἐκκινούντες ἐκ τῆς νοτιωτέρας ἄκρας τῆς Ἀμερικῆς, ἐξερευνοῦν τὴν Ἀνταρκτίδα, τὴν ἔκτην ἡπειρον. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦ Νοτίου Πόλου ἔφθασε πρῶτος τὴν 15 Δεκεμβρίου 1911 ὁ Νορβηγὸς Ἀμοῦνδσεν.

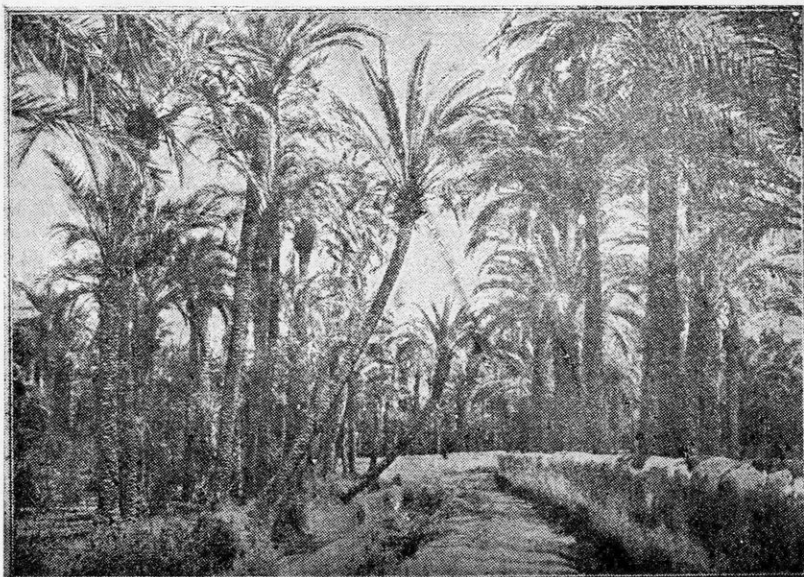
Ὁ μητροπολιτικὸς ναὸς τοῦ Μιλάνου, ἡ ὡραιότερα ἐκκλησία τῆς Ἰταλίας (Σελ. 42).

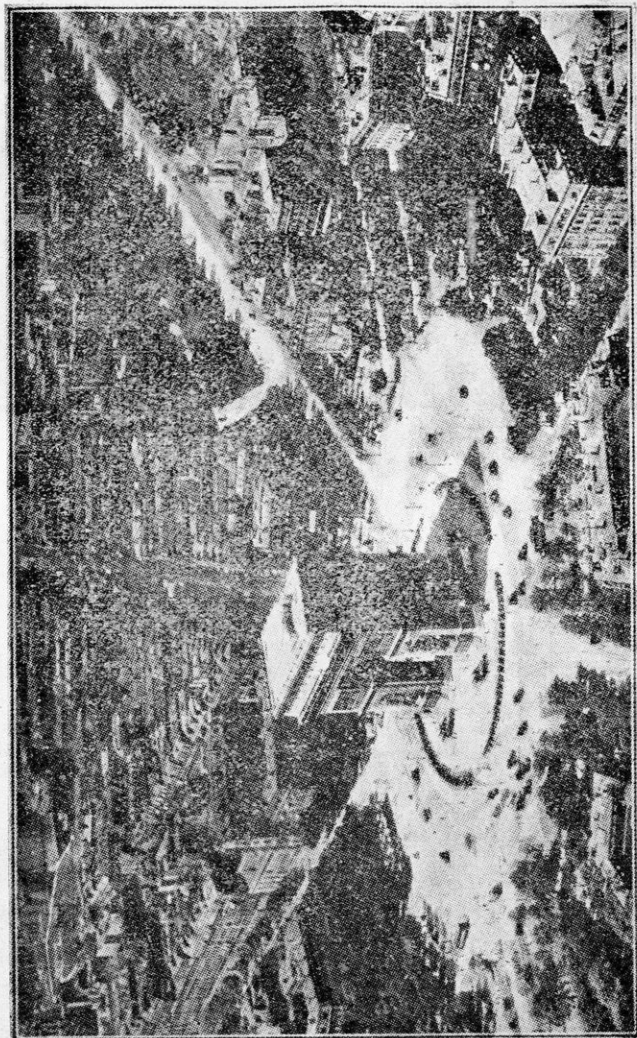
Ἡ πεδιάς τῆς Λομβαρδίας (Σελ. 41).

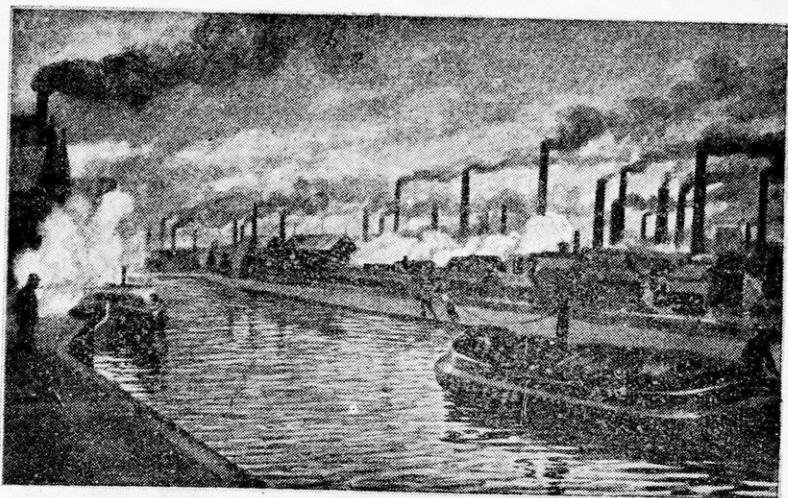
Ἡ Νεάπολις με τὸν Βεζούβιον (Σελ. 44).

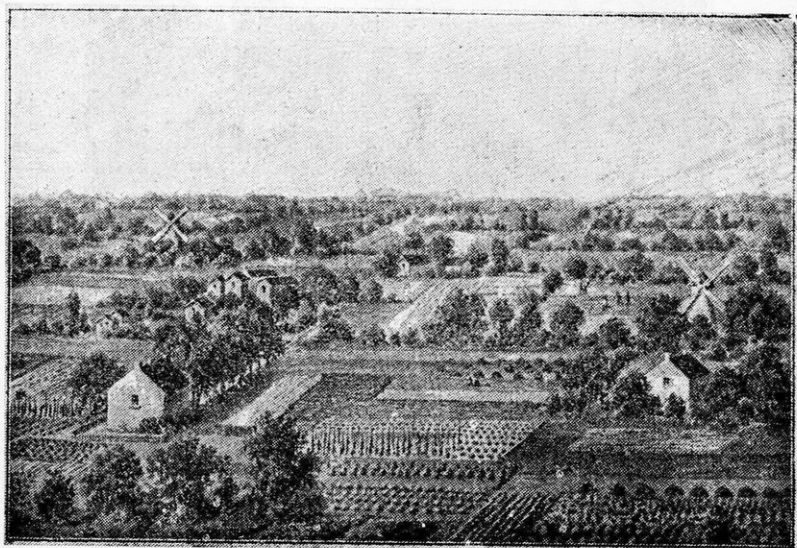
Δάσος φοινίκων εἰς τὴν ἀνατ. ζώνην τῆς Ἰσπανίας, μοναδικὸν ἐν Εὐρώπῃ (Σελ. 51).

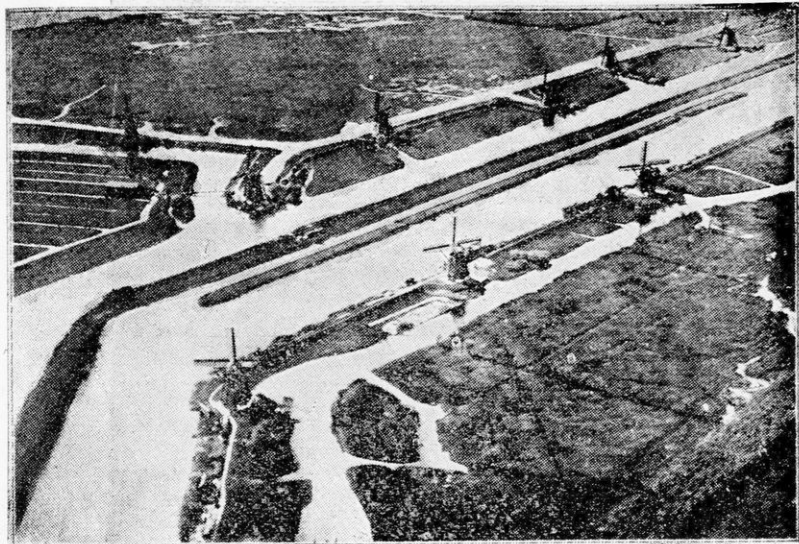
Ἡ θοραμβευτικὴ ἀψὶς τῶν Παρισίων, ἐξ ἀεροπλάνου (Σελ. 59).

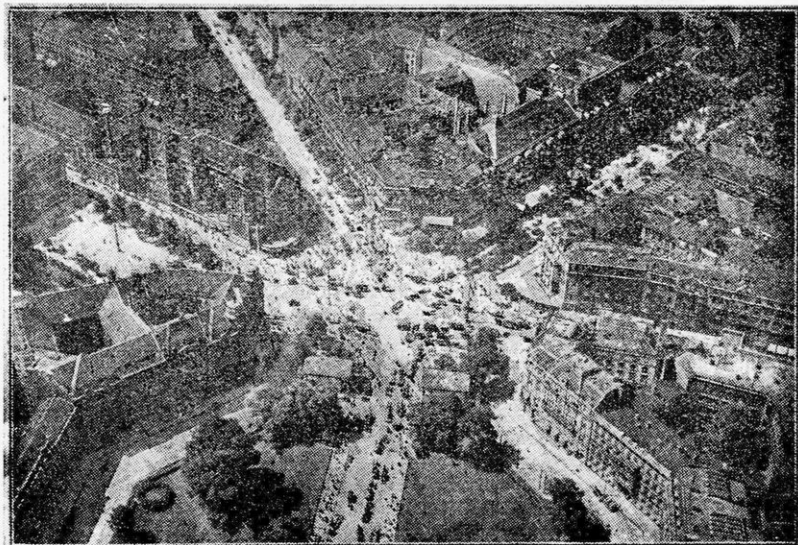
ἙΑγγλικὴ βιομηχανικὴ πόλις, τὸ Λήδς (Σελ. 63).

Ἡ πεδιάς τοῦ Βελγίου ὁμοιάζει μὲ ἀπέραντον γῆπον (Σελ. 68).

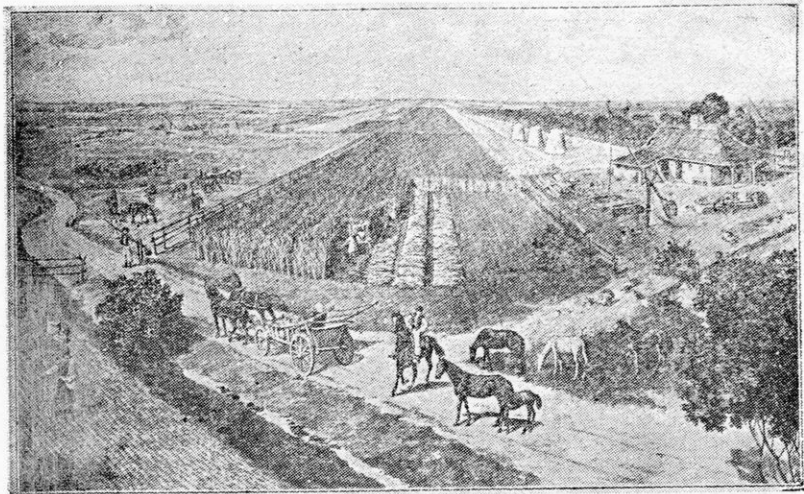
Διοχέτευσις τῶν ὑδάτων ἐν Ὀλλανδία δι' ἀνεμομύλων (Σελ. 70)

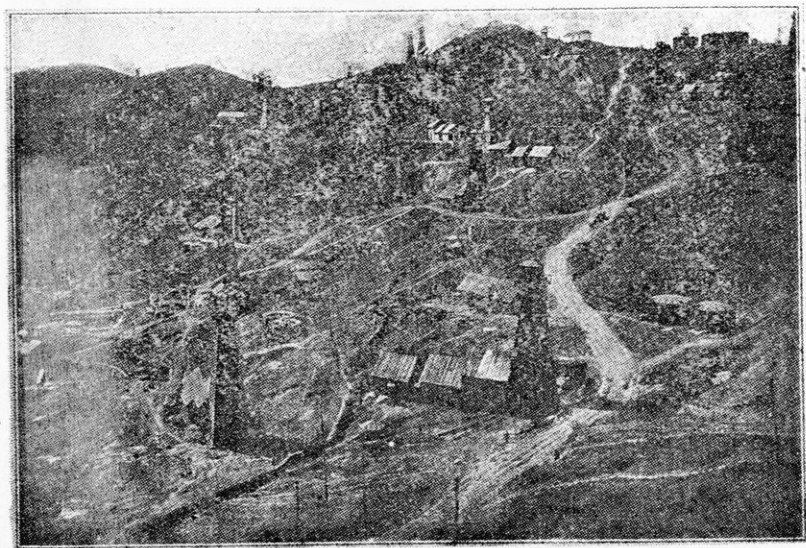
Ἡ πλατεῖα τοῦ Πότсδαμ ἐν Βερολίῳ (Σελ. 79).

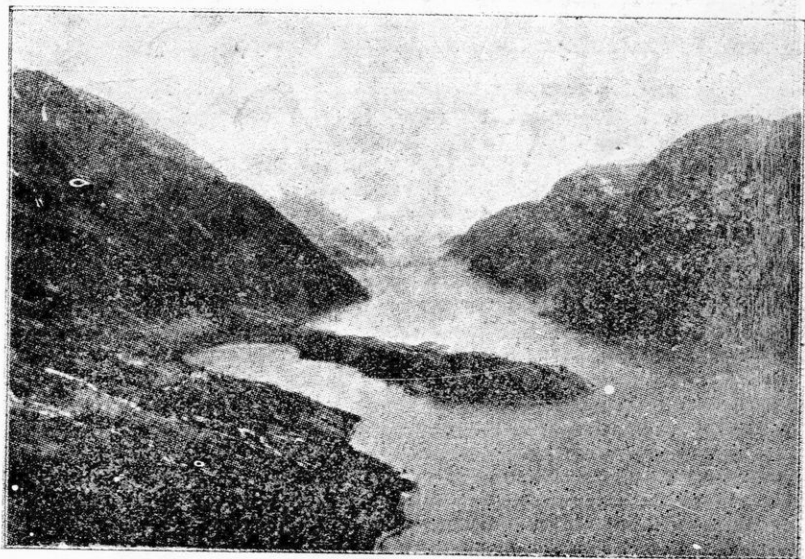
Τοπεία τῶν Ἄλπεων (Σελ. 83).

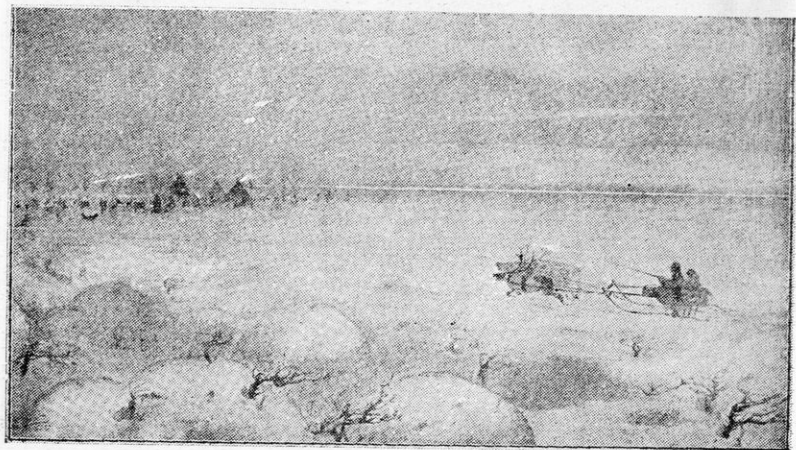
Ούγγριζή άγροικία παρά τὸ Σεγεδίν (Σελ. 88).

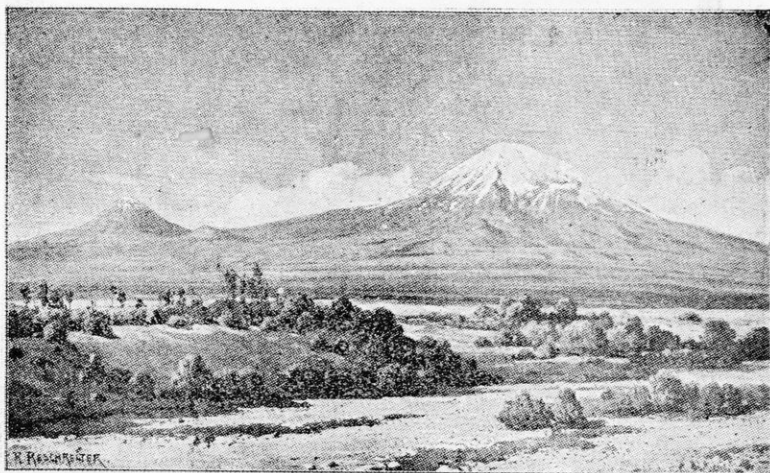
Πετρελαιοπηγαί τῆς Ρουμανίας. Διὰ τρυπάνων, τὰ ὁποῖα εἶναι ἐγκατεστημένα ἐντὸς τῶν πύργων, τρυποῦν τὸ ἔδαφος πρὸς ἀνέυρσιν τοῦ πετρελαίου, τὸ ὁποῖον διὰ σωλῆνων διοχετεύεται εἰς μεγάλας δεξαμενάς (Σελ. 90).

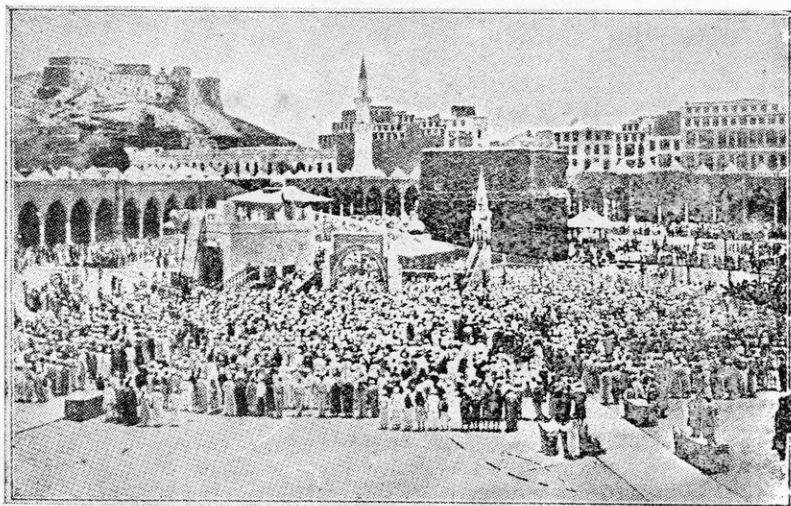
Φιόρντ τῆς Νορβηγίας (Σελ. 95).

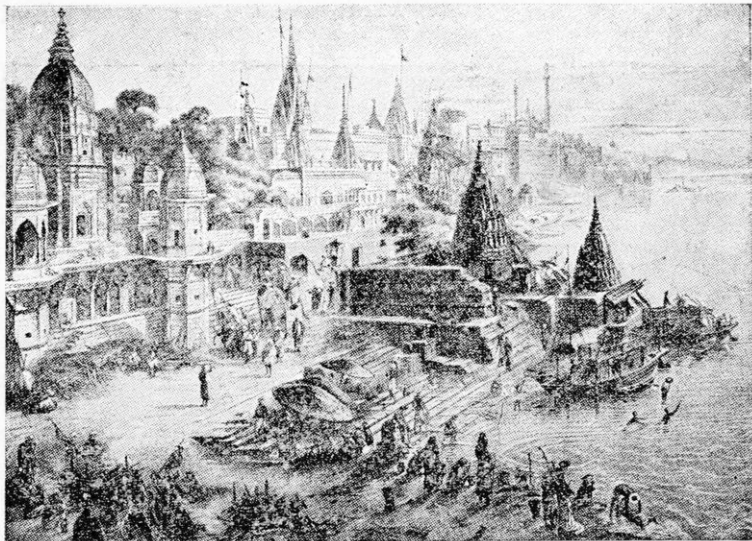
Ρωσική τούντρα (Σελ. 100)

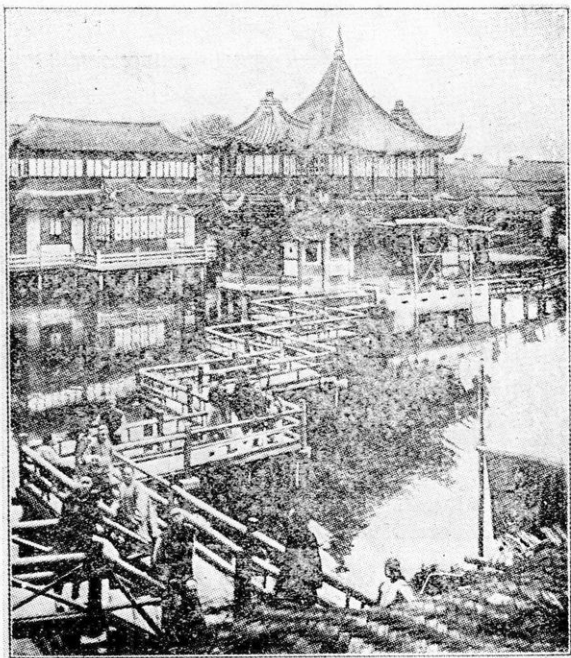
Τὸ Ἄραράτ τῆς Ἀρμενίας (5200 μ.) (Σελ. 111).

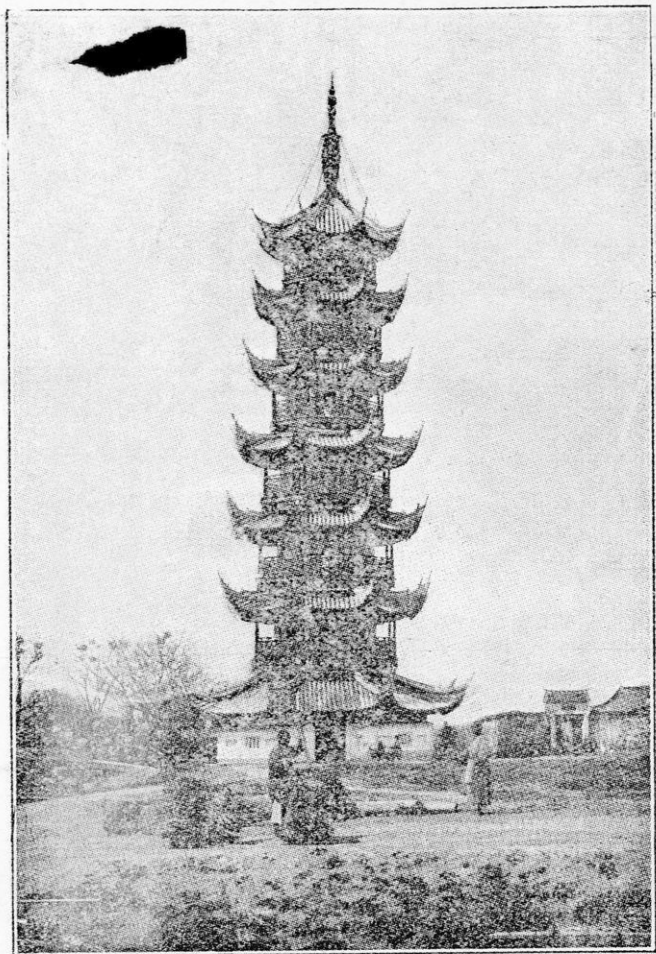
Προσκύνησις τοῦ ἱεροῦ λίθου ἐν Μέκκα τῆς Ἀραβίας (Σελ. 118).

Βεναρές, ή ιερά πόλις τῶν Ἰνδῶν, ἐπὶ τοῦ Γάγγου, με̐ ἄνω τῶν 1000 ναῶν (Σελ. 126)

Γέφυρα ἐν Σαγκάη τῆς Κίνας (Σελ. 136).
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Παγόδα ή ναός Κινεζικός (Σελ. 136).

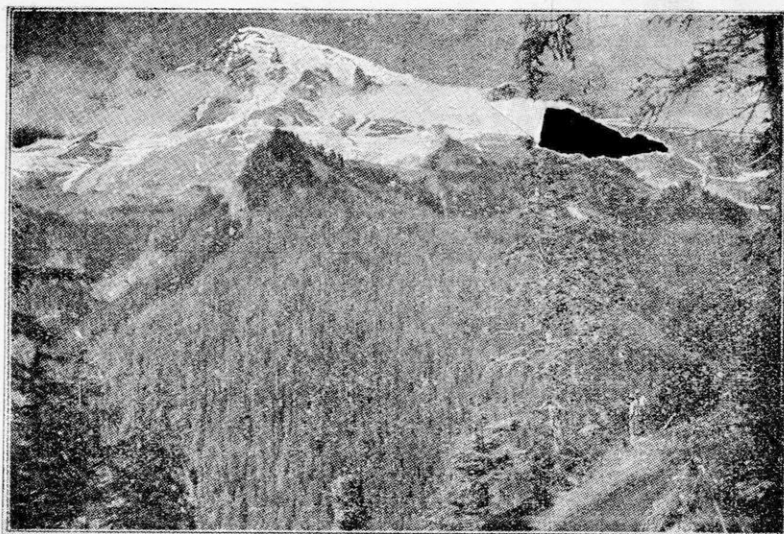
Ἰαπωνίδες εἰς ἓν ἄλλος ἀπὸ κερασέας. Ἡ ἀνθσις τῆς κερασέας εὐορτάζεται ἐν Ἰαπωνίᾳ μὲ ἐκδρομὰς καὶ πανηγύρεις (Σελ. 139).

Ὁ Νεῖλος καὶ αἱ πυραμίδες τῆς Γκιζέχ (Σελ. 150)

Ἄγορά ἐν Ἄνω Γουινέα: ψάρια, ἀλευρι, λάδι καὶ κρασί ἀπὸ φοίνικας, χύτρες, ψάθες κλπ. ἐκτίθενται πρὸς πώλησιν (Σελ. 156).

Τὸ ὄρος Ραίνιερ ἐν τῇ ὄροσειρᾷ τῶν Κασσαδίων τῆς Βορ. Ἀμερικῆς (Σελ. 175).

Ὁ καταρράκτης τοῦ Νιαγάρα (Σελ. 172).
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Ψηφιοποίηση του Υπο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

